

วารสาร

ปาริชาติ

PARICHART JOURNAL

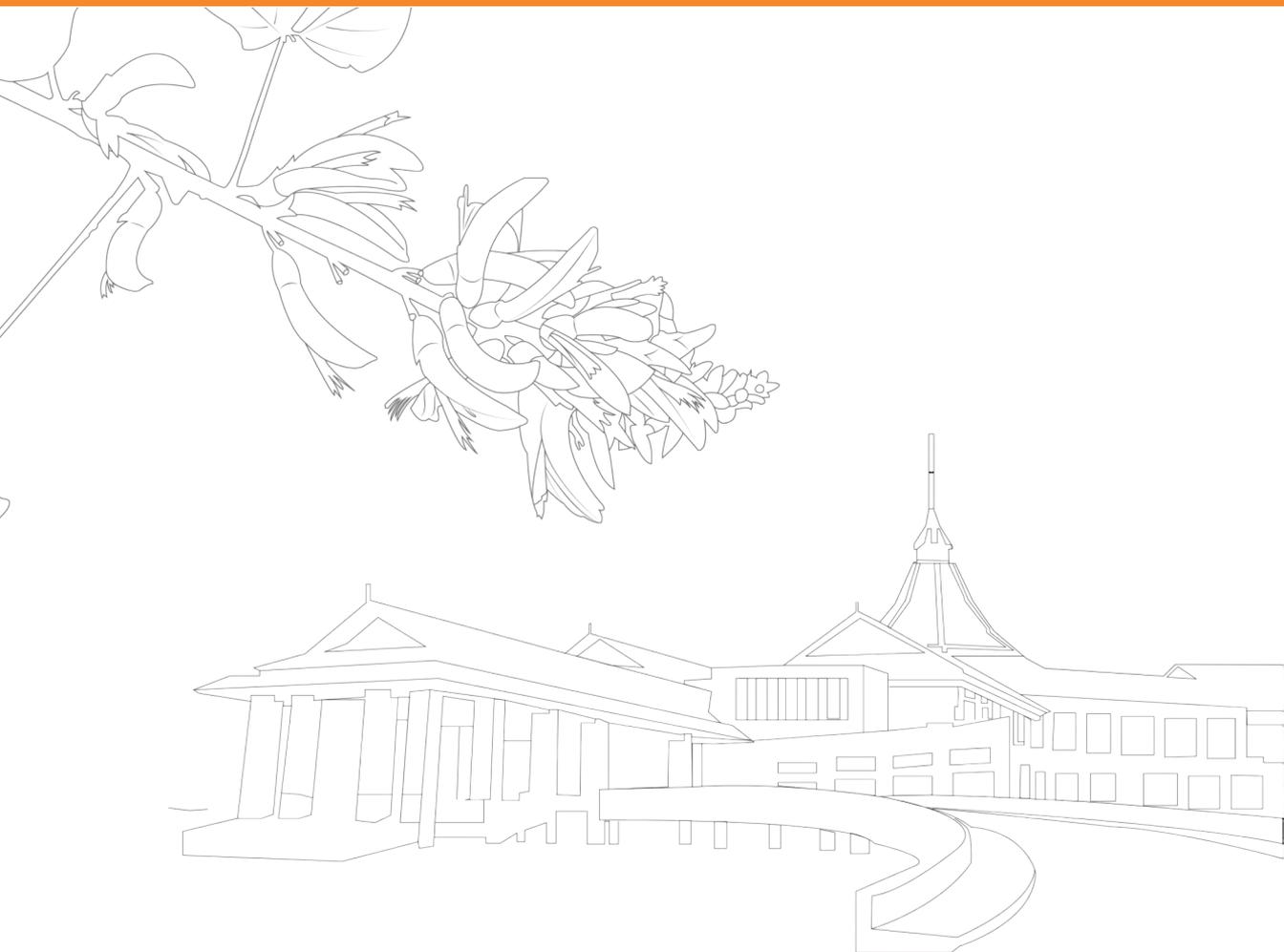

ปีที่ 38 ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม 2568

Vol.38 No.1 January-March 2025

ISSN 2985-1238 (online)

วารสารปาริชาติ
PARICHART JOURNAL

PARICHART JOURNAL

ชื่อวารสาร

วารสารปาริชาต มหาวิทยาลัยทักษิณ
(Parichart Journal, Thaksin University)

เจ้าของ มหาวิทยาลัยทักษิณ

ที่ปรึกษา

อธิการบดี

(รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพงศ์ จิตรนิรัตน์)

มหาวิทยาลัยทักษิณ

รองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและนวัตกรรม

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมิคร แก้วสุกแสง)

มหาวิทยาลัยทักษิณ

รักษาการแทนผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและนวัตกรรม

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมิคร แก้วสุกแสง)

มหาวิทยาลัยทักษิณ

รองศาสตราจารย์ ดร.พรพันธุ์ เขมคุณาศัย

มหาวิทยาลัยทักษิณ

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนภัทร เต็มรัตนะกุลิ

มหาวิทยาลัยทักษิณ

รองบรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.พัชลินจ์ จินนุ่น

มหาวิทยาลัยทักษิณ

อาจารย์ ดร.ขวัญจิตต์ สุวรรณนพรัตน์

มหาวิทยาลัยทักษิณ

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร.กรกฎ ทองชะโชค

มหาวิทยาลัยทักษิณ

ศาสตราจารย์ ดร.นชกฤต วันตะเมล์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ศาสตราจารย์ ดร.วีรชาติ เปรมานนท์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศาสตราจารย์ ดร.สมยศ พุ่มหว่า (เกษียณอายุราชการ)

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ศาสตราจารย์ ดร.อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ศาสตราจารย์อำนวยการ ยัสโยธา (เกษียณอายุราชการ)

มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

รองศาสตราจารย์ ดร.แก่งกิจ กิติเรียงลาภ

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

รองศาสตราจารย์ ดร.เจริญชัย เอกมาไพศาล

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.นันทนัย ประสานนาม

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.วิษณุพงษ์ โพธิ์พิรุฬห์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

รองศาสตราจารย์ ดร.โยธิน แสงวงดี

มหาวิทยาลัยมหิดล

รองศาสตราจารย์ยอดชาย พรหมอินทร์

มหาวิทยาลัยทักษิณ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรจันทร์ ศิริโชติ

มหาวิทยาลัยทักษิณ

อาจารย์ ดร.ศุภานัน พรหมมาก

มหาวิทยาลัยทักษิณ

กองจัดการ

หัวหน้าสำนักงานสถาบันวิจัยและนวัตกรรม

มหาวิทยาลัยทักษิณ

นางสาวกัญญาณัชช เลียดรักษ์

มหาวิทยาลัยทักษิณ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเผยแพร่ผลงานวิจัยและบทความด้านศิลปะและมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ บริหารธุรกิจ การจัดการ และการบัญชีของบุคลากรมหาวิทยาลัยทักษิณ และหน่วยงานต่าง ๆ
2. เพื่อส่งเสริม สนับสนุนการวิจัยและสื่อกลางในการเสนอความคิดเห็นทางวิชาการด้านศิลปะ และมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ บริหารธุรกิจ การจัดการ และการบัญชี

กำหนดออก

ปีละ 4 ฉบับ (ม.ค.-มี.ค. เม.ย.-มิ.ย. ก.ค.-ก.ย. และ ต.ค.-ธ.ค.)

การเผยแพร่

Online

การขอรับการพิจารณาบทความ

ผู้เขียนบทความ ต้องชำระค่าตีธรรมเนียมตีพิมพ์บทความ จำนวนเงิน 4,000 บาทต่อบทความ เมื่อได้รับการตอบรับการตีพิมพ์เผยแพร่บทความลงวารสารปริชาต เข้าบัญชีธนาคารออมสิน ชื่อบัญชี PARCJ เลขที่บัญชี 0-2032823816-5 สาขาป่าพะยอม พร้อมแนบหลักฐานการโอนเงินมายังวารสารปริชาต ทางอีเมล parichartjournal@tsu.ac.th หรือ <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/parichartjournal/index> หรือติดต่อสอบถามกองจัดการวารสาร

การติดต่อ

กองจัดการวารสารปริชาต มหาวิทยาลัยทักษิณ

สถาบันวิจัยและนวัตกรรม มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง

อ.ป่าพะยอม จ.พัทลุง 93210

โทรศัพท์ 0-7460-9600 ต่อ 7242

E-mail : parichartjournal@tsu.ac.th

ออกแบบและจัดพิมพ์

อาร์ตเวิร์ค แอนด์ มีเดีย

177 ซอยรวมมิตร ต.หาดใหญ่ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา 90110

โทรศัพท์ 089-925-8455 E-mail : hatyaifoto@gmail.com

บทความที่ตีพิมพ์ทุกเรื่องได้รับการตรวจความถูกต้องตามหลักวิชาการโดยผู้ทรงคุณวุฒิ
อนึ่ง ทักษะและข้อคิดเห็นใด ๆ ที่ปรากฏในวารสารปริชาต เป็นความคิดเห็นของผู้เขียน
และไม่ถือเป็นทักษะและความรับผิดชอบของคณะบรรณาธิการ

บทบรรณาธิการ

วารสารปริชาตได้เข้าสู่ปีที่ 38 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มีนาคม 2568) โดยฉบับนี้ถือเป็นฉบับปฐมฤกษ์ต้อนรับปีใหม่ในพุทธศักราช 2568 ซึ่งบรรณาธิการและกองบรรณาธิการของวารสารปริชาตขออำนวยการอำนวยความสะดวกและอำนวยความสะดวกให้ผู้อ่านและผู้เขียนบทความทุกท่านประสบแต่ความสุขสวัสดิ์ตลอดปีใหม่นี้ทุกประการ และเช่นเคยวารสารนี้ยังคงทำหน้าที่คัดสรรผลงานทางวิชาการที่มีคุณภาพในสาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ ศิลปะ บริหารธุรกิจ การจัดการและการเงิน เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดการเผยแพร่องค์ความรู้ทางวิชาการ เพื่อยกระดับภูมิปัญญาและวิชาความรู้เพื่อการขับเคลื่อนสู่การสร้างสรรค์และพัฒนาสังคมที่ดีขึ้น ภายใต้การรักษามาตรฐานความเป็นวารสาร TCI กลุ่มที่ 1 และฐาน Asean Citation Index (ACI) และเพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายความท้าทายเรื่องการเข้าสู่ฐานข้อมูล SCOPUS เพื่อยกระดับคุณภาพของวารสารในระดับสากลต่อไป

สำหรับเนื้อหาในวารสารฉบับนี้ยังคงประกอบด้วยบทความจากหลากหลายศาสตร์และครอบคลุมประเด็นการศึกษาเหมือนเช่นเคย โดยฉบับนี้จะมีการหยิบยกประเด็นเกี่ยวกับศิลปกรรมและดนตรีที่น่าสนใจ ได้แก่ บ้านบุษบา: การสร้างสรรค์ละครพื้นที่เฉพาะ (Site Specific) ผลงานของ ณัฐวดี เทพจันทร์ และคณะ ดุษฎีนิพนธ์ ดนตรีสร้างสรรค์: “คีตวรรณกรรมบทเพลง สำหรับวงกรุงเทพมหานครโลว์สตรีงออร์เคสตรา” ผลงานของ วิชพรพงศ์ สุภัทรชัยวงศ์ และคณะ ดุษฎีนิพนธ์การประพันธ์เพลง : ‘ดับเทศกาลเรือพระ’ สำหรับวงโมเดิร์นแจ๊ส ออร์เคสตรา ผลงานของ รัชกฤต ภาณุอักริช และคณะ ประเด็นการท่องเที่ยวและการจัดการทุนทางวัฒนธรรม ได้แก่ แนวทางการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวทางน้ำเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว คนรุ่นใหม่ราย จังหวัดเชียงราย ผลงานของ มนสิชา ชาวคำ และคณะ ผลกระทบจากวิกฤตและการจัดการธุรกิจภาวะวิกฤต ของธุรกิจการท่องเที่ยวในประเทศไทย ผลงานของ อัมพิกา อำนวย ทูวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชุมชนชาติพันธุ์ขุขันธ์ (สโอง) บ้านทุ่งนา อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี ผลงานของ นพรัตน์ ไชยชนะ “ซา” ในสำนวนจีน: ภาพสะท้อนคุณค่าทางวัฒนธรรมในสังคมจีน ผลงานของ กมลรัตน์ หาญสกุลวัฒน์ อุทอง : อัตลักษณ์สู่ลวดลายวัฒนธรรมสำหรับสิ่งทอร่วมสมัย ผลงานของ สุวดี ประดับ ประเด็นเรื่องการบริหารจัดการมนุษย์และทรัพยากรที่น่าสนใจ ได้แก่ วัฒนธรรมองค์กรที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของพนักงานครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักการศึกษา เทศบาลนครเชียงราย ผลงานของ ธนพันธ์ อุปธิ และคณะ แนวทางการพัฒนาระบบการบริหารเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพการจัดการ ขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดลำปาง ผลงานของ รัชดาพร หวลอารมณ และคณะ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกประกอบอาชีพพนักงานนวดแผนไทย เพื่อสุขภาพย่านศูนย์กลางทางธุรกิจใจกลางเมืองกรุงเทพฯ ผลงานของ กิรฎากร บุญรอด Health Policy in Thailand (Chiang Rai and Tak SEZs) in the Institutional Mechanism during COVID-19 Pandemic ผลงานของ Nattapat Rakwongwan และคณะ นอกจากนี้ ยังมีประเด็นด้านการเมืองที่น่าสนใจศึกษา ได้แก่ การศึกษาวิจัยกรมบนป้ายหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี 2566 ในเขตเทศบาลนครยะลา ผลงานของ อับดุลฮาฟิซ มะแซดีอกาปัง และคณะ พลวัตและพฤติกรรมทางการเมือง การเลือกตั้งทั่วไปของชนในอำเภอปากนั้ง จังหวัดนครศรีธรรมราช พ.ศ. 2544-2566 ผลงานของ อัญชลี อ่อนศรีทอง และคณะ บทความเหล่านี้ น่าจะสะท้อนให้เห็นองค์ความรู้ที่กว้างขวางแก่อาจารย์ นักวิจัย นิสิต นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป เพื่อประโยชน์ในการศึกษาทางวิชาการสูงสุด

EDITORIAL

ในส่วนของภาพปกของวารสารฉบับนี้เป็นภาพถ่ายที่มีเจตนามุ่งนำเสนอเรื่องราวของจังหวัดสงขลา ผ่านภาพถ่ายชุมชนประมงอิสลามซึ่งตั้งอยู่บริเวณ “เขาแก้วแสน” หรือที่ชาวสงขลานิยมเรียกว่า “เขาแก้วเส้ง” ซึ่งตั้งอยู่บริเวณแหลมสมิหลาอำเภอเมืองจังหวัดสงขลา โดยภาพตัวเรือสะท้อนให้เห็นการผสมผสานระหว่าง ศิลปะพื้นบ้านของพี่น้องชาวไทยมุสลิมกับวิถีชีวิตชาวประมงที่หล่อเลี้ยงผู้คนในชุมชนมาเป็นระยะเวลายาวนาน และเบื้องหลังคือ “หัวหน้าแรง” ซึ่งเป็นก้อนหินขนาดใหญ่ที่มีตำนานแต่โบราณเล่าขานว่ามีทรัพย์สินเงินทอง รวมแก้วแสนบาทถูกฝังเอาไว้ใต้หินก้อนนั้น และยังเชื่อกันว่าดวงวิญญาณของนายแรงซึ่งเป็นผู้ปกป้องรักษา ทรัพย์สินสมบัติยังคงสิงสถิตเพื่อดูแลรักษาสมบัติล้ำค่าต่อไป โดยปัจจุบัน เขาแก้วเส้งและหินหัวหน้าแรงถือเป็น สัญลักษณ์ที่สำคัญอย่างหนึ่งของจังหวัดสงขลาซึ่งมีผู้คนในพื้นที่รวมถึงนักท่องเที่ยวมากมายได้มาเยี่ยมชม และศึกษาเรื่องราวทางประวัติศาสตร์อยู่เสมอมา

ผศ.ดร.ธนภัทร เต็มรัตนะกุล
บรรณาธิการวารสารปารีชาติ

สารบัญ

บทความวิจัย

- บ้านบุษบา: การสร้างสรรค์ละครพื้นที่เฉพาะ (Site Specific)
Ban Busaba: The Creation of Drama in Site Specific
ณัฐวดี เทพจันทร์ พรญาณี ไชรัมย์ และสายฝน ไฟแสง
Natthawadee Tepchan, Pornyanee Chorum, and Saifon Faiseng 1
- ดุซงึนินพนธ์ดนตรีสร้างสรรค:
“คีตวรรณกรรมบทเพลงสำหรับวงกรุงเทพมหานครโลว์สตริงออร์เคสตรา”
Doctoral Music Creativity: The Literary Repertoire of the
Bangkok Metropolitan Low String Orchestra
วัชรพงศ์ สุภัทรชัยวงศ์ และวีรชาติ เปรมานนท์
Watcharapong Supattarachaiyawong, and Weerachat Premananda 16
- ดุซงึนินพนธ์การประพันธ์เพลง : ‘ดับเทศกาลเรือพระ’ สำหรับวงโมเดิร์นแจ๊ซออร์เคสตรา
Doctoral Music Composition: ‘Festival of the Buddhist Barge Suite’
for Modern Jazz Orchestra
รัชกฤต ภาณุอัครโชค และวีรชาติ เปรมานนท์
Ratchakrit Panuakkarachok, and Weerachat Premananda 31
- การศึกษาวจันกรรมบนป้ายหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี 2566
ในเขตเทศบาลนครยะลา
A Study of Speech Acts on Campaign Signs of Candidates for Members of House
of Representatives during the 2023 Election in Yala City Municipality
อับดุลฮาฟิซ มะแซตือกาปง อารีฟ เจ๊ะโอะ กุชอยพ์ กุณา ฟิรฮาน ปูโรง
และวารเวทย์พิสิษ ยศศิริ
Abdulhafiz Masaeduekapong, Arif Che-oh Kusoi Kuna, Firhan Purong
and Varavejbbhis Yossiri 48
- แนวทางการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวทางน้ำเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว
คนรุ่นเจนวาย จังหวัดเชียงราย
Guidelines for Developing Water Tourism Models in Chiang Rai Province
to Accommodate Generation Y Tourists
ดวงศิริ ภูมิวิชชเวช มนสิชา ซาวคำ นำขวัญ วงศ์ประทุม และสุรัชณี ยลธะศาสตร์
Duangsiri Poomvichchuech, Monsicha Saokhom, Numkwan Wongpatum,
and Suraychane Yoltasart 68

CONTENTS

- พลวัตและพฤติกรรมทางการเมือง การเลือกตั้งทั่วไปของคนในอำเภอปากพะนัง
จังหวัดนครศรีธรรมราช พ.ศ. 2544-25661
Political Dynamics and Behavior in General Election of the Residents in Pak
Phanang District, Nakhon Si Thammarat Province, 2001-2023
อัญชลี อ่อนศรีทอง และพิชญ์ พงษ์สวัสดิ์
Anchalee Onsrithong, and Pitch Pongsawat 88
- ผลกระทบจากวิกฤตและการจัดการธุรกิจในภาวะวิกฤตของธุรกิจการท่องเที่ยวในประเทศไทย
Crisis Impact and Business Management in The Crisis Of Tourism Business in Thailand
ศิริพงษ์ รักใหม่ วิลาสินี ยนต์วิทย์ และวัชรกร มยุรี
Siripong Rugmai, Wilasinee Yonwikai, and Wacharakorn Mayuree 107
- การวิเคราะห์บทบาทความสำคัญขององค์ประกอบทางภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่สนับสนุน
การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตลุ่มน้ำยม ตำบลบ้านตึก อำเภอศรีสัชชนาลัย จังหวัดสุโขทัย
The Analysis of the Role of Cultural Landscape Elements Supporting Cultural
Tourism in the Yom River Basin, Ban Tuek Subdistrict, Si Satchanalai District,
Sukhothai Province
อัมพิกา อ่าลอย
Aumpika Amloy 125
- ทุนวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชุมชนชาติพันธุ์ซ้อจ (ส้อจ) บ้านทุ่งนา
อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี
Cultural Capital for the Development of the Chung (Saoch) Ethnic Community
in Ban Thung Na, Si Sawat District, Kanchanaburi Province
นพรัตน์ ไชยชนะ และรจนา นิลมานนท์
Nobparat Chaichana and Rojana nilmanon 143
- “ชา” ในสำนวนจีน: ภาพสะท้อนคุณค่าทางวัฒนธรรมในสังคมจีน
Tea in Chinese Idioms: Reflecting Cultural Values in Chinese Society
กมลรัตน์ หาญสกุลวัฒน์
Kamolrat Hansakulwat 159

สารบัญ

บทความวิชาการ

วัฒนธรรมองค์กรที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของพนักงานครูและบุคลากรทางการศึกษา
สำนักงานการศึกษา เทศบาลนครเชียงราย

The Influence of Organizational Culture on the Job Satisfaction of Teachers and Educational Personnel: A Case Study of the Educational Office, Chiang Rai Municipality

ธนพนธ์ อูปธิ วราดวง สมณศักดิ์, และประยูร อิมิวัตร์

Thanapon Aupathi, Waraduang Somanasak, and Prayoon Imiwat

178

อุ๋ทอง : อัตลักษณ์สู่ลวดลายวัฒนธรรมสำหรับสิ่งทอร่วมสมัย

U Thong: Identity to Cultural Patterns for Contemporary Textiles

สุวดี ประดับ และมลลิกา จงจิตต์

Suwadee Pradab and Manlika Jongchit

195

แนวทางการพัฒนาระบบการบริหารเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพการจัดการ
ขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดลำปาง

The Guideline of Management Systems for Strengthening the Effectiveness of Solid Waste Management of Local Administrative Organizations in Lampang Province

รัชดาพร หลวงอารมณฺ์ เฉลิมชัย ปัญญาดี สมคิด แก้วทิพย์ และบงกชมาศ เอกเอี่ยม

Ratchada Orn Hualaron, Chalermchai Panyadee, Som kid Kaewthip, and

Bongkotmas Ekaem

212

Health Policy in Thailand (Chiang Rai and Tak SEZs)

in the Institutional Mechanism during COVID-19 Pandemic

Nattapat Rakwongwan, Punrop Rajapongsa, Wasan Luangprapat,

and Alay Phonvisay

225

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกประกอบอาชีพพนักงานนวดแผนไทยเพื่อสุขภาพย่านศูนย์กลางทาง
ธุรกิจใจกลางเมืองกรุงเทพมหานคร

Factors Affecting the Decision to Work as a Traditional Thai Massage Therapists
for Health in the Central Business District of Bangkok

กิริฐากร บุญรอด

Kirathakon Boonrod

241

บ้านบุษบา: การสร้างสรรค์ละครพื้นที่เฉพาะ (Site Specific) Ban Busaba: The Creation of Drama in Site Specific

ณัฐวดี เทพจันทร์^{1*}, พรญาณี ไชรัมย์¹ และสายฝน ไฝเส้ง¹
Natthawadee Tepchan^{1*}, Pornyanee Chorum¹, and Saifon Faiseng¹

¹ สาขาวิชาศิลปะการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา 90000

¹ Performing Arts major, Faculty of Fine and Applied Arts, Thaksin University, Songkhla, 90000, Thailand
(Received: March 15, 2024; Revised: September 26, 2024; Accepted: October 9, 2024)

บทคัดย่อ

บ้านบุษบา เป็นผลงานละครเวทีของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาศิลปะการแสดง มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างสรรค์ละครเวทีในพื้นที่เฉพาะ ณ บ้านเลขที่ 93 ย่านเมืองเก่า ถนนนครนอก อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา มีขั้นตอนในการสร้างสรรค์ผลงาน 3 ช่วง ได้แก่ ช่วงที่ 1 กำหนดแนวความคิดและคำถาม การสำรวจพื้นที่ภายในบ้านเพื่อหาประเด็นตั้งต้นที่แต่ละคนสนใจจะใช้สำหรับการสร้างเรื่องราว และคัดเลือกพื้นที่สำหรับการเล่าเรื่องเพื่อสร้างงานจำนวน 3 พื้นที่ ได้แก่ ห้องนอนหน้าบ้าน บริเวณห้องน้ำกลางบ้าน และร้านเสริมสวย ช่วงที่ 2 ลงมือสร้างสรรค์ปฏิบัติ ทดลองนำเสนอ (Preview) โดยสร้างสรรค์เรื่องราวและนำเสนอเป็นละครเสียง เปิดให้ผู้ชมเข้ารับชม เพื่อสำรวจความเป็นไปได้สำหรับการพัฒนาผลงานในรอบการนำเสนอจริง และการวิเคราะห์สะท้อนผล ช่วงที่ 3 พัฒนาและนำเสนอผลงาน โดยเลือกใช้วิธีการเล่าเรื่องแบบละครพูด นำผู้ชมเดินไปตามเหตุการณ์ของเรื่อง แทรกด้วยการเล่าเรื่องประกอบของตัวละคร และจัดแสดงจำนวน 20 รอบ การสร้างสรรค์ละครเวทีที่บ้านบุษบาในครั้งนี้ ถือเป็นประสบการณ์การรับชมละครแบบใหม่ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ย่านเมืองเก่า จังหวัดสงขลา เป็นการทำให้บ้านที่ดูกรัง ดูไม่น่าสนใจ เกิดเป็นปรากฏการณ์ที่ผู้ชมอยากจะไปร่วมสัมผัสบรรยากาศ นับว่าเป็นการสร้างสรรค์ละครที่ใช้พื้นที่ได้เกิดประโยชน์และเปิดโลกกว้างสำหรับการสร้างสรรค์ละครเวที

คำสำคัญ: บ้านบุษบา การสร้างสรรค์ ละคร พื้นที่เฉพาะ

Abstract

A theatre play, called Baan Busaba, is taught in undergraduate acting and directing classes under the Performing Arts Major in the Bachelor of Fine and Applied Arts Program with the purpose to write a stage play in the designated space at house number 93, Mueang Kao area on Nakhon Nok Road, Mueang District, Songkhla Province. The creative process consists of the following three steps. (1) The question and concept step involves looking around the house's interior to determine where the story starts and what each individual finds fascinating. The areas selected for the play including three areas: the bedroom in front of the house, the bathroom in the house, and a beauty salon. (2) The creative practice and experiment step pertains to converting a narrative into an audio drama as a presentation experiment (preview), allowing the audience to consider how the work might be developed during the real presentation round and analysing as well as reflecting on the results. (3) The last step is on developing and presenting the works by performed narration, taking the audience to the events of the story, accompanying with the narration of the characters. The performance is displayed 20 rounds. The creation of the Ban Busaba Stage Play Dramas in the old city region of Songkhla Province are considered to be unique viewing experiences. It turns the house that appears dilapidated and uninteresting to be phenomenal and thereby drawing passersby to enjoy the creating atmosphere. It is regarded as a theatrical production that makes good use of spatial aspects and broaden the horizon for the creation of the theatrical plays.

Keyword: Ban Busaba, The Creation, Drama, Site Specific

บทนำ

บ้านบุษบา เป็นชื่อที่ถูกตั้งขึ้นโดยกลุ่มนิสิตวิชาเอกการละคร สาขาวิชาศิลปการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลา เพื่อใช้เป็นพื้นที่สำหรับนำเสนอละครเวทีในรายวิชาการกำกับการแสดง 2 และการแสดง 2 ตั้งอยู่ที่บ้านเลขที่ 93 ถนนนครนอก อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา บ้านหลังนี้ได้เปิดบริเวณด้านหน้าสำหรับให้คนทั่วไปเช่าอยู่อาศัยและประกอบธุรกิจ เมื่อช่วงปี 2563-2565 ช่วงโควิดระบาดได้มีการคืนบ้านเช่า บ้านหลังนี้จึงถูกทิ้งร้างไป ในปี 2565 คุณป๊อก กอบลาภ ไททัน (Titan project space) ได้เช่าพื้นที่เพื่อใช้สำหรับสร้าง office และ co-working space ในระหว่างรอการปรับปรุงพื้นที่ และได้อนุญาตให้นิสิตได้เข้าไปเยี่ยมชมบ้านและชวนให้นิสิตทดลองสร้างละครโดยใช้พื้นที่ภายในบ้าน บ้านบุษบา เป็นบ้านเก่า มีลักษณะเป็นบ้าน 2 ชั้น ที่มีกำแพงบ้านติดกับบ้านหลังถัดไป คาดว่าแต่เดิมน่าจะเป็นบ้านหลังเดียวกันและต่อมามีการสร้างกำแพงกันขึ้นเพื่อแบ่งเช่า/ขาย บริเวณชั้นล่าง ด้านหน้าประกอบด้วยห้องนอน ลานกลางบ้านที่มีบ่อน้ำ ซึ่งเป็นจุดเด่นของบ้านในพื้นที่ย่านเมืองเก่า ติดกันเป็นเตาและอุปกรณ์ทำครัว ติดกับบ่อน้ำเป็นห้องน้ำขนาดเล็ก บริเวณใกล้กันยังมีตู้เก็บของมีพวกจาน ชาม และเครื่องใช้ในครัวประกอบอยู่ รวมถึงอุปกรณ์อื่น ๆ เช่น กระเป๋าเดินทาง หนังสือ และกรอบรูปไม้ที่มีภาพพระพุทธรูปและปี พ.ศ.อยู่ในนั้น ถัดไปด้านหลังบ้านซึ่งแต่เดิมใช้ประกอบธุรกิจเสริมสวย และยังคงเห็นเห็นป้ายชื่อร้าน รวมถึงเก้าอี้ กระจก และอุปกรณ์สำหรับเสริมสวยวางอยู่ บริเวณชั้น 2 เป็นไม้ บันไดค่อนข้างเก่าและทรุดโทรมแต่ยังสามารถเดินขึ้นลงได้ ด้านบนมีพื้นที่เป็นห้องนอน ที่มีข้าวของเครื่องใช้ตลอดจนเตียงนอนดูวางอย่างกระจัดกระจาย มีทั้งเสื้อผ้า กระเป๋า รูปภาพ มีทางเดินเชื่อมต่อไปยังอีกมุมหนึ่งของบ้าน สภาพค่อนข้างทรุดโทรม ซึ่งภายในบ้าน ทั้ง 2 ชั้นเต็มไปด้วยเรื่องราวและความทรงจำภายในบ้าน

การทำงานพื้นที่เฉพาะ (Site Specific) คือ การทำงานในพื้นที่ที่เฉพาะเจาะจง โดยคำนึงถึงการใช้พื้นที่ร่วมสร้างเป็นสำคัญและมุ่งสร้างความสัมพันธ์ระหว่างการแสดงและสภาพแวดล้อม ปรากฏในรูปแบบของประวัติศาสตร์ ธรรมชาติ ความทรงจำและสถานที่ การทำงานพื้นที่เฉพาะจึงเป็นการทำงานของสถานที่ และการแสดง โดยในครั้งนี้พื้นที่บ้านบุษบานั้นเป็นพื้นที่ที่มีเรื่องราวและความทรงจำ รวมทั้งบรรยากาศภายในบ้านที่น่าสนใจ การลงพื้นที่ไปสำรวจทำให้เกิดเป็นจุดประกายสำคัญในการนำมาเล่าเรื่อง การสร้างสรรค์ ในครั้งนี้ได้เลือกพื้นที่บริเวณชั้นล่างเป็นพื้นที่หลักในการสร้างละคร เชื่อมโยงเรื่องราวภายในบ้านกับประสบการณ์ของผู้กำกับและนักแสดง การสร้างสรรค์งานในครั้งนี้จึงเป็นการทำงานที่มีความท้าทายทั้งในรูปแบบของการแสดงและพื้นที่ในการจัดการแสดง รวมทั้งการสร้างพื้นที่การสร้างสรรค์ละครในพื้นที่ย่านเมืองเก่า ในจังหวัดสงขลา ซึ่งคาดหวังว่าจะเป็นพื้นที่เริ่มต้นและต่อยอดพื้นที่ทางการสร้างสรรค์การแสดงในอนาคตต่อไป

บททวนวรรณกรรม

ผู้สร้างสรรค์ได้ศึกษาข้อมูลเพื่อใช้สำหรับการพัฒนาและสร้างสรรค์ผลงาน ประด้วยข้อมูล ดังนี้

1. การแสดงในสภาพแวดล้อมหรือการแสดงในพื้นที่เฉพาะ (Environmental Performance/ Site-specific Performance) เป็นงานที่ถือว่าอยู่ในลักษณะศิลปะแบบประเพณีนิยมมาก่อน จนกระทั่งปี ค.ศ.1980 ถูกมองว่าเป็นงานศิลปะแสดงสด งานประเภทนี้ค่อย ๆ ปรากฏขึ้นในลักษณะที่ไม่ได้เน้นความสำคัญของร่างกายของศิลปิน แต่ให้ความสำคัญไปกับสื่อมัลติมีเดียผ่านการนำเสนอภาพและเสียงที่ไม่ได้ให้ความหมายอย่างตรงไปตรงมา อาจรวมไปถึงการใช้ความตระการตา เทคโนโลยีและสื่อผสม นอกจากนี้

การแสดงผลงาน Site-specific ในสถานที่อื่นๆ ที่ไม่ใช่โรงละครหรือสถานที่สำหรับแสดง พยายามสร้างหรือให้ความสำคัญกับความหมายและที่มาของสถานที่เป็นส่วนหนึ่งของผลงาน กระตุ้นให้เกิดคนดูกลุ่มใหม่ที่ ไม่ได้คุ้นชินกับการเข้าไปชมการแสดงในโรงละคร การเลือกใช้คำ Site-specific ทำให้เกิดความสนใจในเรื่องของระบบนิเวศทางการแสดง รวมไปถึงการให้ความสำคัญกับพื้นที่ในเชิงเศรษฐกิจและสังคมด้วยการใช้พื้นที่ของการแสดงแบบ Site-specific นั้นถือเป็นฐานสำคัญสำหรับการทำงานเพอร์ฟอร์แมนซ์ที่เชื่อว่าทุกพื้นที่เป็นไปได้ หากพื้นที่นั้นเอื้ออำนวยและสนับสนุนให้นักแสดงและผู้ชมได้อยู่ร่วมกัน โดยไม่ถูกควบคุมหรืออยู่ภายใต้การกำหนดอย่างสมบูรณ์ [1]

2. การสร้างสรรค์ผลงาน สามารถแบ่งเป็น 3 ส่วนได้แก่ กำหนดแนวความคิดและคำถาม ลงมือสร้างสรรค์ปฏิบัติ และการวิเคราะห์สะท้อนผล ซึ่งทั้ง 3 ส่วนนี้ส่งผลต่อกันอย่างเลี่ยงไม่ได้ ทั้งในในตัวกระบวนการของทั้ง 3 ส่วนอาจดำเนินไปพร้อมๆกันก็ได้ เพื่อสะท้อนผลซึ่งกันและกันทั้งในเชิงความหมาย นิยาม วิธีการ และรูปแบบการนำเสนอ

2.1 กำหนดแนวคิดและคำถาม เป็นการกำหนดแนวทางและเป้าหมายของการสร้างสรรค์ผลงาน โดยการคำนึงถึงแนวความคิดที่สัมพันธ์กับการตั้งคำถามในหลากหลายมิติ ได้แก่ สื่อสารข้อคิดหรือแก่นความคิดที่ผู้สร้างสรรค์ต้องการนำเสนอ การเน้นการสร้างปรากฏการณ์ผ่านการทำงานกับประสบการณ์การรับรู้ความรู้สึกของผู้ชม การเชื่อมโยงกับประสบการณ์ส่วนตัวต่อการรับรู้ต่างๆ ก่อนจะเข้าสู่ระบบวิพากษ์ด้วยปัญญานอกจากนี้ยังมุ่งให้เกิดประสบการณ์ใหม่ๆที่ก่อให้เกิดความแตกต่างด้วยเช่นกัน เมื่อได้แนวความคิดและคำถามที่ชัดเจนแล้ว รายละเอียดเรื่องของกลวิธีและวิธีการจะเป็นเรื่องที่ผู้สร้างสรรค์ต้องพยายามเชื่อมโยงให้ได้ว่าเกี่ยวข้องกับแนวความคิดของผลงานที่ตั้งไว้อย่างไร

2.2 ลงมือสร้างสรรค์ปฏิบัติ ขั้นตอนของการสร้างสรรค์ประกอบด้วย การเลือกสรร สร้างสรรค์ และประกอบร่างของผลงาน ทั้งยังเป็นกระบวนการค้นหาคำตอบด้วย การสร้างสรรค์แตกต่างกันตามลักษณะวิธีการของศิลปิน แนวความคิด และคำถามที่ได้ตั้งไว้ แต่มีหลักการสำคัญเหมือนกันคือ การทำงานต่อจากแนวความคิดและคำถาม สู่อารมณ์สร้างสรรค์ผลงาน โดยตัวกระบวนการที่สำคัญมักประกอบไปด้วย การลงมือค้นหาแหล่งข้อมูลทั้งด้านแนวความคิดและวิธีการทางศิลปะการสร้างสรรค์ผลงานผ่านกรอบแนวคิด วิธีการ และเป้าหมายต่อผู้ชม การถ่ายทอดแนวความคิดนั้นสู่ประสบการณ์ในการแสดง การพิเคราะห์และสะท้อนผลระหว่างกระบวนการ

2.3 การวิเคราะห์และสะท้อนผล โดยผู้สร้างสรรค์จะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบต่างๆ ทางศิลปะที่จะสามารถใช้ในการสนับสนุนการสร้างสรรค์และแสดงผลงานเพื่อให้มีความน่าสนใจและชัดเจนยิ่งขึ้น โดยมีคำถามสำคัญที่เกี่ยวกับแนวความคิดที่ถ่ายทอดสู่กระบวนการและวิธีการสร้างสรรค์ รูปแบบผลงานนั้นชัดเจนพอหรือไม่ อย่างไร ณ ขณะที่เราเริ่มประกอบร่าง หรือหลังจากการแสดงแล้ว [1]

วัตถุประสงค์

เพื่อสร้างสรรค์ละครพื้นที่เฉพาะ บ้านเลขที่ 93 ย่านเมืองเก่า ถนนนครนอก อำเภอเมืองจังหวัดสงขลา

ระเบียบวิธีการวิจัย

การสร้างสรรคละครเวทีในครั้งใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการสร้างสรรค์ศิลปะการแสดง (Practice as Research) ที่มุ่งเน้นการปฏิบัติการสร้างสรรค์ออกแบบละครเวทีให้อยู่ในรูปแบบของละครพื้นที่เฉพาะ มุ่งเน้นการทำงานกับพื้นที่จริงเป็นฐานตั้งต้นในการแสดง ตามแนวทางการสร้างสรรค์การแสดง ธนัชพร กิตติก้อง คือ ขึ้นกำหนดแนวความคิดและคำถาม ลงมือปฏิบัติสร้างสรรค์ และการวิเคราะห์และสะท้อนผล การสัมภาษณ์เจ้าของบ้านเลขที่ 93 และนำข้อมูลที่ได้มาสังเคราะห์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลสำหรับการพัฒนาผลงาน พัฒนาบท ฝึกซ้อม กำกับการแสดง ตลอดจนเปิดบ้านเพื่อนำเสนอผลงาน

สรุปผล

ละครเวทีบ้านบุษบา แบ่งกระบวนการสร้างสรรค์ออกเป็น 3 ช่วง คือ กำหนดแนวความคิดและคำถาม ลงมือสร้างสรรค์ปฏิบัติ วิเคราะห์และสะท้อนผล

ช่วงที่ 1 ขึ้นกำหนดแนวความคิดและตั้งคำถาม

ในขั้นนี้เป็นการกำหนดแนวความคิดของการสร้างสรรค์งานตลอดจนการตั้งคำถาม เพื่อหาคำตอบ ในการสร้างงานว่าต้องการจะสื่อสารประเด็นอะไรที่สามารถจะตอบโจทย์กับพื้นที่และผู้สร้างงาน ตลอดจนงานชิ้นนี้จะมีผลกระทบ (Impact) อย่างไรต่อผู้ชมและพื้นที่ การสร้างงานในครั้งนี้นิสิตซึ่งทำงานในฐานะผู้กำกับการแสดงและนักแสดง ร่วมกับคุณภัทรสุดา อนุมานราชทน (นักแสดงและผู้กำกับการแสดง) และผู้ก่อตั้ง NuNi Production มีแนวความคิดของการทำงานครั้งนี้คือ “ทุกบ้านล้วนมีเรื่องราว” นำเสนอละครแนวเหมือนจริง ที่เลียนแบบสภาพจริงในชีวิตที่เราเห็นอยู่ทุกวัน โดยสร้างภาพลวงตาให้เราเห็นเหมือนเป็นเหตุการณ์ในชีวิตจริง ผสมกับบรรยากาศของบ้านที่ทำให้ผู้ชมรู้สึกคล้อยตามขณะรับชมการแสดง เหมือนได้ดูภาพชีวิตจริง ๆ ที่เกิดขึ้นต่อหน้าพร้อมทั้งมีอารมณ์ร่วมไปกับนักแสดง [2] และใช้รูปแบบของละครเฉพาะพื้นที่ (Site-specific) เพื่อสร้างประสบการณ์ใหม่และประสบการณ์ร่วมระหว่างผู้ชมและนักแสดง

ช่วงที่ 2 การลงสร้างสรรค์ปฏิบัติ

ซึ่งเป็นการเลือกสรร ประกอบร่างของผลงาน โดยมีกระบวนการที่เน้นการลงมือปฏิบัติ ดังนี้

1. การสำรวจพื้นที่และสร้างโครงเรื่อง จุดเริ่มต้นของการสร้างสรรค์งานในครั้งนี้เป็นโอกาสดีที่ผู้กำกับ และนักแสดงได้รับการสนับสนุนพื้นที่บริเวณถนนนครนอกได้แก่ Titan Project space, Studio 55, SAN และ บ้านที่เลขที่ 93 สำหรับการลงพื้นที่สำรวจก่อนลงมือสร้างสรรค์การแสดง ซึ่งทั้ง 4 พื้นที่ สามารถเดินเชื่อมต่อกันได้ นอกจากนี้ยังได้ออกไปสำรวจยังพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ สงขลา สำหรับการพิจารณาเลือกด้วยเช่นกัน เมื่อผู้กำกับการแสดงและนักแสดงได้สำรวจพื้นที่ครบสิ้นแล้วนั้น จึงเข้าสู่กระบวนการเลือกพื้นที่ด้วยวิธีการให้ผู้กำกับการแสดงและนักแสดงได้เสนอพื้นที่ที่ตนสนใจ ซึ่งทั้ง 7 คน เลือกพื้นที่เดียวกันนั้นคือ บ้านเลขที่ 93 หลังจากนั้นคุณภัทรสุดา ได้จัดกลุ่ม workshop เล็ก ๆ สำหรับการค้นหาเรื่องและประเด็นที่อยากจะทำ ในพื้นที่บ้าน ในช่วงแรกของการสำรวจพื้นที่ถูกนำมาเป็นประเด็นตั้งต้นในการเล่าเรื่องทั้งบริเวณชั้นบน และชั้นล่าง เรื่องราวที่อยากจะทำเสนอและเล่าเรื่อง ประกอบด้วย

- ห้องนอนหน้าบ้าน: เล่าเรื่องของเด็กอายุ 3 ขวบ
- บริเวณครัว ที่มีเตาและอุปกรณ์ทำครัว: เรื่องของแม่ลูกกำลังประกอบพิธีกรรม บูชาพิธีกรรม พิธีเลี้ยงผี
- บริเวณห้องน้ำและลานกลางบ้าน

- โต๊ะกินข้าวก่อนถึงร้านเสริมสวย
- ร้านเสริมสวย: เรื่องราวของร้านเสริมสวย ที่ดูเป็นแนวโคกนาฏกรรม
- ลานบริเวณบันได ชั้น 2 ของบ้าน
- ห้องนอนชั้น 2 ของบ้าน

Figure 1 Busaba Home 1

Figure 2 Busaba Home 2

Source: Natthawadee Tepchan

Figure 3 Busaba Home 3

Figure 4 Busaba Home 4

Source: Natthawadee Tepchan

2. การคัดเลือกเรื่องเล่า เมื่อได้พื้นที่และเรื่องราวที่สนใจแล้วนั้น จึงได้ทดลองเข้าพื้นที่ในช่วงเวลาเย็นจนถึงค่ำ เพื่อเห็นบรรยากาศภายในเวลากลางคืน โดยการใช้เทียนจุดตามบริเวณต่าง ๆ ของบ้าน และหยิบจับข้าวของที่มีอยู่ในบ้านนำมาจำลองตามพื้นที่ที่แต่ละคนได้เลือกไว้ งานของแต่ละคนจึงเน้นบรรยากาศของเรื่องให้มีความน่ากลัว หลอน และมีโจทย์กำหนดคือ ทำเป็นละครเสียงและเลือกนำเสนอเพียงบ้านจุดของบ้าน โดยจุดแรกคือ

- บริเวณห้องนอนหน้าบ้าน เล่าเรื่องการแต่งงานของชายหญิงคู่หนึ่งที่ไม่สมหวัง ฝ่ายหญิงที่เฝ้าคอยคนรักกลับมาแต่งงานด้วย โดยมีความเชื่อมโยงกับเจ้าสาวคนเดียวกันกับร้านชาลอน
- ห้องน้ำกลางบ้าน เล่าผ่านเรื่องราวความทรงจำของแม่ ในการประกอบพิธีกรรมผ่านเสียงของแม่

- ห้องเสริมสวย เล่าเรื่องราวปัญหาครอบครัว ภรรยาและสามีที่อาศัยอยู่ในบ้านหลังนี้ จนวันหนึ่งทะเลาะกัน จนทำให้สามีหนีออกจากบ้านไป

ในระหว่างการพัฒนางาน ผู้กำกับการแสดงและนักแสดงจำเป็นต้องออกแบบพื้นที่ และจัดวางพื้นที่ สำหรับการเปิดบ้านเพื่อนำเสนอควบคู่กันไป สิ่งของภายในบ้านถูกนำมาจัดวางและออกแบบไว้เพื่อให้สอดคล้องกับพื้นที่และเรื่องราวที่เกิดขึ้น ดังนั้นการทำงานจึงขับเคลื่อนไปในรูปแบบของการทำงานกลุ่มและการทำงานเดี่ยวของตนเอง

3. ทดลองนำเสนอรอบ Preview (12-20 สิงหาคม 2566) การนำเสนอรอบ Preview เป็นรอบการทดลองเปิดบ้านให้คนได้เข้าเยี่ยมชมเรื่องราวภายในบ้านตามที่ ผู้กำกับการแสดงและนักแสดงได้จัดเตรียมไว้ ซึ่งเป็นช่วงของการจัดงานเทศกาลออกแบบปักชั้ต์ 2566 (Pakk Taii Design Week 2023) จัดโดยสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (องค์การมหาชน) หรือ CEA เรื่องราวของบ้านบุษยาได้รับการตอบรับดีจนผู้จัดเองไม่คาดคิดมาก่อน เดิมที่มีการตกลงกันเรื่องการจัดกลุ่มผู้ชมที่จะเข้าชมบ้านรอบละ 10 คน แต่จำนวนคนที่มารอเข้าชมทำให้การจัดรอบเป็นไปด้วยความยากลำบาก จึงเปิดพื้นที่ให้คนเข้าชมโดยไม่จำกัด คนดูสามารถเดินออกมาได้ตลอดเวลา รูปแบบของการนำเสนอในครั้งนี้เลือกเป็นละครเสียง (Voice Theatre) ใช้เพียงพื้นที่ด้านล่างของบ้านเท่านั้น ผู้เข้าชมสามารถรับฟังเรื่องเล่าละครเสียงผ่านการสแกนคิวอาร์โค้ด (QR CODE) ที่แปะอยู่ภายในบ้านคือ ห้องนอนห้องแรก ห้องน้ำลานกลางบ้าน และร้านเสริมสวย

ข้าวของภายในบ้านถูกจัดวางใหม่และเชื่อมโยงเรื่องต่อเนื่องจากตั้งแต่ห้องแรกกระทั่งถึงห้องร้านเสริมสวย มีเทียนสีขาว สีแดง สีดำ คละขนาดกันถูกวางอยู่ทั่วบริเวณบ้าน สร้างบรรยากาศในชวนหลอน มีการจัดรูป กายาน ได้ใช้ประสาทสัมผัสทางกลิ่น เปิดบทสวดให้ได้ยินทั่วบ้าน เพิ่มอรรถรสทางการได้ยิน

- ห้องนอนห้องแรก: เล่าด้วยภาพและเสียง เป็นเรื่องราวของคู่รักคู่หนึ่งที่กำลังจะแต่งงานกัน เล่าผ่านวิดีโอสั้นเป็นเหตุการณ์ตอนที่ทั้งคู่กำลังถ่ายพรีเวดดิ้ง (Pre-wedding) ใช้เทคนิคของการฉายวิดีโอผ่านเครื่องฉาย (Projector)

- หน้าเตา: ใช้หุ่นปรับขนาดได้ ใส่เสื้อผ้าคล้ายกับคนกำลังยืนหันหลัง และมองไปเห็นอุปกรณ์เครื่องครัวและเตา

- บันไดทางขึ้นชั้น 2: จัดวางรองเท้าและกระเป๋า เน้นการสร้างบรรยากาศ

- ลานกลางบ้าน: จัดรูป เทียน และวางดอกไม้บนบ่อน้ำกลางบ้าน

- โต๊ะกินข้าว: จัดเตรียมจาน ช้อน แก้วน้ำ เสมือนหนึ่งว่าเป็นการจัดโต๊ะอาหารพร้อมรับประทาน บนโต๊ะจะเห็นเพียงเศษของดอกไม้ถูกโปรยอยู่ทั่วพื้นที่โต๊ะอาหาร

- บริเวณหน้าต่าง: เป็นจุดที่ใช้สร้างบรรยากาศ วางหุ่นเจ้าสาวใส่ชุดสีขาว ใส่ผ้าคลุมหน้า เหมือนกำลังรอใครสักคน

- ห้องร้านเสริมสวย: มีเพียงการจัดเทียนเพื่อสร้างบรรยากาศภายในร้านเท่านั้น

Figure 5 QR CODE Theatre Voice (Courtyard) Figure 6 QR CODE Theatre Voice (Salon)

ผลจากการจัดรอบทดลอง Preview เป็นเรื่องที่มีผู้กำกับการแสดง นักแสดง และทีมงานไม่คาดคิดมาก่อนว่าจะได้รับเสียงตอบรับที่ดีมาก ๆ ตลอดทั้ง 9 วัน และจำนวนผู้ชมที่สนใจเข้าเยี่ยมชมมีจำนวนเพิ่มขึ้นในทุก ๆ วัน จากเดิมที่กำหนดเวลาปิดบ้าน 20.00 น. จึงต้องขยายเวลาออกไปเป็น 21.00 น.แทน มีเสียงสะท้อนจากผู้ชมถึงรูปแบบการแสดงที่แปลกใหม่ น่าติดตาม รู้สึกกลัวจริง ๆ จัดวางองค์ประกอบได้ดี สามารถทำให้รู้สึกคล้อยตามกับเรื่องได้ นอกจากนี้ยังมีผู้ให้ข้อเสนอแนะที่ดีต่อการพัฒนาผลงาน เช่น ควรมีการเกริ่นนำก่อนเดินเข้าไปในบ้าน ยังไม่แน่ใจเรื่องรูปแบบว่าจะให้ผู้ชมเข้าใจเรื่อง หรือ ต้องการให้ผู้ชมเกิดความรูสึกกลัว และการสแกนฟังเสียงบางขาดความเสถียร รวมทั้งบอกว่าอยากดูแบบฉบับเต็มเร็ว ๆ และหากเพิ่มเติมให้มีนักแสดงและบทพูดประกอบในการแสดง จะยิ่งทำให้น่าติดตาม ตลอดจนผู้ชมจะได้รับความรู้เรื่องราว และซึมซับกับบรรยากาศภายในบ้านได้เช่นกัน นอกจากนี้กระแสของการเปิดบ้านบุษบา ยังได้รับความนิยมบนสื่อออนไลน์ TIKTOK ผู้ชมเห็นจากสื่อดังกล่าว ทำให้การเปิดบ้านวันสุดท้ายมีผู้ชมมาต่อแถวเป็นจำนวนมาก

Figure 7 Pre-wedding (Bedroom in front of the house) Figure 8 Courtyard

Source: Natthawadee Tepchan

Figure 9 Salon

Figure 10 Dining room

Source: Natthawadee Tepchan

ช่วงที่ 3 การวิเคราะห์และสะท้อนผล

เมื่อจบการนำเสนอในรอบทดลอง ผู้กำกับการแสดงและนักแสดง ต่างก็ได้ทบทวนเนื้อหาของตนเอง ให้มีความชัดเจนและสมเหตุสมผลมากยิ่งขึ้น การเลือกพื้นที่นำเสนอเรื่องราว เรื่องเล่าของแต่ละเรื่อง รวมทั้ง การออกแบบเส้นทางการรับชมละครภายในบ้านเพื่อไม่ให้ผู้ชมมีความสับสน สะท้อนเพื่อนำผลของการแสดง มาพัฒนาผลงาน ตามประเด็น ดังนี้

1. การพัฒนางาน

1.1 พัฒนabethละคร ในรอบการนำเสนอนี้ ทั้งผู้กำกับการแสดงและนักแสดงเห็นพ้องต้องกันว่า ควรเป็นการนำเสนอที่บทพูด และเน้นไปที่การให้ผู้ชมได้มีส่วนร่วม และได้ตอบกับนักแสดงได้มากขึ้น โดยพิจารณาจากการนำเสนอผลงานในรอบทดลอง (Preview) ทั้งข้อสะท้อนจากผู้ชมและผู้สร้างงานเอง มองเห็นว่า หากมีตัวละคร บทพูด จะทำให้ผู้ชมได้ใช้เวลาอยู่กับเรื่องและสัมผัสบรรยากาศภายในบ้านได้มากขึ้น ตลอดจนรวมทั้งการพัฒนาที่ยังเป็นส่วนสำคัญในการเลือกใช้พื้นที่สำหรับการนำเสนอ โดยพื้นที่สำคัญ สำหรับการจัดการแสดง คือ ห้องนอนหน้าบ้าน บริเวณหน้าเตา ห้องน้ำกลางบ้าน และห้องเสริมสวย ในระหว่างการเชื่อมต่อแต่ละเรื่องนั้น จะมีนักแสดงซึ่งเล่าเรื่องผ่านมุมมองของตนเอง ในช่วงอายุ 3 ขวบผู้ที่เห็นเหตุการณ์ เป็นคนพาผู้ชมและเชื่อมโยงเรื่องเข้ากับสถานการณ์นั้น ๆ เพื่อให้คนดูอยู่กับเหตุการณ์ในเรื่องได้อย่างเข้าใจ

เรื่องเล่าจากไม้เต็กอายุ 3 ขวบ

วิธีการเล่า: ละครพูด

บทละคร: ตอนผมอายุได้ประมาณ 3 ขวบ ผมเท่าที่ผมจำความได้ว่าแม่ทิ้งผมไว้คนเดียวเสมอ ผมจะอยู่ในบ้านหลังนี้เพียงคนเดียว ทำให้ผมอยากที่มีจะมีของเล่นขึ้นมาเป็นเพื่อน และในวันนั้น ผมรีบวิ่งเข้าไปหาแม่ด้วยหน้าตื่นเต้นดีใจ พร้อมกับสายตาที่อ่อนวอนว่า อยากไปเล่นของเล่นที่บ้านข้าง ๆ นั่นคือ ร้านเสริมสวยของสมร ในขณะที่ผมกำลังเล่นของ อยู่ นั้น ผมหันไปมองสังเกตเห็นป่าสมรกลับปิดประตูลงช้าพร้อมกับหันไปมองเห็นหญิงสาว นั่งอยู่บนเก้าอี้หน้ากระจกพร้อมมีอะไรบางอย่างที่ผูกผมไว้กับกับบออะไรสักอย่าง ป่าสมรได้ เดินมาที่หญิงสาวคนนั้นและได้หิวผมให้กับหญิงสาวพร้อมกับพูดอะไรบางอย่างที่ผมไม่ค่อยจะได้ยินเท่าไรนัก แต่ได้ยินเสียงร้องไห้สะอึกสะอื้นเลยแอบหันไปมองพบว่าเป็นเสียง ของหญิงสาวคนนั้น

เรื่องที่ 1 เรือนหอของเรา

สถานที่: ห้องนอนหน้าบ้าน
เหตุการณ์: หญิงสาวที่รอคอยคู่หมั้นจะกลับมาแต่งงานด้วย จนสุดท้ายต้องตรอมใจตาย
วิธีการเล่า: ละครเสียง
บทละคร: ไม่มี

เรื่องที่ 2 ร้านเสริมสวยของไพลิน

สถานที่: ร้านเสริมสวย
เหตุการณ์: เรื่องราวของแม่ที่ถูกสามีทิ้ง และมีความกังวลว่าวันหนึ่งลูกสาวจะหนีไปอยู่กับพ่อ จนทำให้ต้องบังคับลูกสาวให้อยู่กับตน แต่ลูกสาวไม่ยอม แม่จึงปล้ำมือฆ่าลูกสาว
วิธีการเล่า: ละครเสียง
บทละคร: ตัวอย่าง

สมรนั่งร้องไห้อยู่กลางบ้าน

สมร: (ร้องไห้) นี่หรือคือสิ่งที่เกิดตอบแทนความรักที่ฉันมอบให้มาตลอด ไพลิน ไพลินลูกแม่ ลูกอย่าทิ้งแม่ไปเหมือนมันนะ แม่จะไม่ยอมให้ลูกทิ้งแม่ไปอีกคนเด็ดขาด ได้ยินมั๊ยไพลิน (หันหน้าไปห้องซาลอนแล้วลุกขึ้นเดิน)

แม่เดินเข้าไปในห้องที่ร่ำขาลูกไว้ (ห้องซาลอน) แล้วทำผมให้ลูกพร้อมพูดขึ้นว่า

สมร: ลูกรู้มั๊ย มีแต่แม่เท่านั้นที่รักลูกจริง ลูกอย่าทิ้งแม่ไปไหนอีกนะไพลิน

ไพลิน: แม่ หนูอยากจะไปอยู่กับพ่อ

สมร: (จากที่หิวอยู่ก็เริ่มหิวแรงขึ้น) แกจะไปอยู่กับมันทำไม มันทิ้งแกกับฉันไว้ที่นี้แกลืมไปแล้วหรือ ห๊ะ!! แกต้องอยู่ที่นี้กับฉัน ที่ ๆ ฉันสร้างไว้ให้แก เข้าใจมั๊ย!!

ไพลิน: ค่ะแม่ ค่ะ หนูเข้าใจแล้ว แม่อย่าทำแบบนี้หนูเจ็บ ฮือ ๆ ๆ

สมร: ดีมากไพลิน ถ้าแกเป็นเด็กดีแบบนี้ เดี่ยวแม่จะให้รางวัลนะลูก บ้าน บ้านหลังนี้ไง ดีมั๊ยไพลิน (พูดจบ เปิดเสียงดนตรีหลอน ๆ)

ไพลิน: ดีค่ะแม่ (เสียงสั่นด้วยความกลัว)

พูดกันเสร็จแม่ก็ทำผมให้ลูกต่อเจียบ ๆ ซ้ำ ๆ แล้วเหลือไว้แต่เสียงดนตรีซ้ำ ๆ หลอน ๆ ที่เปิดคลออยู่

เรื่องที่ 3 ห้องบูชา

สถานที่: ลานกลางบ้าน
เหตุการณ์: เรื่องราวของแม่ที่มีความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรม ลัทธิ การเลี้ยงผี ที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากแม่ และในวันเกิดอายุครบ 20 ปีของลูกสาวเขา เขาจึงได้ถ่ายทอดพิธีกรรมนี้ให้แก่ลูกสาวของเขา
วิธีการเล่า: ละครเสียง
บทละคร: ตัวอย่าง

แต่เดิมที่บรรพบุรุษของผกาบูชา ผีเจี๊ยะ เป็นผีประจำตระกูลอยู่นานมากแล้ว ไม่มีที่มาที่ไป แต่เชื่อกันว่าเป็นผีที่ทำให้ตระกูล มีกินมีใช้ ไม่ขาดสายมาจนถึงปัจจุบัน (เมื่อก่อนบูชาด้วย เนื้อไก่ เนื้อวัว สด) แม่โตมากับการรับรู้เรื่องราวของการบูชาผีของที่บ้านมาโดยตลอดแต่ไม่ค่อยได้ใส่ใจและแทบไม่เชื่อด้วยซ้ำ

จนตอนแม่อายุ 14 (ประจำเดือนมาครั้งแรก) แม่เริ่มป่วยหนัก ปวดท้องมากและก็มีความรู้สึกอยากกินเลือดสด ๆ ตลอดเวลา ถึงยายจะรู้แบบนั้นแต่ก็ไม่เคยพาแม่ไปหาหมอ เอาแต่ ต้มน้ำอะไรก็ไม่รู้พร้อมกับเครื่องในให้แม่กิน ใจนี้มันก็อยากกินเหลือเกินอีกใจมันก็น่าขยะแขยง เหมือนควาจนอยากจะทำอะไร ทุกวันแม่ปวดท้องเหมือนจะตายให้ได้แล้วก็เริ่มอยากกินมันมากขึ้นอีก ยายบอกว่าท่านต้องการมายืดร่าง สิ่งที่ตระกูลเราบูชามาเนิ่นนานท่านอยากได้ร่างของแม่ ยิ่งแม่ผิวน้ำมันก็ยิ่งทรมาณ แม่ไม่ยอมตายเลยต้องให้ยายช่วยทำพิธีรับท่านเข้ามา ตอนนั้นแม่ยังใช้ร่างคนละครึ่งกับเขา แม่ไม่ทรมาณแล้ว แต่ความอยากมันก็มากขึ้นเรื่อย ๆ จนยายต้องพาคนไปลั้มน้ำมาให้แม่กินแทบทุกวัน มันไม่เคยพอ แม่อยากกินเนื้อสด ๆ อยากลองเนื้อคน เลือดคน...

พอแม่อายุ 20 ก็ถึงเวลาของฉันท้ายร่างทั้งร่างของมันเป็นสักที เนื้อคนบูชา เครื่องสังเวทพิเศษชิ้นแรกของฉันทันทีคือ แม่บังผกา ถึงจะแก่ แต่ก็อโรย อโรยมาก และมันไม่พอ เนื้อสังเวทชิ้นที่สองก็คือ พ่อของหนูโง่โพลิน ฉันทันทีก็แข็งแกร่งขึ้น มีชีวิตขึ้น เนื้อสังเวทมันไม่เคยพอ ฉันทันทีต้องออกตามหาทุกวัน เพื่อมาแบ่งกับหนูโง่โง่ พงู่นี้ หนูจะเป็นร่างใหม่ของฉันทันที ร่างที่สมบูรณ์กว่าร่างนี้ เพราะฉันทันทีได้มอบเครื่องสังเวทพิเศษให้หนูมาเนิ่นนาน เป็นเวลาเกือบ 20 ปี อโรยใหม่จ้ะ หนูกินมันหมดทุกวันเลยนี้ สุขสันต์วันเกิดนะจ้ะหนูโพลิน.

โพลิน

แม่เรียกให้โพลินออกมากินข้าวหลังจากที่แม่บูชาผีเสร็จ โพลินเดินออกมาเห็นร่างคนนอนอยู่ในห้องบูชา โพลินจึงไปแอบดูและพบว่าร่างนั้นไร้วิญญาณแล้ว และร่างกายโดนผ่าและไปหมด เมื่อโพลินเห็นแม่โพลินก็รีบวิ่งไปนั่งรอกินข้าว โพลินกลัวมากแต่ไม่กล้าพูดเพราะวันนั้นแม่เปลี่ยนไปไม่ใช่แม่คนเดิมอีกแล้ว

*แม่พูดเล่าเรื่องให้โพลินฟัง โพลินนั่งกลัว ผิวกินข้าวจนโพลินได้รู้ว่าที่เธอกินมาทุกวันมันคือเนื้อคน เธอพยายามอมไว้ไม่ยอมกลืนแต่แล้วแม่ก็เข้ามาใกล้เธอและบังคับให้เธอกิน ผินอยู่นาน เธอรีบสะบัดและวิ่งหนีไปแต่แม่ก็ตามจับมาได้และพาเข้าห้องบูชาในที่สุด

1.2 การออกแบบลำดับการเล่าเรื่อง เหตุการณ์ทั้งหมดนี้จะถูกเชื่อมโยงด้วยการเล่าเรื่องผ่านมุมมองของเด็ก 3 ขวบ ซึ่งเป็นผู้รับรู้ เห็น เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในบ้านหลังนี้ทั้งหมด และนำผู้ชมเข้าเข้ามาชมการแสดงในแต่ละส่วน โดยเริ่มจากหน้าประตูบ้าน ตามลำดับดังนี้

- **ห้องนอนห้องแรก** ซึ่งเป็นจุดที่ผู้ชมสามารถเข้าไปชมบรรยากาศภายในห้องนอน โดยไม่มีบทละคร มีเพียงเสียงพูดที่ถูกบันทึกไว้ และเปิดวนไปตลอด เรื่องราวของหญิงสาวที่รอคอยคู่หมั้นจนตรอมใจ และเสียชีวิตในวันแต่งงาน
- **บริเวณหน้าเตา** เป็นฉากที่แม่ นั่งร้องไห้ก้มหน้าและเพ้อรำพันถึงลูกสาวตนเอง และอยากให้ลูกสาวอยู่กับตน และชวนผู้ชมให้เดินตามไปที่ห้องเสริมสวยเพื่อไปหาลูกสาว ในระหว่างทางที่เดินจะผ่านห้องบูชา ลานกลางบ้าน โต๊ะอาหาร ซึ่งทุกอย่างจะถูกจัดเตรียมไว้เพื่อสร้างบรรยากาศให้นักแสดงคล้อยตามไปกับสถานการณ์
- **ร้านเสริมสวย** ที่เปิดภาพฉายเหตุการณ์การทะเลาะกันผ่านเครื่องฉาย (Projector) ฉายลงบนผนังบ้าน และมองเห็นลูกสาวที่กำลังนั่งร้องอยู่ที่หน้ากระจก และร้องไห้ ตกใจ ที่ผู้เป็นแม่บังคับให้อยู่กับตน จนเกิดการต่อสู้กัน และท้ายที่สุดแม่ก็ปล้ำมือฆ่าลูกตนเอง
- **ลานกลางบ้าน และห้องบูชา** เป็นภาพของแม่และลูกในงานวันเกิดลูกสาวอายุ 20 ปี และเป็นวันเดียวกันกับที่แม่ต้องเปลี่ยนร่างใหม่ให้กับลูก แต่ลูกสาวไม่ยอมที่จะรับร่าง จึงเกิดการขัดแย้งกัน จนในที่สุดการเปลี่ยนร่างจึงเกิดขึ้นในห้องบูชา และลูกสาวในร่างใหม่ ได้เชิญผู้ชมให้ออกไป

1.3 การฝึกซ้อม ในการทำงานครั้งนี้ แบ่งหน้าที่การรับผิดชอบกันเป็นส่วน ๆ มีคนที่ทำหน้าที่เป็นผู้กำกับการแสดงจำนวน 5 คน และเป็นนักแสดงหลัก 1 คน แต่เมื่อกระบวนการทำงานจริงทุกคนต่างก็ช่วยกัน บางเรื่องก็เป็นผู้กำกับเองและแสดงเอง เช่น ฉากร้านเสริมสวย นอกเหนือจากนั้นมีนักแสดงสมทบเพิ่มเข้ามา เช่นกัน การฝึกซ้อมการแสดงจึงแบ่งไปตามความรับผิดชอบของผู้กำกับแต่ละคน เมื่อถึงช่วงเวลาที่มาซ้อมร่วมกันเพื่อดูลำดับการแสดงให้มีความต่อเนื่องกัน ผู้ที่ไม่ได้ทำหน้าที่เป็นนักแสดงก็จะต้องเป็นผู้ที่ดูแลในภาพรวมระยะเวลาในการฝึกซ้อมกับสถานที่จริงใช้เวลา 1 สัปดาห์ ก่อนเริ่มแสดงจริง เพื่อเป็นการทดสอบความเป็นไปได้ของเส้นทางการเดินชมละคร เมื่อซ้อมตั้งแต่ต้นจนจบในแต่ละวันเสร็จสิ้น มีการพูดคุยและปรับเส้นทางการเดินเข้าชมละคร นอกจากนี้การสร้างครั้งนี้เกิดขึ้นกับสถานการณ์เฉพาะหน้าในระหว่างการนำเสนอ นักแสดงมีความใกล้ชิดผู้ชมและผู้ชมเปลี่ยนไปในแต่ละรอบ การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าจึงเป็นเรื่องที่จำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งของนักแสดง การอยู่กับปัจจุบันขณะแสดงจึงเป็นเรื่องที่พึงทำและฝึกฝนมากที่สุด นักแสดงจึงต้องฝึกฝนการแสดง โดยอาศัยทักษะการแสดงที่อยู่กับปัจจุบันขณะเป็นหลัก ทั้งการดนตรีรวมทั้งการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า เนื่องจากนักแสดงต้องอยู่กับสถานการณ์และเป็นส่วนหนึ่งของการแสดง การอยู่กับปัจจุบันขณะจึงเป็นเรื่องที่สำคัญมากกว่าการพยายามกำหนดหรือควบคุมการแสดง [1]

2. การนำเสนอ

การนำเสนอผลงานบ้านบุษบา ได้จัดให้นำเสนอเมื่อวันที่ 30 กันยายน ถึง 4 ตุลาคม 2566 ณ บ้านเลขที่ 93 ถนนนครนอก อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เป็นจำนวน 20 รอบ วันละ 4 รอบ และสามารถเข้าชมแบบไม่มีค่าใช้จ่าย ตามช่วงเวลาดังนี้

- รอบที่ 1 เวลา 19.00-19.30 น.
- รอบที่ 2 เวลา 19.30-20.00 น.
- รอบที่ 3 เวลา 20.00-20.30 น.
- รอบที่ 4 เวลา 20.30-21.00 น.

โดยเปิดให้จองบัตรรับชมผ่านเพจ TSU DRAMA นอกจากนี้ยังมีผู้ชมที่ผ่านไปมาและสนใจรับบัตรที่นั่งอีกจำนวนหนึ่ง มีการจำกัดจำนวนผู้ชมเพียงรอบละ 10 คนเท่านั้น เนื่องจากพื้นที่ของบ้านที่จำกัด แต่เมื่อการแสดงดำเนินไป 2 รอบ จึงมีการปรับจำนวนผู้ชมลดลงเหลือเพียงรอบละ 8 คน ให้เพียงพอต่อพื้นที่และการได้รับบรรณรสของผู้ชมต่อการแสดงรับชมการแสดง สามารถที่จะรับชมได้อย่างเข้าและสิ้นไหล ในขณะที่บางรอบการแสดงก็มีจำนวนผู้ชมประมาณ 15 คน ในบางช่วงของการแสดงจึงทำให้ผู้ชมไม่สามารถตามเหตุการณ์ของละครได้อย่างชัดเจน และมีเสียงสะท้อนจากผู้ชมว่าควรจัดการเรื่องจำนวนผู้ชมในแต่ละรอบให้มีความพอดี ผู้ชมบางกลุ่มมาเพื่ออยากรับชมจริงๆ จริง แต่พอปริมาณของผู้ชมเยอะเกินไปทำให้เกิดความอึดอัดและพื้นที่ภายในบ้านอากาศค่อนข้างร้อน

เมื่อจบการแสดงในแต่ละรอบ ผู้กำกับการแสดงและนักแสดง มีการประชุมเพื่อฟังเสียงสะท้อนของนักแสดงในแต่ละรอบเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงในรอบต่อไป โดยการทำงานในครั้งนี้ นักแสดงและผู้กำกับการแสดงได้สะท้อนให้เห็นว่า เป็นการทำงานที่สนุก ทำท่าย และคาดเดาไม่ได้ ว่าผู้ชมในแต่ละรอบจะเป็นอย่างไร ดังนั้นบรรยากาศการแสดงในแต่ละรอบจะเปลี่ยนไปตามกลุ่มผู้ชม ซึ่งเป็นการฝึกการทำงานและการแก้ไขสถานการณ์เฉพาะหน้าของนักแสดงได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังค้นพบว่าการแสดงกับพื้นที่ในลักษณะนี้และกลุ่มผู้ชมที่กึ่ง ๆ จะมีส่วนร่วมไปกับนักแสดงสามารถที่จะปรับเปลี่ยนไม่เหมือนกันในแต่ละรอบ เพื่อเพิ่มประสบการณ์ของผู้ชมได้อย่างต่อเนื่อง อาทิเช่น เดิมทีห้องนอนห้องแรกมีเพียงการจัดวางข้าวของ และเปิดเสียงพูดของนักแสดงไว้เท่านั้น แต่เมื่อเกิดความคิดใหม่ว่าหากมีคนที่เป็น

เสมือนวิญญานของเจ้าสาวนั่งอยู่ในห้องด้วยน่าจะเพิ่มความน่าสนใจได้มากขึ้น รอบหลังจากนั้นจึงได้ให้นักแสดงใส่ชุดสีขาว นั่งรออยู่ในห้องเมื่อคนดูเดินเข้าไปจึงค่อยส่งเสียง ก็สามารถสร้างความตกใจ กลัว ให้กับผู้ชมได้เช่นกัน

Figure 11 Bedroom in front of the house 1
(The actual turn)

Figure 12 Bedroom in front of the house 2
(The actual turn)

Source: Natthawadee Tepchan

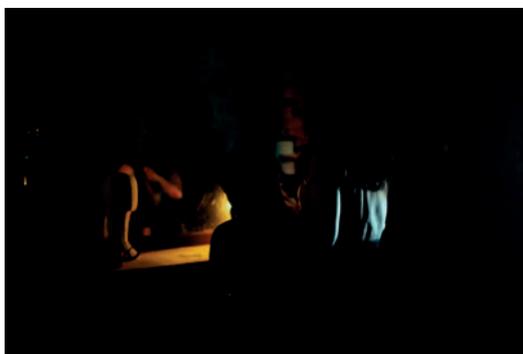

Figure 13 Salon 1 (The actual turn)

Figure 14 Salon 2 (The actual turn)

Source: Natthawadee Tepchan

Figure 15 Courtyard 1 (The actual turn)

Figure 16 Courtyard 2 (The actual turn)

Source: Natthawadee Tepchan

Figure 17 Theatre audience

Source: Natthawadee Tepchan

อภิปรายผล

ละครเวทีบ้านบุษบา เป็นละครแนวใหม่ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ย่านเมืองเก่า จังหวัดสงขลา ที่นำบ้านร้างรกรอกปรับปรุงมาใช้เป็นพื้นที่ตั้งต้นในการพัฒนาผลงาน โดยเฉพาะการใช้พื้นที่ภายในบ้านเป็นประเด็นตั้งต้นในการพัฒนาบทและเรื่องราวของละคร เน้นวิธีการทำงานแบบเชิงปฏิบัติการสร้างสรรค์ศิลปะการแสดง ดำเนินการสร้างสรรคด้วยวิธีการค้นหา ทดลอง เข้าใช้พื้นที่สร้างประเด็น สร้างสรรคในเชิงการทดลองเพื่อพิสูจน์ความเป็นไปได้ที่จะสร้างประสบการณ์ร่วมกับผู้ชม

จากแนวคิด ทุกบ้านมีเรื่องเล่า สู่การเล่าเรื่องราวภายในบ้านบุษบา เป็นการเปิดพื้นที่บ้านย่านเมืองเก่า ให้ผู้ชมได้เยี่ยมชมลักษณะของบ้าน รูปแบบสถาปัตยกรรม ผ่านการเล่าเป็นละครโดยใช้ชื่อบุคคล ภาพถ่ายสิ่งของ เรื่องเล่าภายในบ้านมาสร้างสรรค์เป็นการแสดง พัฒนาตามกระบวนการสร้างสรรค์ละครเวที จากบ้านที่ดูรกรอกปรับปรุง มีความไม่ปลอดภัย การทำงานในครั้งนี้นักกลับมาทำให้บ้านดูมีชีวิตชีวา นำค้นหา และสะท้อนให้เห็นว่าไม่ว่าบ้านจะเป็นแบบไหนก็ล้วนแต่จะยังคงมีคุณค่าและมีเรื่องราวดี ๆ อยู่ในบ้านเสมอ นอกจากนี้การทำงานในครั้งนี่ยังสามารถกระตุ้นเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวในละแวกนั้นให้ความครึกครื้นมากขึ้นได้อีกด้วย และเป็นการเปิดโอกาสให้นิสิตได้ทำงานในฐานะผู้กำกับการแสดงและนักแสดงในการร่วมกันสร้าง แต่งเติมเรื่องราวภายในบ้าน แม้กระบวนการทำงานจะมีการแบ่งพื้นที่สำหรับการค้นหาและพัฒนาางานของแต่ละคน แต่ในขณะเดียวกันทุกคนก็ยังได้ทำหน้าที่ในการบริหารจัดการพื้นที่ภายในบ้านร่วมกันเพื่อให้เรื่องราวของละครมีความต่อเนื่องเชื่อมโยงกันเพื่อความประโยชน์สูงสุดของผู้ชม พร้อมกันนี้ยังเป็นการสร้างละครที่ให้สร้างให้ผู้ชมมีประสบการณ์ร่วมได้เป็นอย่างดี โดยละครเวทีบ้านบุษบายังเป็นพื้นที่ให้นิสิตได้ทดลองก้าวออกจากกรอบเดิมของละครเวที และทำให้ค้นพบแนวทางการสร้างละครที่จะสามารถต่อยอดผลงานของตนเอง ตลอดจนสามารถใช้ละครเรื่องนี้เป็นต้นทางในการสร้างละครในพื้นที่ย่านเมืองเก่า จังหวัดสงขลา หรือพื้นที่อื่น ๆ ที่ถูกทิ้งร้าง แต่การสร้างสรรคละครเวทีในครั้งนี่ย ก็กลายเป็นจุดประกายให้นิสิตในฐานะผู้กำกับการแสดงและนักแสดงสร้างสรรค์ละครเวทีในพื้นที่ใหม่ ซึ่งเป็นพื้นที่ร้างบริเวณย่านเศรษฐกิจการค้า ชั้น 3 และ ชั้น 4 ของห้างลิการ์เด็นท์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

References

- [1] Kittikong, T. (2020). Performance (introduction to performance). Khonkaen University. [in Thai]
- [2] Ratnin, M. (2003). Introduction to drama directing art. Thammasat University. [in Thai]

ดุซงฎึนึพนร้ดนตรีสร้างสรรค้: “คึตวรรณกรรณบทเพลง
สร้่าบวงกรงเทพมหานครโลว์สตรึงออร์เคสตรา”

Doctoral Music Creativity: The Literary Repertoire of
the Bangkok Metropolitan Low String Orchestra

วัชรพงค์ สุภัทรชัยวงศ์^{1*} และวัชรชาติ เปรมานนท์¹

Watcharapong Supattarachaiyawong^{1*}, and Weerachat Premananda¹

¹ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพฯ 10330

¹ Faculty of Fine and Applied Arts, Chulalongkorn University, Bangkok, 10330, Thailand

* Corresponding author: E-mail address: guidebass111@hotmail.com

(Received: May 5, 2024; Revised: July 23., 2024; Accepted: July 25, 2024)

บทคัดย่อ

คีตวรรณกรรมบทเพลงสำหรับวงกรุงเทพมหานครโลว์สตริงออร์เคสตรา เป็นงานสร้างสรรค์ผลงานดุซงึนินพนธ์ คีตวรรณกรรมบทเพลงสำหรับวงดุริยางค์ซิมโฟนีกรุงเทพมหานคร โดยมุ่งเน้นกลยุทธ์กระประพันธ์ไปที่กลุ่มโลว์สตริง เนื่องจากยังไม่มีบทเพลงสำหรับออร์เคสตราที่จะแสดงเอกลักษณ์ของกลุ่มเครื่องโลว์สตริงอย่างเด่นชัด งานวิจัยจึงเป็นการประมวลเทคนิคการปฏิบัติเครื่องโลว์สตริงจากบทเพลงเอ็กเซิร์พที่ใช้ในการสอบเข้าวงออร์เคสตราอาชีพ ผลการวิจัยและการสร้างสรรค์ประกอบด้วยบทเพลงสำหรับออร์เคสตรา โดยมีบทโหมโรงจากกลุ่มเครื่องโลว์สตริงทรีโอ สำหรับเซลโล ดับเบิลเบสและมาริมบา (โหมโรงสามสหาย) ความยาวประมาณ 7 นาที บรรเลงเปิด ตามด้วยบทเพลงสำหรับวงออร์เคสตรา “โลว์สตริงออร์เคสตราอินเมโทรโพลิส” ความยาวประมาณ 40 นาที ที่มีการใช้เทคนิคเฉพาะของเครื่องสายในการสร้างความโดดเด่นให้แก่กลุ่มเครื่องโลว์สตริงที่บรรเลงในวงออร์เคสตรา

คำสำคัญ: วงกรุงเทพมหานคร โลว์สตริงออร์เคสตรา ออร์เคสตราเอ็กเซิร์พ

Abstract

“Doctoral Music Creativity: The Literary Repertoire of the Bangkok Metropolitan Low String Orchestra” is a creative composition for the Bangkok Metropolitan Orchestra. The compositional technique emphasizes the low-string instruments since there are limited repertoire that highlights low-string instruments’ identities. The research involved analyzing string techniques from orchestral excerpts used in the professional audition. The result of the research is a new composition for an orchestra started with 7 minutes of the Trio Overture for Cello, Double Bass, and Marimba followed by 40 minutes of full orchestral music which presents low-string identities.

Keywords: Bangkok Metropolitan Orchestra, Low String Orchestra, Orchestral Excerpts

บทนำ

กลุ่มเครื่องสายเสียงต่ำ หรือกลุ่มโลว์สตริงในวงออร์เคสตรา เป็นกลุ่มเครื่องดนตรีที่มีความสำคัญต่อการบรรเลงบทเพลงออร์เคสตรา เป็นเสียงที่ให้ความหนักแน่นมั่นคงกับบทเพลงและเพิ่มสีสันเสียงให้แก่วงออร์เคสตรา [1] แต่บทเพลงที่กลุ่มโลว์สตริงมีบทบาทนำนั้นยังมีไม่มากนัก จึงเป็นแรงบันดาลใจที่จะประพันธ์บทเพลงสำหรับกลุ่มโลว์สตริงในวงออร์เคสตราโดยเฉพาะขึ้น

ด้วยประสบการณ์การเป็นนักดับเบิลเบสประจำวงออร์เคสตราอาชีพและผ่านการเข้ารับการทดสอบเพื่อคัดเลือกนักดนตรีวงออร์เคสตราอาชีพหลายครั้ง พบว่าการคัดเลือกเข้าวงออร์เคสตราระดับอาชีพทั้งในและต่างประเทศมักมีการใช้โน้ตตัดตอนสำคัญหรือเอ็กเซิร์พ (Excerpt) [2] จากบทเพลงออร์เคสตราที่สำคัญที่แสดงถึงเทคนิคประจำเครื่องดนตรีนั้น ๆ เป็นบทเพลงในการทดสอบ บทประพันธ์ในงานวิจัยชิ้นนี้จึงประพันธ์ขึ้นโดยใช้แนวคิดจากเอ็กเซิร์พที่สำคัญเป็นต้นแบบ ดังนี้ 1) Symphony No.1 in D major ของกุสตาฟ มาเลอร์ 2) Symphony No.4 in G major ของกุสตาฟ มาเลอร์ 3) Symphony No.5 in C minor ของลุดวิก ฟาน เบโทเฟน 4) Symphony No.9 in D minor ของลุดวิก ฟาน เบโทเฟน 5) Symphony No.35 in D major, K.385 “Haffner” ของโวล์ฟกัง อะมาเดอุส โมซาร์ท 6) Symphony No.5 in E minor ของปีเตอร์ อิลิช ไชคอฟสกี 7) Symphony No.5 in D minor ของดมิทรี โชสตาโกวิช 8) Der Fliegende Holländer Overture ของริคาร์ต วากเนอร์ และ 9) La Mer ของโคลด เดอบุสซี และสังเคราะห์เทคนิคสำคัญของกลุ่มเครื่องสายไว้อย่างหลากหลาย เช่น การเล่นโน้ตคู่ (Double Stop) การดีดสาย (Pizzicato) การดีดสายให้กระทบ (Bartok Pizzicato) การสีบนฟิงเกอร์บอร์ด (Sul Tasto) และการสีใกล้หย่อง (Sul Ponticello) [3]

ผลงานสร้างสรรค์แบ่งเป็น 2 บท คือ *บทใหม่โรงสามสหาย (Trio Overture) สำหรับเชลโล ดับเบิลเบส และมาริมบา* และ *บทประพันธ์โลว์สตริงออร์เคสตราอินเมโทรโพลิส (The Low String Orchestra in Metropolis)* ซึ่งเป็นบทประพันธ์สำหรับวงซิมโฟนีออร์เคสตราที่มีจำนวนนักดนตรี 60-80 คน โดยสร้างสรรค์ท่วงทำนองและเสียงประสานมุ่งเน้นกลุ่มโลว์สตริงในวงออร์เคสตรา บรรเลงร่วมกับเครื่องดนตรีในกลุ่มเครื่องสายกลุ่มเครื่องลมไม้ กลุ่มเครื่องลมทองเหลือง และกลุ่มเครื่องกระทบ เพื่อสีสันและอรรถรสที่ครบถ้วนสมบูรณ์

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อสร้างสรรค์คีตวรรณกรรมบทเพลงสำหรับวงกรุงเทพมหานครโลว์สตริงออร์เคสตราโดยประมวลเทคนิคการปฏิบัติเครื่องสายโลว์สตริงจากบทเพลงเอ็กเซิร์พ

วิธีการวิจัย

การสร้างสรรคบทประพันธ์เพลงร่วมสมัยที่ริเริ่มจากเอ็กเซิร์พ เป็นการสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่เพื่อการบรรเลงในรูปแบบออร์เคสตราให้มีความน่าสนใจ ซึ่งเป็นบทประพันธ์ใหม่ และมีบทเพลงเพื่อสร้างการเรียนรู้ที่ต่อยอดไปสู่การบรรเลงได้อย่างสมบูรณ์ โดยมีการสร้างสรรค์นวัตกรรมดนตรี ดังต่อไปนี้

1. กำหนดขอบเขตของงานวิจัย
2. ศึกษาทบทวนวรรณกรรมและวิธีการสร้างสรรค์จากบทเพลงในรูปแบบออร์เคสตรา ได้แก่ บทเพลงออบลิเวียน บทเพลงซิมโฟนีหมายเลข 1 ของมาห์เลอร์ และบทเพลงออร์เคสตราที่สำคัญอื่น ๆ เป็นต้น
3. ศึกษาทบทวนเทคนิคสำหรับโลว์สตริงออร์เคสตราในบทเพลงเอ็กเซิร์พ
4. นำมาสร้างสรรค์บทประพันธ์คีตวรรณกรรมบทเพลงสำหรับวงกรุงเทพมหานครโลว์สตริงออร์เคสตรา

5. นำข้อเสนอแนะจากการเข้าพบอาจารย์ที่ปรึกษา มาปรับปรุงแก้ไขให้มีความสมบูรณ์
6. ตรวจสอบความเรียบร้อยของโน้ตเพลงให้เป็นฉบับสมบูรณ์
7. นำบทประพันธ์ให้วงดุริยางค์ซิมโฟนีกรุงเทพมหานครทดลองและฝึกซ้อมการแสดง
8. จัดแสดงให้แก่บัณฑิต นักศึกษา และผู้สนใจ

ผลการวิจัย

โลว์สตริงออร์เคสตรา (Low String Orchestra) หมายถึง เครื่องดนตรีชนิดกลุ่มเครื่องสายเสียงต่ำ ที่แสดงอยู่ในวงออร์เคสตรา นอกจากนี้ยังแสดงถึง เครื่องดนตรีที่ทำให้เกิดเสียงโดยการสั่นสะเทือนของ สายลวด เชือก เอ็น หรือไนลอน ทำหน้าที่ขยายเสียงให้ดังมากขึ้น คุณภาพของเสียงขึ้นอยู่กับรูปร่าง และวัตถุที่ใช้ทำ การสั่นสะเทือนของสายทำได้โดยการสี กล่าวโดยสรุปเครื่องสายเสียงต่ำเป็นเครื่องที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในตระกูล ไวโอลินเสียงที่สีออกมาแสดงถึงความมีอำนาจ ความกลัว ความลึกกลับ กลุ่มเครื่องสายเฉพาะที่มีลักษณะ ของเสียงที่ต่ำ ได้แก่ เชลโล และดับเบิลเบส

ผลงานการสร้างสรรคจากงานวิจัยสำเร็จออกมาในรูปแบบของ บทประพันธ์ใหม่โรงที่มีชื่อว่า *โหมโรงสามสหาย (Trio Overture)* สำหรับ สำหรับเชลโล ดับเบิลเบสและมาริมบา และเพลงบทเพลงสำหรับ วงออร์เคสตราที่มีชื่อว่า *โลว์สตริงออร์เคสตราอินเมโทรโพลิส (The Low String Orchestra in Metropolis)* โดยในแต่ละบทประกอบด้วยเทคนิคเฉพาะของเครื่องดนตรีสตริงในวงออร์เคสตรา ซึ่งผสมผสานกัน ออกมาเป็นในรูปแบบบทเพลงดนตรีคลาสสิกร่วมสมัย โดยทั้ง 2 บทประพันธ์มีความแตกต่างของท่วงทำนอง จังหวะ และบรรยากาศของเพลง โดยการนำเทคนิคของกลุ่มเครื่องโลว์สตริงมาใช้ในการประพันธ์โดยมี รายละเอียดดังนี้

1. บทเพลงโหมโรง

บทประพันธ์โหมโรง เป็นรูปแบบบทเพลงทรีโอประกอบด้วยเชลโล ดับเบิลเบส และมาริมบา โดยใช้ ลักษณะการนำแนวคิดของการประสานเสียงมาจากบทเพลงออบลิเวียนโดยเป็นบทประพันธ์ที่สำคัญสำหรับ เครื่องสาย และมีโครงสร้างที่เป็นตัวอย่างสำหรับบทประพันธ์ประเภทเพลงเดินรำที่หลากหลายในช่วงศตวรรษที่ 20 ผู้วิจัยได้ศึกษาบทเพลงดังกล่าว และนำมาประพันธ์เป็นแรงบันดาลใจในผลงานสร้างสรรค์ร่วมกับเทคนิคโลว์สตริง โดยมีองค์ประกอบ ดังต่อไปนี้

1.1 สังคีตลักษณ์ มีการใช้สังคีตลักษณ์แบบสามตอน (Ternary Form) โดยเป็นรูปแบบ A B A

1.2 เทคนิคการประพันธ์จากเทคนิคของกลุ่มเครื่องสายในวงออร์เคสตรา (Figure 1)

1.2.1 กรอบสีแดง เทคนิคทริล คือ การเล่นพรมนิ้วซ้ายลงบนสายในขณะลากคันชักขวา

1.2.2 กรอบสีม่วง เร็วไปช้า (Fast to slow) คือ การเล่นโน้ตในกลุ่มเดียวกันแต่มีความเร็วที่ ค่อย ๆ ช้าลงตามอัตราจังหวะ

1.2.3 กรอบสีเหลือง ตีตแบบบาตอร์ก (Bartok Pizzicato) ตีโดยเกี่ยวสายขึ้นมาและปล่อยให้ กระทบกับสะพานนิ้ว (Fingerboard)

1.2.4 กรอบสีส้ม สี (Arco) ใช้แทนการกลับมาใช้คันชักสีอีกครั้ง

1.2.5 กรอบสีเขียว คู่โน้ต (Double Stop) คือ การลงนิ้วมือซ้ายสองสายพร้อมกันให้เกิดเป็น คู่เสียง

1.2.6 กรอบสีน้ำเงิน สลอร์ (Slur) การเล่นควบโน้ตโดยใช้คันชักเดียวกันให้มีเสียงที่ต่อเนื่อง

Figure 1 Strings' Technique

1.3 เทคนิคการประพันธ์ที่ได้รับแรงบันดาลใจจากออร์เคสตราเอกซ็ีร์พของโลว์สตริงจากบทประพันธ์บทเพลงซิมโฟนี หมายเลข 1 โดยกุสตาฟ มาห์เลอร์ (Gustav Mahler) ที่มีความเคลื่อนไหวอย่างช้าด้วยความสุขุมนุ่มลึกในแนวของโลว์สตริง (Figure 2) สู่บทประพันธ์สร้างสรรค์ว่า โทมโรงสามสหาย (Trio Overture) (Figure 3)

Figure 2. Double Bass excerpt from *Symphony No.1* by Gustav Mahler used in an audition by London Symphony Orchestra, 2008 [4]

Figure 3. *Trio Overture* composed for this creative research

2. บทเพลงสำหรับออร์เคสตรา

บทประพันธ์ส่วนนี้ได้รับแรงบันดาลใจจากบทเพลงออร์เคสตรา และเป็นช่วงที่ต้องการนำเสนอโลว์สตริงในบทบาทที่โดดเด่น จึงได้นำมาสร้างสรรค์เป็นบทเพลงสำหรับออร์เคสตราที่ช่วยผลักดันเอกลักษณ์ของกลุ่มเครื่องโลว์สตริง ดังนี้

2.1 แรงบันดาลใจจากซิมโฟนีหมายเลข 5 ตอนที่ 1 ของชอสตาโกวิช (Shostakovich's Symphony No.5, mvt.1) ในแนวของดับเบิลเบสที่แสดงความแข็งแกร่งของเสียง และเทคนิคการใช้คันซึกที่ต้องมีการเคลื่อนที่อย่างรวดเร็ว จนทำให้เป็นเอกเซิร์ฟที่ปรากฏในการสอบเข้าวงอาชีพอย่างวง New York Philharmonic (Figure4) [5] ผู้ประพันธ์จึงเลือกมาใช้ในคีตวรรณกรรมเพื่อแสดงความแข็งแกร่งของกลุ่มโลว์สตริงในบทเพลงสร้างสรรค์ในงานวิจัยชิ้นนี้ (Figure 5)

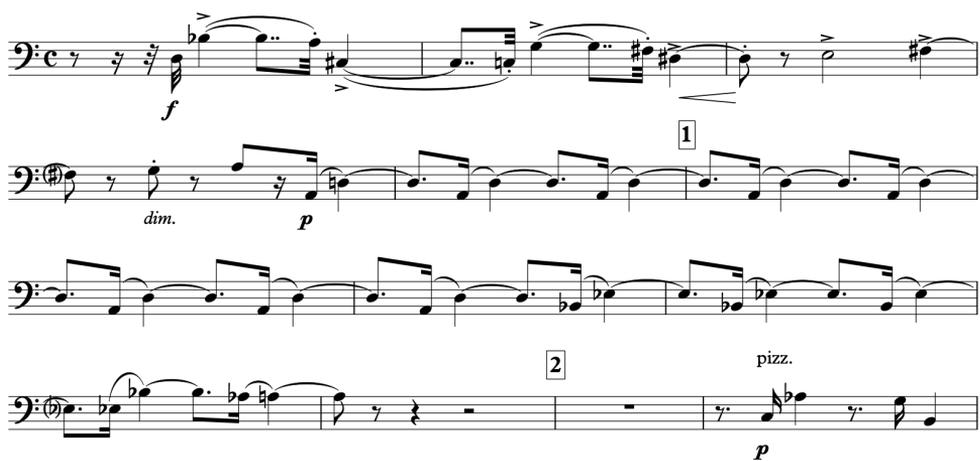

Figure 4 Double Bass excerpt from Symphony No.1 by Dimitry Shostakovich used in an audition by New York Philharmonic, 1999 [5]

Figure 5 The creative music developed from Shostakovich’s motifs

2.2 แรงบันดาลใจจากซิมโฟนีหมายเลข 35 ท่อนที่ 1 ของโมซาร์ท (Mozart’s Symphony No.35, movement I) ในแนวของดับเบิลเบสที่แสดงการเคลื่อนที่อย่างกระชับ และมั่นคงเป็นฐานที่แข็งแรงให้ออร์เคสตรา และเทคนิคการใช้คันทักที่ต้องมีการเคลื่อนที่อย่างรวดเร็วจนทำให้เป็นเอกเซอร์พที่สำคัญของหลากหลายวงออร์เคสตราในโลก (Figure 6) ผู้ประพันธ์จึงเลือกมาใช้ในคีตวรรณกรรมเพื่อแสดงความกระชับ และมั่นคงของกลุ่มโลว์สตริง (Figure 7)

Figure 6 Double Bass Excerpt from Symphony No.35, movement 1 by Wolfgang Amadeus Mozart used in an audition by Orchestra Mozart, 2008 [6]

Figure 7 The creative music developed from Mozart's motifs

2.3 การกลับมาของแรงบันดาลใจจากบทประพันธ์บทเพลงซิมโฟนี หมายเลข 1 โดยกุสตาฟ มาห์เลอร์ ที่มีการจัดวางเครื่องดนตรีให้เริ่มเข้ามาทีละเครื่องอย่างช้า ๆ และมีการพัฒนาทำนองซ้อนกันเป็นแคนนอน (Canon) โดยเริ่มต้นที่กลุ่มโลว์สตรีงในบทประพันธ์คีตวรรณกรรม (Figure 8)

Figure 8 The creative music developed from Mahler's Symphony No.1

2.4 แรงบันดาลใจจากแนวทำนองหลังของกลุ่มเครื่องดับเบิลเบสในบทประพันธ์ซิมโฟนีหมายเลข 9 โดยลุดวิก วาน เบโธเฟน (Ludwig Van Beethoven) (Figure 9)

Figure 9 Double Bass excerpt from Symphony No.9, Movement IV by Ludwig van Beethoven used in an audition by San Francisco Symphony, 2013 [7]

2.5 แร้งบินตาลใจจากบทประพันธ์โหมโรงคนดัดจริตบิน (Der Fliegende Holländer Overture) ของวาร์กเกเนอร์ (Richard Wagner) (Figure 10)

Figure 10 Double Bass excerpt from Der Fliegende Holländer Overture by Richard Wagner used in an audition by London Philharmonic Orchestra, 2004 [8]

2.6 แร้งบินตาลใจจากบทประพันธ์ซิมโฟนีหมายเลข 5 ตอนที่ 2 โดยชอสตาโกวิช (Dmitry Shostakovich) (Figure 11)

48 **Allegretto**
senza sord.

Figure 11 Double Bass excerpt in Symphony No. 5 Movement II by Dmitry Shostakovich used in an audition by New York Philharmonic, 1999 [9]

2.7 แรงบันดาลใจจากดัดเบิ้ลเบสเอกเซอร์พทเพลงซิมโฟนี หมายเลข 5 โดยเบโธเฟน (Figure 12)

Allegro $\text{♩} = 96$

Figure 12 Double Bass excerpt from Symphony No. 5 mvt 3. by Ludwig van Beethoven used in an audition by London Symphony Orchestra, 2008 [10]

2.8 แรงบันดาลใจจากเชลโลโลกเชิร์พทเพลงลาแมร์ (Lamer) โดยเดบุซซี (Claude Debussy) (Figure 13) โดยมีการใช้เทคนิคที่ต้องเน้นการฝึกซ้อมโน้ตสามพยางค์ (Triplet) ในบทประพันธ์คีตวรรณกรรมสำหรับวงกรุงเทพมหานครโลว์สตริงออร์เคสตรา (Figure 14) ซึ่งจังหวะหนักอยู่ในโน้ตแรกของห้องตามทีในประเทศไทยไม่คุ้นเคย

Un peu plus mouvementé 9

En animant

Figure 13. Cello excerpt from Lamer by Claude Debussy used in an audition by Berliner Philharmoniker, 2005 [11]

Figure 14 shows a musical score for five instruments: Violin I, Violin II, Viola, Violoncello, and Double Bass. The score is written in a common time signature and features various dynamic markings such as *ff* (fortissimo) and *div.* (divisi). The Violin parts have long, sweeping melodic lines, while the Viola, Violoncello, and Double Bass parts feature more rhythmic and textured passages, including triplets and sixteenth-note patterns.

Figure 14 The creative music develo

2.5 แรงบันดาลใจในการใช้เทคนิคเช็ตสอ-
 ซิมโฟนี หมายเลข 4 ตอนที่ 1 โดย กุสตาฟ มาห์เลอร์
 สั้นแบบสปิคคาโต (Spiccato) ของเชลโลและดับเบิล
 โดยผู้วิจัยได้นำเทคนิคดังกล่าวไปปรับใช้ในการสร้างสรรค์

This musical score snippet illustrates various dynamic markings and techniques. It includes *pp* (pianissimo), *p* (piano), *fp* (fortissimo), and *mf* (mezzo-forte). Techniques such as *geih* (staccato) and *unis.* (unison) are also indicated. The score shows a progression of dynamics from *pp* to *fp* and *mf*, with specific phrasing and articulation marks.

Figure 16 The creative music developed from Mahler's Low-string

2.6 จากแรงบันดาลใจในบทเพลงออร์เคสตราหลายบทเพลง ผู้ประพันธ์จึงทดลองใส่การบรรเลงที่มีความสลับซับซ้อนเพิ่มขึ้นโดยให้มีการบรรเลงอัตราจังหวะสองและสามซ้อนทับกันเพื่อเพิ่มพูนและท้าทายทักษะของผู้แสดง (Figure 17)

Figure 17 The creative music developed from rhythmically againted

จากผลการวิจัยดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงการศึกษาเอ็กซีร์พสำหรับเครื่องโลว์สตริงนำมาสู่ การสร้างสรรค์บทประพันธ์คีตวรรณกรรมสำหรับวงกรุงเทพมหานครโลว์สตริงออร์เคสตรา ที่ทำให้โลว์สตริง มีความโดดเด่นเหมาะสำหรับการแสดงเพื่อเพิ่มพูนทักษะให้กลุ่มเครื่องโลว์สตริง และเยาวชนที่สนใจเรียนรู้ เกี่ยวกับกลุ่มเครื่องดังกล่าวเป็นประโยชน์ต่อวงกรุงเทพมหานครโลว์สตริงออร์เคสตรา และเยาวชนในสังกัดของ กรุงเทพมหานครโลว์สตริงออร์เคสตรา

อภิปรายผลการวิจัย

ดุष्ฎินิพนธ์ดนตรีสร้างสรรค์: “คีตวรรณกรรมบทเพลงสำหรับวงกรุงเทพมหานครโลว์สตริงออร์เคสตรา” เป็นการสร้างสรรค์บทประพันธ์จากการศึกษาเทคนิคของเครื่องดนตรีกลุ่มโลว์สตริงจากบทประพันธ์ที่ได้รับ แรงบันดาลใจ ผนวกกับการสังเคราะห์การปฏิบัติเครื่องดนตรีในกลุ่มของโลว์สตริงออร์เคสตราของผู้วิจัยตลอด 20 ปี จนเกิดเป็นบทประพันธ์ *โหมโรงสามสหาย (Trio Overture)* สำหรับ สำหรับเชลโล ดับเบิลเบสและมาริมบา และเพลงบทเพลงสำหรับวงออร์เคสตราที่มีชื่อว่า *โลว์สตริงออร์เคสตราอินเมโทรโพลิส (The Low String Orchestra in Metropolis)* โดยผู้วิจัยได้นำเทคนิคที่สำคัญของบทเพลงเอ็กซีร์พในกลุ่มเครื่องโลว์สตริง ที่ใช้สอบเข้าวงมาตรฐานในระดับสากล เช่น วงลอนดอนซิมโฟนีออร์เคสตรา (London Symphony Orchestra) เบอร์ลินฟิลฮาร์โมนิก (Berliner Philharmoniker) และนิวยอร์กฟิลฮาร์โมนิก (New York Philharmonic) รวมทั้งวงออร์เคสตราอาชีพในประเทศไทย

บทประพันธ์สร้างสรรค์จากงาน “คีตวรรณกรรมบทเพลงสำหรับวงกรุงเทพมหานครโลว์สตริงออร์เคสตรา” ได้รับการเผยแพร่ในรูปแบบคอนเสิร์ต จัดแสดง ณ วิทยาลัยการดนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ตึก 27 ชั้น 16 ในวันศุกร์ที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ.2567 เวลา 16.00 น. รวมระยะเวลาเผยแพร่คอนเสิร์ตทั้งสิ้น 1 ชั่วโมง 10 นาที มีผู้เข้าร่วมชมการแสดงคอนเสิร์ตประมาณ 90 คน ประกอบด้วยคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ คณาจารย์ นิสิต นักศึกษาทุกระดับชั้น ผู้ประพันธ์เพลง นักดับเบิล-เบสอาชีพ และผู้เข้าชมทั่วไป

ผู้วิจัยหวังว่าบทเพลงสำหรับออร์เคสตราดังกล่าวสามารถนำมาใช้แสดงคอนเสิร์ตและนำไปพัฒนา ต่อยอดไปสู่การประพันธ์บทเพลงโลว์สตริงต่อ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังสามารถพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความเข้าใจ ในด้านการแสดงและการประพันธ์เพลงมากขึ้น รวมทั้งยกระดับมาตรฐานของนักแต่งเพลงในประเทศไทยให้ หลากหลายมากขึ้น เรียกได้ว่า บทเพลง *คีตวรรณกรรมบทเพลงสำหรับวงกรุงเทพมหานครโลว์สตริงออร์เคสตรา* เป็นผลงานวิจัยสร้างสรรค์สำหรับกลุ่มเครื่องโลว์สตริงในรูปแบบออร์เคสตราที่ยังไม่เคยมีมาก่อนในประเทศไทย

รับชมวิดีโอที่แสดงได้ที่ https://youtu.be/MR_za7VCqAo , <https://youtu.be/cfWCTKkEgLA> , <https://youtu.be/pFwKln7jz-Y> , <https://youtu.be/97vISrafVno>

References

- [1] Jitduangprem, P. (2013). *Educational package for orchestral music listening aesthetic experiences for Mahidol University students* [Master Thesis, Mahidol University]. (In Thai)
- [2] Chomchiewchan, S. (2024). *Bangkok Metropolitan Orchestra*. Interview.
- [3] Supattarachaiwong, S. (2020). *Doctoral composition: "Etude Detour" for double bass and chamber ensemble* [Doctoral Dissertation, Chulalongkorn University]. (In Thai)
- [4] London Symphony Orchestra. (2008). *Double bass excerpt in Symphony No.1 by Gustav Mahler*. <http://orchestraexcerpts.com/doublebass/>
- [5] New York Philharmonic Orchestra. (1999). *Double bass excerpt in Symphony 1 by Dmitry Shostakovich*. <http://orchestraexcerpts.com/doublebass/>
- [6] Orchestra Mozart. (2008). *Double bass excerpt in Symphony No.35, movement 1 by Wolfgang Amadeus Mozart*. <http://orchestraexcerpts.com/doublebass/>
- [7] San Francisco Symphony. (2013). *Double bass excerpt in Symphony No.9, Movement IV by Ludwig van Beethoven*. <http://orchestraexcerpts.com/doublebass/>
- [8] London Symphony Orchestra. (2008). *Double bass excerpt in der Fliegende Hollander Overturd by Richard Wagner*. <http://orchestraexcerpts.com/doublebass/>
- [9] New York Philharmonic Orchestra. (2010). *Double bass excerpt in Symphony 5 Movement II by Dmitry Shostakovich*. <http://orchestraexcerpts.com/doublebass/>
- [10] London Symphony Orchestra. (2010). *Cello excerpt in Symphony 5 Movement II by Dmitry Shostakovich*. <http://orchestraexcerpts.com/doublebass/>
- [11] Berliner Philharmoniker. (2005). *Cello excerpt in La mer by Claude Debussy*. <https://orchestraexcerpts.com/cello/>
- [12] London Symphony Orchestra. (2010). *Cello excerpt in Symphony 4 Movement I by Gustav Mahler*. <http://orchestraexcerpts.com/doublebass/>

ดุซญีนิพนธ์การประพันธ์เพลง : ‘ต๊บเทศกาลเรือพระ’
สำหรับวงโมเดิร์นแจ๊สออร์เคสตรา

Doctoral Music Composition: ‘Festival of the Buddhist
Barge Suite’ for Modern Jazz Orchestra

รัชกฤต ภาณุอัครโชค^{1*} และวีรชาติ เปรมานนท์¹

Ratchakrit Panuakkarachok^{1*}, and Weerachat Premananda¹

¹ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพฯ 10330

Faculty of Fine and Applied Arts, Chulalongkorn University, Bangkok, 10330, Thailand.

* Corresponding author: E-mail address: ratchakritsu@gmail.com

(Received: June 8, 2024; Revised: July 24., 2024; Accepted: July 25, 2024)

บทคัดย่อ

ดุซงฎึนัพนัธการประพันธเพลง : ‘ตบเทศกาลเรือพระ’ สําหรับวงโมเดิร์นแจ๊สออร์เคสตรา เป็นบทประพันธเพลงชุดดนตรีพรรณนา มีวัตถุประสงค์เพื่อประพันธเพลงจากแรงบันดาลใจจากประเพณีลากพระในจังหวัดสงขลา เป็นความเชื่อทางด้านพุทธศาสนาเมื่อครั้งพระพุทเจ้าเสด็จกลับลงมายังโลกมนุษย์ มีพุทธศาสนิกชนรอรับเสด็จเพื่ออันเชิญประทับบนบุษบกแล้วแห่แหนไปในสถานที่ต่าง ๆ จึงเป็นที่มาของประเพณีลากพระที่มีการสืบทอดกันมาเป็นประจำทุกปี นำบรรยากาศกิจกรรม สัมผัสสุนทรีย์ภาพด้านความงามของเรือพระมาถอดความ ผสมผสานดนตรีตะวันตกเข้ากับดนตรีภาคใต้โดยใช้เครื่องดนตรีโนรา กลุ่มเครื่องสาย และกลุ่มเครื่องดนตรีแจ๊สออร์เคสตรา ประยุกต์เป็นรูปแบบวงโมเดิร์นแจ๊สออร์เคสตรา มีการใช้สำเนียงเพลงพื้นบ้านภาคใต้ประกอบกับเสียงกลองเรือพระมาถอดจังหวะเพื่อใส่เป็นทำนองเพลง และใช้เทคนิคการถอดโน้ตจากการแปลงอักษรภาษาอังกฤษว่า “Chak Phra” (ชักพระ) ส่งผลให้เกิดมิติเสียงเป็นที่โดดเด่น น่าสนใจ บทประพันธแบ่งเป็นบทเพลงย่อย 8 เพลง ได้แก่ 1) พญานาค 2) วงล้อแห่งธรรมจักร 3) ตักบาตรเทโว 4) เคลื่อนพลเรือพระ 5) บันไดเงินบันไดทองบันไดแก้วมณี 6) บุษบก 7) พระพุทเจ้าเปิดโลก และ 8) ประทานพร มีความยาวรวม 40 นาที

คำสำคัญ: การประพันธเพลง โมเดิร์นแจ๊สออร์เคสตรา ประเพณีชักพระ

Abstract

Doctoral Music Composition: ‘Festival of the Buddhist Barge Suite’ for Modern Jazz is a programmatic suite inspired by the traditional Buddhist festival of pulling the Buddha’s chariot in Songkhla Province. The piece reflects the Buddhist belief associated with the Buddha’s return to Earth from Tavatimsa Heaven, where he had ascended to pay homage to his mother. Upon his return, Buddhist followers awaited his descent and ceremoniously invited him to grace the mortal world atop a ceremonial throne (Busabok), which gave rise to the annual tradition of pulling the Buddha’s chariot. The composition aimed to capture the ambiance and aesthetic beauty of this ritual by integrating traditional Southern Thai music with Western jazz. It incorporated the elements, such as Nora music, string instruments, and jazz orchestration, to create a unique fusion within a modern jazz orchestra framework. The piece utilizes traditional Southern Thai rhythms and melodies, and the rhythmic patterns derived from the ceremonial boat drumming were woven into the musical textures. Additionally, the use of techniques adapted from the transcription of English notation enhanced the dimensionality and distinctiveness of the music. The suite was divided into eight distinct sections: 1) Naga King 2) Dharmachakra (Wheel of Dharma) 3) Tak Bat Devo (Alms Offering) 4) Moving of the Sacred Boat 5) The Three Heavenly Stairs (Silver Stairs, Golden Stairs, Crystal Stairs) 6) Sedia Gestatoria (Busabok/Ceremonial Throne) 7) Lord Buddha Opens the World, and 8) Bestowal of Blessings, with a total duration of 40 minutes.

Keywords: Composition, Modern Jazz Orchestra, Chak Phra Tradition

บทนำ

ประเพณีลากพระหรือชักพระในจังหวัดสงขลามีการสืบทอดกันมาอย่างยาวนาน เป็นประเพณีทางศาสนาที่มีผู้คนในจังหวัดสงขลาและนักท่องเที่ยวมาร่วมตัวกันที่แหลมสมิหลามากที่สุดของปี มีการจัดงานหลังวันออกพรรษา 1 วัน หรือหลังวันมหาปวารณาซึ่งตรงกับวันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 เรือพระขนาดเล็กใหญ่ จากกว่าร้อยวัดในจังหวัดสงขลามารวมอยู่ที่เดียวกันอย่างหนาแน่น เมื่อวัดใดนำเรือพระมาร่วมงานก็จะมีชาวบ้านที่มีจิตศรัทธาติดตามร่วมให้กำลังใจ นำอาหารมาร่วมทำบุญใส่บาตรหรือเตรียมเงินทำบุญในรูปแบบเหรียญเพื่อหยอดใส่บาตรที่วัดเตรียมไว้ โดยมีความเชื่อว่าเมื่อครั้งที่พระพุทธรเจ้าเสด็จไปจำพรรษา ณ สวรรค์ชั้นดาวดึงส์เพื่อโปรดพระพุทธรมารดา เมื่อครบพรรษาจึงเสด็จกลับมายังโลกมนุษย์ จึงมีพุทธศาสนิกชนไปรับเสด็จอัญเชิญพระพุทธรเจ้าประทับบนบุษบกแล้วแห่แหนไปในสถานที่ต่าง ๆ จากความเชื่อทางพระพุทธศาสนาจึงทำให้เกิดประเพณีชักพระในจังหวัดสงขลาโดยมีกิจกรรมเชื่อมความสัมพันธ์ของคนในชุมชน เช่น การตักบาตรเทโว การประกวดขบวนแห่ การประกวดความสวยงามของเรือพระ นอกจากนี้ ประชาชนยังร่วมใจกันสร้างเรือพระก่อนวันจัดงานประมาณ 2-3 เดือน เพื่อให้ได้เรือพระที่สวยงามที่สุดไปประชันความงามในวันงาน เมื่อถึงวันจัดงานชาวบ้านช่วยกันลากเรือพระออกจากวัดเพื่อไปที่แหลมสมิหลา บนเรือพระจะมีประติมากรรมที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา มีกลองตะโพนเสียงทุ้ม 1 ใบ เสียงแหลม 1 ใบ [1] หรืออาจมีระฆัง โหม่งร่วมเคาะเป็นจังหวะเพื่อขับกล่อมปลุกใจ รวมไปถึงการแต่งบทร้อยกรองเพื่อขับร้องให้กำลังใจ หรือเป็นบทกลอนตลกขบขันในขณะที่ลากจูงเพื่อลดความเหนื่อยล้าของชาวบ้านที่กำลังช่วยกันลากเรือพระไปยังบริเวณสระบัวแหลมสมิหลาอย่างอึ้งใจ

ดนตรีเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ที่ใช้เสียงเป็นสื่อ ประกอบด้วยจังหวะ ทำนอง และการประสานเสียงของเครื่องดนตรี ซึ่งในแต่ละวัฒนธรรมอาจมีการประสานเสียงที่แตกต่างกันหรือไม่มีการประสานเสียงเลย และอาจมีการสอดรับทำนองหรือการแปรทำนอง ทำให้ผู้ฟังมีอารมณ์คล้อยตามในความรู้สึก อึกheim สนุก ตีใจ เสียใจ เศร้าใจ ตกใจ อึดอัด น่ากลัว รวมไปถึงการให้ความสุข การผ่อนคลาย การนำดนตรีมาสร้างเป็นบทเพลงเพื่อสื่อความหมาย สื่อเรื่องราวให้ผู้ฟังประทับใจ เห็นภาพในจินตนาการ เป็นการสื่อสารทำให้เกิดความสุนทรีย์ ความเพลิดเพลิน เข้าใจถึงอารมณ์จากการฟัง โดยปัจจุบันดนตรีได้แบ่งเป็นรูปแบบสากลซึ่งยอมรับระบบเสียงที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ในขณะที่ดนตรีไทยซึ่งเป็นดนตรีประจำชาติ มีแบบแผนและระบบเสียงที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว มากไปกว่านั้น ประเทศไทยยังมีความหลากหลายของวัฒนธรรมที่ลงลึกไปถึงดนตรีพื้นบ้านในแต่ละภาคที่มีความแตกต่างกันออกไป ในภาคใต้ก็มีระบบเสียง การผสมผสานเครื่องดนตรี ทำนองและจังหวะดนตรีที่มีความเป็นเอกลักษณ์ของทางภาคได้อย่างชัดเจน เช่น ดนตรีโนราห์หนังตะลุง วงกาหลอ วงดนตรีรองเง็ง หรือรูปแบบการขับร้องที่ทางภาคใต้เรียกว่า เพลงบอก เพลงเรือ [2] รูปแบบการแสดงเหล่านี้มีการนำมาแสดงในประเพณีลากพระทำให้งานเต็มไปด้วยเสียงดนตรีสำเนียงได้ตลอดทั้งงาน

วงบิกแบนด์ หรือวงแจ๊สออร์เคสตรา เป็นวงดนตรีตะวันตกที่มีเครื่องลมเป็นเครื่องดนตรีหลัก และเป็นเครื่องเฉพาะสำหรับวง ประกอบด้วย กลุ่มแซกโซโฟน กลุ่มทรัมเป็ต กลุ่มทรอมโบน และเครื่องประกอบจังหวะ อาทิ กลองชุด เบส กีตาร์ เปียโน ความพิเศษของวงแจ๊สออร์เคสตรา คือ มีการเพิ่มกลุ่มเครื่องดนตรีอื่นเพื่อความหลากหลายมากยิ่งขึ้นและมีความหลากหลายในการจัดระเบียบเสียง ทั้งนี้จุดร่วมของทั้ง 2 วง คือ การด้นสด (Improvisation) ทั้งแบบโซโลเดี่ยวและโซโลสลับระหว่างเครื่องดนตรี [3] เปรียบเสมือนการหยอกล้อกันระหว่างนักดนตรี ทำท่ายให้ผู้บรรเลงได้โชว์ฝีมือ สร้างความตื่นเต้นให้แก่

ผู้บรรเลงและผู้ชมอีกด้วย ลักษณะของวงสามารถบรรเลงบทเพลงในรูปแบบเพลงป๊อป และแจ๊ส เสียงของวงสามารถสร้างเสียงที่หวานหรือดุดันได้ ทำให้ผู้ประพันธ์สามารถออกแบบและเรียบเรียงดนตรีให้มีหลากหลายอารมณ์ โดยใช้ทำนอง ลีลา สำเนียง สีสัน และความรู้สึกแบบไทยในแบบใดแบบหนึ่งหรือแบบผสมผสานได้เป็นดนตรีและวงดนตรีร่วมสมัยโดยไม่จำกัดประเภทเครื่องดนตรีที่ใช้ คีตลักษณ์ ทฤษฎีหลักการ และวิธีการประพันธ์ [4] ผู้วิจัยมีพื้นเพเป็นคนปักยี่ได้จึงใช้ดนตรีพื้นเมืองภาคใต้มาสร้างสำเนียงผสมผสานกับดนตรีตะวันตกและมีความผูกพันในประเพณีลากพระหรือชักพระตั้งแต่เล็กจนโต ได้ชื่นชมความงดงามของเรือพระตั้งแต่หัวจรดท้ายอย่างมีความสุขทุกครั้ง งานวิจัยชิ้นนี้จึงเป็นผลจากแรงบันดาลใจอย่างแรงกล้าจากสิ่งที่กล่าวมาข้างต้น เกิดเป็นความกลมกลืนของเสียงที่มีสีสันใหม่และได้รับองค์ความรู้รวมถึงความเชี่ยวชาญที่จะเป็นประโยชน์ต่อผู้สนใจต่อไป

วัตถุประสงค์ของการประพันธ์บทเพลง

1. เพื่อประพันธ์บทเพลงที่ได้รับแรงบันดาลใจมาจากเทศกาลลากพระจังหวัดสงขลา
2. เพื่อประพันธ์บทเพลงที่ประกอบด้วยเครื่องดนตรีโนราวมหาสานกับเครื่องดนตรีตะวันตกในรูปแบบวงโมเดิร์นแจ๊สออร์เคสตรา
3. เพื่อสร้างสรรค์การประพันธ์เพลงที่มีสำเนียงดนตรีพื้นบ้านภาคใต้

วิธีการวิจัยบทประพันธ์เพลง

1. กำหนดเนื้อหาในการวิจัย ศึกษาทบทวนประเพณีลากพระในจังหวัดสงขลา เก็บข้อมูลภาพและเสียงศึกษาวิธีการสร้างแรงบันดาลใจเกี่ยวกับความงามทางด้านศิลปกรรมงานสถาปัตยกรรมประติมากรรมและจิตรกรรมบนเรือพระ ศึกษารายละเอียดของพุทธตำนานที่เกี่ยวข้องกับการตกแต่งเรือพระ
2. ศึกษาบทเพลงและการปฏิบัติทักษะเทคนิคการบรรเลงเครื่องดนตรีโนรา บทเพลงหนึ่งตะลุงเพื่อเป็นพื้นฐานสำเนียงได้ ศึกษาจังหวะกลองตะโพนบนเรือพระมาเป็นแรงบันดาลใจเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการประพันธ์บทเพลง
3. ศึกษาบทประพันธ์เพลงที่เกี่ยวข้องกับกรอบแนวคิดขอบเขตการประพันธ์บทเพลงของผู้วิจัยจากนักประพันธ์ที่มีชื่อเสียงระดับโลกและระดับชาติเพื่อเป็นเทคนิคในการประพันธ์บทเพลง
4. แยกแยะข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่เพื่อการนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อสร้างสรรค์เรียบเรียงบทเพลงรวมถึงการวางแนวเสียงให้กับเครื่องดนตรี
5. สร้างทำนองเพลงต้นแบบ เรียบเรียงเสียงประสานดนตรี โดยใช้โปรแกรมเขียนโน้ตดนตรี (Sibelius) เพื่อบันทึกโน้ต และใช้โปรแกรมผลิตเสียงดนตรีในรูปแบบดิจิทัล (Logic Pro) นำเสียงสังเคราะห์สร้างต้นแบบเพลงให้ได้ยินถึงภาพรวมของบทเพลง เข้าพบอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อรับคำแนะนำในการประพันธ์เพลงและปรับปรุงแก้ไขบทประพันธ์เพลงให้เหมาะสมทั้ง 8 บทเพลง
7. จัดทำบทประพันธ์ฉบับสมบูรณ์ตรวจสอบความเรียบร้อยของสกออร์เพลงเพื่อฝึกซ้อมรวมวงจัดการโน้ตที่ไม่สมบูรณ์จากนักดนตรีเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้เข้ากับการปฏิบัติเครื่องมือและการรวมวงปรับปรุงความเรียบร้อยของสกออร์โน้ตขั้นสุดท้ายให้สมบูรณ์ เพื่อเตรียมพร้อมจัดแสดงต่อหน้าสาธารณชน
8. จัดทำรูปเล่มและนำเสนอคุณวุฒิฉบับสมบูรณ์ พร้อมทั้งส่งบทความวิจัยเพื่อเผยแพร่ในวารสารวิชาการ

นิยามศัพท์

เรือพระ หมายถึง พาหนะที่มีล้อโครงสร้างคล้ายเรือ มีขนาดความยาวไม่น้อยกว่า 10 เมตร กว้างไม่น้อยกว่า 2 เมตร ความสูงไม่น้อยกว่า 5 เมตร มีการประดับตกแต่งให้มีความสวยงามด้วยลวดลายไทย ฉัตร ธง การแกะสลักประติมากรรมเป็นพญานาค พระพุทธรูป บุชบก มีโพน 2 ลูก เคลื่อนที่ด้วยการลากจูง

แนวคิดการสร้างสรรค้บทประพันธ์เพลง

บทประพันธ์เพลง : ‘ดับเทศกาลเรือพระ’ สำหรับวงโมเดิร์นแจ๊สออร์เคสตราได้รับแรงบันดาลใจจาก ประเพณีลากพระจัดขึ้นโดยเทศบาลนครจังหวัดสงขลา บริเวณสระบัวแหลมสมิหลา โดยมีจุดเด่น คือ กิจกรรมที่เกิดขึ้นในประเพณี ความสวยงามของเรือพระ รวมไปถึงพุทธประวัติเพื่อถ่ายทอดเรื่องราวพระพุทธศาสนา ด้วยการประดับตกแต่งไว้บนเรือพระให้พุทธศาสนิกชนได้ชื่นชม มาสร้างสรรค้ให้เป็นบทเพลงชุดในรูปแบบวงโมเดิร์นแจ๊สออร์เคสตรา ที่มีการผสมผสานกับเครื่องดนตรีโนราซึ่งเรียกว่าเครื่องห้า เพื่อช่วยให้การประพันธ์ดนตรีร่วมกันกับเครื่องดนตรีตะวันตกมีความแปลกใหม่ เกิดมิติของเสียงและการสร้างสรรค์แบบใหม่ จากจินตนาการของผู้วิจัย และต้องการความรู้ใหม่ในการประพันธ์เพลง ‘ดับเทศกาลเรือพระ’ สำหรับวงโมเดิร์นแจ๊สออร์เคสตรา มีความยาวรวม 40 นาที วงโมเดิร์นแจ๊สออร์เคสตราเป็นรูปแบบวงที่เกิดจากแนวคิดที่ไม่ได้มีแบบแผนตามทฤษฎีการรวมวงดนตรีในอดีต แต่เป็นการพัฒนามาจากแบบแผนเดิมให้เป็นแบบวงที่ใหม่ตีเสียงใหม่ที่เป็นไปตามจินตนาการของผู้วิจัย และใช้แนวคิดการประสานเสียงแบบดนตรีแจ๊สที่ทำให้ผู้สร้างสรรค์มีความอิสระในการคิดนอกกรอบจากการประสานเสียงแบบเดิมให้มากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยมีโอกาสดลองการประสานเสียงให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ได้โดยอิสระ โดยสร้างมิติเสียงให้เกิดในวงโมเดิร์นแจ๊สออร์เคสตราโดยแบ่งเครื่องดนตรีเป็น 5 กลุ่มดังต่อไปนี้

กลุ่มเครื่องสายประกอบด้วย ไวโอลิน (Violin) จำนวน 4 ตัว วิโอลา (Viola) จำนวน 2 ตัว เซลโล (Cello) จำนวน 2 ตัว ดับเบิลเบส (Double bass) จำนวน 1 ตัว

กลุ่มเครื่องลมไม้ประกอบด้วย อัลโตแซกโซโฟน (Alto Saxophone) จำนวน 2 ตัว เทเนอร์แซกโซโฟน (Tenor Saxophone) จำนวน 2 ตัว บาร์โธเนียนแซกโซโฟน (Baritone Saxophone) จำนวน 1 ตัว

กลุ่มเครื่องลมทองเหลืองประกอบด้วย ทรัมเป็ต (Trumpet) จำนวน 4 ตัว ทรอมโบน (Trombone) จำนวน 3 ตัว

กลุ่มเครื่องประกอบจังหวะประกอบด้วย กลองชุด (Drum set) จำนวน 1 ชุด กีต้าร์ (Electric guitar) เปียโน (Piano) และเบสไฟฟ้า (Electric guitar bass) อย่างละ 1 ตัว

เครื่องดนตรีภาคใต้กลุ่มเครื่องดนตรีโนราประกอบด้วย ปี่ใน (ขี้โนรา) กลองตุ๊ก กลองทับ ฉิ่งโหม่ง (รวมอยู่ด้วยกัน) และแตระ อย่างละ 1 เครื่อง

ในการประพันธ์เพลง ผู้วิจัยกำหนดโน้ตเพื่อสร้างทำนองของบทเพลงทั้งชุดให้มีความเชื่อมโยงกันทั้ง 8 บทเพลง โดยนำตัวอักษรภาษาอังกฤษของคำว่า “ชักรพระ” ซึ่งเป็นคำกริยาที่ผู้ทำบุญนำมาเรียกกันแทนคำว่า ลากพระ โดยถอดอักษรภาษาอังกฤษ “Chak Phra” และเลือกโน้ตที่สอดคล้องกับตัวอักษรนั้น ๆ จัดเป็นกลุ่มโน้ตที่เป็นวัตถุดิบตั้งต้นเพื่อใช้ในการประพันธ์เพลงได้ดังนี้ Chak Phra = C Bb A F# D Bb F A และจัดวางเทียบกับโน้ตโครมาติก 12 เสียงในภาพที่ 1-2 จำนวน 2 รูปแบบ

Figure 1 Instruments positioning in the Modern Jazz Orchestra

ตัวโน้ตจัดเรียงแบบโครมาติก	A	Bb	B	C	C#	D	Eb	E	F	F#	G	G#
ตัวอักษรภาษาอังกฤษจัดเรียงแบบสลับเพื่อให้ครอบคลุมทุกเสียงโน้ต	<u>A</u>		B	<u>C</u>		D		E	F		G	
		<u>H</u>		I		J				<u>K</u>		L
	M		N	O		<u>P</u>		Q	<u>R</u>		S	
		T			U		V			W		X
	Y		Z									

Figure 2 A Table of a chromatic notation with “Chak Phra” alphabets

กลุ่มโน้ตชุดที่สองนี้จัดวางตามรูปแบบเรือพระและการตกแต่งบนเรือพระ เช่น พญานาคที่มีการจัดวางอยู่ด้านหน้าเรือพระ ผู้วิจัยจึงเลือกกลุ่มโน้ตให้ตรงกับการจัดวางพญานาคมาสร้างเสียงทำนองและสร้างเสียงประสาน เริ่มต้นการจัดวางโดยผู้วิจัยใช้กลุ่มโน้ตโครมาติกทั้ง 12 เสียงจัดวางเป็นขั้นครึ่งเสียงโดยเรียงลำดับ คือ A Bb B C C# D Eb E F F# G G# วางเป็นแนวเสียงไว้ในตาราง และใช้ตัวอักษร Chak Phra วางในตารางเป็นรูปโครงสร้างเรือพระ โดยมีต้นแบบจากรูปเรือพระ ตารางแบ่งเป็น 3 แถว แถวสีแดงนำโน้ตโครมาติกมาวางเป็นฐานเรือพระโดยตัวอักษรคำภาษาอังกฤษรวมอยู่กับโน้ตโครมาติกเรียงจากซ้ายไปขวา คือ A Bb B C C# D Eb E F F# G G# แถวสีส้มวางตัวอักษรจากซ้ายไปขวา คือ H – R ลำดับถัดไปแถวสีชมพูวางตัวอักษรจากซ้ายไปขวา คือ S – Z ดังภาพที่ 3

แบบจัดเรียงพยัญชนะภาษาอังกฤษ 26 ตัวเป็นรูปทรงโครงสร้างเรือพระ											
	S									Z	R
A	H	T							Y	Q	G#
	Bb	I	U		V	W		X	P	G	
		B	J	K	L	M	N	O	F#		
			C	C#	D	Eb	E	F			
โน้ตโครมาติก 12 เสียง เริ่มจากโน้ต A											
A	Bb	B	C	C#	D	Eb	E	F	F#	G	G#

Figure 3 A table of a chromatic notation with “Chak Phra” alphabets in a ceremonial’s boat shape

กลุ่มโน้ตชุดที่สาม ผู้วิจัยคัดเลือกโน้ตจากทำนองโนรา โดยเลือกโน้ตจากท่วงทำนองสั้น ๆ ของเพลง สอดสร้อย ซึ่งเป็นทำนองที่มีการบรรเลงเข้าไปมาภายในกลุ่มโน้ตขณะแสดงโนรา นอกจากนี้ ยังเป็นโน้ตที่ นักดนตรีโนราใช้ในการประดับเสียงของเพลงอื่น ๆ อีกด้วยโดยเฉพาะในสำเนียงทางภาคใต้ สำหรับการถอดโน้ตนั้น ผู้วิจัยมอบหมายให้นักดนตรีปี่โนราเลือกโน้ต ซึ่งปี่โนราสามารถสร้างทำนองสอดสร้อยได้จำนวนสองบันไดเสียง คือ โน้ตเอกลักษณะของโนราในบันไดเสียง A ไมเนอร์ ทางต่ำขึ้นไปสูง D E G A โน้ตทางสูงลงมาต่ำ D C B A และโน้ตเอกลักษณะของโนราในบันไดเสียง D ไมเนอร์ ทางต่ำขึ้นไปสูง G A C D โน้ตทางสูงลงมาต่ำ G F E D บทความวิจัยนี้ยกตัวอย่างบทเพลง 5 บทจากบทเพลงทั้งหมด 8 บทดังต่อไปนี้

บทประพันธ์เพลงที่ 1 “พญานาค” ในบทประพันธ์นี้ถ่ายทอดเรื่องราวหลังจากพระอรหันต์สัมมาสัมพุทธเจ้า ตรัสรู้แล้วทรงเสวยวิมุตติสุขด้วยการพิจารณาธรรม ทรงประทับใต้ต้นมุจลินท์ และเกิดฝนตกแรงซึ่งไม่ใช่ในช่วง ฤดูกาลฝน พญานาคนามว่า พญามุจลินทนาคราช ออกจากที่อยู่ของตนเองเลื้อยพันพระวรกายของพระผู้มี พระภาคเจ้าไว้ด้วยขนด 7 รอบ แล้วแผ่พังพานใหญ่ไว้เหนือพระเศียร 7 เศียร ด้วยหวังใจว่าหยาดฝน ลมหนาว เหลือบ ยุง สัตว์เลื้อยคลาน อย่าได้เบียดเบียนพระผู้มีพระภาคเจ้าเปรียบเหมือนประทับอยู่ในพระคันธกุฎี

เมื่ออากาศปลอดโปร่งพญานาคจึงคลายขนดจากพระวรกายของพระผู้มีพระภาคเจ้า จำแลงรูปของตนเป็นมาณพขึ้นประคองอัญชลิตถายนมัสการต่อเบื้องพระพักตร์ของพระผู้มีพระภาคเจ้า [5] จากเนื้อหาข้างต้น ผู้ประพันธ์มีแนวคิดให้บทเพลงอยู่ในจังหวะสวิงอัตราจังหวะ 4/4 ช่วงบทนำ(Introduction) ทำนองมีการใช้โน้ตจากตัวอักษร Chak Phra บนโน้ตเข็บ็ตสองชั้น และใช้บันไดเสียงดนตรีพื้นบ้านภาคใต้บนโน้ตตัวดำ ดังภาพที่ 4

Figure 4 The using of notation from “Chak Phra” alphabets and Southern Thailand’s traditional scale

ในท่อน A ห้องที่ 15 - 29 ได้รับแรงบันดาลใจจากประติมากรรมบนเรือพระซึ่งอยู่ส่วนด้านหน้าของเรือพระมีลักษณะโดดเด่นตระการตา ผู้ประพันธ์จึงเลือกใช้กลุ่มโน้ต D E F# G# จากตัวอักษรภาษาอังกฤษในรูปทรงเรือพระจากตรงกลางเรือพระไปจนถึงหัวเรือพระ โดยเคลื่อนทำนองไปในทิศทางเดียวกัน (Similar Motion) ทั้งทำนองหลักและแนวประสานเปรียบเสมือนรูปของพญานาคชูคอ พร้อมทั้งใช้เทคนิคการเลียน (Imitation) ระหว่างกลุ่มเครื่องดนตรี ดังภาพที่ 5

Figure 5 The using of notation from “Chak Phra” alphabets in a ceremonial’s boat shape from the middle to the front of the boat

ทำนองช่วงเชื่อม (Transitional theme) ผู้ประพันธ์ใช้แนวคิดการเคลื่อนทำนองแบบโครมาติกเพื่อเปรียบเหมือนการเลื้อยของพญานาค ดังตัวอย่างที่ 6

Figure 6 The using of the chromatic scales imitate the Naga King's movement

บทประพันธ์เพลงที่ 2 “วงล้อแห่งธรรมจักร” เป็นประติมากรรมบนเรือพระถัดจากพญานาค ในบทประพันธ์นี้ถ่ายทอดเรื่องราวอัมมจักกัปปวัตตนสูตรซึ่งเป็นพระธรรมเทศนาถันท์แรกที่พระพุทธองค์ทรง แสดงแก่ปัญจวัคคีย์ โดยในบทเพลงได้เลือกพระธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรม อริยมรรคมีองค์ 8 ทหาาง ปฏิบัติเพื่อดับทุกข์ เปรียบเสมือนคำสอนได้ดำเนินหมุนไปเพื่อประโยชน์แก่สัตว์โลก [6] ผู้ประพันธ์สร้าง บทเพลงให้อยู่ในอัตราจังหวะ 6/8 เพื่อให้มีความรู้สึกถึงการเคลื่อนที่ของโน้ตสามพยางค์ แต่ทำนองในช่วง บทนำมีการวางโน้ตทำนองและเสียงประสานให้เคลื่อนที่ไปในทิศทางเดียวกัน 4 ตัวโน้ตโดยใช้เสียงโน้ต เคลื่อนที่ให้ความรู้สึกเหมือนล้อกำลังหมุน ทำให้การเริ่มต้นของบทเพลงให้ความรู้สึกคล้ายอยู่ในอัตราจังหวะ 4/4 โดยใช้เทคนิคการคลาดเคลื่อนของจังหวะ (Metric Displacement) ดังภาพที่ 7

Figure 7 Metric displacement technique in the introduction part

ในทำนองหลักของบทเพลงท่อนนี้มีการเลือกใช้น้ตจากตัวอักษรภาษาอังกฤษในรูปทรงเรือพระ เปรียบเทียบจากจากโซนด้านหน้าของเรือพระ หากมองในรูปเรือพระเปรียบเทียบกับภาพตารางโน้ต จากตัวอักษรภาษาอังกฤษในรูปทรงเรือพระจะเป็นตำแหน่งวางวงล้อธรรมจักรบนเรือพระ ซึ่งมีโน้ตดังต่อไปนี้ F# G E F G ที่แนวของกลุ่มแซกโซโฟนและมีฉากหลังที่เป็นการประสานเสียงเป็นแบบลีลาจังหวะ (Rhythmic Background) ที่แนวของกลุ่มเครื่องสาย ดังภาพที่ 8

Figure 8 The using of notation from “Chak Phra” alphabets in a ceremonial’s boat shape and rhythmic background harmonization

ในท่อน C มีการเปลี่ยนกุญแจเสียงชั่วคราวจาก C เมเจอร์ เป็น G เมเจอร์ โดยใช้คอร์ดที่ 5 คือ D7 ในห้องที่ 44-46 และใช้คอร์ด G ไมเนอร์ในห้องที่ 47 ซึ่งเป็นคอร์ดที่ 5 ของ C ไมเนอร์ ตั้งแต่ห้องที่ 48-51 เป็นการใช้คอร์ด C ไมเนอร์ ห้องที่ 52-56 ใช้คอร์ดที่ 5 ของกุญแจเสียง C เมเจอร์ คือคอร์ด G7 และห้องที่ 57-59 เป็นการใช้คอร์ดแทนของคอร์ดที่ 5 เพื่อส่งเข้าหาคอร์ด C เมเจอร์ซึ่งเป็นคอร์ดโทนิค ดังภาพที่ 9

Figure 9 The modulations from C major to D major

บทประพันธ์เพลงที่ 3 “ตักบาตรเทโว” เป็นหนึ่งในกิจกรรมอันศักดิ์สิทธิ์โดยมีพระเดินลงมาจากเขาดังกวนเพื่อมาบิณฑบาตให้กับประชาชน ในบทประพันธ์นี้ถ่ายทอดเรื่องราวของการตักบาตรเทโว หรือ “ตักบาตรเทโวโรหณะ” ซึ่งเป็นการตักบาตรเนื่องในวันคล้ายวันที่พระพุทธเจ้าเสด็จลงมาจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ตำนานเล่ากันว่าหลังจากพระพุทธเจ้าเสด็จขึ้นไปจำพรรษาเพื่อโปรดพุทธมารดาบนชั้นดาวดึงส์ เมื่อออกพรรษาแล้วพระองค์เสด็จลงมาบนโลกมนุษย์ พุทธศาสนิกชนจำนวนมากทราบข่าวก็ไปรับเสด็จถวายภัตตาหาร การสร้างทำนองช่วงบทนำอยู่ในอัตราจังหวะ 3/4 ผู้ประพันธ์ต้องการมิติของเสียงที่มีเสียงลากยาวผสมผสานกับการเคลื่อนที่ของทำนองจึงใช้โน้ตโดมิแนนท์เสียงค้ำ (Dominant pedal point) ในแนวเครื่องสายเสียงต่ำ ดังภาพที่ 10

Figure 10 Dominant pedal point in the low string parts

ทำนองในช่วงบทนำมีการเปลี่ยนอัตราจังหวะเป็น 4/4 และนำกลุ่มเครื่องดนตรีโนรา มาสร้างบทบาทก่อนจะเข้าทำนองหลัก ทำให้ในช่วงบทนำจะมีการสลับมิติของเสียงระหว่างเครื่องดนตรีตะวันตกกับเครื่องดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ดังตัวอย่างที่ 11 ต่อเนื่องจากภาพที่ 10

Figure 11 The Nora instruments in the introduction part

ท่วงทำนองท่อน A มีการเปลี่ยนแปลงทำนองไม่มาก ส่วนใหญ่จะเน้นการซ้ำทำนองซึ่งผู้ประพันธ์มีความต้องการให้มีความเรียบง่ายเหมือนจิตใจกำลังสงบนิ่ง จึงใช้โน้ตโน้ตโดมินันท์เสียงค้ำเพื่อเลียนแบบการทำสมาธิ ดังภาพที่ 12

Figure 12 The melody A with dominant pedal point

ท่วงทำนองท่อน C มีการเล่นตัวโน้ตที่มีสัดส่วนเยอะขึ้นทำให้ทำนองเพลงมีการเคลื่อนที่เร็วขึ้นเป็นเท่าตัวภายใต้อัตราจังหวะเดิม ผู้ประพันธ์ใช้บทสวด “นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมา สัมพุทธัสสะ” มาสร้างเป็นทำนองประสานเสียงในลักษณะแนวซ้ำยืนพัน (Ostinato) ให้เปรียบเสมือนมีการสวดมนต์จากหลากหลายวัดเข้าบรรยากาศในการตักบาตรเทโว ดังภาพที่ 13

Figure 13 The using of “Namo Tassa” mantra

บทประพันธ์เพลงที่ 4 “เคลื่อนพลเรือพระ” แสดงให้เห็นถึงความยิ่งใหญ่ของประเพณีลากพระที่มีการร่วมแรงร่วมใจกันของคนมารวมตัวกันมากมายด้วยจิตศรัทธา ในบทประพันธ์บทนี้ถ่ายทอดเรื่องราวที่

ประชาชนพากันไปร่วมสนุกสนานกับการลากพระ หลักการของประเพณีลากพระ คือ การเชิญพระพุทธรูปขึ้นไปประทับบนเรือพระเป็นการสมมุติถึงการอัญเชิญพระพุทธรูปเจ้าเสด็จประทับราชยาน แล้วช่วยกันลากไปยังที่ที่กำหนดไว้ให้เป็นที่พักบริเวณถนนสระบัว แหลมสมิหลา มีการสมโภช ถวายอาหารเพลแด่พระสงฆ์ เมื่อตกเย็นจึงลากเรือพระกลับวัด ทำนองช่วงบทนำ ใช้กลุ่มเครื่องสายเลียนแบบจังหวะกลองของเรือพระ ดังตัวอย่างที่ 14 ประสานเสียงในรูปแบบโพลีคอร์ด (Polychord) หรือในทางดนตรีแจ๊สเรียกว่า Upper Structure คือ การบรรเลงหลากหลายคอร์ดพร้อมกันเพื่อสร้างเสียงประสานที่มีลักษณะพิเศษโดยการนำทริยแอดมาซ้อนกับคอร์ดหรือโน้ตเบสให้ทริยแอดเกิดเป็นโน้ตส่วนขยายของคอร์ด [7] ซึ่งในตอนนี้ใช้คอร์ด C เมเจอร์ซ้อนด้วยทริยแอด D ไมเนอร์ ดังภาพที่ 15

Figure 15 The imitation of a ceremonial boat’s drum in strings part in a polychord form

Figure 16 Main melody transform from “Chak Phra” alphabets

Figure 17 Main melody from “Chak Phra” alphabets in a ceremonial boat’s form

The image shows a musical score for a band or orchestra. It consists of seven staves. The top two staves are for Alto Saxophone, the next two for Trumpet in Bb, the next two for Trombone, and the bottom two for Violin 1 and Violin 2. The music is in 12/8 time and features various rhythmic patterns and melodic lines across the instruments, demonstrating their interchangeable roles.

Figure 18 The interchanging role between the different parts

ทำนองในท่อน C มีการใช้โน้ตเปรียบเทียบเสมือนขึ้นบันได การเคลื่อนที่โน้ตดำเนินไปในทิศทางเดียวกัน โดยใช้เทคนิคการซ้ำทำนอง การเลียนเสียงทำนอง พร้อมทั้งมีการเปลี่ยนบันไดเสียงต่ำลงคู่สองเมเจอร์ ในทุกสองห้องเพลง เพื่อสร้างความรู้สึกถึงการลงมาจากที่สูง ดังภาพที่ 19

The image shows a musical score for a jazz orchestra. The instruments listed are Alto Saxophone, Tenor Saxophone, Trumpet in Bb 1, Trumpet in Bb 2, Trombone, Violin 1, Violin 2, Violoncello, and Double Bass. The score is written in 4/4 time and includes dynamic markings such as *mp* (mezzo-piano) and *mf* (mezzo-forte). A Thai text annotation 'บันไดเงิน' (Ban Dai Ngien) is present in the Alto Saxophone part. The score illustrates the imitation technique and the use of sequence melody.

Figure 19 The imitation technique and the using of sequence melody

สรุปและอภิปรายผล

การวิจัยคุณูปการประพันธ์เพลงนี้เป็นบทประพันธ์เพลงชุด สร้างสรรค์เสียงดนตรีแบบร่วมสมัย ออกแบบการผสมเครื่องดนตรี 5 กลุ่ม แบ่งเป็นเครื่องดนตรีตะวันตก 4 กลุ่ม คือ กลุ่มเครื่องสาย กลุ่มเครื่องลมไม้ กลุ่มเครื่องลมทองเหลือง กลุ่มเครื่องประกอบจังหวะ และเครื่องดนตรีพื้นบ้านภาคใต้กลุ่มเครื่องดนตรีโนรา รวมวงในรูปแบบแจ๊สออร์เคสตราร่วมสมัยเพื่อสร้างมิติเสียงใหม่ มีการวางแผนการวางแนวเสียงของเครื่องดนตรีให้ทำนองแต่ละแนวมีสีสรรที่แตกต่างกันและไม่บังแนวเสียงระหว่างกัน บทเพลงมีความหลากหลายของทำนอง ลีลาจังหวะ เสียงประสาน การเปลี่ยนบันไดเสียง การจัดความตึงเบาของวรรคเพลง การสลับเปลี่ยนทำนองของแต่ละเครื่องดนตรีมีความสอดคล้องกันอย่างสมบูรณ์ สร้างสุนทรีย์ได้หลากหลาย โดยอาศัยองค์ความรู้จากการประพันธ์บทเพลงดนตรีแจ๊ส ดนตรีคลาสสิก ผสมผสานกับดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ สังกิติลักษณ์เป็นแบบโซนาตาที่มีแนวคิดจากโครงสร้างดนตรีแจ๊สซึ่งมีท่อนบทนำ ท่อนทำนองหลัก ท่อนอิมโพรไวส์ ท่อนบรรเลงคั่น ท่อนผลัดกันบรรเลงเดี่ยว โดยมีลักษณะเด่นของโครงสร้างบทเพลงในการพัฒนาทำนองโดยใช้วัตถุดิบจากทำนองหลัก ทำนองรอง มาสร้างความแปลกใหม่เปลี่ยนไปจากทำนองเดิม สร้างให้ผู้ประพันธ์มีแนวคิดได้หลากหลายผ่านจินตนาการและการบรรยายเรื่องราวโดยมีแรงบันดาลใจจากประเพณีลัทธิพระใน

จังหวัดสงขลาที่จัดต่อเนื่องกันมายาวนาน ถ่ายทอดในรูปแบบบิกแบนด์แจ๊สโอบอุ้มด้วยกลุ่มเครื่องสายที่มีความอ่อนไหวไหลลื่น มีสำเนียงความเป็นภาคใต้ด้วยบันไดเสียงของดนตรีพื้นเมืองภาคใต้พร้อมเครื่องประกอบจังหวะดนตรีโนรา ได้ผลสำเร็จเป็นบทประพันธ์เพลง : ‘ตำบลศกกาลเรือพระ’ สำหรับวงโมเดิร์นแจ๊สออร์เคสตรา ประกอบด้วยบทเพลงย่อย 8 เพลง ได้แก่ 1) พญานาค 2) วงล้อแห่งธรรมจักร 3) ตักบาตรเทโว 4) เคลื่อนพลเรือพระ 5) บันไดเงินบันไดทองบันไดแก้วมณี 6) บุษบก 7) พระพุทธเจ้าเปิดโลก 8) ประทานพร มีความยาวรวม 40 นาที งานวิจัยชิ้นนี้สามารถเป็นประโยชน์ในการศึกษาต่อยอดพัฒนาดนตรีพื้นบ้านภาคใต้สู่ความเป็นสากล สร้างองค์ความรู้และคุณค่าของการผสมผสานวัฒนธรรมดนตรีที่เชื่อมโยงกันอย่างลงตัว สร้างประสบการณ์ด้านสุนทรียศาสตร์ให้กับผู้ฟัง รวมถึงได้เผยแพร่ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวประเพณีลากพระของจังหวัดสงขลาให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น

References

- [1] Vacharaphan, S. (1992). *Culture as seen in the Songkhla people's custom of buddha-stature procession (Laak Phra) of the eleventh lunar month*. Srinakharinwirot University, Songkhla campus. (In Thai).
- [2] Thuanyok, K. (2014). *Folk music and performing arts in southern Thai*. Songkhla Rajabhat University (In Thai).
- [3] Laohverapanich, T. (2021). *Jazz styles and analysis*. Phatcharada Press. (In Thai).
- [4] Premananda, W. (1994). *Philosophy and techniques for Thai contemporary music*. Faculty of Fine and Applied Arts. Chulalongkorn University (In Thai).
- [5] Meephonkit, S. (2013). *The Lord of Buddha*. Confirm Company. (In Thai).
- [6] Jirojphan, W. (2005). *Biography of Buddha*. Saengdao Press. (In Thai).
- [7] Vongtaradon, S. (2015). *Jazz theory and improvisation (2nd edition)*. Silpakorn University. (In Thai).

การศึกษาวัจนกรรมบนป้ายหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิก
สภาผู้แทนราษฎร ปี 2566 ในเขตเทศบาลนครยะลา
A Study of Speech Acts on Campaign Signs of
Candidates for Members of House of Representatives
during the 2023 Election in Yala City Municipality

อับดุลฮาฟิซ มะแซตือกาปง¹ อารีฟ เจ๊ะโอะ¹ กุซอัยฟ กุณา¹ ฟิรฮาน บุโรง¹ และวรวุฒิพิสิษ ยศศิริ^{1*}
Abdulhafiz Masaeduekapong¹, Arif Che-oh¹, Kusoi Kuna¹, Firhan Purong¹ and Varavejhisiss Yossiri^{1*}

¹ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา 95000

¹ Faculty of Humanities and Social Sciences, Yala Rajabhat University, Yala, 95000, Thailand

* Corresponding author: Email address: varavejhisiss.y@yru.ac.th

(Received: March 15, 2024; Revised: July 25., 2024; Accepted: September 27, 2024)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวัจนกรรมบนป้ายหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตั้งปี 2566 ในเขตเทศบาลนครยะลา เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ซึ่งใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ในการบันทึกภาพและแบบบันทึกข้อมูลป้ายหาเสียง งานวิจัยนี้ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาในการจำแนกกลุ่มวัจนกรรมที่ปรากฏอยู่บนป้ายหาเสียง ผลการวิจัยพบว่า มีการใช้วัจนกรรมบนป้ายหาเสียง จำนวน 209 ป้าย ซึ่งพบถ้อยคำที่จะนำมาวิเคราะห์ทั้งหมด 274 ถ้อยคำ โดยวัจนกรรมที่พบมากที่สุดคือ วัจนกรรมผูกมัด จำนวน 125 ถ้อยคำ รองลงมาคือ วัจนกรรมกลุ่มชี้แนะ จำนวน 86 ถ้อยคำ วัจนกรรมที่พบน้อยที่สุดคือ กลุ่มวัจนกรรมแสดงความรู้สึก 1 ถ้อยคำ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงจุดประสงค์หลักที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งจะสื่อให้เห็นถึงการกระทำเพื่อประชาชนในอนาคต และป้ายหาเสียงที่ปรากฏอยู่ในเขตเทศบาลนครยะลานั้นมีการใช้กลวิธีการโน้มน้าวใจให้ประชาชนเลือกพรรคและผู้รับสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพื่อให้ได้ผลคะแนน

คำสำคัญ: วัจนกรรม ป้ายหาเสียง ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ภาษาทางการเมือง

Abstract

This research aimed to study of speech acts on campaign signs of candidates for members of house of representatives in Yala City Municipality during the 2023 election. Employing a qualitative approach, this study utilized mobile phones to capture images and data on campaign signs. Content analysis technique was employed to categorize the discourse appearing on these campaign signs. The findings revealed that there were discourses on 209 campaign signs. A total of 274 words were analyzed, with the most common expressions being commissive speech (125 words) and directive speech (86 words), while the least common was expressive speech. This research sheds light on the primary objectives the members of the House of representative candidates aim to convey regarding their future actions for the populace. Additionally, it highlights the tactics employed in campaign signs within Yala City Municipality, particularly the use of compelling language to sway voters towards specific parties and members of the house of representative candidates.

Keywords: Speech Acts, Campaign Sign, Representative Candidates, Political Language

บทนำ

การเลือกตั้งเป็นเครื่องมือสำคัญของประชาชนที่จะกำหนดอนาคตของประเทศและยืนยันหลักการ “อำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน” [1] ซึ่งจากงานวิจัยธานินทร์ กรัยวิเชียร [2] ได้อธิบายความหมายของการเลือกตั้ง หมายถึง การที่ประชาชนได้เลือกบุคคลหนึ่งจากบุคคลหลาย ๆ บุคคล หรือจากบัญชีรายชื่อหนึ่งหรือหลายบัญชีเพื่อให้เข้าไปมีส่วนร่วมในคณะกรรมการบริหารราชการแผ่นดิน การเลือกตั้งจึงเป็นการแสดงออกถึงเจตนาของประชาชนและประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยจำเป็นต้องเข้าสู่กระบวนการในการเลือกตั้งเพื่อเลือกผู้แทนให้มาบริหารกิจการทางการเมืองต่างๆแทนตน และวิสุทธิ โปธิแทน [3] ได้ให้ความหมายการเลือกตั้งไว้ว่าการเลือกตั้งหมายถึงการที่บุคคลได้เลือกบุคคลหนึ่งหรือจำนวนหนึ่งจากหลาย ๆ คน หรือจากบัญชีรายชื่อผู้เข้าสมัครรับเลือกตั้งบัญชีหนึ่ง หรือจำนวนหนึ่งจากบัญชีรายชื่อหลาย ๆ บัญชี เพื่อทำการอันใดอันหนึ่งแทนตน

การนำเสนอนโยบายจึงเป็นการสร้างภาพลักษณ์ของพรรคการเมืองและผู้สมัครเปรียบเสมือนการแข่งขันกันขายสินค้าทางการเมืองโดยที่พรรคการเมืองจะใช้เทคนิคการสื่อสารในการหาเสียงและกลยุทธ์ทางการเมืองที่แตกต่างกัน [4] เพื่อบรรลุเป้าหมายที่สำคัญคือการได้รับคะแนนเสียงจากประชาชนเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการบริหารประเทศ ซึ่งกลยุทธ์การสื่อสารผ่านสื่อโฆษณาทางการเมืองนั้นว่าเป็นเครื่องมือหลักในการสื่อสารสร้างการรับรู้และสร้างความพึงพอใจต่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งเป็นสิ่งสำคัญเมื่อประชาชนได้รับรู้และเรียนรู้นโยบายการหาเสียงของพรรคการเมืองและผู้สมัครรับเลือกตั้งจนเกิดความพึงพอใจแล้วจะนำไปสู่การเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง [5] นอกจากนี้การนำเสนอนโยบายของพรรคการเมืองนั้นเป็นการแสดงให้เห็นถึงเจตนารมณ์ของผู้แทนผ่านการโฆษณาหาเสียงเพื่อดึงดูดความสนใจจากประชาชน ซึ่งเป็นโอกาสสำคัญในการเสนอนโยบายและจุดแข็งของพรรคนั้นๆ แต่ละพรรคมีจุดเด่นในการเผยแพร่ที่แตกต่างกันเพื่อให้ประชาชนได้พิจารณาในการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง [6] ซึ่งในช่วงการเลือกตั้งที่ผ่านมา บรรดาพรรคการเมืองมีกลยุทธ์การสื่อสารไปยังประชาชนแตกต่างกันไป เช่น การออกรายการโทรทัศน์ การขึ้นเวทีแสดงวิสัยทัศน์ และการให้ผู้สมัครของพรรคการเมืองไปตีเบตกับพรรคการเมืองอื่น [7] อีกทั้งยังมีการหาเสียงโดยใช้รถเมล์และเครื่องขยายเสียงไปยังชุมชนต่างๆ เพื่อให้ประชาชนได้รับทราบนโยบายและทำให้ประชาชนมีความรู้สึกว่าการเมืองไม่ใช่เรื่องไกลตัว ประชาชนกับนักการเมืองมีความใกล้ชิดกันไม่รู้สึกรังเกียจกันไป นอกจากนี้ นันทนา นันทวโรภาส [8] ได้มีการศึกษาความแตกต่างของการเลือกตั้งทั้งในยุคดิจิทัลและแบบดั้งเดิม

ในเขตเทศบาลนครยะลา ผู้สมัครรับเลือกตั้งส่วนใหญ่ยังคงใช้วิธีการหาเสียงแบบดั้งเดิม ซึ่งรวมถึงการติดป้ายหาเสียง การแจกใบปลิว และการจัดเวทีชี้แจงนโยบายให้แก่ประชาชนในพื้นที่ อย่างไรก็ตาม การเลือกใช้ภาษาท้องถิ่นในป้ายหาเสียงยังเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญที่สะท้อนถึงความเข้าใจและการเข้าถึงประชาชนในพื้นที่ เนื่องจากภาษาท้องถิ่นเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงผู้สมัครกับผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ทำให้ประชาชนรู้สึกว่าการเมืองเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนและมีความเข้าใจในปัญหาและความต้องการของพวกเขา

การเพิ่มข้อมูลบนป้ายหาเสียงที่สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญที่เกี่ยวข้องกับศาสนาก็เป็นกลยุทธ์อีกอย่างหนึ่งที่พรรคการเมืองและผู้สมัครรับเลือกตั้งใช้ในเขตเทศบาลนครยะลา เนื่องจากประชาชนในพื้นที่นี้มีศาสนาอิสลามเป็นศาสนาหลัก การแสดงความเคารพและการให้ความสนใจต่อศาสนาและวัฒนธรรมของประชาชนสามารถสร้างความไว้วางใจและการสนับสนุนจากผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้ ดังนั้นกลยุทธ์การใช้

ภาษาท้องถิ่นและการสะท้อนถึงความสำคัญที่เกี่ยวข้องกับศาสนาในการหาเสียงเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดระหว่างผู้สมัครกับประชาชนในพื้นที่ และเป็นการแสดงถึงความเข้าใจในความต้องการและความสนใจของชุมชน ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นและการสนับสนุนจากผู้มีสิทธิ์เลือกตั้ง [6]

ภาษาที่ใช้บนป้ายหาเสียงจะสะท้อนให้เห็นถึงวัจนกรรม (Speech acts) ซึ่งเป็นแนวคิดที่สำคัญในวัจนปฏิบัติศาสตร์ที่ให้ความสำคัญกับการใช้ภาษาในการสื่อสารระหว่างบุคคลหรือกลุ่มบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการศึกษาคำนี้ จะศึกษาถึง วัจนกรรมที่ปรากฏบนป้ายหาเสียงเพื่อสื่อสารไปยังประชาชนให้เข้าใจถึงจุดยืนและนโยบายที่สำคัญของพรรคการเมืองและตัวผู้สมัครรับเลือกตั้ง ซึ่งลักษณะการสื่อสารนี้แบ่งออกเป็นประเภทต่าง ๆ ตามจุดประสงค์หรือเจตนาของผู้พูด โดย Searle [9] ได้เสนอว่าในการกล่าวถ้อยคำแต่ละครั้ง ผู้พูดจะมีการกระทำสามประการดังนี้:

1. การกล่าวถ้อยคำ (Utterance act) เป็นการกระทำที่เกิดขึ้นเมื่อผู้พูดออกเสียงคำพูดหรือประโยคหนึ่งๆ ซึ่งมีผลของการกระทำนั้นๆ เป็นคำหรือประโยคที่ถูกกล่าวออกมา

2. การนำเสนอความ (Propositional act) เป็นการกระทำที่เกี่ยวข้องกับการนำเสนอความหรือแสดงความคิดเห็นซึ่งอ้างอิงถึงสิ่งต่าง ๆ และลักษณะต่าง ๆ เช่นการอ้างอิงถึงสิ่งของ (Reference) และลักษณะของสิ่งนั้น ๆ (Predicates)

3. การแสดงเจตนา (Illocutionary act) เป็นการกระทำที่เกี่ยวข้องกับการนำเสนอความโดยใช้คำพูดที่มีเจตนาต่าง ๆ แสดงออกมา เช่น การถาม การสั่ง และการกระทำอื่น ๆ ที่อาจซ่อนเจตนาของผู้พูดไปด้วย

สิ่งสำคัญในการแยกแยะลักษณะของการพูดเหล่านี้จะช่วยให้เกิดความเข้าใจถึงการใช้ภาษาและการสื่อสารเชิงการเมืองบนป้ายหาเสียงในมิติที่ลึกซึ้งขึ้นและช่วยให้เข้าใจถึงเจตนาของผู้สมัครรับเลือกตั้งและผลที่อาจเกิดขึ้นจากการสื่อสารผ่านป้ายหาเสียงอย่างชัดเจน โดยในการแบ่งประเภทวัจนกรรมของ Searle [10] และ ทรงธรรม อินทจักร [11] ได้กล่าวถึงการแบ่งประเภทของการใช้ภาษาออกเป็น 5 กลุ่มดังนี้

กลุ่มบอกกล่าว (Assertives)

กลุ่มนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อบอกข่าวสารและความจริงต่าง ๆ โดยผู้พูดต้องการให้ผู้ฟังรับรู้ข้อมูลต่าง ๆ อาจเป็นการบอกความเป็นไปได้รอบตัว ตัวอย่างเช่น พูด (Say) เตือนความจำ (Remind) ยืนยัน (Assert) บรรยาย (Describe) วิจารณ์ (Criticize) สมมติฐาน (Hypothesis)

กลุ่มชี้แนะ (Directives)

กลุ่มนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้ฟังกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งตามความประสงค์ของผู้พูด ตัวอย่างเช่น แนะนำ (Suggest), ขอร้อง (Request) เชิญชวน (Invite), ท้าทาย (Challenge)

กลุ่มผูกมัด (Commissives)

กลุ่มนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อบอกให้ผู้ฟังรับรองว่าผู้พูดจะกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งในอนาคต ตัวอย่างเช่น สัญญา (Promise) การรับรอง (Guarantee) การคุกคาม (Threaten) การตกลง (Undertake) การสมัครเป็นสมาชิก (Subscribe) การเสนอตัว (Offer)

กลุ่มแสดงความรู้สึก (Expressives)

กลุ่มนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อแสดงสภาวะทางอารมณ์และความรู้สึก รวมถึงทัศนคติต่อสิ่งต่าง ๆ ตัวอย่างเช่น การทักทาย (Greet) การขอโทษ (Apologize) การขอบคุณ (Thank) การเตือน (Warn)

กลุ่มแถลงการณ์ (Declaratives)

กลุ่มนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อประกาศหรือเปลี่ยนแปลงสถานะของบุคคลหรือสิ่งต่าง ๆ โดยทั่วไปจะใช้ในบริบททางการ ตัวอย่างเช่น การแต่งตั้งชื่อ (Nominate) การยอมแพ้ (Capitulate) และการเลิกจ้าง (Fire)

การแบ่งประเภทวัจนกรรมเป็นกลุ่มต่าง ๆ ช่วยให้เราเข้าใจและวิเคราะห์การใช้ภาษาและการสื่อสารในหลากหลายบริบทในชีวิตประจำวันได้อย่างชัดเจนและเป็นระบบ ดังนั้นวัจนกรรมบนป้ายหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตเทศบาลนครยะลา ปี 2566 จะทำให้ทราบถึงวัจนกรรมการใช้ภาษาบนป้ายหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้ง จะทำให้เห็นถึงธรรมชาติของภาษาที่ใช้ในการหาเสียงในปัจจุบัน โดยการศึกษาผลวิจัยในครั้งนี้สามารถเป็นประโยชน์ให้กับผู้อ่านเพื่อให้ทราบถึงการใช้วัจนกรรมบนป้ายหาเสียงของพรรคการเมืองในการโน้มน้าวผู้คนเพื่อดึงดูดและชักจูงประชาชนในการได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้ง

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาวัจนกรรมบนป้ายหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี 2566 ในเขตเทศบาลนครยะลา

ระเบียบวิธีการวิจัย

ในการดำเนินการงานวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางในการดำเนินการงานวิจัย เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กลุ่มวิจัยได้กำหนดไว้ เพื่อศึกษาวัจนกรรมบนป้ายหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี 2566 ในเขตเทศบาลนครยะลา โดยมีวิธีการดำเนินงานวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

รูปแบบงานวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งจะศึกษาเฉพาะป้ายหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งที่อยู่ในบริเวณเขตเทศบาลนครยะลาเท่านั้น เนื่องจากพื้นที่เหล่านี้มีจำนวนประชากรอยู่อย่างหนาแน่นและเป็นแหล่งที่มีการแข่งขันทางการเมืองสูงทำให้ป้ายหาเสียงในช่วงเลือกตั้งเป็นจำนวนมาก ซึ่งผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลบนป้ายหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งของทุกพรรคการเมืองในปี พ.ศ. 2566 เท่านั้น

การสำรวจพื้นที่เป้าหมายสำหรับเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เพื่อสำรวจป้ายหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งในพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลมาดำเนินการงานวิจัยเพื่อนำมาศึกษาการใช้วัจนกรรมบนป้ายหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตเทศบาลนครยะลา โดยลงพื้นที่สำรวจป้ายหาเสียงของทุกพรรคการเมืองจากพื้นที่ที่ได้กำหนดไว้ คือ เทศบาลนครยะลา อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการแข่งขันทางการเมืองสูงและเป็นพื้นที่ที่มีการหาเสียงด้วยป้ายหาเสียงเป็นจำนวนมาก

ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล

งานวิจัยฉบับนี้ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์การใช้ภาษาของป้ายโฆษณาหาเสียงโดยไม่จำกัดพรรคการเมือง โดยใช้ระยะเวลาประมาณ 1 สัปดาห์ตั้งแต่วันที่ 1 พฤษภาคม 2566 ถึงวันที่ 7 พฤษภาคม 2566 โดยมีกระบวนการตั้งแต่การลงพื้นที่สำรวจและถ่ายรูปป้ายโฆษณาหาเสียงของพรรคการเมืองต่าง ๆ ในเขตเทศบาลนครยะลา อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่โทรศัพท์เคลื่อนที่ในการบันทึกภาพและแบบบันทึกข้อมูลป้ายหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตเทศบาลนครยะลา โดยผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดเรื่องวัจนกรรมของ Searle [10] และ ทรรศกรม อินทจักร [11] โดยอาศัยแนวคิดการจำแนกกลุ่มกลุ่มวัจนกรรมตามเจตนาของผู้พูดเป็นแนวทาง

ในการวิเคราะห์ ประกอบไปด้วยเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มบอกกล่าว (2) กลุ่มชี้แนะ (3) กลุ่มผูกมัด (4) กลุ่มแสดงความรู้สึก และ (5) กลุ่มแถลงการณ์

การเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยทำการสำรวจปัญหาเสียงที่ได้กำหนดไว้ในเขตเทศบาลนครยะลาและนำข้อมูลจากปัญหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งในปี พ.ศ.2566 ที่ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากการบันทึกภาพปัญหาเสียงในเขตเทศบาลนครยะลาอำเภอเมืองจังหวัดยะลาตั้งแต่วันที่ 1 พฤษภาคม 2566 ถึงวันที่ 7 พฤษภาคม 2566 โดยไม่แบ่งแยกพรรคการเมือง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้รูปแบบการวิเคราะห์เนื้อหาของวังจรรย์ ตามแนวคิดของ Searle [10] และทรงธรรม อินทจักร [11] ซึ่งแบ่งตามจุดประสงค์ของการสื่อสารที่ปรากฏบนป้ายหาเสียง และวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดในการศึกษาจากการบันทึกภาพบนป้ายหาเสียงมาสังเคราะห์และจัดหมวดหมู่เป็นประเด็นตามเนื้อหา [6] ซึ่งจะวิเคราะห์รูปแบบต่าง ๆ ของกลุ่มวังจรรย์แล้วนำมาตีความ แสดงตัวอย่าง และเรียบเรียงข้อมูล

ผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

การใช้วังจรรย์จากป้ายหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตเทศบาลนครยะลา ปี 2566 การศึกษาพบการใช้วังจรรย์บนป้ายหาเสียงเลือกตั้งทั้งหมด 209 ป้ายจำนวน 5 กลุ่ม ดังตารางนี้

Table 1 Types of speech acts on campaign signs in Yala City Municipality during the 2023 election

Types of Speech Acts	Total (Speech acts)		Percentage	
	Sub-group	Speech Acts	Sub-group	Speech Acts
1. Commissives		125		45.6
- Promising	111		40.51	
- Representing	14		5.10	
2. Assertive		60		21.9
- Informing	28		10.21	
- Confirming	8		2.91	
- Reporting	24		8.75	
3. Directives		86		31.4
- Reccommending	22		8.02	
- Persuading	42		15.32	
- Challenging	21		7.66	
- Requesting	1		0.36	
4. Declaratives	-	2	-	0.7
5. Expressive	-	1	-	0.4
Total		100		274

จากตารางที่ 1 จะเห็นได้ว่ากลุ่มวัจฉกรรรมที่พบบนป้ายหาเสียงเลือกตั้งในเขตเทศบาลนครยะลา ปี พ.ศ.2566 ที่มีจำนวนมากที่สุด ได้แก่ วัจฉกรรรมกลุ่มผู้มัด จำนวน 125 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 45.6 รองลงมา วัจฉกรรรมกลุ่มซีน่า จำนวน 86 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 31.4 และวัจฉกรรรมกลุ่มบอกกล่าว จำนวน 60 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 21.9 ทั้งนี้ความถี่ของวัจฉกรรรมที่อยู่ภายใต้ กลุ่มวัจฉกรรรมแต่ละกลุ่มดังนี้

1) วัจฉกรรรมกลุ่มผู้มัด

เป็นถ้อยคำที่ผู้พูดมีจุดประสงค์หลักที่จะสื่อให้เห็นถึงการกระทำบางอย่างเพื่อประชาชนในอนาคต ในการศึกษาครั้งนี้พบว่าวัจฉกรรรมที่อยู่ในกลุ่มผู้มัดมี 2 วัจฉกรรรม ได้แก่ วัจฉกรรรมการสัญญา จำนวน 125 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 45.6 และ วัจฉกรรรมการเสนอตัวจำนวน 14 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 5.10 แสดงได้ดังนี้

1.1) วัจฉกรรรมการสัญญา

เป็นถ้อยคำที่จะสื่อให้เห็นถึงความตั้งใจของผู้สมัครรับเลือกตั้งในการที่ให้คำมั่นสัญญาว่าจะทำ บางสิ่งบางอย่างแก่ประชาชน หากได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งในครั้งนี้ ในการศึกษาครั้งนี้พบว่าหัวข้อที่ผู้สมัคร ให้คำสัญญาได้แก่ การแก้ปัญหาในด้านเศรษฐกิจ การพัฒนาความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตของประชาชน ซึ่งพบว่าเป็นหัวข้อของผู้สมัครรับเลือกตั้งส่วนใหญ่ให้ความสำคัญมากที่สุด โดยจะเห็นได้จากป้ายหาเสียงของ เกือบทุกพรรคการเมืองจะมีนโยบายเกี่ยวกับหัวข้อนี้ รองลงมาเป็นหัวข้อเกี่ยวกับการสร้างความสมานฉันท์ ของคนในประเทศให้เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของคนในชาติ

ตัวอย่างวัจฉกรรรมการสัญญาที่ปรากฏอยู่บนป้ายหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้ง แสดงให้เห็นว่า ผู้สมัครรับเลือกตั้งใช้วัจฉกรรรมการสัญญา ตัวอย่างเช่น “เร่งสร้างคนทำงานทักษะสูง สร้างงาน 20 ล้านตำแหน่ง รายได้ไม่ต่ำกว่า 200,000 บาท/ปี” และ “ทำทันที! สังคมสีขาว”

ทั้งสองวัจฉกรรรมการสัญญามีเป้าหมายและกลยุทธ์ที่ชัดเจนในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ในเชิงบวก โดยเน้นการพัฒนาแรงงานที่มีทักษะสูงและการสร้างงาน รวมถึงการตั้งรายได้ขั้นต่ำที่เหมาะสม ที่สะท้อนถึงความพยายามของพรรคการเมืองที่พยายามจะใช้นโยบายการสัญญาในการยกระดับคุณภาพชีวิต ของประชาชน ในขณะเดียวกัน การสร้างสังคมสีขาวแสดงถึงความมุ่งมั่นในการสร้างสังคมที่มีคุณธรรม และปราศจากการทุจริต ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจของประชาชนต่อระบบการปกครอง และการบริหารประเทศ

Figure 1 Example of Promising 1

Figure 2 Example of Promising 2

1.2) วิจารณ์กรรมการเสนอตัว

เป็นถ้อยคำที่แสดงความต้องการของผู้สมัครรับเลือกตั้งที่จะอาสาทำประโยชน์ให้แก่ประชาชนผู้มีสิทธิรับเลือกตั้งในพื้นที่ตัวอย่างวิจารณ์กรรมการเสนอตัวที่ปรากฏอยู่บนป้ายหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้ง แสดงให้เห็นว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งใช้วิจารณ์กรรมการเสนอตัว ตัวอย่างเช่น “เลือกเพื่อไทย ทั้งพรรค ทั้งคน” และ “คนรุ่นใหม่อาสารับใช้ชาวยะลา”

วิจารณ์กรรมการสองประโยคมีเป้าหมายในการสร้างความเชื่อมั่นและความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้สมัครหรือพรรคการเมืองกับประชาชน “เลือกเพื่อไทย ทั้งพรรค ทั้งคน” มุ่งเน้นการสร้างเชื่อมั่นในนโยบายและบุคลากรของพรรค ขณะที่ “คนรุ่นใหม่อาสารับใช้ชาวยะลา” มุ่งเน้นการเสริมสร้างภาพลักษณ์ของคนรุ่นใหม่และการพัฒนาชุมชนในท้องถิ่น ตัวอย่างวิจารณ์กรรมการเสนอการตัวนี้ได้เน้นความสำคัญของพรรคและบุคคลที่จะช่วยสร้างความมั่นใจในความสามารถและความตั้งใจของผู้สมัครในขณะเดียวกัน การส่งเสริมคนรุ่นใหม่ในการทำงานเพื่อชุมชนยังช่วยสร้างความหวังและความมั่นใจในอนาคตของชุมชนอีกด้วย

Figure 3 Example of Representing 1

Figure 4 Example of Representing 2

2) วิจารณ์กลุ่มบอกกล่าว

เป็นถ้อยคำที่จะแสดงให้เห็นว่าผู้พูดเชื่อในความเป็นจริงเกี่ยวกับสิ่งต่างๆที่เกิดขึ้นรอบตัวหรือผู้พูดมีจุดประสงค์ในการบอกกล่าวข้อมูลเท็จจริงต่าง ๆ แก่ผู้อื่น ด้วยเห็นว่าผู้อื่นยังไม่ทราบข้อเท็จจริงหรือจะเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น ในการศึกษาครั้งนี้พบว่า มีวิจารณ์ที่อยู่ในกลุ่มบอกกล่าว 3 วิจารณ์ได้แก่ วิจารณ์การบอกกล่าว จำนวน 28 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 10.21 วิจารณ์รายงาน จำนวน 24 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 8.75 และวิจารณ์การยืนยัน จำนวน 8 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 2.91 ตามลำดับ

2.1) วิจารณ์รายงาน

เป็นถ้อยคำที่จะสื่อให้เห็นถึงข้อเท็จจริงของผู้สมัครรับเลือกตั้งที่มีความต้องการจะบอกให้กับประชาชนผู้มีสิทธิรับเลือกตั้งรับทราบถึงนโยบายต่าง ๆ ของผู้สมัคร

ตัวอย่างวิจารณ์รายงานที่ปรากฏอยู่บนป้ายหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้ง แสดงให้เห็นว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งใช้วิจารณ์รายงาน ตัวอย่างเช่น “1. ลิทธิสวัสดิการพลัสเป็น 1,000 บาทต่อเดือน 2. เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุให้เท่ากันทุกช่วงอายุ 1,000 บาทต่อเดือน 3. ระบบการแพทย์ 24 ชม.ปรึกษาแพทย์ผ่านระบบทางไกล 4. ตั้งกองทุนพยางลินค้ำราคาเกษตร ราคาข้าว ราคายาง ให้เกษตรกรมีรายได้ทำให้เศรษฐกิจหมุนเวียน 5. สนับสนุนต้นทุนปลูกข้าวไร่ละ 2,000 บาท 6. ทุนเรียนวิชาชีพ อำเภอละ 100 ทุน 7. เพิ่มศักยภาพและสร้างความสัมพันธ์กับต่างประเทศเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจไทย”

การรายงานนโยบายที่กล่าวถึงข้างต้นมีความคล้ายคลึงกับการสัญญา แต่การรายงานจะมุ่งเน้นการแจ้งให้ประชาชนรับทราบถึงนโยบายต่าง ๆ ของผู้สมัครอย่างละเอียด ซึ่งจากตัวอย่างได้แสดงถึงความพยายามในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในหลายด้าน ตั้งแต่การเพิ่มสวัสดิการแก่ประชาชน การสนับสนุนผู้สูงอายุ การพัฒนาบริการทางการแพทย์ ไปจนถึงการสนับสนุนภาคการเกษตรและการศึกษาวิชาชีพ การเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับต่างประเทศยังเป็นการเปิดโอกาสให้เศรษฐกิจไทยเติบโตและมีความสามารถในการแข่งขันในตลาดโลก นโยบายเหล่านี้หากดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพก็จะสามารถสร้างผลกระทบที่ดีต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจของประเทศได้อย่างยั่งยืน

Figure 5 Example of Reporting

2.2) วจนกรรณบอกล่าว

เป็นถ้อยคำที่ผู้สมัครแสดงเจตนาบอกข้อมูลของผู้สมัครแก่ประชาชน โดยสามารถแบ่งข้อมูลได้เป็น 2 ประเภท คือข้อมูลทั่วไป ได้แก่ หมายเลขผู้สมัครชื่อผู้สมัครพรรคการเมือง เขตที่ลงสมัครรับเลือกตั้ง ประเภทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหมายถึงสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ หรือแบบแบ่งเขต เว็บไซต์ และสื่อออนไลน์ อีกประเภทหนึ่งคือ ข้อมูลเกี่ยวกับประสบการณ์ทำงานตำแหน่งงานและฉายานาม

ตัวอย่างวจนกรรณการบอกล่าวที่ปรากฏอยู่บนป้ายหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้ง แสดงให้เห็นว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งใช้วจนกรรณการบอกล่าว ตัวอย่างเช่น “พรรคของเราแก้ปัญหา เข้าใจพื้นที่ ฟังพาได้” และ “เลือกพรรคประชาธิปไตย เบอร์ 26”

วจนกรรณทั้งสองประโยคมีจุดมุ่งหมายที่แตกต่างกันเล็กน้อย แต่มีความเชื่อมโยงกันในด้าน การสร้างความเชื่อมั่นและการโน้มน้าวให้ประชาชนลงคะแนนเสียงให้กับพรรค โดย “พรรคของเราแก้ปัญหา เข้าใจพื้นที่ ฟังพาได้” มุ่งเน้นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีและการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับประชาชนในพื้นที่ โดยแสดงให้เห็นว่าพรรคมีความเข้าใจปัญหาและความต้องการของประชาชน และมีความสามารถในการแก้ไขปัญหาเหล่านั้น ส่วน “เลือกพรรคประชาธิปไตย เบอร์ 26” จะมุ่งเน้นการกระตุ้นให้ประชาชนลงคะแนนเสียงให้กับพรรคประชาธิปไตย โดยให้ข้อมูลที่ชัดเจนเกี่ยวกับหมายเลขผู้สมัคร เพื่อให้ประชาชนสามารถจดจำและลงคะแนนได้อย่างถูกต้อง ทั้งสองวจนกรรณนี้ใช้กลยุทธ์ที่เน้นการสื่อสารและการสร้างความตระหนักในความสำเร็จของการลงคะแนนเสียงในการเลือกตั้ง

Figure 6 Example of Informing 1

Figure 7 Example of Informing 2

2.3) วิจารณ์กรรมการยืนยัน

เป็นถ้อยคำที่ปรากฏบนป้ายหาเสียงที่จะสื่อให้เห็นถึงคำพูดของผู้สมัครรับเลือกตั้งที่มีเจตนาต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงบางสิ่งบางอย่าง โดยที่ผู้สมัครได้ยืนยันว่าจะทำสิ่งที่ได้กล่าวถึงให้เกิดขึ้นจริง

ตัวอย่างวิจารณ์กรรมการยืนยันที่ปรากฏอยู่บนป้ายหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้ง แสดงให้เห็นว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งใช้วิจารณ์กรรมการยืนยัน ตัวอย่างเช่น “พรรคของเรา ราคายางต้อง 80บาท” และ “ประเทศไทย ต้องไปต่อ”

ทั้งสองวิจารณ์นี้เป็นการยืนยันจากพรรคการเมืองที่มีเป้าหมายและวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน ทั้งในด้านการแก้ไขปัญหาเฉพาะด้านและการพัฒนาประเทศอย่างต่อเนื่อง ทั้งในแง่มุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาเฉพาะด้านที่เป็นปัญหาสำคัญสำหรับเกษตรกร โดยการตั้งเป้าหมายราคายางพาราอย่างชัดเจน เพื่อดึงดูดกลุ่มผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งที่พึ่งพาการทำยางพารา และการมุ่งเน้นการสร้างความรู้สึกรักในการพัฒนาประเทศอย่างต่อเนื่อง และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาประเทศ เพื่อสร้างความร่วมมือและการสนับสนุนจากประชาชนในทุกภาคส่วน

Figure 8 Example of Confirming 1

Figure 9 Example of Confirming 2

3) วจนกรรณกลุ่มชี้แนะ

เป็นถ้อยคำที่จะแสดงถึงความต้องการของผู้สมัครรับเลือกตั้งให้ประชาชนกระทำบางอย่างเพื่อผลประโยชน์ของผู้สมัคร ในการศึกษาครั้งนี้พบว่า มีวจนกรรณที่อยู่ในกลุ่มชี้แนะ 4 วจนกรรณได้แก่ วจนกรรณการเชิญชวน จำนวน 42 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 15.32 ลำดับที่ 2 วจนกรรณการแนะนำ จำนวน 22 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 8.02 ลำดับที่ 3 วจนกรรณการทำทนาย จำนวน 21 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 7.66 และวจนกรรณการร้องขอ จำนวน 1 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 0.36 ตามลำดับ

3.1) วจนกรรณการเชิญชวน

เป็นถ้อยคำที่จะสื่อให้เห็นว่าผู้สมัครต้องการชักชวนประชาชนให้ปฏิบัติตามที่พรรคต้องการ ตัวอย่างวจนกรรณการเชิญชวนที่ปรากฏอยู่บนป้ายหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้ง แสดงให้เห็นว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งใช้วจนกรรณการเชิญชวน ตัวอย่างเช่น “สนับสนุน พล.ต.อ.เสรีพิศุทธ์ เตมียเวส เป็นนายกรัฐมนตรี” และ “เลือกเพื่อชาติ เพื่อสลายกลุ่มทุน-เผด็จการกินรวบประเทศ”

วจนกรรณตัวอย่างทั้งสองประโยคมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนและใช้กลยุทธ์ในการสร้างความเชื่อมั่นและการกระตุ้นให้ประชาชนเห็นความสำคัญของการเลือกตั้ง โดยมุ่งเน้นการสร้างความเชื่อมั่นในตัวบุคคลที่มีความสามารถและประสบการณ์ในการบริหารจัดการ โดยการเสนอชื่อ พล.ต.อ. เสรีพิศุทธ์ เป็นนายกรัฐมนตรี เพื่อให้ประชาชนมั่นใจและสนับสนุนในการเป็นผู้นำประเทศและมุ่งเน้นการต่อต้านการผูกขาดอำนาจและการกินรวบประเทศ โดยมีลักษณะการเรียกร้องให้ประชาชนเลือกพรรคการเมืองที่มุ่งมั่นในการพัฒนาประเทศอย่างเป็นธรรมและเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

Figure 10 Example of Persuading 1

Figure 11 Example of Persuading 2

3.2) วจนกรรณการแนะนำ

เป็นถ้อยคำที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ต้องการแนะนำให้ประชาชนปฏิบัติ เนื่องด้วยเห็นว่าเป็นประโยชน์ต่อประชาชนแต่ไม่ได้มีการบังคับ หรือขอร้องให้ผู้ฟังปฏิบัติตาม

ตัวอย่างวจนกรรณการแนะนำที่ปรากฏอยู่บนป้ายหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้ง แสดงให้เห็นว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งใช้วจนกรรณการแนะนำ ตัวอย่างเช่น “ต้องก้าวไกลให้ ชายแดนใต้/ปาตานี ก้าวหน้า” และ “นโยบายดี ๆ ใครก็พูดได้ แต่พรรคที่ทำได้และทำเป็นคือ เพื่อไทย”

ตัวอย่างทั้งสองวignกรรมนี้แสดงการสร้างภาพลักษณ์ของพรรคการเมืองในด้านความสามารถและความมุ่งมั่นในการพัฒนาประเทศ พร้อมทั้งสร้างความเชื่อมั่นในความสามารถของพรรคในการทำให้นโยบายที่พูดนั้นเป็นไปได้จริง โดยมุ่งเน้นการพัฒนาพื้นที่ชายแดนใต้/ปาตานี ให้ความสำคัญของการพัฒนาและการสร้างความก้าวหน้าเพื่อให้ประชาชนในพื้นที่ที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และสร้างความเชื่อมั่นในความสามารถของพรรคในการทำให้พื้นที่นี้เจริญก้าวหน้า และมุ่งเน้นการสร้าง ความเชื่อมั่นในความสามารถของพรรคเพื่อไทยในการทำให้ นโยบายที่ตั้นนั้นเป็นจริงได้ โดยเน้นความแตกต่างระหว่าง การพูดถึงนโยบายและการทำให้เกิดผลจริงทำให้ประชาชนเห็นว่าพรรคเพื่อไทยมีความสามารถและความเชี่ยวชาญในการบริหารจัดการ

Figure 12 Example of Recommending 1

Figure 13 Example of Recommending 2

3.3) วจนกรรมการทำทหาย

เป็นถ้อยคำที่แสดงให้เห็นความต้องการของผู้สมัครรับเลือกตั้งในการชักจูง ชัยยุประชาชนผู้มีสิทธิรับเลือกตั้งให้กระทำในสิ่งที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องการ

ตัวอย่างวจนกรรมการทำทหายที่ปรากฏอยู่บนป้ายหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้ง แสดงให้เห็นว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งใช้วจนกรรมการทำทหาย ตัวอย่างเช่น “ยกเลิกกฎอัยการศึก เอาด่านออกจากถนน” และ “คืนกฎหมาย ต้านรัฐประหาร ตัดวงจรเผด็จการ”

วจนกรรมทั้งสองประโยคมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนในการสร้างความเชื่อมั่นในระบอบการเมืองที่เป็นประชาธิปไตย การเคารพสิทธิมนุษยชน และการป้องกันการควบคุมทางทหาร ซึ่งเป็นวจนกรรมที่มุ่งเน้นการเรียกร้องสิทธิเสรีภาพของประชาชนและลดความเข้มงวดในการควบคุมทางการเมืองเพื่อให้เกิดความเสรีมากขึ้น นอกจากนี้ยังมุ่งเน้นการสร้างระบบการเมืองที่มีเสถียรภาพและยั่งยืน โดยการมีกฎหมายที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพในการต่อต้านการรัฐประหาร เพื่อป้องกันการยึดอำนาจและการกลับมาของระบอบเผด็จการ

Figure 14 Example of Challenging 1   Figure 15 Example of Challenging 2

3.4) วิจารณ์กรรมการร้องขอ

เป็นถ้อยคำที่สื่อให้เห็นถึงผู้สมัครต้องการขอร้องให้ประชาชนผู้มีสิทธิ์รับเลือกตั้งปฏิบัติตามสิ่งที่ผู้สมัครต้องการ

ตัวอย่างวิจารณ์กรรมการร้องขอที่ปรากฏอยู่บนป้ายหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้ง แสดงให้เห็นว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งใช้วิจารณ์กรรมการร้องขอ ตัวอย่างเช่น “*สตาร์ตันขอทำให้คนไทยหายเหนื่อย*”

จากตัวอย่างเป็นข้อความที่สะท้อนถึงคำแถลงการณ์หรือการร้องขอของผู้นำพรรคการเมืองหรือผู้มีอำนาจทางการเมือง โดยเป็นการแสดงถึงคำขอในลักษณะของอสาภาแก้ไขปัญหาหรือสถานการณ์ที่เป็นทุกข์ใจหรือเดือดร้อนที่คนไทยต้องเผชิญอยู่

Figure 16 Example of Requesting

4) วิจารณ์กลุ่มแถลงการณ์

เป็นกลุ่มถ้อยคำที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อ ประกาศหรือเปลี่ยนแปลงสถานภาพของบุคคล หรือบางสิ่งบางอย่าง โดยทั่วไปส่วนใหญ่จะพบการใช้ในบริบทที่เป็นทางการสูง วิจารณ์ที่รวมอยู่ในกลุ่มแถลงการณ์ ได้แก่ การแต่งตั้งการกล่าวเปิดงาน และการเสนอชื่อ ในการศึกษาครั้งนี้พบว่าวิจารณ์ที่อยู่ในกลุ่มแถลงการณ์ 1 วิจารณ์ ได้แก่ วิจารณ์กรรมการแถลงการณ์ จำนวน 2 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 0.72

ตัวอย่างวิจารณ์กรรมการแถลงการณ์ที่ปรากฏอยู่บนป้ายหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้ง แสดงให้เห็นว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งใช้วิจารณ์กรรมการแถลงการณ์ ตัวอย่างเช่น “ยกระดับกระบวนการสันติภาพ สู่อการเป็นวาระแห่งชาติ”

ตัวอย่างนี้มุ่งเน้นที่การเสนอคำพูดหรือแนวคิดที่เกี่ยวกับการเพิ่มความสำคัญและระดับของกระบวนการสันติภาพในระดับชาติ เพื่อให้มีผลกระทบที่มีนัยสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนและสังคมเป็นวาระของชาติ โดยมุ่งหวังให้มีการยกระดับคุณภาพและความสำคัญของกระบวนการนี้ เพื่อเป็นสิ่งที่สำคัญและสามารถช่วยให้สังคมและประชาชนมีชีวิตที่มั่นคงและมีความสุขขึ้น

Figure 17 Example of Declarative

5) วิจารณ์แสดงความรู้สึก

เป็นถ้อยคำที่บ่งบอกถึงอารมณ์ความรู้สึกของผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ต้องการสื่อให้ประชาชนรับรู้และได้ปรากฏอยู่บนป้ายหาเสียง ในการศึกษาครั้งนี้พบว่าวิจารณ์แสดงความรู้สึก 1 วิจารณ์ ได้แก่ วิจารณ์การแสดงความรู้สึก จำนวน 1 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 0.36

ตัวอย่างวิจารณ์แสดงความรู้สึกที่ปรากฏอยู่บนป้ายหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้ง แสดงให้เห็นว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งใช้วิจารณ์การแสดงความรู้สึก ตัวอย่างเช่น “พรรคของเราแก้ปัญหา เข้าใจพื้นที่ ฟังพาได้”

ตัวอย่างนี้เป็นข้อความที่สะท้อนถึงความรู้สึกและความเชื่อของผู้แถลงเกี่ยวกับพรรคการเมืองหรือองค์กรที่พร้อมที่จะตอบสนองและเข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมหรือพื้นที่นั้น ๆ และพร้อมที่จะสนับสนุน

การพึ่งพาของชุมชนหรือสังคมนั้น ๆ โดยอาจจะตั้งใจที่จะสนับสนุนและสร้างโอกาสให้กับชุมชนหรือสังคมที่ต้องการพึ่งพาตนเองในด้านต่าง ๆ เช่น การพัฒนาทางเศรษฐกิจสังคม การศึกษา หรือการเพิ่มความมั่นคง

Figure 18 Example of Expressive

ในการศึกษาครั้งนี้พบว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตเทศบาลนครยะลา ใช้วัจนกรรมกลุ่มผู้กดมากที่สุดในการโฆษณาหาเสียงเลือกตั้งผ่านทางป้ายหาเสียง ในกลุ่มดังกล่าว ประกอบด้วยวัจนกรรมการสัญญาและวัจนกรรมการเสนอตัว

วัจนกรรมการสัญญาเป็นลักษณะของการที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งให้คำมั่นสัญญาต่อประชาชนว่าตน จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งหากได้รับเลือกเข้ามาทำงานในตำแหน่ง ซึ่งเป็นการแสดงเจตจำนงชัดเจนและสร้างความเชื่อมั่น ในตัวผู้สมัคร เช่น “เร่งสร้างคนทำงานทักษะสูง สร้างงาน 20 ล้านตำแหน่ง รายได้ไม่ต่ำกว่า 200,000 บาท/ปี” และ “ทำทันที! สังคมสีขาว” จะเห็นได้ว่าวัจนกรรมการสัญญาทั้งสองตัวอย่างมีเป้าหมายและกลยุทธ์ที่ชัดเจน ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในเชิงบวกในจังหวัดยะลา รวมถึงวัจนกรรมการสัญญาเกี่ยวกับการพัฒนา แรงงานที่มีทักษะสูงและการสร้างงาน รวมถึงการตั้งรายได้ขั้นต่ำที่เหมาะสม แสดงถึงความพยายามของ พรรคการเมืองในการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในจังหวัดยะลาอย่างแท้จริง จากตัวอย่างวัจนกรรม “เร่งสร้างคนทำงานทักษะสูง สร้างงาน 20 ล้านตำแหน่ง รายได้ไม่ต่ำกว่า 200,000 บาท/ปี” และ “ทำทันที! สังคมสีขาว” จะเห็นได้ว่าการใช้เนื้อหาที่ใช้คำมั่นสัญญา เช่น

การพัฒนาแรงงานที่มีทักษะสูงและการสร้างงาน

ผู้สมัครรับเลือกตั้งได้ให้คำมั่นว่าจะนำนโยบายที่ส่งเสริมการศึกษาและการฝึกอบรมเพื่อพัฒนา แรงงานที่มีทักษะสูง เพิ่มโอกาสในการทำงานและการสร้างอาชีพที่มั่นคง การให้ความสำคัญกับการพัฒนาแรงงาน ในลักษณะนี้จะช่วยให้เยาวชนและประชาชนมีโอกาสในการพัฒนาตนเองและสามารถเข้าถึงงานที่มีคุณภาพและ รายได้ที่มั่นคง

การตั้งรายได้ขั้นต่ำที่เหมาะสม

การตั้งรายได้ขั้นต่ำที่เหมาะสมสะท้อนถึงการดูแลและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนใน

จังหวัดยะลา เป็นการสร้างสังคมที่มีความยุติธรรมและเสมอภาคมากขึ้น การตั้งรายได้ขั้นต่ำที่เหมาะสมจะช่วยให้ประชาชนมีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีวิต ลดปัญหาความยากจนและเพิ่มคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน

การสร้างสังคมสีขาว

นอกจากการพัฒนาเศรษฐกิจแล้ว การสร้างสังคมสีขาวที่ปราศจากการทุจริตยังเป็นอีกหนึ่งเป้าหมายสำคัญ ผู้สมัครรับเลือกตั้งเน้นย้ำถึงความมุ่งมั่นในการสร้างสังคมจังหวัดยะลาที่มีคุณธรรม ซึ่งจะช่วยให้เสริมสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจของประชาชนต่อการสร้างสังคมที่ปราศจากการทุจริตจะช่วยสร้างสภาพแวดล้อมของจังหวัดยะลาที่มีความโปร่งใสและเป็นธรรม

นอกจากนี้ วัจนกรรมการเสนอตัวยังพบว่าถูกใช้เพื่อเป็นกลยุทธ์ในการหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตเทศบาลนครยะลาอีกด้วย ซึ่งการที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งแสดงความพร้อมและความสามารถในการทำงานให้กับประชาชน ซึ่งมักจะประกอบด้วยการบอกถึงประสบการณ์ที่ผ่านมา คุณสมบัติที่เด่นชัดและแนวทางการทำงานในอนาคต จากการศึกษาพบตัวอย่างการใช้วัจนกรรมประเภทนี้ เช่น “คนรุ่นใหม่อาสาใช้ชาวยะลา” จากวัจนกรรมนี้สะท้อนถึงเนื้อหาที่เน้นความตั้งใจของผู้สมัครที่มาจากคนรุ่นใหม่ ซึ่งมีเป็นกลุ่มคนที่มีความคิดสร้างสรรค์ใหม่ ๆ ที่พร้อมจะทุ่มเทและบริการประชาชนในจังหวัดยะลา การใช้คำว่า “อาสา” แสดงถึงความสมัครใจและความเต็มใจในการทำงานให้กับชุมชน ซึ่งอาจเป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่น่าเชื่อถือและเป็นที่รักของประชาชน โดยเฉพาะการเน้นว่าเป็น “คนรุ่นใหม่” ช่วยให้การหาเสียงนี้มีความน่าสนใจและมีความหวังในการเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งที่ดีกว่า คนรุ่นใหม่มักถูกมองว่าเป็นกลุ่มที่มีการศึกษา มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล และมีไฟในการทำงานสูง การใช้วัจนกรรมนี้จึงเป็นการดึงดูดความสนใจของผู้เลือกตั้งที่ต้องการเห็นการเปลี่ยนแปลงของจังหวัดยะลาในทางบวกมากขึ้น

เมื่อพิจารณาจากวัจนกรรมการสัญญาสามารถสะท้อนให้เห็นถึงสังคมและสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนในเขตเทศบาลนครยะลา และแสดงให้เห็นว่ามีปัญหาในด้านต่างๆ ทั้งการศึกษา เศรษฐกิจและสังคม ซึ่งสามารถสะท้อนได้จากถ้อยคำที่ปรากฏอยู่บนป้ายหาเสียงที่ผู้สมัครนำเสนอในปี 2566 การสัญญาดังกล่าวถือเป็นการนำเสนอนโยบายที่น่าสนใจในการที่พร้อมที่จะช่วยเหลือประชาชน ส่วนการใช้วัจนกรรมเสนอตัวเป็นความต้องการของผู้สมัครรับเลือกตั้งที่จะอาสาทำประโยชน์ให้แก่ประชาชน และผู้มีสิทธิเลือกตั้งในพื้นที่ และแสดงความพร้อมในการเป็นผู้แทนของประชาชนในเขตเทศบาลนครยะลา จากข้อมูลข้างต้นที่สามารถทำให้เห็นว่า ในการคิดถ้อยคำของผู้สมัครสอดคล้องกับแนวคิดของปณิชา ชาญฤทธิเสน และคณะ [4] ที่กล่าวถึงสิ่งสำคัญที่จะทำให้ประชาชนเลือกผู้แทนเข้าไปทำหน้าที่แทนประชาชนนั้นคือพรรคการเมืองและผู้สมัครจะนำเสนอโยบายต่าง ๆ เพื่อดึงดูดความสนใจจากประชาชนเพื่อให้ได้มาซึ่งชัยชนะในการเลือกตั้ง การนำเสนอโยบายจึงเป็นการสร้างภาพลักษณ์ของพรรคการเมืองและผู้สมัครเปรียบเสมือนการแข่งขันกันขายสินค้าทางการเมืองโดยที่พรรคการเมืองจะใช้เทคนิคการสื่อสารในการหาเสียงและกลยุทธ์ทางการเมืองที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของจิรัชยา เจียวกิก และอาทิตยา สมโลก [6] ได้กล่าวไว้ว่านอกจากนี้การนำเสนอ นโยบายของพรรคการเมืองเป็นการแสดงให้เห็นถึงเจตนารมณ์ของผู้แทนผ่านการโฆษณาหาเสียงเพื่อดึงดูดความสนใจจากประชาชน ฉะนั้นสื่อโฆษณาหาเสียงเป็นสิ่งสำคัญในการนำเสนอ นโยบายของพรรคให้แก่ประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงเทศกาลหาเสียงเลือกตั้งซึ่งเป็นโอกาสสำคัญในการเสนอ นโยบายและจุดแข็งของพรรคนั้น ๆ แต่ละพรรคมีจุดเด่นในการเผยแพร่ที่แตกต่างกันเพื่อให้ประชาชนได้พิจารณาในการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ขณะที่วัจนกรรมกลุ่ม ชี้นำ ซึ่งประกอบด้วยวัจนกรรมการเชิญชวน วัจนกรรมการแนะนำ

วจนกรรมการทำทหายวจนกรรมการร้องขอ ซึ่งข้อความวจนกรรมบนป้ายหาเสียงจะพบถ้อยคำที่ผู้สมัครต้องกร
แนะนำให้ประชาชนปฏิบัติตาม

ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่าผู้สมัครใช้ข้อมูลชักนำไปในทางเดียวกันกับนโยบายของตนโดยใช้
วจนกรรมการแนะนำ และเป็นการเน้นย้ำและมีเจตนาในการสื่อสารเพื่อให้ประชาชนลงคะแนนเสียงเพื่อให้พรรค
ดังกล่าวเป็นตัวแทนของประชาชนซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจิรัชยา เจริญวิทย์ และอาทิตยา สมโลก [6]
ได้กล่าวว่าการนำเสนอโยบายของพรรคการเมืองเป็นการแสดงให้เห็นถึงเจตนารมณ์ของผู้แทนผ่านการ
โฆษณาหาเสียงเพื่อดึงดูดความสนใจจากประชาชน ฉะนั้นสื่อโฆษณาหาเสียงเป็นสิ่งสำคัญในการนำเสนอ
นโยบายของพรรคให้แก่ประชาชน และวจนกรรมกลุ่มบอกล่าว ที่ประกอบด้วยวจนกรรมการรายงานและ
วจนกรรมการยืนยัน โดยส่วนใหญ่ผู้สมัครแสดงเจตนาเพื่อบอกข้อมูลต่างๆ จากข้อมูลข้างต้นจะสังเกตได้ว่า
ข้อมูลที่น่าเสนอผ่านป้ายโฆษณาหาเสียงสามารถเห็นถึงภาพลักษณ์ที่ผู้สมัครต้องการนำเสนอการลดทอนทาง
การเมือง เพื่อให้เป็นที่รู้จักของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง สอดคล้องกับงานวิจัยของสมยศ ปัญญา [5]
กล่าวว่า เพื่อบรรลุเป้าหมายที่สำคัญคือการได้รับคะแนนเสียงจากประชาชนเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการบริหาร
ประเทศ ซึ่งกลยุทธ์การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในฐานะที่เป็นเครื่องมือ
การหาเสียงเลือกตั้งที่สำคัญและมีส่วนช่วยพัฒนาระบบประชาธิปไตย และเมื่อประชาชนได้รับรู้และเรียนรู้
นโยบายการหาเสียงของพรรคการเมืองและผู้สมัครรับเลือกตั้งจนเกิดความพึงพอใจแล้วจะนำไปสู่การเข้ามามี
ส่วนร่วมทางการเมืองผ่านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง และสอดคล้องกับปณิชา ชาญฤทธิเสน และคณะ [4]
ที่กล่าวว่า การนำเสนอโยบายเป็นการสร้างภาพลักษณ์ของพรรคการเมืองและผู้สมัครเปรียบเสมือนการแข่งขัน
กันขายสินค้าทางการเมืองโดยที่พรรคการเมืองจะใช้เทคนิคการสื่อสารในการหาเสียงและกลยุทธ์ทางการเมือง
ที่แตกต่างกัน ดังนั้นแล้ว วิธีการหาเสียงของพรรคการเมืองได้มีการปรับเปลี่ยนวิธีการตามยุคสมัย ป้ายหาเสียง
ได้มีการปรับเปลี่ยนกลวิธีการสื่อสาร และการโฆษณาที่แตกต่างกันไป และจากป้ายหาเสียงของแต่ละพรรค
ทั้งหมด 209 ป้าย มีลักษณะที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะการใช้ภาษาบนป้ายหาเสียงจะมีความโน้มน้าว
และดึงดูดความสนใจให้กับผู้เห็น ซึ่งการตีความการใช้ภาษาที่ปรากฏอยู่บนป้ายหาเสียงมีความเกี่ยวข้อง
ทางการเมือง และมีความสัมพันธ์กับบริบทสังคมในพื้นที่ ณ ขณะนั้น

ข้อค้นพบที่สำคัญของการศึกษาครั้งนี้คือ ความสัมพันธ์ของลักษณะเนื้อหาบนป้ายหาเสียงของ
ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตเทศบาลนครยะลากับความสำคัญของความเชื่อและความ
ขัดแย้งทางศาสนา สังคมและการเมืองในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตเทศบาลนครยะลา
ที่เป็นปัจจัยที่สำคัญในการกำหนดกลยุทธ์การใช้วจนกรรมในการหาเสียงของพรรคการเมือง จากการศึกษา
พบว่าลักษณะการใช้เนื้อหาบนป้ายหาเสียงมีความสัมพันธ์กับบริบทสังคมในพื้นที่ ซึ่งป้ายหาเสียงสะท้อนถึงความเชื่อ
วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ สังคม การเมือง และค่านิยมที่สำคัญของประชาชน

การสะท้อนความเชื่อทางศาสนาและค่านิยม

ป้ายหาเสียงในพื้นที่จังหวัดยะลาต้องคำนึงถึงความเชื่อทางศาสนาและค่านิยมของประชาชนที่มี
ความหลากหลาย เช่น คนไทยมุสลิมซึ่งเป็นกลุ่มประชากรที่มีจำนวนมากในพื้นที่ การใช้สัญลักษณ์หรือข้อความ
ที่สอดคล้องกับค่านิยมและความเชื่อทางศาสนาจะช่วยสร้างความเข้าใจและความเชื่อมั่นในตัวผู้สมัครมากขึ้น
ตัวอย่างเช่น การใช้ภาษามลายูถิ่น ตัวอักษรภาษาอาหรับ ในป้ายหาเสียงเพื่อให้ประชาชนรู้สึกถึงความใกล้ชิดและ
การให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมและภาษาของตน

ความซับซ้อนทางการเมือง

จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเฉพาะจังหวัดยะลา มีลักษณะการเมืองที่ซับซ้อน เนื่องจากมีความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างกลุ่มคนและฝ่ายต่าง ๆ ที่มีความเชื่อทางศาสนา สังคม การเมืองและนโยบายที่แตกต่างกัน การโฆษณาหาเสียงในพื้นที่นี้ต้องคำนึงถึงความละเอียดอ่อนและความซับซ้อนของสถานการณ์ โดยการหาเสียงที่ใช้วัจนกรรมต้องถูกออกแบบให้สามารถเข้าถึงประชากรทุกกลุ่มได้อย่างเท่าเทียม โดยไม่ทำให้เกิดความแตกแยกในสังคม การเลือกใช้ถ้อยคำ วัจนกรรมและสัญลักษณ์ที่เมื่อก่อให้เกิดความขัดแย้ง

การเข้าถึงประชากรทุกกลุ่ม

การเข้าถึงประชากรทุกกลุ่มในพื้นที่เทศบาลนครยะลาต้องคำนึงถึงความหลากหลายทั้งทางภาษา สังคม วัฒนธรรม และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ การใช้วัจนกรรมกลุ่มผู้มัดที่เน้นการให้คำมั่นสัญญาและการเสนอตัวต้องสอดคล้องกับความต้องการและค่านิยมของประชาชนในพื้นที่ เช่น การให้คำมั่นสัญญาในเรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจ การสร้างงาน และการสร้างสังคมที่มีคุณธรรม

การออกแบบวัจนกรรมและกลยุทธ์การหาเสียง

วัจนกรรมและกลยุทธ์การหาเสียงต้องตระหนักถึงความหลากหลายและความซับซ้อนของสถานการณ์ การออกแบบป้ายหาเสียงและข้อความวัจนกรรมต้องคำนึงถึงความเหมาะสมและการเข้าถึงประชาชนทุกกลุ่ม โดยไม่เป็นการทำให้เกิดความขัดแย้งหรือละเลยความสำคัญของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง การใช้ข้อความที่ส่งเสริมความเข้าใจและความร่วมมือระหว่างกลุ่มคนต่าง ๆ จะช่วยสร้างความเชื่อมั่นและความมั่นใจในตัวผู้สมัครและพรรคการเมืองมากขึ้น

การศึกษาครั้งนี้ได้สรุปประเด็นที่สำคัญเกี่ยวกับการใช้ภาษาในการสื่อสารทางการเมืองผ่านการนำเสนอป้ายหาเสียงในการเลือกตั้งซึ่งการใช้ภาษาหรือวัจนกรรมไม่เพียงแต่เครื่องมือในการสื่อสารเท่านั้น แต่ยังเป็นสารแสดงความคิดและเป้าหมายทางการเมืองของผู้สมัครรับเลือกตั้งอีกด้วย และการนำเสนอป้ายหาเสียงเป็นการสื่อสารที่มีความหลากหลายและซับซ้อน เนื่องจากป้ายหาเสียงต้องถูกออกแบบให้สื่อถึงข้อความทางการเมืองอย่างชัดเจน และมีการใช้ภาษาและภาพที่มีน้ำหนักทางสังคมและวัฒนธรรมโดยเฉพาะในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อให้ประชาชนเข้าใจและสนับสนุนความเชื่อและเป้าหมายของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างป้ายหาเสียงโดยมีการใช้ภาษาถิ่นหรือศัพท์เฉพาะพื้นที่ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เนื่องจากภาษาถิ่นมักเป็นเครื่องมือที่สามารถเชื่อถือได้ในการสื่อสารกับประชากรในพื้นที่ได้อย่างสมบูรณ์แบบและการใช้ภาษาท้องถิ่นช่วยให้ข้อความโฆษณาเข้าถึงและเชื่อถือได้มากขึ้น เพราะจะสามารถสร้างความรู้สึกถึงความใกล้ชิดและเข้าใจกับประชาชนในพื้นที่ได้ดี

โดยข้อค้นพบนี้สามารถอภิปรายในแต่ละประเภทของวัจนกรรม [10] ได้ดังนี้

กลุ่มบอกกล่าว (Assertives)

ลักษณะการใช้วัจนกรรมบนป้ายหาเสียงในกลุ่มนี้แสดงข้อมูลเกี่ยวกับบรายละเอียดเกี่ยวกับการเลือกตั้ง เช่น ป้ายที่เน้นการสื่อสารนโยบาย ป้ายที่ระบุหมายเลขผู้สมัคร วันเวลาและสถานที่ที่จะมีการลงคะแนน บอจุดเด่น บอเป้าหมาย ซึ่งป้ายหาเสียงในกลุ่มนี้คือการสื่อสารข้อมูลและความจริงเกี่ยวกับขั้นตอนของการเลือกตั้ง

กลุ่มชี้แนะ (Directives)

ลักษณะการใช้วัจนกรรมบนป้ายหาเสียงในกลุ่มนี้จะใช้เพื่อแนะนำผู้เข้ารับเลือกตั้งให้ดำเนินการบางอย่าง เช่น ป้ายที่ชี้แนะให้ประชาชนเล็งเห็นและตระหนักถึงประเด็นสำคัญ ๆ ที่ผ่านมา ที่กำลังเกิดขึ้น หรือที่กำลังจะเกิดขึ้นในอนาคต เป้าหมายของป้ายหาเสียงในกลุ่มนี้คือการชี้แนะให้เกิดการฉุคิดหรือการตระหนักรู้

กลุ่มผู้มัด (Commissives)

ลักษณะการใช้วัจนกรรมบนป้ายหาเสียงในกลุ่มนี้ใช้เพื่อรับรองหรือสัญญาเกี่ยวกับคำมั่นสัญญาของพรรคการเมืองที่จะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งหากได้รับเลือกเป็นผู้แทนราษฎร เป้าหมายของป้ายหาเสียงในกลุ่มนี้คือการสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชน

กลุ่มแสดงความรู้สึก (Expressives)

ลักษณะการใช้วัจนกรรมบนป้ายหาเสียงในกลุ่มนี้ใช้เพื่อแสดงความสุขหรือความยินดีต่อการเสนอตัวเพื่อเป็นผู้แทนราษฎร เช่น ป้ายที่ยินดีขอเป็นผู้แทนของประชาชนทุกคน หรือป้ายที่แสดงความรับผิดชอบต่อสังคมในฐานะผู้แทนราษฎร เป้าหมายของป้ายเหล่านี้คือการส่งเสริมความเชื่อมั่นและความรู้สึกที่ดีของผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งในการเสนอตัวเป็นผู้แทนราษฎร

กลุ่มแถลงการณ์ (Declaratives)

ลักษณะการใช้วัจนกรรมบนป้ายหาเสียงในกลุ่มนี้ใช้เพื่อประกาศหรือแถลงข้อมูลที่เป็นการแถลงการณ์เกี่ยวกับจุดยืนและนโยบายของพรรคและผู้สมัครรับเลือกตั้ง เช่น ป้ายเกี่ยวกับการเปิดตัวผู้สมัครรับเลือกตั้ง หรือป้ายเกี่ยวกับจุดยืนของพรรคตนเองในการเลือกตั้ง โดยป้ายเหล่านี้จะช่วยให้ประชาชนได้รับข้อมูลที่สำคัญเกี่ยวกับพรรคและตัวตนของผู้สมัครรับเลือกตั้ง

นอกจากนี้วัจนกรรมและการตีความของข้อความบนป้ายหาเสียงยังเกี่ยวข้องกับการใช้กลวิธีด้านวัจนกรรม เช่น การใช้ภาษาเพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนและผู้สมัครรับเลือกตั้ง การใช้คำหรือภาพที่สร้างความสัมพันธ์ทางอารมณ์ เช่น การใช้ภาพลายเส้นหรือสีที่สดใสเพื่อดึงดูดความรู้สึกหรือความเชื่อที่เด่นชัด ดังนั้นการศึกษาคำนี้จึงเป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์วัจนกรรมการใช้ภาษาบนป้ายหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ซึ่งจะช่วยให้พรรคการเมือง ผู้รับสมัครเลือกตั้ง และประชาชนทั่วไปเข้าใจถึงความสำคัญของการใช้ภาษาและภาพในการสื่อสารทางการเมืองและเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการวิเคราะห์และเข้าใจประชากรในการเลือกตั้งโดยเฉพาะ

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวัจนกรรมบนป้ายหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ปี 2566 ในเขตเทศบาลนครยะลา ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าผู้สมัครรับเลือกตั้ง มีการใช้วัจนกรรมในป้ายหาเสียง ในลักษณะที่หลากหลาย โดยวัจนกรรมที่พบมากที่สุดคือ วัจนกรรมกลุ่มผู้มัด รองลงมาคือ วัจนกรรมกลุ่มชี้แนะ วัจนกรรมกลุ่มบอกกล่าว วัจนกรรมกลุ่มแถลงการณ์ และวัจนกรรมกลุ่มแสดงความรู้สึก จากข้อมูลข้างต้นจะสังเกตเห็นได้ว่า วัจนกรรมกลุ่มผู้มัดมีความถี่ในการปรากฏใช้มากที่สุด แสดงให้เห็นว่าเจตนาหลักของผู้สมัครรับเลือกตั้งมีจุดประสงค์หลักที่จะสื่อให้เห็นถึงการกระทำเพื่อตอบสนองต่อความต้องการประชาชน ผลการศึกษาสามารถบ่งบอกถึงลักษณะการใช้ภาษาของนักการเมืองในพื้นที่เทศบาลนครยะลาเพื่อสะท้อนให้เห็นถึงการใช้วัจนกรรมภาษาในสังคมปัจจุบัน และกลยุทธ์การโฆษณาของพรรคการเมืองและข้อความของป้ายหาเสียงถือเป็นเรื่องสำคัญของการถ่ายทอดวัจนกรรมบนป้ายหาเสียงเลือกตั้งที่มีทั้งภาษาถิ่น และข้อความที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อของคนในพื้นที่ อีกทั้ง ข้อเท็จจริง คำบ่งการกระทำ ทศนคติ อุดมการณ์ ที่แฝงเจตนาหรือความตั้งใจก่อให้เกิดการปฏิบัติ โดยมีเงื่อนไขทางสังคมกำหนด ที่เกิดขึ้นในเขตเทศบาลนครยะลา

เอกสารอ้างอิง

- [1] Sonchaeng, P. (2018). *Factors affecting the decision-making of Bangkok residents in the election of the House of Representatives in the year B.E. 2562* [Unpublished Master's Independent Study, Krirk University].
- [2] Kraivichian, T. (1977). *Democracy*. The Printing House of the Teachers' Council.
- [3] Photan, V. (1981). *The concept of democracy and the model of an ideal democratic nation*. Thammasat University.
- [4] Chanritisen, P., Sridee, S., Panvarvuttrakul, H., & Sudhivoraseth, J. (2023). The political marketing strategies in election campaign of Palang Pracharat Party's new female members of the House of Representatives of in Bangkok area. *Journal of Social Science and Cultural*, 7(1), 305–324.
- [5] Panyamak, S. (2020). Political party and election campaign. *School of Administrative Studies Academic Journal*, 1(4), 81-95.
- [6] Jeawkok, J., & Somlok, A. (2020). Campaign sign: Speech acts and discourse of representative candidates in Pattani Province. *Journal of Business, Economics and Communications*, 16(2), 86-96.
- [7] Hannapha, P. (2021). Political marketing communication of the Future Forward Party in Thailand general election 2019. *Suan Dusit Graduate School Academic Journal*, 17(2), 37-52.
- [8] Nantavaropas, N. (2015). *Political communication: theory and application (2nd)*. Mass Media.
- [9] Searle, J. R. (1969). *Speech acts: An essay in the philosophy of language*. Alden Press.
- [10] Searle, J. R. (1979). *Expression and meaning: Studies in the theory of speech acts*. Cambridge University Press.
- [11] Intachakra, S. (2010). *Basic concepts of pragmatics*. Thammasat University Press.

แนวทางการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวทางน้ำเพื่อรองรับ
นักท่องเที่ยวคนรุ่นใหม่ จังหวัดเชียงราย
Guidelines for Developing Water Tourism Models
in Chiang Rai Province to Accommodate
Generation Y Tourists

ดวงศิริ ภูมิวิฑูเวช¹, มนสิชา ซาวคำ^{1*}, นำขวัญ วงศ์ประทุม¹ และสุรัชณี ยลธะศาสตร์¹
Duang Siri Poomvichchuvech¹, Monsicha Saokham^{1*}, Numkwan Wongpatum¹,
and Suraychane Yolthasart¹

¹ คณะการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย 57100

¹ Faculty of Tourism and Hotel, Chiang Rai Rajabhat University, 57100, Thailand

* Corresponding author: E-mail address: phannipha.sao@crru.ac.th

(Received: August 23, 2024; Revised: October 10., 2024; Accepted: October 16, 2024)

บทคัดย่อ

แนวทางการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวทางน้ำเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวคนรุ่นใหม่ราย จังหวัดเชียงราย มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) พฤติกรรมการเลือกกิจกรรมท่องเที่ยวทางน้ำ 2) ศักยภาพของผู้ประกอบการท่องเที่ยวทางน้ำ 3) เพื่อสร้างแนวทางการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวทางน้ำของจังหวัดเชียงราย โดยใช้วิธีผสมผสาน (Mixed Methods) เก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวชาวไทยคนรุ่นใหม่ จำนวน 400 คน ด้วยแบบสอบถามและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยเทคนิคการถดถอยโลจิสติกส์แบบเรียงลำดับ (Ordered Logistic Regression) และเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจำนวน 30 คน และวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) การศึกษาพบว่า 1) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เดินทางด้วยรถยนต์ส่วนตัวพร้อมครอบครัวและสนใจกิจกรรมล่องแพเปียกมากที่สุด 2) การพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการต้องคำนึงถึงส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการดังนี้ บรรยากาศลำน้ำ ค่าเช่าอุปกรณ์ ความสะดวกการชำระเงิน การสื่อสาร ค่าบริการ และพื้นที่นั่งพักผ่อน ผลการทดสอบสมมติฐานแสดงว่าพฤติกรรมการท่องเที่ยวทางน้ำที่แตกต่างกันมีผลต่อส่วนประสมทางการตลาดในด้านต่าง ๆ และ 3) แนวทางพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวทางน้ำควรจัดทำผ่านกลยุทธ์ตลาดผ่านโซเชียลมีเดีย เพิ่มความน่าสนใจและประสบการณ์การเดินทาง การจองแบบเรียลไทม์ (Realtime) รวมถึงความปลอดภัย คุณภาพของบริการและกิจกรรมท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ปรับปรุงโครงสร้างการขนส่ง สิ่งอำนวยความสะดวกและที่พัก เพื่อเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยวได้ง่ายขึ้น

คำสำคัญ: ท่องเที่ยวทางน้ำ นักท่องเที่ยวกลุ่มคนรุ่นใหม่ ผู้ประกอบการท่องเที่ยว เชียงราย

Abstract

The study on “Guidelines of Developing Water Tourism Models in Chiang Rai Province to Accommodate Generation Y” aimed to 1) study the behavior of water tourism activity selection, 2) examine the potential of water tourism operators, and 3) create guidelines for developing water tourism models in Chiang Rai. The study used a mixed method approach with the data collected from 400 generation Y Thai tourists. Questionnaires data was analyzed using the ordered logistic regression technique. Qualitative data was collected through focus group discussions with 30 stakeholders. The qualitative data was analyzed using the content analysis method. The study revealed the following findings. 1) Most of the samples traveled by private car with their families and were most interested in rafting activities. 2) Enhancing entrepreneurial potential involved considering the marketing mix that influenced service selection, including river ambiance, equipment rental prices, convenience of payment, communication methods, service rates, and resting areas. The results of the hypothesis testing showed that different water tourism behaviors affected the marketing mix in various aspects. 3) The guidelines for developing water tourism models should be executed through social media marketing strategies that enhance attractiveness and travel experiences, facilitate real-time booking, and prioritize safety, service quality, and environmentally sustainable tourist activities. Moreover, enhancing transportation infrastructure and accommodations will make tourist attractions more accessible.

Keywords: Water tourism, Generation Y, Tour operator, Chiang Rai

บทนำ

พฤติกรรมการเดินทางท่องเที่ยวของชาวไทย ปี 2564 จากการสำรวจของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย [1] ได้รายงานฉบับสมบูรณ์ (Final Report) พบว่า มีการเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศเป็นส่วนใหญ่ วัตถุประสงค์การท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อน เยี่ยมครอบครัว/ญาติ/เพื่อน เข้าชมหรือร่วมกิจกรรมกีฬา และการทำบุญ/ไหว้พระ/งานบวช กลุ่มนักท่องเที่ยวที่ใส่ใจสังคมและสิ่งแวดล้อมมีจำนวนมากขึ้น และจุดหมายปลายทางท่องเที่ยว (Destination) ที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวภาคเหนือ จังหวัดเชียงรายได้รับความนิยมนับเป็นอันดับ 2 แต่เป็นเมืองรองที่ได้รับความนิยม มากที่สุด และเป็นอันดับ 3 ที่ได้รับเลือกเป็นจุดหมาย (Destination) โดยนักท่องเที่ยวให้ความสนใจกับ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (ร้อยละ 42.30) แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (ร้อยละ 39.44) และแหล่งท่องเที่ยวในเชิงกิจกรรม พิเศษ/นันทนาการและความสนใจพิเศษ (ร้อยละ 11.35) และแนวโน้มการเติบโตของการตลาดการท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่มากขึ้น เพราะถือได้ว่าเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการซื้อสูงซึ่งจากรายงานพฤติกรรมนักท่องเที่ยวปี 2564 ระบุว่า “นักท่องเที่ยว Gen-Y” หรือ กลุ่มนักท่องเที่ยวที่เกิดในช่วงปี 2523-2537 ซึ่งในปี 2566 จะมีอายุระหว่าง 23-42 ปี มีขนาดตลาด (Market Size) ร้อยละ 40.79 และ ทวีปเอเชียเป็นมีประชากรคนรุ่นเจนวายมากที่สุดด้วยจำนวนมากกว่า 1 พันล้านคน หรือประมาณร้อยละ 86 ของเจนเอเรชั่นวายทั่วโลก ต้องถือว่าเป็นกลุ่มประชากรที่สำคัญ [2]

นักท่องเที่ยวคนรุ่นเจนวายหรือ Millennial (มิลเลนเนียม) เป็นกลุ่มประชากรที่เติบโตในช่วงเวลาของการปรับเปลี่ยนทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ นวัตกรรมต่าง ๆ และค่านิยมที่มีความแตกต่างและการแข่งขันสูง ทำให้คนรุ่นเจนวายมีลักษณะมีความมั่นใจในตัวเองสูง เน้นการทำงานหนักเพื่อหวังผลตอบแทน มีความทะเยอทะยาน สู่อุบัติความสำเร็จ โดยเฉพาะความสำเร็จทางการเงิน ลักษณะชอบความเสี่ยง ความท้าทาย นวัตกรรมใหม่ ๆ [3] ส่งผลให้ปัจเจกผลักดันที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจในการท่องเที่ยวของคนไทยรุ่นเจนวายเพื่อการพักผ่อนคลายเครียด การปรับสมดุลชีวิตการทำงาน (Work-life Balance) [4] โดยที่มีการเดินทางท่องเที่ยวเฉลี่ย 4.3 ครั้งต่อปี นิยมวางแผนการเดินทางระยะสั้นเยี่ยมชมสถานที่ต่าง ๆ เป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่แสวงหาความสุขจากสิ่งรอบ ๆ ตัว โดยนิยมทำกิจกรรมที่ได้ทดลอง ลองมือทำ สิ่งใหม่ ๆ ชอบกิจกรรมกลางแจ้งที่หลากหลายพร้อมได้รับประสบการณ์ใหม่ ๆ จากแหล่งท่องเที่ยวทั้งธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวที่มีการจัดกิจกรรมพิเศษในพื้นที่ กิจกรรมส่วนใหญ่จึงเน้นความบันเทิงและกิจกรรมที่สร้างความสุข รักการพบปะสังสรรค์ และต้องการที่จะเสริมสร้างความสัมพันธ์กับคนในสังคม ครอบครัว เพื่อน รวมถึงเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญกับสนับสนุนสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและสนับสนุนสินค้าและบริการจากชุมชนท้องถิ่นเพราะเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจในแหล่งท่องเที่ยว [3]

จากบริบทโดยรวมของกลุ่มนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่คนรุ่นเจนวายและแนวโน้มการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย ข้างต้นแสดงให้เห็นว่าการท่องเที่ยวทางธรรมชาติถือเป็นจุดแข็งด้านการท่องเที่ยว ซึ่งลำนํ้ากเป็นแม่น้ำสายสำคัญที่ไหลผ่านตัวเมืองเชียงรายซึ่งเป็นเส้นทางท่องเที่ยวทางน้ำที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวต่างชาติมาสัมผัสประสบการณ์วิถีชีวิตลำนํ้ากตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน และปัจจุบันมีการขยายตัวของแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำในหลายพื้นที่ดังเช่น อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงรายทำให้ผู้วิจัยสนใจทำการศึกษาค้นคว้าเพื่อให้เกิดองค์ความรู้และพัฒนาแนวทางการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวทางน้ำ จังหวัดเชียงราย เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวคนรุ่นเจนวายซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้จะสามารถสร้างแนวทางการพัฒนาและสร้างกิจกรรมทางเลือกในการ

เดินทางในจังหวัดเชียงรายอย่างมีศักยภาพพร้อมกับสร้างมูลค่าทางธุรกิจให้กับผู้ประกอบการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดให้มีการพัฒนาอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมและการเลือกกิจกรรมท่องเที่ยวทางน้ำ ในจังหวัดเชียงรายของนักท่องเที่ยวคนรุ่นใหม่
2. เพื่อศึกษาศักยภาพการผู้ประกอบการท่องเที่ยวทางน้ำของจังหวัดเชียงราย
3. เพื่อสร้างแนวทางในการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวทางน้ำจังหวัดเชียงรายเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวคนรุ่นใหม่

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

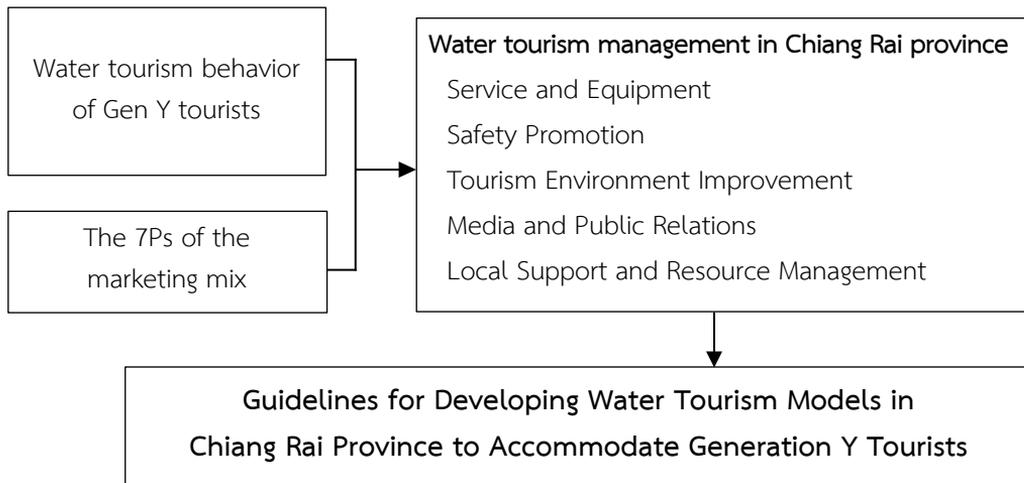
การท่องเที่ยวทางน้ำเป็นการท่องเที่ยวโดยใช้เส้นทางน้ำเป็นสื่อกลางในการท่องเที่ยว กิจกรรมประกอบด้วยการท่องเที่ยวเชิงสปีด การท่องเที่ยวทางน้ำ (พายเรือคายัค พายเรือแคนู พายเรือ แล่นเรือใบ) ท่องเที่ยวตกปลา ท่องเที่ยวผจญภัยทางน้ำ และท่องเที่ยวกีฬาทางน้ำ [5] กิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) และกิจกรรมนันทนาการ (Tourist Activities และ Recreational Activities) ถือเป็นองค์ประกอบทางการท่องเที่ยวที่สำคัญ โดยกิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยว [6] ได้ องค์ประกอบสำคัญของการท่องเที่ยวทางน้ำ แบ่งได้เป็น แหล่งท่องเที่ยว บรรยากาศและทัศนียภาพ [7] การบริการ และพาหนะ

- กลุ่ม Generation Y หรือ คนรุ่นใหม่ คือ การแบ่งกลุ่มประชากรด้วยหลักประชากรศาสตร์ (Demography) ของนักเศรษฐศาสตร์ [8] เป็นผู้บริโภคกลุ่มที่ใหญ่ที่สุดของโลกหรือประมาณหนึ่งในสามของประชากรโลก “Gen Y” ตามนิยามที่มักใช้กันทั่วโลกคือ กลุ่มผู้บริโภคที่เกิดระหว่างปี 1981 ถึง 2000 (ปัจจุบันอายุ 15 ถึง 34 ปี) มีสัดส่วนคิดเป็น 32% ของประชากรโลก [9] มีกำลังซื้อสูง กลุ่มเจเนอเรชันนี้นั้นต้องการการเติมเต็มทั้งด้านอารมณ์และสังคม (Emotional Benefit และ Social Benefit) [10] มักจะแบ่งปันเรื่องราวต่าง ๆ ลง Social Media (Social Media Addicted) เพื่อให้คนอื่นได้รับรู้ มีการวางแผนการท่องเที่ยวด้วยตัวเอง และมีความยืดหยุ่นในแผนนั้น ๆ การเข้าใจพฤติกรรมของคนกลุ่ม Gen Y จะเข้ามาช่วยเพิ่มมูลค่าทางธุรกิจให้กับผู้ประกอบการสำหรับใช้ในการพัฒนาสินค้าและบริการ หรือแม้แต่การนำมาใช้วางแผนกลยุทธ์สำหรับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ เพื่อต่อยอดธุรกิจ สำหรับด้านการท่องเที่ยวการส่งเสริมการท่องเที่ยว

แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว สามารถสรุปได้ดังนี้ [11] การศึกษาและสนับสนุนการอนุรักษ์สถานที่ที่มีความสวยงามตามธรรมชาติ การทำนุบำรุงรักษาสถานที่ท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องเพื่อความสวยงามเพิ่มประสิทธิภาพการกำหนดมาตรการป้องกันรักษาความปลอดภัยแก่ชีวิตและ ทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ การพัฒนากิจกรรมและการประชาสัมพันธ์ ประสานงานกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งความร่วมมือของ ภาครัฐและเอกชนในการจัดทำเป็นพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวแต่ละแห่ง ทั้งระยะสั้นและระยะยาว

จากลักษณะทางประชากรศาสตร์ พฤติกรรมนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ และการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงการส่งเสริมการท่องเที่ยว สามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดได้ดังนี้

กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed methods) โดยมีวัตถุประสงค์มุ่งศึกษาแนวทางการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวทางน้ำ จังหวัดเชียงราย เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวคนรุ่นใหม่โดยการสำรวจด้วยการใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่มีโครงสร้างการดำเนินการวิจัย

1. ประชากร

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ นักท่องเที่ยวคนรุ่นใหม่ กล่าวคือ กลุ่มนักท่องเที่ยวที่เกิดในช่วงปี พ.ศ.2524-2543 (ปัจจุบัน พ.ศ.2566 คือช่วงอายุ 23-42 ปี) ซึ่งเป็นนักท่องเที่ยวภายในประเทศที่เข้ามาจังหวัดเชียงราย ตลอดปี 2565 จำนวน 4,772,759 คน [12]

1.2 กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกิจกรรมท่องเที่ยวทางน้ำจังหวัดเชียงรายจำนวน 30 ราย

2. กลุ่มตัวอย่าง

2.1 กลุ่มนักท่องเที่ยวคนรุ่นใหม่ ที่เกิดในช่วงปี พ.ศ. 2524-2543 (ปัจจุบัน พ.ศ.2566 คือช่วงอายุ 23-42 ปี) จากค่านวนขนาดกลุ่มตัวอย่าง สูตรของทาโร ยามาเน่ [13] จำนวน 400 คน เป็นชาวไทยที่เคยมีประสบการณ์ หรือ ร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวทางน้ำในพื้นที่จังหวัดเชียงรายอย่างน้อย 1 ครั้ง

2.2 กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว มัคคุเทศก์ และ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมท่องเที่ยวทางน้ำ ในพื้นที่อำเภอเมือง และอำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มละ 10 คน รวม 30 คน ที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างตามความสมัครใจจากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ประกอบด้วย กลุ่มที่ 1 ได้แก่ ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวทางน้ำอำเภอเมืองและอำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย เป็นผู้ประกอบการด้านการให้บริการการท่องเที่ยวอย่างน้อย 1 ปี เป็นผู้ประกอบการที่มีประสบการณ์ด้านการให้บริการกิจกรรมนันทนาการเพื่อการท่องเที่ยวอย่างน้อย 1 ปี และเป็นผู้ประกอบการที่เรือเพื่อการขนส่งทางการท่องเที่ยวอย่างน้อยมาอย่างน้อย 1 ปี กลุ่มที่ 2 ได้แก่ มัคคุเทศก์อาชีพ มีบัตรอนุญาตนำเที่ยวอย่างถูกต้องและเคยมีประสบการณ์นำเที่ยวทางน้ำหรือเคยเข้าร่วมกิจกรรมท่องเที่ยวทางน้ำที่จัดในจังหวัดเชียงรายอย่างน้อย 3 ครั้ง และกลุ่มที่ 3 ได้แก่ ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ ผู้นำชุมชน ที่ทำงาน/รับผิดชอบด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย

3. เครื่องมือการวิจัย

3.1 การศึกษาพฤติกรรมกรรมการเลือกกิจกรรมท่องเที่ยวทางน้ำ ในจังหวัดเชียงราย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม

3.2 การเก็บข้อมูลกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยว ทางน้ำโดยมีการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้มีการเก็บข้อมูลแบบปฐมภูมิ (Primary Data) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล (Collection) ขึ้นมาใหม่ให้ตรงกับประเด็นที่ทำการศึกษาโดยได้จากการการลงพื้นที่ศึกษาเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นรูปธรรม

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) เป็นสถิติพื้นฐานที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าเฉลี่ย (Mean) ร้อยละ (Percentage) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สำหรับการบรรยายข้อมูล

5.2 สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistic) ได้แก่ การวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกส์ (Ordered Logistic Regression) เพื่อใช้ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ ซึ่งแปลงค่าเป็นตัวแปรหุ่น (Dummy) ทั้งหมดกับตัวแปรตาม

5.3 การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Context Analysis) ใช้ข้อมูลตามประเด็นหรือเนื้อหา โดยแบ่งข้อมูลเป็นกลุ่มแล้วนำมาตีความสังเคราะห์และวิเคราะห์ด้วยหลักการและเหตุผล สร้างข้อสรุปแบบอุปนัย อภิปรายข้อเท็จจริงตามที่ค้นพบตามสภาพการและประเด็นสำคัญตามประเด็นที่ทำการศึกษา

สรุปผล

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีวัตถุประสงค์มุ่งศึกษาแนวทางการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวทางน้ำ จังหวัดเชียงราย เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มคนรุ่นใหม่จนสามารถสรุปผลตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

- 1) พฤติกรรมการเลือกกิจกรรมท่องเที่ยวทางน้ำ ในจังหวัดเชียงรายของนักท่องเที่ยวคนรุ่นใหม่
- 2) กลุ่มตัวอย่างมีลักษณะประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน มีรายละเอียดดังนี้ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 244 คน (ร้อยละ 56.00) สถานภาพโสด จำนวน 219 คน (ร้อยละ 54.75) ระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 263 คน (ร้อยละ 65.75) ส่วนใหญ่เป็นพนักงานบริษัทเอกชน จำนวน 123 คน (ร้อยละ 30.75) มีรายได้ในช่วง 15,001 - 20,000 บาท จำนวน 187 คน (ร้อยละ 46.75)

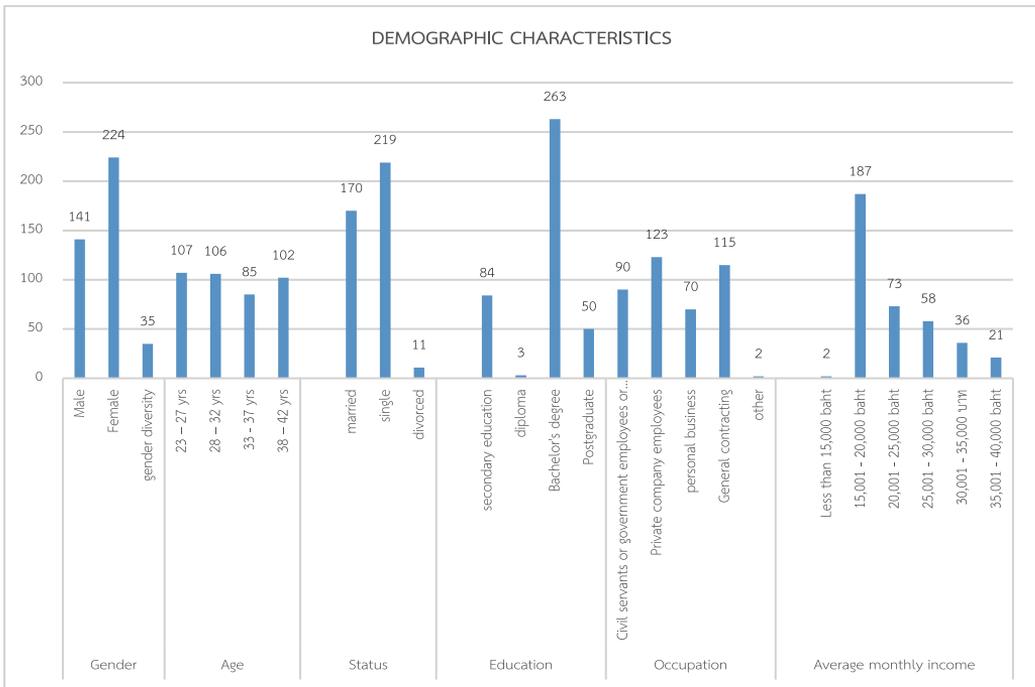

Figure 1 Demographic characteristics

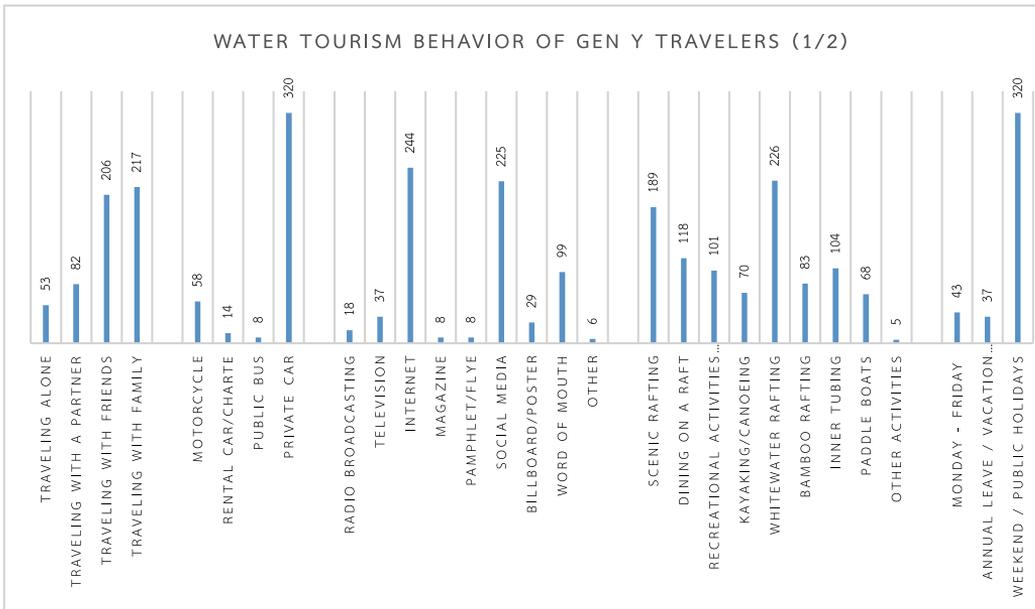
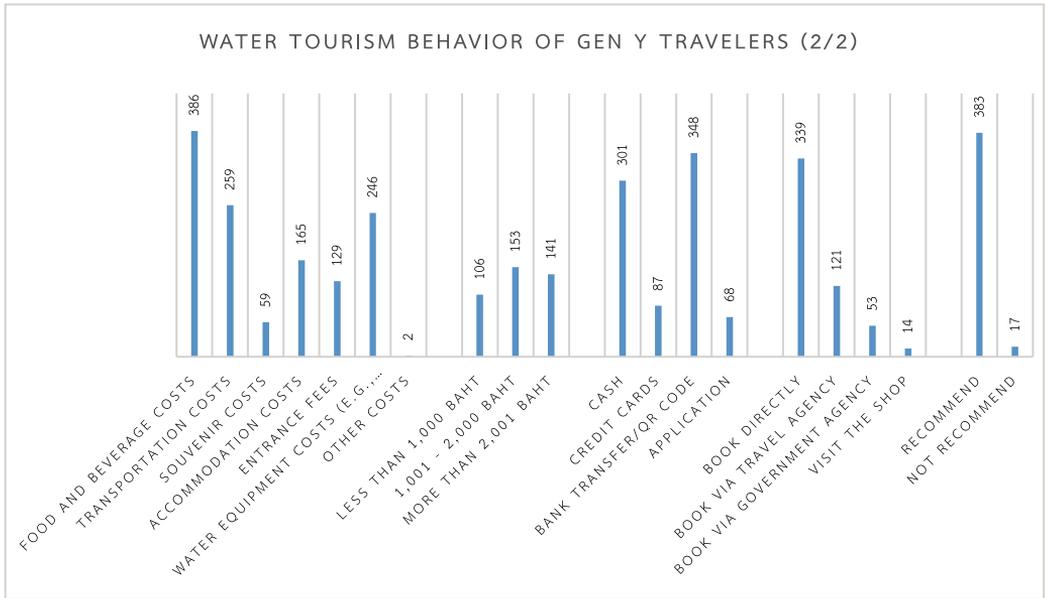

Figure 2 Water Tourism Behavior of Gen Y Travelers (1/2)

Figure 3 Water Tourism Beha

พฤติกรรมการท่องเที่ยวทางน้ำของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาจังหวัดเชียงราย ตลอดปี 2565 จำนวน 400 คน พบว่า 317 คน (ร้อยละ 79.25) ส่วนใหญ่ใช้รถยนต์

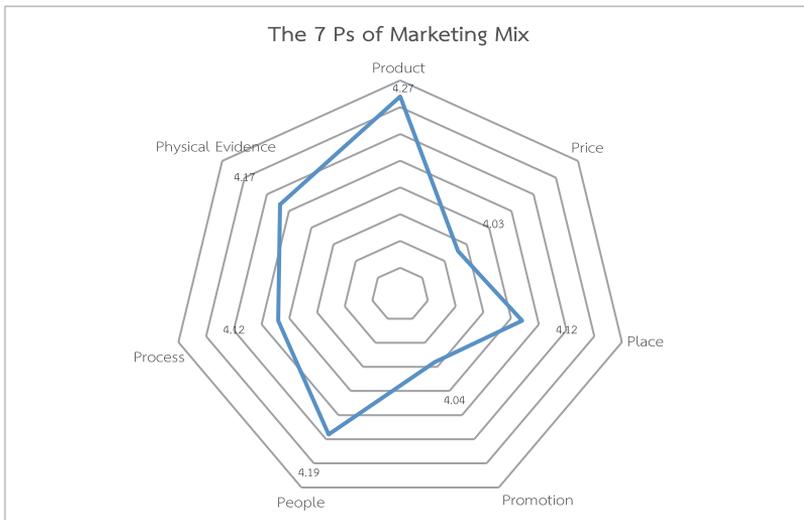

Figure 5 Respondents' level of opinion about the marketing mix.

จากผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาดในการตัดสินใจท่องเที่ยวทางน้ำ จังหวัดเชียงราย ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.13$, S.D.=0.58) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า 1) ด้านผลิตภัณฑ์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.27$, S.D.=0.64) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบรรยากาศและทัศนียภาพ ลำน้ำ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.36$, S.D.=0.66) 2) ด้านราคา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.03$, S.D.=0.79) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับราคาเช่าอุปกรณ์เครื่องเล่นทางน้ำ ณ สถานที่ท่องเที่ยวมากที่สุด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.07$, S.D.=0.79) 3) ด้านการจัดจำหน่าย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.12$, S.D.=0.69) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความหลากหลายของช่องทางการรับชำระเงิน มากที่สุด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.17$, S.D.=0.76) 4) ด้านการสื่อสารการตลาด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.04$, S.D.=0.73) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความถี่ในการให้ข้อมูลประชาสัมพันธ์ของสถานที่ท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$, S.D.=0.76) 5) ด้านบุคคล อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.19$, S.D.=0.73) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับอภัยต่อการพุดจาและให้คำแนะนำของเจ้าหน้าที่/พนักงานที่ให้บริการ มากที่สุด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.21$, S.D.=0.77) 6) ด้านลักษณะทางกายภาพ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.17$, S.D.=0.74) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความกว้างขวางของพื้นที่นั่งพักผ่อนในสถานที่ท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$, S.D.=0.81) และในภาพรวมเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านผลิตภัณฑ์มากที่สุด ($\bar{X} = 4.27$, S.D.=0.64) รองลงมาคือ ด้านบุคคล ($\bar{X} = 4.19$, S.D.=0.73) และด้านลักษณะทางกายภาพ ($\bar{X} = 4.17$, S.D.=0.74) ตามลำดับ

1. ผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 พฤติกรรมการท่องเที่ยวทางน้ำที่แตกต่างกันมีผลต่อส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ ตัวแปรที่มีนัยสำคัญ ได้แก่ การเดินทางกับคูรัก (Sig.=0.983, Exp(B)=16.889), การเดินทางกับเพื่อน (Sig.=0.985, Exp(B)=16.691) การใช้รถเช่า/จ้างเหมา (Sig.=0.942, Exp(B)=13572.559) การใช้รถจักรยานยนต์ (Sig.=0.972, Exp(B)=105.013)

สมมติฐานที่ 2 พฤติกรรมการท่องเที่ยวทางน้ำที่แตกต่างกันมีผลต่อส่วนประสมทางการตลาดด้านราคา ตัวแปรที่มีนัยสำคัญ ได้แก่ การเดินทางกับคู่รัก (Sig.=0.181, Exp(B)=6.899) การรับข่าวสารจากนิตยสาร (Sig.=0.978, Exp(B)=2281304.557), การใช้รถจักรยานยนต์ (Sig.=0.988, Exp(B)=68.204)

สมมติฐานที่ 3 พฤติกรรมการท่องเที่ยวทางน้ำที่แตกต่างกันมีผลต่อส่วนประสมทางการตลาดด้านการจัดจำหน่าย ตัวแปรที่มีนัยสำคัญ ได้แก่ การเดินทางคนเดียว (Sig.=0.998, Exp(B)=1.653) การเดินทางกับคู่รัก (Sig.=0.995, Exp(B)=3.119) การเดินทางกับเพื่อน (Sig.=0.982, Exp(B)=18.656) การใช้วิทยุกระจายเสียง (Sig.=0.995, Exp(B)=8.788)

สมมติฐานที่ 4 พฤติกรรมการท่องเที่ยวทางน้ำที่แตกต่างกันมีผลต่อส่วนประสมทางการตลาดด้านการสื่อสารการตลาด ตัวแปรที่มีนัยสำคัญ ได้แก่ การได้รับข่าวสารจากโทรทัศน์ (Sig.=0.058, Exp(B)=<0.001), การได้รับข่าวสารจากสื่อสังคมออนไลน์ (Sig.=0.158, Exp(B)=<0.001) การได้รับข่าวสารจากคำบอกเล่าจากบุคคลอื่น (Sig.=0.101, Exp(B)=<0.001)

สมมติฐานที่ 5 พฤติกรรมการท่องเที่ยวทางน้ำที่แตกต่างกันมีผลต่อส่วนประสมทางการตลาดด้านบุคคล ตัวแปรที่มีนัยสำคัญ ได้แก่ การเดินทางกับครอบครัว (Sig.=0.995, Exp(B)=0.456) การใช้รถจักรยานยนต์ (Sig.=0.978, Exp(B)=0.013) การรับข่าวสารจากวิทยุกระจายเสียง (Sig.=0.995, Exp(B)=8.788)

สมมติฐานที่ 6 พฤติกรรมการท่องเที่ยวทางน้ำที่แตกต่างกันมีผลต่อส่วนประสมทางการตลาดด้านกระบวนการ ตัวแปรที่มีนัยสำคัญ ได้แก่ การล่องแพไม้ไผ่ (Sig.=0.047, Exp(B)=>103) การรับประทานอาหารบนแพ (Sig.=0.037, Exp(B)=>103)

สมมติฐานที่ 7 พฤติกรรมการท่องเที่ยวทางน้ำที่แตกต่างกันมีผลต่อส่วนประสมทางการตลาดด้านลักษณะทางกายภาพ ตัวแปรที่มีนัยสำคัญ ได้แก่ การใช้รถเช่า/จ้างเหมา (Sig.=0.994, Exp(B)=0.130) การใช้รถจักรยานยนต์ (Sig.=0.978, Exp(B)=0.013) การเดินทางกับเพื่อน (Sig.=0.982, Exp(B)=18.656)

สรุปได้ว่าผลการทดสอบสมมติฐานแสดงให้เห็นว่าพฤติกรรมการท่องเที่ยวทางน้ำที่แตกต่างกันมีผลต่อส่วนประสมทางการตลาดในด้านต่าง ๆ โดยมีตัวแปรที่มีนัยสำคัญในแต่ละด้านที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการท่องเที่ยวและความคิดเห็นต่อส่วนประสมทางการตลาด

2) ศักยภาพการผู้ประกอบการท่องเที่ยวทางน้ำของจังหวัดเชียงราย

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางน้ำในจังหวัดเชียงราย ประกอบด้วย การบริการและอุปกรณ์ การส่งเสริมความปลอดภัย การปรับปรุงสภาพแวดล้อมการท่องเที่ยว การใช้สื่อและการประชาสัมพันธ์ การสนับสนุนจากท้องถิ่นและการจัดการทรัพยากร ผลการสัมภาษณ์ อาทิ

“ระบุถึงความสำคัญของความปลอดภัยและความทนทานของอุปกรณ์ เช่น เครื่องช่วยชีวิตและแพ่งมีความต้องการในคุณภาพที่ดีขึ้นเพื่อให้มั่นใจว่ามาตรฐานความปลอดภัยตรงตามความต้องการท่วมทุกขนาดของนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังมีการแนะนำให้มีระบบการจัดการขยะที่ดีขึ้นเพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม” (ผู้ประกอบการคนที่ 4, 2 มีนาคม 2567)

“จริง ๆ แล้วเราคิดว่าการที่นักท่องเที่ยวมาถึงแล้วได้รับการต้อนรับและบริการทันที มันก็สร้างความประทับใจได้ดีอยู่แล้ว บางครั้งการไม่มีการประชาสัมพันธ์แบบเฉพาะนั้นทำให้นักท่องเที่ยวรู้สึกเหมือนได้สำรวจและค้นพบบางอย่างด้วยตัวเองมากขึ้นนะ ส่วนผลกระทบอันนี้ก็ยังมีทั้งข้อดีและข้อเสีย ข้อดีคือลูกค้าที่มาถึงก็มักจะประทับใจในความเป็นธรรมชาติและการต้อนรับที่เป็นกันเองของเรา แต่ข้อเสียก็คือบางครั้งเราจะพลาดโอกาสในการดึงดูดลูกค้าที่ต้องการการแจ้งเตือนหรือข้อมูลล่วงหน้า แผนที่จะเปลี่ยนแปลงวิธีการตลาดกำลังพิจารณาอยู่ จะเริ่มทำการตลาดบนโซเชียลมีเดียมากขึ้นเพื่อเข้าถึงกลุ่มลูกค้าที่ใช้เทคโนโลยีหนัก ๆ แต่เรา

ยังต้องการรักษาบรรยากาศที่เป็นกันเองและเรียบง่ายเอาไว้” (ผู้ประกอบการคนที่ 3, 2 มีนาคม 2567)

“แพทย์ตรวจสอบว่าแข็งแรงดี ไม่มีรอยฉีกหรือขำรุค และสำหรับเรื่องของความปลอดภัยนี่คือสิ่งที่ไม่ประมาทเลย และจริงๆ แล้วการที่แพทย์ดูกลางน้ำมันจะทำให้เกิดความไม่ปลอดภัยได้ เพราะน้ำที่ล่องนั้น มีกระแสเร็วอยู่บ้าง กิจกรรมจึงต้องมีการตรวจเช็คสภาพแพ้อย่าง ถ้าพบว่ามีส่วนที่จะเสี่ยงต่อการขำรุคไม่ควรนำมาใช้งานและจะดำเนินการซ่อมแซมทันที” (มัคคุเทศก์, 2 มีนาคม 2567)

ทั้งนี้ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางน้ำในจังหวัดเชียงราย สามารถสรุปเนื้อหาและแยกประเด็นสำคัญได้ดังนี้

2.1 การบริการและอุปกรณ์ พบว่า คุณภาพอุปกรณ์ มีการระบุว่าอุปกรณ์เช่น แพและอุปกรณ์ช่วยชีวิตจำเป็นต้องได้รับการปรับปรุงให้มีคุณภาพดีกว่าเดิม โดยต้องคำนึงถึงมาตรฐานความปลอดภัยและความทนทานของอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย

2.2 การส่งเสริมความปลอดภัย มีมาตรการความปลอดภัยที่เข้มงวด เช่น การตรวจวัดอุณหภูมิ ก่อนเข้าพื้นที่ มีการสวมใส่อุปกรณ์ป้องกันอันตราย เช่น หมวกกันน็อค และการให้คำแนะนำเกี่ยวกับการใช้บริการอย่างปลอดภัย โดยการจัดทำตารางเวลาและการจัดการที่จัดรถให้เป็นระเบียบ เพื่อให้ลูกค้าได้รับบริการอย่างมีประสิทธิภาพและปลอดภัย มีการแนะนำให้ลูกค้าทำการจองล่วงหน้า เพื่อป้องกันการแออัดและเพิ่มประสิทธิภาพในการบริการ ทั้งนี้ ยังให้ความสำคัญกับการศึกษาและการให้ข้อมูลเกี่ยวกับมาตรการความปลอดภัยและการใช้บริการอย่างถูกต้อง

2.3 การปรับปรุงสภาพแวดล้อมการท่องเที่ยว พบว่า ในการจัดการพื้นที่สำหรับกิจกรรมทางน้ำ มีการวางแผนการจัดสรรพื้นที่ให้เป็นระเบียบอย่างดี กำหนดพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการจองล่วงหน้าและพื้นที่สำหรับลูกค้าที่มาโดยไม่ได้รับการจองล่วงหน้า ที่จัดรถดูวางแผนอย่างเหมาะสมเพื่อรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น ทำให้ลูกค้าสามารถเข้าใช้บริการได้อย่างสะดวกสบายและไม่มีปัญหาในเรื่องของพื้นที่ มีการจัดการระบบทำความสะอาดอย่างสม่ำเสมอซึ่งรวมถึงการทิ้งขยะอย่างถูกต้องในที่ทำการและบริเวณรอบ ๆ พื้นที่ นอกจากนี้ ยังมีการส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการรักษาความสะอาดของท่าเรือด้วยการส่งเสริมให้ลูกค้าทิ้งขยะในที่ทำการที่กำหนดไว้เพื่อสิ่งแวดลอมให้สะอาดและมั่นใจได้ว่าทุกคนสามารถเพลิดเพลินได้ในการท่องเที่ยวทางน้ำ

2.4 การใช้สื่อและการประชาสัมพันธ์ พบว่า มีการเริ่มทำการตลาดบนโซเชียลมีเดียมากขึ้น แต่ยังคงต้องการรักษาบรรยากาศที่เป็นกันเองและเรียบง่าย นอกจากนี้ยังมีการให้อินฟลูเอนเซอร์ช่วยในการส่งเสริมกิจกรรมทางน้ำ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวคนรุ่นใหม่ที่ใช้เทคโนโลยีและมีการติดต่อสื่อสารออนไลน์เป็นหลัก

2.5 การสนับสนุนจากท้องถิ่นและการจัดการทรัพยากร พบว่า ในพื้นที่ที่มีการสนับสนุนและมีส่วนร่วมของท้องถิ่นอย่างเต็มที่ในการจัดการและพัฒนากิจกรรมทางน้ำ อาทิเช่น การใช้รถน้ำในการฉีดฝุ่น การจัดการขยะ โดยกลุ่มแพได้ติดตั้งตาข่ายล่าและให้ร้านค้าแต่ละร้านรับผิดชอบในการเก็บขยะทุกวัน การรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมนี้เป็นการสนับสนุนที่แสดงถึงความรับผิดชอบต่อความเอื้ออาทรของท้องถิ่นในการรักษาความสะอาดและการจัดการทรัพยากรน้ำและขยะอย่างมีประสิทธิภาพ

Figure 6 Water tourism activities in the Kok River, Chiang Rai Thailand

Figure 7 Life jackets and rafting checking of the Maekok tourist boat and at Mae Sui Dam

Figure 8 Examples of water activity warnings and cautions

3) แนวทางการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวทางน้ำเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวคนรุ่นเจนวาย การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวทางน้ำเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวคนรุ่นเจนวาย มีแนวทางการดำเนินการแยกออกเป็น 4 แนวทาง ดังนี้

3.1) แนวทางด้านตลาด ขั้นตอนในการทำความเข้าใจการตลาดของกรณีศึกษาการท่องเที่ยวทางน้ำ จังหวัดเชียงราย ใช้กลยุทธ์การตลาดดิจิทัลที่หลากหลายเพื่อกำหนดเป้าหมายกลุ่มประชากรคนรุ่นเจนวาย ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งรวมถึงการมุ่งเน้นไปที่แพลตฟอร์มโซเชียลมีเดีย เช่น Instagram TikTok และ YouTube การมีส่วนร่วมในความร่วมมือของผู้มีอิทธิพลเพื่อเพิ่มการเข้าถึงและความน่าเชื่อถือ ขณะเดียวกันก็ลงทุนในการตลาดเนื้อหาที่น่าสนใจกิจกรรมการท่องเที่ยวทางน้ำที่น่าตื่นเต้นและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่น่าเสนอ ดังนี้

3.1.1 กำหนดตลาดเป้าหมาย ให้ชัดเจน นักท่องเที่ยวกลุ่มคนรุ่นเจนวายมีความชอบและพฤติกรรมที่เฉพาะเจาะจง

3.1.2 ดำเนินการวิจัยตลาด ใช้วิธีการต่างๆ เช่น การสำรวจ การสัมภาษณ์ และการวิเคราะห์
โซเชียลมีเดีย เพื่อรวบรวมข้อมูลที่ครอบคลุมเกี่ยวกับความชอบ พฤติกรรม และรูปแบบการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว
กลุ่มคนรุ่นเจนวาย ในด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวทางน้ำ

3.1.3 ระบุแนวโน้ม วิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมเพื่อระบุแนวโน้มในตลาด มองหาความสนใจ
ร่วมกัน จุดหมายปลายทางยอดนิยม และกิจกรรมทางน้ำที่นักท่องเที่ยวกลุ่มคนรุ่นเจนวาย ชื่นชอบ

3.1.4 ทำความเข้าใจการแข่งขัน ศึกษารูปแบบและประสบการณ์การท่องเที่ยวทางน้ำที่มีอยู่ใน
จุดหมายปลายทางอื่น ๆ

3.1.5 พัฒนากลยุทธ์การตลาด จากข้อมูลเชิงลึกที่รวบรวมมา พัฒนากลยุทธ์การตลาดที่เหมาะสม
กับความชอบและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวคนรุ่นเจนวาย

Figure 9 Atmosphere of the Maekok water activities

3.2) แนวทางการออกแบบประสบการณ์การท่องเที่ยวทางน้ำที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวคนรุ่นเจนวาย
ซึ่งรวมถึงกิจกรรมผจญภัยหลากหลายประเภท มีการจัดทำระบบรวบรวมผลตอบรับจากนักท่องเที่ยวเพื่อพัฒนา
บริการด้านการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง ซึ่งรวมถึงการสำรวจหลังการเดินทาง การรีวิวออนไลน์ และข้อเสนอแนะ
เชิงโต้ตอบ การนำมาตราการต่าง ๆ ไปใช้จะทำให้จังหวัดเชียงใหม่สามารถมั่นใจได้ว่าโครงสร้างพื้นฐานและ
บริการจะตอบสนองความต้องการและความชอบของนักท่องเที่ยวกลุ่มคนรุ่นเจนวายที่กำลังมองหากิจกรรม
การท่องเที่ยวทางน้ำในพื้นที่ มีแนวทางการดำเนินการ ดังนี้

3.2.1 ระบุกิจกรรมการท่องเที่ยวทางน้ำ เริ่มต้นด้วยการระบุกิจกรรมการท่องเที่ยวทางน้ำ
ประเภทต่าง ๆ ที่ทั้งได้รับความนิยมและสอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวคนรุ่นเจนวาย

3.2.2 ปรับประสบการณ์ตามความต้องการให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว
คนรุ่นเจนวาย

3.2.3 ผสมผสานเทคโนโลยีกับการท่องเที่ยว

3.2.4 ความยั่งยืนและความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

3.2.5 ประสบการณ์ทางวัฒนธรรม สำรวจโอกาสในการรวมองค์ประกอบทางวัฒนธรรมเข้ากับ
การท่องเที่ยวทางน้ำ

Figure 10 Atmosphere along the Mae Suai dam rafting for 1.30 hours

3.3) แนวทางด้านเทคโนโลยี เพิ่มการเข้าถึงและความสะดวกสบาย พัฒนาระบบการจองที่ใช้งานง่าย ไม่ว่าจะผ่านแอปหรือเว็บไซต์เฉพาะ ระบบนี้ควรช่วยให้ลูกค้าสามารถจองออนไลน์ การชำระเงิน (รวมถึงการใช้วิธีการที่ทันสมัย เช่น QR Code) และเข้าถึงการสนับสนุนลูกค้าแบบเรียลไทม์ (Realtime) เสริมสร้างการเข้าถึงและความสะดวกสบายสำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวทางน้ำในจังหวัดเชียงราย มีแนวทางการดำเนินการ ดังนี้

3.3.1 ใช้ระบบการจองที่เป็นมิตรต่อผู้ใช้ สร้างแอปหรือเว็บไซต์

3.3.2 เปิดใช้งานการจองและการชำระเงินออนไลน์ที่ปลอดภัยเข้ากับแพลตฟอร์มการจอง พิจารณาใช้วิธีการชำระเงินสมัยใหม่

3.3.3 ให้การสนับสนุนลูกค้าแบบเรียลไทม์ (Realtime) ผ่านแพลตฟอร์มการจอง ช่วยให้นักท่องเที่ยวสามารถขอความช่วยเหลือหรือสอบถามเกี่ยวกับการจองและประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวได้

3.3.4 รับประกันการเข้าถึงความต้องการที่หลากหลาย ทำให้ระบบการจองและข้อเสนอการท่องเที่ยวทางน้ำสามารถเข้าถึงได้สำหรับบุคคลที่มีความต้องการที่หลากหลาย

3.3.5 ใช้การสนับสนุนหลายภาษา พิจารณารวมการสนับสนุนหลายภาษาไว้ในแพลตฟอร์มการจองเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มคนรุ่นเจนวายระหว่างประเทศ

Figure 11 Accessibility to tourist attractions and road conditions

3.4) แนวทางการเพิ่มศักยภาพการผู้ประกอบการความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของชุมชน ประกอบด้วย

3.4.1 ใช้แนวปฏิบัติด้านสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน เช่น การจัดการขยะ การอนุรักษ์น้ำ และการส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์ป่าในท้องถิ่น เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวคนรุ่นเจนวายที่ใส่ใจสิ่งแวดล้อม ก้าวสู่แนวทางปฏิบัติอย่างยั่งยืนในกิจกรรมการท่องเที่ยวทางน้ำในจังหวัดเชียงราย

3.4.2 ทำความเข้าใจเกี่ยวกับตลาด ดำเนินการตรวจสอบความชอบและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวคนรุ่นเจนวายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทางน้ำผ่านการสำรวจ การสัมภาษณ์เชิงลึก และการวิเคราะห์แพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียเพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความสนใจ รูปแบบการใช้จ่าย และประสบการณ์การเดินทางที่ชื่นชอบ รวมถึงการใช้สื่อและการประชาสัมพันธ์ ใช้สื่อสังคมออนไลน์และผู้มีอิทธิพลทางสังคมออนไลน์ในการส่งเสริมกิจกรรมทางน้ำ และพัฒนากลยุทธ์การตลาดที่เน้นการใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายคนรุ่นเจนวายอย่างมีประสิทธิภาพ

3.4.3 การประเมินโครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่ง ประเมินการเข้าถึงและการเชื่อมต่อของถนนทางน้ำ และการขนส่งสาธารณะทั้งไปและกลับจากสถานที่ท่องเที่ยวทางน้ำ รวมถึงการใช้ทางเลือกการขนส่งที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เช่น เรือไฟฟ้าหรือจักรยาน เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการด้านความยั่งยืนของนักท่องเที่ยวคนรุ่นเจนวาย

3.4.4 การรักษามาตรฐานความปลอดภัยและสิ่งแวดล้อม บังคับใช้มาตรฐานความปลอดภัยและสิ่งแวดล้อมในสถานที่ท่องเที่ยวทางน้ำ เช่น การจัดการขยะอย่างเหมาะสม การปกป้องแหล่งที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติ และการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ในการตอบสนองต่อเหตุฉุกเฉิน

Figure 12 Monitoring and Prevention MOU and training of dangers from water accidents

Source : www.ChiangraiNews.net

Figure 13 Waste management simulation of the Maekok rafting group, Muang Chiang Rai

การอภิปรายผล

การวิเคราะห์พฤติกรรมนักท่องเที่ยวทางน้ำของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เดินทางกับครอบครัว และเพื่อน ยานพาหนะในการท่องเที่ยวคือรถยนต์ส่วนตัว ได้รับข่าวสารจากอินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์ เลือกกิจกรรมล่องแพเปียก เลือกท่องเที่ยวในวันหยุดสุดสัปดาห์และวันหยุดนักขัตฤกษ์

และค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่เป็นค่าอาหารและเครื่องดื่ม เนื่องจากการเดินทางกับครอบครัวและเพื่อนเป็นกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับการสร้างความสัมพันธ์และความทรงจำร่วมกัน ช่วยแบ่งปันค่าใช้จ่ายและทำให้การเดินทางสนุกสนานมากขึ้น [14]

การวิเคราะห์สามารถสรุปได้ว่าพฤติกรรมการท่องเที่ยวทางน้ำที่แตกต่างกันมีผลต่อการรับรู้ส่วนประสมทางการตลาด 7Ps ในทุกด้าน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภคและการตลาดบริการโดยมีประเด็นสำคัญ ได้แก่ พฤติกรรมการเดินทางที่แตกต่างกัน (เช่น เดินทางคนเดียว กับคู่รัก กับเพื่อน หรือกับครอบครัว) ส่งผลต่อความต้องการและความคาดหวังต่อบริการที่แตกต่างกัน จึงมีผลต่อการรับรู้ส่วนประสมทางการตลาดที่แตกต่างกัน [15] พาหนะที่ใช้ในการเดินทาง (เช่น รถยนต์ส่วนตัว รถเช่า หรือรถจักรยานยนต์) มีผลต่อประสบการณ์การท่องเที่ยวโดยรวม และส่งผลต่อการรับรู้ด้านผลิตภัณฑ์ ราคา และลักษณะทางกายภาพ [16] แหล่งข้อมูลที่พักท่องเที่ยวใช้ (เช่น อินเทอร์เน็ต สื่อสังคมออนไลน์ หรือคำบอกเล่า) มีอิทธิพลต่อความคาดหวังและการรับรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว ส่งผลต่อการประเมินด้านการสื่อสารการตลาด [17] กิจกรรมการท่องเที่ยวทางน้ำ (เช่น ล่องแพเปียก ล่องแพไม้ไผ่ หรือรับประทานอาหารบนแพ) เป็นส่วนสำคัญของประสบการณ์การท่องเที่ยว และมีผลโดยตรงต่อการรับรู้ด้านกระบวนการให้บริการ [15]

การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวทางน้ำในจังหวัดเชียงรายเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวคนรุ่นใหม่มีแนวทางการดำเนินการ เริ่มต้นด้วยการทำความเข้าใจตลาดโดยการตรวจสอบความชอบและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวคนรุ่นใหม่ ผ่านการสำรวจ การสัมภาษณ์เชิงลึก และการวิเคราะห์แพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียเพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความสนใจ รูปแบบการใช้จ่าย และประสบการณ์การเดินทางที่ชื่นชอบ จากนั้นประเมินโครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่งเพื่อให้การเข้าถึงและการเชื่อมต่อของถนน ทางน้ำ และการขนส่งสาธารณะมีประสิทธิภาพ รวมถึงการใช้ทางเลือกการขนส่งที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เช่น เรือไฟฟ้าหรือจักรยานเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการด้านความยั่งยืนของนักท่องเที่ยวคนรุ่นใหม่ [18] นอกจากนี้ควรปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกและที่พักโดยรวมมือกับที่พักในท้องถิ่นเพื่อยกระดับสิ่งอำนวยความสะดวกให้ทันสมัยและเสนอประสบการณ์ที่เป็นเอกลักษณ์ เช่น ที่พักเชิงนิเวศหรือรีสอร์ทแบบยั่งยืนที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวคนรุ่นใหม่ การกำหนดข้อเสนอการท่องเที่ยวทางน้ำควรออกแบบประสบการณ์ที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวคนรุ่นใหม่ รวมถึงกิจกรรมผจญภัย การพักผ่อน และตัวเลือกทัวร์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เช่น การพายเรือคายัค ล่องแก่ง และการล่องแพชมพระอาทิตย์ตก การใช้สื่อและการประชาสัมพันธ์ควรใช้สื่อสังคมออนไลน์และผู้มีอิทธิพลทางสังคมออนไลน์ในการส่งเสริมกิจกรรมทางน้ำ และพัฒนากลยุทธ์การตลาดที่เน้นการใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายคนรุ่นใหม่ อย่างมีประสิทธิภาพ [19] การรักษามาตรฐานความปลอดภัยและสิ่งแวดล้อมควรบังคับใช้มาตรฐานความปลอดภัยและสิ่งแวดล้อมในสถานที่ท่องเที่ยวทางน้ำ เช่น การจัดการขยะอย่างเหมาะสม การปกป้องแหล่งที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติและการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ในการตอบสนองต่อเหตุฉุกเฉิน สุดท้าย การสนับสนุนลูกค้าแบบเรียลไทม์ควรพัฒนาระบบการจองที่ใช้งานง่าย เช่น แอปหรือเว็บไซต์เฉพาะที่ช่วยให้นักท่องเที่ยวคนรุ่นใหม่ สามารถจองกิจกรรมการท่องเที่ยวทางน้ำได้อย่างสะดวกและเสนอการสนับสนุนลูกค้าแบบเรียลไทม์ผ่านแพลตฟอร์มการจอง [20] การดำเนินการตามแนวทางเหล่านี้จะช่วยให้จังหวัดเชียงรายสามารถสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวทางน้ำที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวคนรุ่นใหม่ และสร้างความแตกต่างในการท่องเที่ยวของจังหวัดในที่สุดได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้

ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ 4 ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อแนวทางพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวทางน้ำ จังหวัดเชียงรายเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวคนรุ่นใหม่ ดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะ 1 ด้านเชิงวิชาการ ควรมีการวิจัยเพิ่มเติมเพื่อศึกษาพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวคนรุ่นใหม่ในรายละเอียดที่ลึกซึ้งขึ้น เช่น การสำรวจเชิงลึกเกี่ยวกับความชอบและความคาดหวังในด้านต่าง ๆ ของการท่องเที่ยวทางน้ำ และส่งเสริมการเผยแพร่งานวิจัยเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางน้ำผ่านการจัดสัมมนา การตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ และการนำเสนอในที่ประชุมวิชาการ เพื่อให้ความรู้และแนวทางปฏิบัติที่ดีแก่ผู้ประกอบการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ข้อเสนอแนะ 2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ เพื่อยกระดับผู้ประกอบการการท่องเที่ยวทางน้ำให้มีการปรับปรุงและพัฒนาบริการประกอบด้วย การจัดการเรื่องความปลอดภัย การควบคุมคุณภาพอุปกรณ์ การสร้างมาตรฐานการบริการ (Standard Operating Procedure : SOP) สร้างเป็นชุดนโยบายการบริการหรือแนวทางการทำงานที่ถูกกำหนดขึ้นให้เป็นมาตรฐานในกระบวนการบริการในขั้นตอนต่าง ๆ ตามประเภทอุปกรณ์การท่องเที่ยวทางน้ำเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ การควบคุมคุณภาพการบริการ ร่วมกับการให้ความสำคัญต่อดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยว และใช้เทคโนโลยีในการจัดการและประชาสัมพันธ์ เช่น แอปพลิเคชันสำหรับการจองทัวร์ การใช้โซเชียลมีเดียในการโปรโมทกิจกรรม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและเข้าถึงนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายได้ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะ 3 ข้อเสนอแนะเชิงผู้รับบริการ การสร้างประสบการณ์ที่มีความหมายและมีคุณค่าเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) และการท่องเที่ยวโดยอาศัยหลักของการดำเนินกิจกรรมในเส้นทาง การท่องเที่ยวที่เน้น (Activity-based) สร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวทางน้ำและเพิ่มมูลค่าเชิงสร้างสรรค์ให้กับการท่องเที่ยวทางน้ำของจังหวัดเชียงราย หรือการพัฒนากิจกรรมที่ได้ทดลอง ลองมือทำ เช่น การเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น กิจกรรมทางธรรมชาติระหว่างเส้นทางน้ำ เพื่อให้นักท่องเที่ยวรุ่นใหม่อุทิศเวลาเพื่อการพักผ่อนคลายเครียดและสามารถปรับสมดุลชีวิตการทำงาน (Work-life Balance) ได้ นอกจากนี้ควรให้ความสำคัญการสร้างจุดสัมผัสการบริการ (Service Touch Point) ที่ดีตั้งแต่ต้นจนจบการบริการ การดูแลลูกค้าในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การให้ข้อมูล การให้บริการระหว่างการท่องเที่ยว ไปจนถึงการติดตามผลหลังการใช้บริการ เพื่อสร้างสร้างความประทับใจและความพึงพอใจสูงสุดให้แก่นักท่องเที่ยว ลดปัญหาการร้องเรียนและเพิ่มโอกาสการกลับมาใช้บริการซ้ำในอนาคตอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ 4 ข้อเสนอแนะเชิงชุมชน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวทางน้ำ เช่น การเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น การจัดแสดงวัฒนธรรมพื้นบ้าน การบริการด้วยอาหารดั้งเดิมของแต่ละชุมชนการผลิตสินค้าหัตถกรรมเพื่อจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว เพื่อสร้างรายได้ พัฒนาคุณภาพชีวิตและอนุรักษ์วิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมของชุมชน และส่งเสริมการรักษาสิ่งแวดล้อมและการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน เช่น การจัดการขยะ การอนุรักษ์แหล่งน้ำ การปลูกจิตสำนึกเรื่องการอนุรักษ์ธรรมชาติให้กับชุมชนและนักท่องเที่ยวภายใต้การจัดการการท่องเที่ยวแบบมีความรับผิดชอบต่อ (Responsible Tourism)

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษานี้กำหนดขอบเขตเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวไทย ดังนั้นเพื่อการขยายทิศทางการพัฒนาจึงควรศึกษาความคิดเห็น พฤติกรรม ความคาดหวังของนักท่องเที่ยวต่างชาติต่อการท่องเที่ยวทางน้ำของจังหวัดเชียงราย
2. ควรมีการศึกษาเชิงลึกเปรียบเทียบทัศนคติและพฤติกรรมความคาดหวังของการท่องเที่ยวทางน้ำที่มีผลต่อการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวที่มีความสัมพันธ์กันระหว่างนักท่องเที่ยวรุ่นคนเจนวายกับนักท่องเที่ยวในรุ่นวัยอื่น ๆ
3. ควรมีการศึกษาด้านการประชาสัมพันธ์เพื่อการท่องเที่ยวทางน้ำของจังหวัดเชียงรายเพื่อให้ทราบถึงความคิดเห็นของทีละภาคส่วน ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชนในจังหวัด นักท่องเที่ยวที่มีต่อการพัฒนาและวางแผนด้านการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวทางน้ำของจังหวัดเชียงราย

กิตติกรรมประกาศ

ทีมผู้วิจัยขอขอบคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาและคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ผู้ทรงคุณวุฒิ และนักวิชาการด้านการวิจัยและการจัดการการท่องเที่ยวที่ได้ให้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวิจัย ตลอดจน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง อาทิ เช่น ผู้ประกอบการการท่องเที่ยวทางน้ำ นักท่องเที่ยวคนรุ่นเจนวายที่เคยใช้บริการท่องเที่ยวทางน้ำในเขตอำเภอเมืองเชียงรายและอำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย หน่วยงานภาครัฐด้านการท่องเที่ยวที่สละเวลาให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ และมีส่วนช่วยให้งานวิจัย ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ตามวัตถุประสงค์ และทีมวิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า งานวิจัยฉบับนี้จะ เป็นประโยชน์ต่อการจัดการด้านการท่องเที่ยวทางน้ำของจังหวัดเชียงรายต่อไป

References

- [1] Tourism Authority of Thailand. (2021). *Final report of A study project on the travel behavior of Thai tourists in secondary cities*. <https://thai.tourismthailand.org/home> (in Thai)
- [2] Sutantawiboon, W. (2019). Gen Y behavior. <https://www.dot.go.th/home> (in Thai)
- [3] Mulkunee, S., Jaiuea, M., Suksathit, K., Manomaiikul, P., & Tarake, P. (2023). Development guidelines for tourism destination to satisfy lifestyle and behavior of generation Y. *Journal of Interdisciplinary Research: Graduate Studies*. 11(2), 339-349. <http://dx.doi.org/10.2139/ssm.4537014> (in Thai)
- [4] Lerspipatthananon, W. (2018). Tourism models of Thai Gen Y people. *Dusit Thani College Journal*. 12(Special Issue), 134-149. (in Thai)
- [5] Thailand Institute of Scientific and Technological Research. (1990). *Study of development and promotion guidelines. Water tourism such as rivers and canals: Special education*. Economic Technology Division, Construction Industry Research Branch and Environmental and Resources Research Branch. (in Thai)

- [6] Monphanthong, P., & Sucher, W. (2020). *Guidelines for adding creative value from tourism experience design to promote water tourism in Thailand: Executive summary*. Office of the Science Promotion Commission Research and innovation. (in Thai)
- [7] Phonrat, W. (2008). *Water ecotourism design development: A case study of retracing the historical route within an area of the old capital city Thonburi* [Master's thesis, Srinakharinwirot University]. Srinakharinwirot University. http://thesis.swu.ac.th/swuthesis/Eco_Pla_Man/Wipawee_P.pdf. (in Thai)
- [8] Department of Mental Health. (2021). *Gen Y/Gen Me, a large population in the digital age world*. <https://dmh.go.th/news/view.asp?id=2293> (in Thai)
- [9] Krutwecho, o., Yamma, Y., Seena, P., Chulaphan, P., Wachanakabham, T., & Treesuk, W. (2021). Tourism development according to the marketing mix concept. Service in perspective of Gen Y tourists traveling to Chiang Mai province In the crisis situation of the COVID-19 outbreak. *Ratchaphak Journal*, 15(41), 242-258. (in Thai)
- [10] Tourism Authority of Thailand. (2016). *Study of Thai people's travel behavior in Thailand and evaluation of the weekday tourism promotion project for the year 2016*. https://www.nso.go.th/nsoweb/nso/survey_detail/TT?set_lang=en (in Thai)
- [11] Yongwanit, S. (2012). *Sustainable ecotourism. Concepts, principles and management*. Faculty of Humanities and Social Sciences, Khon Kaen University. (in Thai)
- [12] Ministry of Tourism and Sports. *Domestic tourism statistics: Classify by region and province 2023*. www.mots.go.th (in Thai)
- [13] Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd Ed.). Harper and Row Publication.
- [14] The Asian parent Editorial Team. (2566). *6 good reasons why you should go on a family vacation*. <https://th.theasianparent.com/6-reason-to-traveling-with-family> (in Thai)
- [15] Magatef, D. S. G. (2015). The impact of tourism marketing mix elements on the satisfaction of inbound tourists to Jordan. *International Journal of Business and Social Science*. 6(7), 41-55.
- [16] Noppakhun, P. (2019). *The effects of tourism marketing factors (7Ps) on the foreign divers' decision to a scuba diving in Thailand* [Master's Independent study, Bangkok University]. Bangkok University. http://dspace.bu.ac.th/bitstream/123456789/4191/3/pranpriya_nopp.pdf. (in Thai)
- [17] Horner, S., & John, S. (2020). *Consumer behaviour in tourism* (4th Ed.). Routledge.
- [18] Glover, P. (2010). Generation Y's future tourism demand: Some opportunities and challenges. *Tourism and Generation Y*. (pp.155-163). CAB International. <https://doi.org/10.1079/9781845936013.0155>

- [19] Slivar, I., Aleric, D., & Dolenc, S. (2019). Leisure travel behavior of generation Y & Z at the destination and post-purchase. *E-Journal of Tourism*, 6(2), 147-159. DOI: 10.24922/eot.v6i2.53470
- [20] The Official Website for Tourism Authority of Thailand. (2024). Tourism Authority of Thailand, Malaysia. https://tourismthailand.my/chiang_rai_transport.php (in Thai)

พลวัตและพฤติกรรมทางการเมืองการเลือกตั้งทั่วไปของคน
ในอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช พ.ศ. 2544-2566¹
Political Dynamics and Behavior in General Election
of the Residents in Pak Phanang District,
Nakhon Si Thammarat Province, 2001-2023

อัญชลี อ่อนศรีทอง^{2*} และพิชญ์ พงษ์สวัสดิ์²
Anchalee Onsrithong^{2*}, and Pitch Pongsawat²

¹ บทความวิจัยชิ้นนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง “พลวัตทางการเมืองและพฤติกรรมทางการเมืองในอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช กรณีศึกษา : การเลือกตั้งทั่วไป ตั้งแต่ พ.ศ. 2544 – 2566”

² ภาควิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพฯ 10330

¹ This research article is part of the thesis “Political Dynamism and Political Behavior in Pak Phanang District, Nakhon Si Thammarat Province: A Case Study of the General Election 2001–2023.”

² Department of Government, Faculty of Political Sciences, Chulalongkorn University, Bangkok, 10330, Thailand

* Corresponding author: E-mail address: 6580147224@student.chula.ac.th

(Received: July 5, 2024; Revised: November 6, 2024; Accepted: November 20, 2024)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพลวัตและพฤติกรรมทางการเมืองที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงเวลาของคนอำเภอปากพนังตั้งแต่ พ.ศ. 2544 – 2566 โดยในงานวิจัยชิ้นนี้ใช้วิธีการศึกษาโดยการวิจัยเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 5 กลุ่ม อันประกอบไปด้วยนักการเมือง นักวิชาการท้องถิ่น สื่อท้องถิ่น หัวหน้าคณะ และประชาชนในพื้นที่อำเภอปากพนัง ข้อค้นพบคือพลวัตทางการเมืองของคนอำเภอปากพนังจะแบ่งออกเป็น 3 ช่วง คือช่วงที่พรรคประชาธิปัตย์ตั้งมั่น (พ.ศ. 2544–2554) ต่อมาในช่วงที่ 2 (พ.ศ. 2562) ช่วงแห่งชนะของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ซึ่งเป็นตัวแปรสำคัญต่อเนื่องมาจนถึงการเลือกตั้ง ช่วงที่ 3 (พ.ศ. 2562-2566) พรรคการเมืองภายใต้การนำของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ชนะการเลือกตั้งอีกครั้งในคณะ สส. แบบบัญชีรายชื่อในนามพรรครวมไทยสร้างชาติ ขณะที่พรรคประชาธิปัตย์ได้ที่นั่ง สส. แบบแบ่งเขต ด้วยชัยชนะของเครือข่ายทางการเมืองของตระกูล “เดชเดโช” กล่าวได้ว่าพฤติกรรมทางการเมืองของคนอำเภอปากพนังเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยด้านคุณธรรมของตัวบุคคลเพียงอย่างเดียว มาเป็นให้ความสำคัญกับการเมืองที่ต้องมีนายคนดี และควบคู่ไปกับเรื่องปากท้องโดยจะขาดอย่างหนึ่งอย่างใดไม่ได้

คำสำคัญ: พลวัตทางการเมือง พฤติกรรมทางการเมือง อำเภอปากพนัง การเลือกตั้งทั่วไป การเมืองภาคใต้

Abstract

This article aimed to examine the dynamics and political behavior of the people of the Pak Phanang district between 2001 and 2023. The research methods included in-depth interviews and document research. The In-depth interviews were conducted with five groups: politicians, local scholars, local media, district electoral canvassers, and Pak Phanang voters. The research findings revealed that political dynamics in Pak Phanang District can be divided into three periods. First, the political consolidation under the supremacy of the Democrat Party (2001-2011), and second, the popularity of General Prayuth Chan-o-cha (2019) led to the victory of the Palang Pracharath Party, a significant factor leading to the third period. The third period is the period of the coexistence victory of the United Thai Nation Party with the popularity of General Prayuth Chan-o-cha (2019-2023) at the party list level and the Democrat Party with the local political network of the Detdecho political family at the constituency level. Thus, Pak Phanang voters' political behavior and dynamics were not based on the notion of the moral candidate, as was the case during the Democrat Party's supremacy in the 2000s. The current political behavior and dynamics of Pak Phanang voters were based on the need for both a moral national leader and everyday economic well-being.

Keywords: Political Dynamism, Political Behavior, Pak Phanang District, General Election, Southern Politics

บทนำ

การเมืองในภาคใต้มีความสงบนิ่งมาอย่างระยะเวลายาวนาน โดยเฉพาะหลัง พ.ศ. 2535 ภายใต้การดำรงตำแหน่งหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ของ ชวน หลีกภัย นับแต่นั้นมาพรรคประชาธิปัตย์ได้กลายมาเป็นพรรคการเมืองที่ “ส่งเสาไฟฟ้าลงก็ชนะ” [1] ในภาคใต้มาอย่างมั่นคงยาวนาน จนกระทั่งการเลือกตั้งที่เกิดขึ้น พ.ศ. 2562 พรรคประชาธิปัตย์ได้ที่นั่งในภาคใต้ลดลงกว่าครึ่ง และยังคงเนื่องมาจนถึงการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2566 แสดงให้เห็นถึงพลวัตการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่เกิดขึ้นในอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช และยังรวมไปถึงพื้นที่จังหวัดอื่น ๆ ในภาคใต้อย่างน่าสนใจ

บทความนี้สนใจศึกษาพลวัตและพฤติกรรมทางการเมืองของคนอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช เนื่องมาจากพื้นที่ดังกล่าวเปรียบเสมือนฐานเสียงที่สำคัญของพรรคประชาธิปัตย์มาโดยตลอดหลายยุคหลายสมัย ซึ่งจากผลการเลือกตั้ง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 ปี 2548 ปี 2550 จนถึงปี พ.ศ. 2554 พบว่าพรรคประชาธิปัตย์ชนะการเลือกตั้ง สส. แบบรายชื่อ และบัญชีรายชื่อในทุกเขตของนครศรีธรรมราช อันเป็นผลพวงมาจากความผูกพันของคนที่ได้กับพรรคประชาธิปัตย์ผ่านบารมีของชวน หลีกภัย ด้วยภาพของนักการเมือง “ใจซื่อ มือสะอาด” ส่งผลให้ภาพจำของพรรคประชาธิปัตย์ เกิดขึ้นผ่านอุดมการณ์ของหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ในสายตาคนใต้ สร้างภาพจำว่าเป็นพรรคการเมืองที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองของคนดี มีศีลธรรม และที่สำคัญคือศรัทธาในสถาบันพระมหากษัตริย์ และอยู่ตรงข้ามกับความทุจริตทุกรูปแบบ [2] ทั้งยังหลอมรวมกับความ เป็นพรรคการเมืองของคนใต้ การที่คนใต้มักเป็นสังคมเครือญาติ ที่ผู้ที่มีจำนวนเครือญาติมากซึ่งการที่มีเครือญาติและพรรคพวกจำนวนมาก มักจะมีความได้เปรียบโดยเฉพาะการเข้าสู่อำนาจทางการเมือง [3] ปัจจัยเหล่านี้ได้ค่อยๆ หลอมรวมพรรคประชาธิปัตย์กับคนใต้เข้าด้วยกัน

อย่างไรก็ตามแม้ว่าคนนครศรีธรรมราชจะมีความมั่นคงต่อพรรคประชาธิปัตย์มาอย่างมั่นคง แต่กลับพบว่าในการเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2562 ภายใต้กติกาบัตรเลือกตั้งใบเดียว พรรคประชาธิปัตย์เสียที่นั่งให้กับพรรคพลังประชารัฐไปถึง 4 ที่นั่ง โดยอำเภอปากพนังก็เป็นหนึ่งในอำเภอที่มีการเปลี่ยนแปลงที่นั่งของพรรคประชาธิปัตย์ และยังมีสืบเนื่องมาจนถึงในการเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2566 ที่แม้ว่ากติกาบัตรเลือกตั้งจะเปลี่ยนกลับมาเป็น 2 ใบอีกครั้ง และการเลือกตั้งครั้งนี้พรรคประชาธิปัตย์สามารถกลับมาทวงที่นั่งได้สำเร็จ แต่ก็เป็นที่เพียงการกลับมาของ สส. แบบแบ่งเขตเท่านั้น เพราะพรรคที่มีคะแนนบัญชีรายชื่อสูงสุดมาเป็นอันดับหนึ่งในพื้นที่แห่งนี้คือ พรรครวมไทยสร้างชาติ ภายใต้การนำของ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา [4] การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองการเมืองของอำเภอปากพนัง ภายใต้ช่วงเวลา พ.ศ. 2544 – 2566 ล้วนเป็นภาพสะท้อนจากพฤติกรรมทางการเมืองของคนอำเภอปากพนังในแต่ละช่วงเวลาที่ยังเปลี่ยนแปลงไป จนเกิดเป็นพลวัตทางการเมืองของคนอำเภอปากพนังในแต่ละช่วงเวลาขึ้นอย่างน่าสนใจ

วัตถุประสงค์

เพื่อให้เห็นพลวัตและพฤติกรรมทางการเมืองของคนอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ในการเลือกตั้งทั่วไป ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 – 2566

การทบทวนวรรณกรรม

ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมทางการเมือง รวมทั้งวิธีการสร้างฐานเสียงของนักการเมืองในอำเภอปากพนัง

ที่เปลี่ยนแปลงไปในแต่ละช่วง ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการกล่อมเกลาทางการเมือง อันก่อให้เกิดพฤติกรรมทางการเมืองที่สะท้อนความเป็นภูมิภาคนิยม รวมไปถึงความเป็นอนุรักษ์นิยม และอีก 3 ปัจจัยสำคัญที่ผลต่อพฤติกรรมทางการเมืองของอำเภอปากพนัง คือ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ และระบบอุปถัมภ์อันสะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างนักการเมืองกับประชาชน และระบบเลือกตั้ง ปัจจัยเหล่านี้ทำงานร่วมกันจนเกิดเป็นพฤติกรรมทางการเมืองของคนอำเภอปากพนังผ่านกระบวนการ ดังต่อไปนี้

สำหรับการกล่อมเกลาทางการเมือง (Political Socialization) เป็นกระบวนการของการปลูกฝังวัฒนธรรมทางการเมือง ซึ่งเกี่ยวข้องกับความคิด ความเชื่อ ค่านิยม และอุดมการณ์ทางการเมือง จากคนรุ่นหนึ่งสืบทอดไปยังคนรุ่นต่อ ๆ มา โดยอาจเกิดการเปลี่ยนแปลงได้ตามกาลเวลา อันจะมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนรูปของวัฒนธรรมทางการเมืองด้วย [5] สำหรับการกล่อมเกลาทางการเมืองนั้น เกิดขึ้นผ่านหลายกระบวนการ ทั้งจากสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา ศาสนา โดยการกล่อมเกลาทางการเมือง เริ่มจากสถาบันครอบครัวเป็นที่แรก เนื่องจากเป็นปัจจัยพื้นฐาน และยังเป็นหน่วยสำคัญของระบบการเมืองที่มีบทบาททางตรงต่อพฤติกรรมทางการเมืองของผู้คนในอนาคต [6] นอกจากนี้ยังพบอีกว่าบุคคลยังรับค่านิยมจากครอบครัว รวมไปถึงครูเณรญาติมากกว่าแหล่งอื่น ๆ และปัจจัยที่สำคัญมากอีกหนึ่งปัจจัยคือ สถาบันการศึกษา ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการขัดเกลาทางการเมืองควบคู่ไปกับสถาบันครอบครัวด้วยเช่นกัน โดยการขัดเกลาสถาบันการศึกษา มีวิธีการทั้งทางตรง และทางอ้อม สำหรับทางตรง คือการขัดเกลาผ่านหลักสูตรการเรียนการสอน เช่น การปลูกฝังค่านิยม ความเชื่อ ผ่านหลักสูตรการเรียนการสอนอย่างไรในประเทศไทยมีที่หลักสูตรหน้าที่พลเมือง การเรียนรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตยผ่านบทเรียน เป็นต้น ส่วนการขัดเกลาผ่านหลักสูตรการเรียนการสอนในทางอ้อมเป็นการปลูกฝังและขัดเกลาทางการเมืองผ่านกฎ กติกาต่าง ๆ กิจกรรมต่าง ๆ กล่อมเกลาทางการเมืองจนเกิดเป็นพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคลนั้น ๆ ขึ้น [7] อีกทั้งสื่อมวลชนเองก็มีบทบาทสำคัญในการกล่อมเกลาทางการเมืองผ่านการถ่ายทอดชุดความคิดความรู้จากคนกลุ่มหนึ่งไปอีกกลุ่มหนึ่ง [8] ซึ่งต้องยอมรับว่าในช่วงหลังมานี้ บทบาทของสื่อมีความสำคัญในการกล่อมเกลาทางสังคมเพิ่มขึ้นอย่างมาก

สำหรับพฤติกรรมทางการเมืองของคนปากพนัง เกิดจากการกล่อมเกลาทางการเมืองที่เริ่มขึ้นตั้งแต่สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา เถกเช่นเดียวกับพื้นที่อื่น ๆ หากแต่สิ่งที่มีความสำคัญ และทำให้คนปากพนังมีความแตกต่างจากพื้นที่อื่น ๆ นั่นคือการถูกปลูกฝังค่านิยมความคิดด้านศีลธรรม และศาสนาอย่างหนักแน่นมาเป็นเวลานาน ซึ่งเป็นผลมาจากการที่จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นเมืองที่มีอารยธรรมทางประวัติศาสตร์มาอย่างยาวนาน ส่งผลให้บทบาทของศาสนามีความสำคัญในพื้นที่แห่งนี้ตั้งแต่อดีตกาล แม้แต่คำขวัญของเมืองตนเองก็ยิ่งปรากฏเรื่องราวเกี่ยวกับศาสนา ดังที่ว่า “นครศรีธรรมราช เมืองประวัติศาสตร์ พระธาตุทองคำ ชีนฉ่าธรรมชาติ แร่ธาตุอุดม เครื่องถมสามกษัตริย์ มากวัด มากศิลป์ ครบสิ้นกุ้งปู”

การที่นครศรีธรรมราชเป็นเมืองแห่งอารยธรรมทางศาสนาจนได้ชื่อว่า “นครเมืองพระ” อันเป็นแหล่งหลอมรวมทั้งพุทธศาสนาและพราหมณ์ ศาสนาจึงที่ถือเป็นหนึ่งในการกล่อมเกลาทางสังคมและการเมืองของคนในจังหวัดนครศรีธรรมราช [9] จนทำให้เกิดวัฒนธรรมทางการเมืองที่มีความเฉพาะตัวของคนในพื้นที่ และด้วยเหตุนี้เอง ศีลธรรมความดีจึงกลายเป็นความเชื่อพื้นฐานของคนปากพนังที่ส่งต่อคนรุ่นหลังผ่านการกล่อมเกลาทางการเมือง ในทางการเมืองคนอำเภอปากพนังก็ต้องการนักการเมืองที่มีองค์ประกอบของศีลธรรมความดีครบถ้วน นั่นคือการมีความซื่อสัตย์ ไม่คดโกง เคารพพระรัตนในสถาบันพระมหากษัตริย์ และต่อต้านการทุจริตทุกรูปแบบ การกล่อมเกลาทางการเมืองผ่านศีลธรรมเหล่านี้ มีผลในการหล่อหลอมให้คนปากพนัง

และคนได้ส่วนใหญ่มีความอนุรักษนิยม โดยงานวิจัยชิ้นนี้มองว่าองค์ประกอบที่สำคัญของอุดมการณ์อนุรักษนิยมคือการรักษาไว้ซึ่งขนบธรรมเนียม ประเพณี และสถาบันดั้งเดิม เนื่องจากปัจจัยเหล่านี้โดยถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของอนุรักษนิยม [10] ดังนั้นแล้วการที่ประชาชนต้องการรักษาขนบธรรมเนียมที่ดั้งเดิมแบบเดิมไว้จึงเป็นอัตลักษณ์ทางการเมืองที่สำคัญของของคนปากพนัง

ความเป็นภูมิภาคนิยม เป็นอีกปัจจัยที่สำคัญโดยแสดงออกผ่านพฤติกรรมทางการเมือง ของคนอำเภอปากพนังที่ คือความเป็นภูมิภาคนิยมสูง อันเกิดขึ้นจากค่านิยมและชุดความคิดของคนในภาคใต้ที่กล่อมเกลารับจากบริบทในสังคม โดยเริ่มขึ้นจากที่ในอดีตภาคใต้มีศูนย์กลางการปกครองอยู่ที่จังหวัดนครศรีธรรมราช การที่นครศรีธรรมราชเป็นประเทศราชมาก่อนนี้เอง ส่งผลให้ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพและความเป็นอาณาจักรอิสระที่ต้องพึ่งตัวเองมาตลอด ทำให้คนใต้ไว้ใจคนของตนเองมากกว่าคนจากที่อื่นหรือแม้กระทั่งหน่วยงานภาครัฐ ความรู้สึกของคนใต้ที่แม้จะอยู่คนละจังหวัด แต่ก็อยู่ภายในบริบทแวดล้อมทางสังคมที่มีความคล้ายคลึงกัน ทำให้เกิดเกิดความรู้สึกนึกคิดร่วมกัน ความรู้สึกเหล่านี้หลอมรวมจนเกิดเป็นลักษณะภูมิภาคนิยมในภาคใต้ขึ้น [11] ดังนั้นแล้วคนใต้จึงมีความเป็นท้องถิ่นนิยมในภาคใต้จึงเหนียวแน่นโดดเด่นกว่าภาคอื่น โดยในอดีตพรรคประชาธิปัตย์เองก็ร่วมสร้างความเป็นท้องถิ่นนิยมขึ้นมาเพื่อที่จะเป็นประโยชน์ในทางการเมืองของตนเองไปพร้อม ๆ ปัจจัยเหล่านี้ จึงทำให้พรรคประชาธิปัตย์สามารถครองพื้นที่ในอำเภอปากพนังและภาคใต้โดยรวม มาได้อย่างยาวนาน

อย่างไรก็ตามภายหลังกการรัฐประหารของรัฐบาล คสช. ในปี พ.ศ. 2557 โดยการเลือกตั้งทั่วไป ในปี พ.ศ. 2562 สืบเนื่องมาจนถึง พ.ศ. 2566 กลับพบว่าพรรคประชาธิปัตย์ ไม่สามารถรักษาฐานที่มั่นไว้ได้ โดยพรรคการเมืองที่ชนะการเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2562 และชนะคะแนนบัญชีรายชื่อ พ.ศ. 2566 เป็นพรรคการเมืองอนุรักษนิยม ภายใต้การนำของ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา จะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างนักการเมือง ในแต่ละช่วงมีความแตกต่างกันโดยบทความชิ้นนี้จะอธิบายความสัมพันธ์ของนักการเมืองและประชาชนผ่านแนวคิดของ Kitschelt [12] ซึ่งแบ่งรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างนักการเมืองกับประชาชน (Linkage between Politicians and Citizens) ออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

1. ความสัมพันธ์แบบบารมีตัวบุคคล (Charismatic) ความสัมพันธ์ที่การตัดสินใจของประชาชนขึ้นกับความชอบหรือไม่ชอบตัวบุคคล เป็นความสัมพันธ์ที่ตัดสินด้วยบารมีของนักการเมืองล้วน ๆ
2. ความสัมพันธ์แบบนโยบายนำ (Programmatic) ที่การตัดสินใจของประชาชนคำนึงถึงผลที่ได้จากนโยบายของพรรคหรือจากนักการเมืองบุคคลนั้น ๆ
3. ความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์เฉพาะเจาะจง (Clientelist) คือการที่นักการเมืองจะทำโครงการหรือสิ่งตอบแทนที่มอบให้เฉพาะฐานเสียงของตนนั่นเอง

พบว่าลักษณะทั้ง 3 ความสัมพันธ์ดังกล่าวสามารถอธิบายพฤติกรรมทางการเมืองของคนในพื้นที่ปากพนังได้เพียงช่วง พ.ศ. 2544 -2562 เท่านั้น แต่การเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2566 การอธิบายแบบความสัมพันธ์แบบบารมีตัวบุคคลหรือความสัมพันธ์แบบนโยบายนำไม่เพียงพออีกต่อไป เพราะแม้ว่าในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทยเป็นการทั่วไปในอำเภอปากพนัง พ.ศ. 2566 จะมีรูปแบบอุปถัมภ์เฉพาะเจาะจง คือมีข้อแลกเปลี่ยนระหว่างนักการเมืองกับประชาชนในเรื่องของนโยบายหาเสียงกับคะแนนเสียงเลือกตั้ง แต่ในช่วงเวลาดังกล่าว พบว่าคำอธิบายแบบระบบอุปถัมภ์ไม่สามารถอธิบายพฤติกรรมทางการเมืองของคนปากพนังได้อย่างเพียงพอ เนื่องจากปรากฏกลไกการทำงานของ “ตระกูลเดชเดช” ขึ้น โดยเป็นกลไก

ที่มีเชื่อมโยงการเลือกตั้งระดับชาติกับอำนาจในระดับท้องถิ่นระหว่างพิกซ์เคซ เดชเดโซ ผู้ลงสมัครเลือกตั้ง สส. ของพรรคประชาธิปไตย และกนกพร เดชเดโซ นายก อบจ. นครศรีธรรมราช ผู้เป็นมารดา โดยพบว่านอกจาก ความสัมพันธ์ระหว่างตระกูลการเมือง เครือข่ายหัวคะแนน และประชาชนทั่วไปนั้น มีการประสานความร่วมมือกัน ของเครือข่ายอำนาจทั้งหมดเสมือนเป็นองค์กร ซึ่งเป็นลักษณะที่เรียกว่า “จักรกลเศรษฐกิจการเมือง”

อีกแนวคิดที่จำเป็นและสำคัญในการศึกษาพฤติกรรมทางการเมืองในปัจจุบัน คือ **จักรกลเศรษฐกิจการเมือง (Politicle Economic Machine)** คือ องค์กรที่มีความเป็นสถาบัน มีการกำหนดเป้าหมาย มินโยบาย มีผู้นำที่ทำงานร่วมกับเครือข่าย ทั้งมีประสิทธิภาพในการควบคุมคน ฐานเสียง และทรัพยากร ทางเศรษฐกิจ โดยมีเป้าหมายในการเข้าสู่อำนาจทางการเมือง คือความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ โดยจักรกลเศรษฐกิจ เมืองสามารถเข้าไปควบคุมอำนาจในองค์การบริหารส่วนจังหวัด ในการใช้งบประมาณอุดหนุนการพัฒนาพื้นที่ เพื่อต่อรองให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับล่างเข้ามาเป็นสมาชิกของจักรกล โดยทั้งหมดอยู่ในระบบ งบประมาณปกติ [13]

กล่าวคือจักรกลเศรษฐกิจการเมืองที่สามารถเข้าไปควบคุมอำนาจในองค์การบริหารส่วนจังหวัดได้ โดยใช้งบประมาณอุดหนุนการพัฒนาพื้นที่ในการต่อรองให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับล่างเข้ามาเป็น สมาชิกของจักรกลโดยใช้งบประมาณปกติ แม้ว่างานวิจัยที่อธิบายจักรกลเศรษฐกิจการเมืองของ พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์ และชุมพล อุ่นพัฒนาศิลป์ จะอธิบายการทำงานของจักรกลเศรษฐกิจการเมืองผ่านความสัมพันธ์ของนักการเมือง จังหวัดสมุทรปราการ กลับพบว่าลักษณะการทำงานของจักรกลเศรษฐกิจเมืองดังกล่าวก็สามารถใช้อธิบาย พื้นที่ของอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราชได้เช่นกัน โดยจะเห็นความเชื่อมโยงและวงจรการหมุน ของจักรกลระหว่างการเมืองท้องถิ่นกับการเมืองระดับชาติที่อย่างน่าสนใจและมีมิติทางการศึกษาการเมือง ท้องถิ่นและระดับชาติร่วมกันมากขึ้น

นอกจากนี้ประเด็นในเรื่องของ**บัตรเลือกตั้งเอง** ก็มีส่วนสำคัญต่อผลการเลือกตั้งเช่นกัน เนื่องจาก จำนวนบัตรเลือกตั้ง มีผลต่อการตัดสินใจของประชาชนเช่นกัน อันจะเห็นได้จากผลการเลือกตั้งแบบแบ่งเขต เลือกตั้ง และแบบบัญชีรายชื่อพื้นที่ปากพนังในแต่ละปีที่แตกต่างกัน ดังตารางที่ปรากฏข้างต้น

Table 1 The findings from the MPs in the Pak Phanang District between 2001 and 2023.

Years of the election.	Numbers of ballots.	parties that won seats in a constituency.	parties that won seats based on party lists.
2001	2	Democrat Party	Democrat Party
2005	2	Democrat Party	Democrat Party
2007	2	Democrat Party	Democrat Party
2011	2	Democrat Party	Democrat Party
2019	1	Palang Pracharath Party	-
2023	2	Democrat Party	United Thai Nation Party

ตารางดังกล่าวแสดงให้เห็นได้ว่าการเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2562 ในปีี่ระบบเลือกตั้งมีบัตรสองใบ ผลการเลือกตั้งแบบรายเขตและบัญชีรายชื่อของอำเภอปากพนัง เป็นพื้นที่ชนะของพรรคประชาธิปไตยทั้งสองบัตร มาโดยตลอด จนกระทั่งเลือกตั้งปี พ.ศ. 2562 ที่ใช้ระบบบัตรเลือกตั้งหนึ่งใบ ซึ่งผลการเลือกตั้งที่เกิดขึ้น คือ

ชัยชนะของพรรคพลังประชารัฐ ภายใต้การนำของพล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา โดยในปี พ.ศ. 2566 แม้ว่าจะมีการใช้บัตรเลือกตั้งจำนวน 2 ใบอีกครั้ง และพรรคประชาธิปัตย์ได้กลับมาในผู้สมัครรายเขต แต่ชัยชนะอันดับหนึ่งคะแนน สส. แบบบัญชีรายชื่อ กลับเป็นของพรรครวมไทยสร้างชาติ หากแต่ความน่าสนใจ คือ พรรครวมไทยสร้างชาติ พ.ศ. 2566 ก็อยู่ภายใต้การนำของ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา และข้อสังเกตที่ค้นพบคือไม่ว่าจะเป็นบัตรเลือกตั้ง 1 หรือ 2 ใบ และผลการเลือกตั้งจะเปลี่ยนไปอย่างไร แต่พรรคการเมืองทั้งหมดก็ยังคงเป็นพรรคอนุรักษนิยมทั้งสิ้น

จากการทบทวนวรรณกรรมงานที่เกี่ยวกับพฤติกรรมทางการเมืองของคนใต้ที่ผ่านมา พบว่าในการศึกษาพฤติกรรมทางการเมืองของคนใต้ส่วนใหญ่ มักจะเป็นงานที่อธิบายพฤติกรรมทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับพรรคประชาธิปัตย์ ระบบอุปถัมภ์ทางการเมือง แต่ยังไม่พบช่องว่างในเรื่องของระบบอุปถัมภ์ทางการเมืองที่สามารถอธิบายกลไกทางการเมืองในอำเภอปากพนังได้ครอบคลุมนัก เนื่องจากงานวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมทางการเมืองในอดีตให้ความสำคัญกับพฤติกรรมทางการเมืองที่เน้นตัวบุคคลเป็นหลัก โดยขาดการเชื่อมโยงกับปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ทำให้อธิบายถึงพลวัตการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่เกิดขึ้นภายหลังการเข้าของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา รวมไปถึงกลไกทางการเมืองที่เปลี่ยนแปลงไปจากการที่ในช่วงการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2566 ได้ไม่ครอบคลุมนัก บทความวิจัยชิ้นนี้จึงจะอธิบายพลวัตทางการเมืองของอำเภอปากพนังผ่านกรอบแนวคิดอันประกอบไปด้วยการกล่อมเกลางานการเมือง (Political Socialization) อนุรักษนิยม (Conservatism) ภูมิภาคนิยม (Regionalism) ระบบอุปถัมภ์ (Clientelism) ระบบเลือกตั้ง (Election System) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ (Economic) และจักรกลเศรษฐกิจการเมือง (Political-economic machine) เพื่อให้เห็นมิติการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางการเมืองในแต่ละช่วงเวลาในพื้นที่อำเภอปากพนังได้อย่างครอบคลุมทุกมิติ ตั้งแต่ยุคการเมืองตัวบุคคลของ ขวน หลีกภัย และความเป็นคนใต้ มาสู่ยุคสมัยการเมืองคนดีและแก้ปัญหาปากท้องได้ควบคู่กัน

ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษาในบทความชิ้นนี้การวิจัยครั้งนี้จะใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ประกอบไปด้วยการเก็บข้อมูลวิจัย 2 รูปแบบ คือ การวิจัยเอกสาร (Documentary research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept interview)

1. การวิจัยเอกสาร (Documentary research) การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะแบ่งการเก็บรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องกับพลวัตทางการเมืองและพฤติกรรมทางการเมืองในอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช การเลือกตั้งทั่วไปตั้งแต่ พ.ศ. 2544 – 2566 ออกเป็น 2 ประเภทคือการรวบรวมเอกสารขั้นต้น และการรวบรวมเอกสารชั้นรอง ดังต่อไปนี้

1.1 การรวบรวมเอกสารขั้นต้น (Primary data) เช่น ผลการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2562 จากคณะกรรมการการเลือกตั้งจังหวัดนครศรีธรรมราช สถิติการเลือกตั้งย้อนหลังจากเว็บไซต์คณะกรรมการเลือกตั้ง

1.2 การรวบรวมเอกสารชั้นรอง (Secondary data) เช่น เอกสาร บทความทางวิชาการ วิทยานิพนธ์งานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งภาษาไทย และภาษาต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับพลวัตทางการเมืองและพฤติกรรมทางการเมืองในอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช การเลือกตั้งทั่วไปตั้งแต่ พ.ศ. 2544 – 2566

2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept interview) ในงานวิจัยชิ้นนี้จะใช้วิธีการสัมภาษณ์ในลักษณะการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยจะสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล เพื่อให้เกิดความครบถ้วน และสมบูรณ์ของข้อมูลมากยิ่งขึ้น โดยผู้ที่ได้รับการคัดเลือกในการสัมภาษณ์ จะเป็นบุคคลที่อยู่ในพื้นที่ปากพนัง มีความเข้าใจบริบททางการเมืองของอำเภอปากพนังเป็นอย่างดี ทั้งนี้ก็เพื่อให้เข้าใจพฤติกรรมทางการเมืองได้ครอบคลุมในมิติต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น

2.1 การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured interview) เพื่อให้เก็บข้อมูลได้ตามวัตถุประสงค์ โดยในการสัมภาษณ์บุคคลในพื้นที่อำเภอปากพนังจะแบ่งการสัมภาษณ์ ออกเป็น 5 กลุ่มตัวอย่าง ประกอบไปด้วย นักการเมืองจำนวน 2 ท่าน หัวหน้า 2 ท่าน ประชาชน 20 ท่าน นักข่าว 1 ท่าน และนักวิชาการจำนวน 1 ท่าน

2.2 การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย นอกเหนือจากประเด็นที่กำหนดไว้ เพื่อให้สามารถเข้าใจพลวัตและพฤติกรรมทางการเมืองที่เกิดขึ้นในพื้นที่อำเภอปากพนัง ในการเลือกตั้งทั่วไปตั้งแต่ พ.ศ. 2544 – 2566 ได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

สรุปผล

การเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2544 – 2566 ผู้วิจัยพบว่าพฤติกรรมทางการเมืองของคนปากพนัง แบ่งออกเป็น 3 ช่วง คือ ช่วงพรรคประชาธิปัตย์ครองปากพนัง การเมืองปากพนังช่วงเปลี่ยนแผ่นดิน และการเมืองปากพนังช่วงการเมืองกระสุน ดังนี้

1. พรรคประชาธิปัตย์ครองปากพนัง

การเลือกตั้ง พ.ศ. 2544 – 2554 เป็นช่วงที่พรรคประชาธิปัตย์ครอบครองพื้นที่อำเภอปากพนัง และในภาคใต้ได้แทบจะทุกตารางนิ้ว อันเนื่องมาจากขั้วปัจจัยด้านศีลธรรม และศาสนา [14] ซึ่งส่งผลให้คนปากพนัง และยักรวมไปถึงคนในภาคใต้ส่วนใหญ่มีแนวคิดอนุรักษนิยมร่วมด้วย เนื่องมาจากสำหรับแนวคิดอนุรักษนิยมในประเทศไทย มีความเชื่อมโยงเรื่องชาติ ศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์ [15] การกล่อมเกลாதงการเมืองผ่านศีลธรรม ทำให้บารมีของ ขว น หลีกภัย ที่เป็นนักการเมืองที่มีองค์ประกอบของนักการเมืองคนดี นักการเมืองที่มีคุณธรรม ครบถ้วน จนสามารถนำชัยชนะมาสู่พรรคประชาธิปัตย์ ครั่งแล้วครั่งเล่า

การตัดสินใจของประชาชนจึงเกิดขึ้นผ่านบารมีหัวหน้าพรรคคนสำคัญอย่างเด่นชัดที่ อีกทั้งพรรคประชาธิปัตย์มีวิธีการวางตัวบุคคลได้ดี โดยพรรคจะเลือกคนที่มีความรู้ มีความสามารถในการพูด มีเครือข่ายทางการเมือง มีความพร้อม และประกบกับคนเก่ง ๆ เอง ก็อยากอยู่พรรคประชาธิปัตย์ด้วย ทำให้บุคคลในพรรคประกอบไปด้วยบุคคลที่มีคุณสมบัติเพียงพร้อมในการเล่นการเมือง ประกบกับพื้นที่บริเวณลุ่มแม่น้ำปากพนังในอดีตมีลักษณะความสัมพันธ์ทางสังคมที่มีลักษณะความสัมพันธ์แบบเครือญาติ [16] กล่าวคือเป็นการใช้ความสัมพันธ์ลักษณะการนับพรรคแบ่งพวก หากมีใครที่มีพรรคพวกก็จะได้เปรียบ โดยเฉพาะการเข้าสู่อำนาจทางการเมือง [17] แต่ระบบอุปถัมภ์ในช่วงเวลาดังกล่าว ก็ไม่ได้มีความสำคัญมากพอที่จะทำให้เกิดวาทกรรม “ส่งเสาไฟฟ้าก็ชนะ” หากแต่เป็นเพราะพรรคประชาธิปัตย์แทนภาพพรรคของตนว่า “พรรคของคนใต้” เพื่อให้เกิดความรู้สึกร่วมกันของคนใต้ ว่าพรรคนี้เป็น “พรรคของเรา คนของเรา” โดยสองปัจจัยที่กล่าวในข้างต้น คือ บารมีบุคคลของ ขว น หลีกภัย และความเป็นพรรคของคนใต้ ล้วนแล้วแต่มีความสำคัญที่ทำให้การเมืองภาคใต้มีลักษณะเป็นภูมิภาคนิยม ส่งผลให้การเลือกตั้งปี พ.ศ. 2544 -2554 นักการเมืองพรรคประชาธิปัตย์สามารถใช้ชื่อพรรคในการหาเสียงได้ และเป็นที่ยู่งกันดีว่าไม่ว่านักการเมืองคนใดจะลงแข่ง แม้ว่าจะมีชื่อเสียงหรืออิทธิพลเท่าใด ก็ไม่เท่ากับการที่เป็นนักการเมืองสังกัดพรรคประชาธิปัตย์

เพราะนักการเมืองคนใดที่สังกัดพรรคประชาธิปัตย์ ต่อให้ยังไม่ถึงวันเลือกตั้งก็สามารถได้ว่าเป็นผู้ที่ได้รับชัยชนะไปแล้วในขณะนั้น [18]

ชัยชนะของพรรคประชาธิปัตย์ดังกล่าว มีผลมาจากการกล่อมเกลாத่างการเมืองผ่านทางศีลธรรม ศาสนา ครอบครัว สถาบันการศึกษา และสื่อต่าง ๆ ส่งผลให้ประชาชนมองว่าการเลือกพรรคประชาธิปัตย์ คือหน้าที่ของคนดี ที่จะเลือกพรรคการเมืองของคนดี ที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองแบบอนุรักษนิยม เคารพศรัทธา ในสถาบันพระมหากษัตริย์ ทำให้นักการเมืองที่มีคุณธรรม และบารมีอย่างชวน หลีกภัย ที่ซื่อสัตย์ ไม่คดโกง และต่อต้านทุจริตทุกรูปแบบพรรค และคนของประชาธิปัตย์จะมาทำหน้าที่แทนตนได้สมบูรณ์ คนได้จึงสนับสนุนพรรคประชาธิปัตย์ เป็นการแสดงให้เห็นว่าพวกเขากระทำในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม และเป็นประโยชน์ต่อระบบการเมือง ดังนั้นยิ่งพรรคไทยรักไทยมีอิทธิพลและสามารถตั้งรัฐบาลเสียงข้างมากได้เท่าใดพวกเขาก็ยิ่งสนับสนุนพรรคประชาธิปัตย์มากเท่านั้น เพราะเห็นว่าเป็นการทำให้ระบบการเมืองมีคุณธรรม เป็นการสร้างและแสดงออกซึ่งตัวตนทางการเมืองของคนดี โดยจะเห็นได้จากการที่พรรคประชาธิปัตย์จะเคยผ่านพ้นวิกฤตมาได้โดยการสนับสนุนอย่างเหนียวแน่นของคนดี [19] กล่าวได้ว่าพรรคประชาธิปัตย์เป็นส่วนหนึ่งของคนดี และคนดีเองก็เป็นส่วนหนึ่งของพรรคประชาธิปัตย์ที่ถูกสร้างมาควบคู่กัน

อย่างไรก็ตามพฤติกรรมทางการเมืองที่เกิดขึ้นอย่างยาวนานในช่วงเวลานี้ ย่อมไม่ได้เกิดจากการกล่อมเกลาท่างการเมืองอย่างเดียวเท่านั้น เพราะหากไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ สภาพสังคม และเศรษฐกิจก็ย่อมที่ไม่สามารถทำให้พฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในช่วงเวลานั้นอยู่มาได้อย่างยาวนานเช่นนี้ แต่ด้วยเพราะในทางเศรษฐกิจนั้น ภาคใต้มีทรัพยากรต่าง ๆ อันอุดมสมบูรณ์ มีพืชการเกษตรมากมาย โดยในจังหวัดนครศรีธรรมราช มีทั้งยางพารา นาุ้ง นาข้าว ซึ่งในอดีตข้าวจากเมืองนครศรีธรรมราชนี้ถูกส่งไปยังภาคใต้เกือบทั้งภาค ทั้งยังมีผลไม้อย่าง มังคุด ทุเรียน ลิ้นจี่สด ปศุสัตว์ หมาก มะพร้าว อีกทั้งในพื้นที่อำเภอปากพนังก็จะมีการทำประมง จับปลาต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมีแร่ดีบุกอีกด้วย [20] หากจะกล่าวถึงความอุดมสมบูรณ์ และความเพียบพร้อมด้านทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ อันเนื่องมาจากเป็นพื้นที่ที่มีทะเลรายรอบทั้งสองด้าน ปัจจัยทางด้านภูมิศาสตร์ดังกล่าวนอกจากจะทำให้ความหลากหลายทางชีวภาพที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วย สัตว์บก สัตว์น้ำ พืชพันธุ์นานาชนิดแล้วยังทำให้เกิดพื้นที่ต่างระดับ 3 ระบายที่เกือกล้นอย่างลงตัว จึงกล่าวได้ว่าเมื่อเทียบกับภาคอื่นของประเทศไทยก็จะพบว่าภาคใต้มีความอุดมสมบูรณ์มากกว่า [21] ความอุดมสมบูรณ์เหล่านี้ ย่อมจะเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้คนได้มีลักษณะที่เป็นนักเลง อันเนื่องมาจากการปกป้องผลประโยชน์ของตนเอง ซึ่งพบข้อสังเกตพฤติกรรมของคนใต้บางพื้นที่ โดยมีงานวิจัยที่พบว่าในพื้นที่อำเภอปากพนัง มีกลุ่มคนที่ประพฤติเกะกะเกร ทะเลาะวิวาท โดยบางพื้นที่ฝ่ายปกครองเป็นผู้สนับสนุนค้ำจุนอีกด้วย [22] ผนวกกับความห่างไกลจากภาครัฐมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานในอดีต ปัจจัยเหล่านี้ทำให้ทำให้คนได้ต้องพึ่งตนเอง ความเป็นนักเลงเหล่านี้ก็เพื่อปกป้องผลประโยชน์ของตนเอง ดังที่มักกล่าวกันว่าสำหรับคนได้แล้วนั้น “อยู่ใต้อำนาจ แต่ต้องได้อำนาจ” กล่าวคือ คนได้มีบุคลิก ที่ชอบความอิสระในการปกครองตนเอง แม้ว่าจะรับอำนาจจากภายนอกได้ แต่ต้องอยู่ภายใต้อำนาจและกติกาของตนเอง [23] ดังนั้นคนได้จะเชื่อมั่นคนของเราจะสามารถดูแลพวกเราได้ดีกว่า อย่างไม่เสียคนหากคนของโหมเรามีอำนาจระดับประเทศชาติ โหมเราก็ออมจะได้รับประโยชน์ด้วย กล่าวได้ในช่วงเวลาดังกล่าว ว่าพรรคประชาธิปัตย์เป็นเพียงพรรคเดียวที่สะท้อนทุกองค์ประกอบที่คนได้ต้องการมาอย่างครบถ้วน จึงไม่น่าแปลกใจที่พรรคประชาธิปัตย์จะฝังรากในภาคใต้มาได้อย่างยาวนานเช่นนี้

2. การเมืองปากพนังช่วงเปลี่ยนแผ่นดิน

จุดเปลี่ยนสำคัญที่ทำให้พรรคประชาธิปัตย์ถูกแทนที่ในอำเภอปากพนัง และในภาคใต้ เกิดขึ้นภายหลังการยึดอำนาจของ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ปี พ.ศ. 2557 โดยพบว่า การเลือกตั้งครั้งแรกหลังรัฐประหารในปี พ.ศ. 2562 พรรคประชาธิปัตย์ถูกลดความนิยมไปมหาศาล ในขณะเดียวกันก็มีพรรคใหม่ภายใต้การนำของ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ซึ่งส่งผู้สมัครหน้าใหม่อย่างสัมพันธ์ สุขศรีเมือง โดยสิ่งที่เปลี่ยนจากการเลือกตั้งในปีก่อน ๆ คือ ระบบเลือกตั้งที่มีกติกาบัตรเลือกตั้งใบเดียว

พฤติกรรมทางการเมืองในแต่ละช่วงเวลาดังกล่าว เกิดจากการกล่อมเกลาก่อนหน้านั้น ซึ่งในช่วงเวลานี้พบว่าบริบทแวดล้อมในสังคม และการเมือง มีกล่าวคือการรัฐประหารภายใต้ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา เมื่อปี พ.ศ. 2557 ทำให้ประเทศอยู่ภายใต้การรัฐประหารมาในระยะเวลาอันยาวนานก่อนจะมีการเลือกตั้งต้องยอมรับว่ารัฐบาล คสช. ได้เปลี่ยนแปลงบริบทของสังคมไปในหลายประการ เช่น การเข้ามามีบทบาทในการแก้ไขปรับปรุงหลักสูตรการศึกษา อย่างการนำค่านิยม 12 ประการมาปรับใช้ในสถานศึกษา การปรับใช้โครงการสวัสดิการจากภาครัฐอย่างโครงการประชารัฐต่าง ๆ มาช่วยเหลือประชาชน ซึ่งเป็นโครงการที่ประชาชนยังคงอยากให้มีต่อไป นอกนี่ยังมีในเรื่องของการเติบโตของโซเชียลมีเดียในประเทศไทย โดยพบว่าประชาชนรับสารจากสื่อกระแสรองอย่างสื่อออนไลน์จากแพลตฟอร์มต่าง ๆ มากขึ้น มีผลทำให้ประชาชนมีการรับรู้ทางการเมืองที่มากขึ้น ซึ่งส่งผลให้การกล่อมเกลาก่อนหน้านั้น แตกต่างจากในอดีตที่สามารถรับรู้ข่าวสารการเมืองจากบรรพบุรุษ และจากสื่อกระแสหลักเท่านั้น อย่างไรก็ตาม สำหรับการได้รับชัยชนะของ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ในช่วงเวลานี้สะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรมทางการเมืองของชนอำเภอปากพนัง 2 ประการที่สำคัญ คือ

1. พื้นที่อำเภอปากพนังยังคงเป็นพื้นที่ที่ประชาชนมีอุดมการณ์อนุรักษ์นิยมเฉกเช่นในอดีต หากแต่ในอดีตยังไม่มีบุคคลที่มีลักษณะบุคลิกทางการเมืองที่สะท้อนภาพของความอนุรักษ์นิยมได้ดี เทียบเท่ากับชวน หลีกภัย นั่นทำให้ที่ผ่านมาพรรคประชาธิปัตย์เป็นตัวเลือกที่จำเป็นของคนในพื้นที่ แต่การมาของ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ภายใต้ภาพของทหาร ซึ่งเต็มไปด้วยอุดมการณ์รักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ต้องการให้ประเทศชาติบ้านเมืองมีความสงบร่มเย็น ชัยชนะของพรรคพลังประชารัฐในพื้นที่แห่งนี้แสดงให้เห็นว่าความเป็นอนุรักษ์นิยมยังคงปรากฏอยู่ในพื้นที่แห่งนี้ เพียงแต่เปลี่ยนจากพรรคประชาธิปัตย์มาเป็นพรรคพลังประชารัฐ ทำให้ระบบอุปถัมภ์ทางการเมือง ยังมีความสัมพันธ์แบบบารมีตัวบุคคล หากแต่ในช่วงเวลานั้น ชวน หลีกภัย ได้ถูกลดบทบาทลง ในขณะเดียวกันก็มีบารมีตัวบุคคลคนใหม่อย่าง พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา เข้ามาแทนที่ได้อย่างสมบูรณ์

2. ความประสบความสำเร็จในการใช้นโยบาย เนื่องจากการตัดสินใจเลือกตั้งของประชาชนในช่วงเวลานี้ มีผลมาจากการให้ความสำคัญด้านเศรษฐกิจ และนโยบายของรัฐบาลมากขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับอดีต โดย พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา จัดทำโครงการประชารัฐขึ้นตั้งแต่สมัยเป็นรัฐบาลหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) โดยเฉพาะบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ หรือ “บัตรคนจน” ซึ่งเริ่มต้นดำเนินการตั้งแต่เดือนตุลาคม 2560 เป็นต้นมา [24] โดยบัตรสวัสดิการแห่งรัฐมีเป้าหมายเพื่อช่วยเหลือค่าครองชีพแก่ผู้มีรายได้น้อย โครงการดังกล่าวประสบความสำเร็จอย่างมากในพื้นที่แห่งนี้ เนื่องจากเป็นนโยบายที่ประชาชนได้รับประโยชน์จากโครงการได้โดยตรง นโยบายที่เกิดขึ้นเหล่านี้ส่งผลให้การตัดสินใจของประชาชนขณะนั้น เปลี่ยนจากบารมีบุคคลเพียงอย่างเดียว ไปสู่รูปแบบความสัมพันธ์แบบนโยบายนำร่วมด้วย อีกทั้งสมัย รัฐบาล คสช.

ยังพบว่าพื้นที่ปากพนังได้ถูกพัฒนาในหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะถนนหนทางที่ดีขึ้น การขอความช่วยเหลือต่าง ๆ ก็สามารถทำได้อย่างรวดเร็ว [25]

กล่าวคือรูปแบบความสัมพันธ์ของนักรการเมืองกับประชาชนในขณะนั้น เป็นไปทั้งในลักษณะของ บารมีตัวบุคคลของ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ทั้งด้านศีลธรรมความดี ทั้งยังมีความใจถึงฟังได้ ซึ่งเห็นได้จาก “พายุปากบึก” ในช่วงต้นปี พ.ศ. 2562 ที่สร้างความเสียหายให้กับคนนครศรีธรรมราช และประชาชน อำเภopakพนังอย่างมาก เพราะเป็นพื้นที่ที่พายุขึ้นฝั่งพอดี โดยในเหตุการณ์ดังกล่าว พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้พื้นที่ให้กำลังใจ ร่วมทำอาหาร และยังป็นขึ้นไปช่อมหลังคาบ้านให้ชาวบ้านเอง รวมทั้งควักเงินในกระเป๋าตัวเองช่วยเหลือชาวบ้าน [26] กล่าวได้ว่าเหตุการณ์นี้เป็นที่ประทับใจแก่คนอำเภopakพนังเป็นอย่างมาก ผนวกกับนโยบายที่ใช้ได้จริง และเป็นประโยชน์ต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน เหล่านี้ส่งผลให้ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ในขณะนั้น จะเป็นตัวเลือกใหม่ที่แม้จะมีความคล้ายคลึงกับ “น้ำพริกถ้วยเก่า” อย่าง พรรคประชาธิปัตย์ แต่เนื่องจากผลงานของพรรคประชาธิปัตย์ที่ไม่เป็นที่ประจักษ์มากนักมาเป็นเวลานาน ผนวกกับนโยบายของพรรคพลังประชารัฐที่จะมีความต่อเนื่องกับโครงการประชารัฐ ซึ่งประชาชนได้รับประโยชน์จากโครงการเหล่านั้นได้อย่างแท้จริง และเมื่อพิจารณาพร้อมกับความดี ความใจถึง ฟังได้ ของ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ทำให้พรรคพลังประชารัฐตอบโทย์ และเป็นตัวเลือกใหม่ที่ดีกว่า พฤติกรรมทางการเมืองที่สะท้อนมาในยุคนี้คือ ประชาชนอำเภopakพนังต้องการนายกที่เป็นคนดี มีคุณธรรม แต่ก็ต้องช่วยเหลือประชาชน และขับเคลื่อนประเทศชาติได้เป็นอย่างดี เพราะประชาชนให้ความสำคัญกับปัจจัย ด้านนโยบายมาควบคู่กันอย่างไรจะขาดอย่างหนึ่งอย่างใดไปไม่ได้ และการที่ประชาชนอำเภopakพนังและคนได้ ไม่ได้ตัดสินใจเลือกผู้สมัคร เพราะเป็นคนใต้เฉกเช่นในอดีต การจางหายของความเป็นภูมิภาคนิยมจึงเริ่มปรากฏให้เห็นผ่านผลการเลือกตั้งครั้งนั้นนั่นเอง

3. การเมืองปากพนัง “ยุคการเมืองกระสุน”

พลวัตทางการเมืองในพื้นที่อำเภopakพนังในช่วงการเลือกตั้ง พ.ศ. 2566 เป็นช่วงที่พรรคประชาธิปัตย์ กลับมาทวงคืนเก้าอี้ได้สำเร็จ แต่การกลับมาของพรรคประชาธิปัตย์ในครั้งนี้ เป็นการกลับมาเฉพาะเขตเลือกตั้งเท่านั้น โดยกล่าวได้ว่าการเลือกตั้งครั้งนี้ พฤติกรรมของประชาชนในพื้นที่อำเภopakพนัง มีความแตกต่างจากการเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2544 – 2562 อยู่หลายประการ

อย่างไรก็ตามในการศึกษาพฤติกรรมทางการเมืองจำเป็นจะต้องศึกษาบริบทที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งของประชาชนในพื้นที่ในช่วงเวลาดังกล่าว โดยพบว่าปากพนังช่วงเวลาดังกล่าวอยู่ภายใต้บริบทแรกคือ วิกฤตโควิด 19 ที่เข้ามาตั้งแต่ต้นปี พ.ศ. 2563 ก่อให้เกิดความเสียหายทางเศรษฐกิจในประเทศไทย และทั่วโลกเกิดการชะลอตัว ด้านการท่องเที่ยว การลงทุน ตลอดจนเกิดการว่างงานขึ้นอย่างมากมาย จากการที่กิจกรรมทางเศรษฐกิจ และการจ้างงานต้องหยุดชะงักเพื่อชะลอโรคระบาด การระบาดของ โควิด -19 ยังสร้างความผันผวนให้กับตลาดการเงินทั่วโลก ปัญหาเหล่านี้ได้ส่งผลกระทบต่อประชาชนในประเทศทั่วโลก [27] ไม่เว้นแม้แต่ในพื้นที่อำเภopakพนังเองที่ได้รับผลกระทบจากความเสียหายทางเศรษฐกิจจากโควิด 19 เช่นกัน แน่นอนว่าวิกฤติเศรษฐกิจดังกล่าวมีผลต่อการตัดสินใจเลือกพรรคการเมืองเช่นกัน กล่าวคือคนปากพนังเห็นความสำคัญของนักรการเมืองที่มีผลต่อความเป็นอยู่ของตนมากขึ้น ทำให้ต้องการนักรการเมืองที่สามารถพัฒนาในพื้นที่ได้จริง

และอีกบริบทที่ไม่ควรละเลย คือ การบริหารงานในระยะเวลาอันยาวนานของ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ซึ่งรับหน้าที่เป็นหัวหน้ารัฐบาลตั้งแต่การรัฐประหาร คสช. เมื่อปี พ.ศ. 2557 และขณะการเลือกตั้งอีกครั้งในการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2562 กล่าวได้ว่า พล.อ. ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นรัฐบาลยาวนานถึง 9 ปี ย่อมจะมีผลงาน และโครงการต่าง ๆ อย่างมากมาย มีโครงการที่เป็นชื่นชอบของประชาชนคนไทยอย่างโครงการประชารัฐ ซึ่งเป็นสวัสดิการจากภาครัฐที่ช่วยเหลือประชาชนประชาชน ซึ่งเป็นโครงการที่ประชาชนจะได้รับผลประโยชน์เป็นเงินช่วยเหลือโดยตรง ดังกล่าวถือเป็นนโยบายที่สร้างความพอใจให้กับประชาชนในภาพรวมเป็นอย่างมาก

อย่างไรก็ตามสิ่งที่จะอธิบายความสัมพันธ์ของนักการเมืองกับประชาชนในครั้งนี้นี้ กล่าวได้ว่าระบบอุปถัมภ์ไม่สามารถอธิบายพฤติกรรมทางการเมืองของคนปากพนักในช่วงเวลานี้ได้ครอบคลุมมากนัก เนื่องจากกลไกทางการเมืองที่เกิดขึ้นในการเลือกตั้ง พ.ศ. 2566 นั้น ไม่ใช่เพียงการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ทางการเมืองระหว่างประชาชนกับนักการเมืองโดยตรง ทั้งยังไม่ใช่ความสัมพันธ์อุปถัมภ์ในลักษณะบารมีบุคคลหรือนโยบายนำเท่านั้น หากแต่กระบวนการทางการเมืองที่เกิดขึ้นในพื้นที่อำเภอปากพนักในการเลือกตั้ง พ.ศ. 2566 มีการทำงานร่วมกันระหว่างการเมืองระดับชาติกับการเมืองท้องถิ่นจากความสัมพันธ์ของ “ตระกูลเดชเดโช” โดยพิทักษ์เดช เดชเดโช ผู้สมัคร สส. จากพรรคประชาธิปัตย์ และการเมืองท้องถิ่น นางกนกวรรณ เดชเดโช นายก อบจ. ผู้เป็นมารดา ใช้กลไกจักรกลเศรษฐกิจการเมืองสร้างฐานคะแนนให้กับคนของตนเอง โดยมี “สมาชิกจักรกลเศรษฐกิจการเมือง” ทำหน้าที่ควบคุมคน ฐานเสียง ทรัพยากรทางเศรษฐกิจ กล่าวคือ “ตระกูลเดชเดโช” ใช้จักรกลเศรษฐกิจการเมืองในการสร้างฐานคะแนนเสียงให้กับตนเอง จากการจัดสรรงบประมาณขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ซึ่งอยู่ภายใต้การดูแลของ นางกนกวรรณ เดชเดโช นายก อบจ. ซึ่งการที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีหน้าที่ในการสนับสนุนงบประมาณองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ความผูกพันทางงบประมาณเช่นนี้ ทำให้จักรกลเศรษฐกิจการเมืองที่ครองอำนาจอยู่ สามารถต่อรองกับบรรดาผู้บริหารในองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นระดับล่างในแง่ของการขอให้ช่วยเหลือ และระดมคะแนนเสียงให้แก่ตนเอง ก็ย่อมจะมีผลต่อ ส่งผลให้หัวคะแนนของพิทักษ์เดช เดชเดโช ด้วยนั่นเอง

การทำงานของจักรกลเศรษฐกิจการเมืองของอำเภอปากพนัก มีความสอดคล้องกับงานของพิชญ์พงษ์สวัสดิ์ และชุมพล อุ่นพัฒนาศิลป์ [28] ที่แบ่งการทำงานของเศรษฐกิจการเมืองเป็นสามประเภท คือ การทำงานของจักรกลเศรษฐกิจการเมืองแบบเปิดเผย การทำงานของจักรกลเศรษฐกิจการเมืองแบบลับ และการทำงานของจักรกลเศรษฐกิจการเมืองผ่านการกำกับดูแลงบประมาณ และโครงการด้านการพัฒนาขององค์การบริหารส่วนจังหวัด โดยศึกษาในพื้นที่สมุทรปราการ แต่อย่างไรก็ตามจักรกลเศรษฐกิจการเมืองในพื้นที่อำเภอปากพนักของตระกูลเดชเดโช ก็มีการทำงานทั้ง 3 รูปแบบที่สอดคล้องกับกับงานวิจัยที่อ้างอิงข้างต้น แต่จะมีการปรับเปลี่ยนบริบท ดังนี้

การทำงานของจักรกลเศรษฐกิจการเมืองแบบเปิดเผย คือการที่สมาชิกของจักรกลเศรษฐกิจการเมืองช่วยเหลือผู้สมัครโดยการลงพื้นที่พบปะประชาชนเพื่อแนะนำผู้คนที่ผู้สมัครต่อประชาชนในพื้นที่ รวมถึงทำหน้าที่เป็นผู้รับฟังปัญหา และนำเสนอต่อผู้สมัครรับเลือกตั้งเพื่อนำไปสู่การพัฒนา นโยบาย และปรับวิธีการหาเสียงให้เหมาะสมกับพื้นที่

การทำงานของจักรกลเศรษฐกิจการเมืองแบบลับ มักเกี่ยวพันโดยตรงกับการทำงานของหัวคะแนน โดยหัวคะแนน จำแนกเป็นสองกลุ่มหลัก คือ หัวคะแนนที่อยู่ใต้อำนาจที่เป็นการไม่อาจจะ

สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด นายกและสมาชิกสภาเทศบาล กำนัน ผู้ใหญ่ และหัวหน้าคณะที่อยู่นอกโครงสร้างอำนาจที่เป็นทางการ โดยหัวหน้าทั้งสองกลุ่มจะประสานความร่วมมือและทำงานร่วมกันในพื้นที่ และทำงานอย่างสม่ำเสมอ ลักษณะการทำงานในพื้นที่ปากพนังคือ หัวหน้าคณะที่อยู่ในโครงสร้างอำนาจที่เป็นทางการอธิบายให้ชาวบ้านในอำเภอปากพนังเห็นถึงประโยชน์ต่อพื้นที่ของตน เช่นการอธิบายถึงกลไกการถ่ายเทของงบประมาณผ่านการทำงานของเครือข่ายทางการเมืองของตระกูลเดชเดโช จนทำให้ประชาชนเข้าใจผ่านกลไกจักรกลเศรษฐกิจการเมืองนั่นเอง และเห็นถึงประโยชน์ที่ตนได้รับจากกลไกการทำงานของจักรกลเศรษฐกิจการเมืองเหล่านี้ ดังที่ประชาชนให้สัมภาษณ์ว่า

“เห็นเขา (พิทักษ์เดช) บอกว่าจะทำถนนให้ ก็คิดว่าทำได้นะ แม่เขาเป็นถึง นายก.อบจ เขาของบมาได้อยู่แล้ว”[29]

และการทำงานของจักรกลเศรษฐกิจการเมืองผ่านการกำกับดูแลงบประมาณ และโครงการด้านการพัฒนาขององค์การบริหารส่วนจังหวัด จักรกลเศรษฐกิจการเมืองทำหน้าที่บริหารจัดการโครงการด้านการพัฒนาพื้นที่ซึ่งให้การสนับสนุนแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับล่าง เกี่ยวข้องกับการจัดสรรงบประมาณขององค์การบริหารส่วนจังหวัดเพื่ออุดหนุน โครงการด้านการพัฒนาให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับล่าง ซึ่งเป็นโครงการที่เทศบาลหรือองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้ดูแลโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่รับผิดชอบ เช่น ถนน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล วัด หรือ โรงเรียน แต่งบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่เพียงพอ และจำเป็นต้องขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนจังหวัด สอดคล้องกับที่ สจ. ท่านหนึ่งให้สัมภาษณ์ว่า

“ในมือของนายก อบจ.นครศรีธรรมราช ผมคิดว่าจะมีเครือข่ายทางการเมือง และหัวหน้าคณะอยู่ประมาณ 70 เปอร์เซ็นต์ ทั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นายก อบต. นายกเทศบาลตำบล สจ. ซึ่งบุคคลเหล่านี้สามารถของบประมาณต่าง ๆ มาลงในพื้นที่ได้ หากคิดเห็นตรงกันกับฝ่ายบริหารก็จะทำให้การอนุมัติงบประมาณเป็นไปได้ง่าย และได้รับการจัดสรรงบในจำนวนมาก แต่ถ้าผู้นำท้องถิ่นคนไหนเห็นตรงกันข้ามกับฝ่ายบริหารในพื้นที่นั้น งบก็จะล่าช้ากว่า หรืออาจจะไม่ได้เลย” [30]

การทำงานของจักรกลเศรษฐกิจการเมืองประสบความสำเร็จอย่างมากในอำเภอปากพนังโดยพฤติกรรมทางการเมืองของคนปากพนังในช่วงนี้ ความเป็นภูมิภาคนิยมลดลงอย่างลงมาก เห็นได้จากผลการเลือกตั้งที่เกิดขึ้นในภาคใต้ กล่าวคือการตัดสินใจไม่ได้เป็นการเลือกเพราะความเป็นคนใต้แต่อย่างใด แต่อย่างไรก็ตาม แม้ว่าพฤติกรรมทางการเมืองของคนได้จะเปลี่ยนไป แต่สิ่งที่คนปากพนังก็ยังคงความอนุรักษ์นิยมไว้อยู่ คือความอนุรักษ์นิยม โดยสะท้อนให้เห็นถึงผ่านบัตรเลือกตั้งสองใบซึ่งประชาชนมีวิธีการตัดสินใจต่อบัตรเลือกตั้งที่ต่างกัน ใบหนึ่งเลือกคนที่รักมาทำงานให้กับพื้นที่โดยตรง และอีกใบเลือกพรรคที่ชอบ โดยสำหรับบัตรเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ประชาชนจะตัดสินใจเลือกพรรคที่พร้อมจะทำงานให้กับพื้นที่ ในขณะที่บัตรเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ ซึ่งเป็นบัตรเลือกตั้งที่ประชาชนเชื่อมองว่าเป็นบัตรเลือกตั้งที่ใช้เลือกพรรคที่ชอบ และเป็น การเลือกนายกโดยตรง ทำให้พรรครวมไทยสร้างชาติ ภายใต้การนำของ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ทหารที่จงรักภักดี กับสถาบันพระมหากษัตริย์ มีความเข้มแข็ง เด็ดเดี่ยว ควบคู่มากับโครงการประชารัฐสะท้อนให้เห็นว่าประชาชนในพื้นที่ยังคงมีความอนุรักษ์นิยมที่แข็งแกร่ง และยังคงต้องการคนดีเป็นนายก เช่นเดียวกับการตัดสินใจครั้งที่ผ่าน ๆ มา แต่ครั้งนี้ความเป็นคนดีนี้ยังพ่วงมากับนโยบายที่เคยช่วยเหลือปากท้องคนไทยอีกด้วยนั่นเอง

พฤติกรรมการเลือกตั้งประชาชนอำเภอปากพนังในช่วงการเลือกตั้ง พ.ศ. 2566 มีความคล้ายคลึงกับกับการตัดสินใจเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2562 ที่ประชาชนต้องการให้เห็นการพัฒนาในพื้นที่มากขึ้น เนื่องมาจากปัจจัยด้านเศรษฐกิจที่ยังคงถดถอยอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้พฤติกรรมทางการเมืองของคนอำเภอปากพนัง พ.ศ. 2566 ที่แม้ว่าต้องการนายกรัฐมนตรีเป็นคนดี ตรงตามอุดมคติเช่นเดิมแต่ปัจจัยที่แตกต่างในการเลือกตั้งครั้งนี้ คือการให้ความสำคัญกับสิทธิประโยชน์ที่จะได้รับมากขึ้น เพราะประชาชนเห็นว่าบทบาทของนักการเมืองมีความสำคัญต่อการพัฒนาพื้นที่ของตนเป็นอย่างมาก และการเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2566 เป็นครั้งแรกที่เขตการเลือกตั้งอำเภอปากพนังมีผู้สมัครจาก “ตระกูลบ้านใหญ่” ทำให้เกิดการดำเนินงานของจักรกลเศรษฐกิจที่เป็นการทำงานร่วมกันระหว่างการเมืองท้องถิ่นและการเมืองระดับชาติ ซึ่งความน่าสนใจคือการทำงานที่ประชาชนมองเห็นการทำงานของจักรกลดังกล่าว และยอมรับว่าผลจากการดำเนินงานของจักรกลเศรษฐกิจการเมืองของตระกูลเดชเดโชนั้นจะเป็นประโยชน์ให้กับประชาชนในพื้นที่เป็นอย่างมาก แต่ไม่ว่าพฤติกรรมการทางการเมืองของคนอำเภอปากพนังจะเปลี่ยนไปอย่างไร สำหรับนายกรัฐมนตรีของคนอำเภอปากพนังแล้วนั้น ก็ยังคงไว้ซึ่งรูปแบบและการตัดสินใจแบบดั้งเดิม ที่อยากให้นายกรัฐมนตรีเป็นคนดี ชื่อสัตย์สุจริต และอยู่ตรงข้ามกับความทุจริตตามอุดมคติของคนดีในอดีตเช่นเคย ดังที่ชาวบ้านให้สัมภาษณ์ไว้ว่า “ยังโง่งก็เลือกลุงตู่ แกเป็นคนดี ทำเพื่อบ้านเมือง อยากให้คนดีบริหารบ้านเมือง นี่เลือกตั้งครั้งหน้าลุงตู่ไม่ลงแล้ว ก็ยังนึกไม่ออกเลยว่าจะเลือกใครหนักใจเหมือนกัน” [31]

4. จำนวนบัตรเลือกตั้ง และการตัดสินใจของประชาชนปากพนัง

การเลือกตั้งทั่วไป ตั้งแต่ พ.ศ. 2544 - 2566 ซึ่งอยู่ภายใต้ภายใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2540 2550 และ 2560 [32] จะเห็นได้ว่าระบบเลือกตั้งในแต่ละช่วงมีความแตกต่างกัน ทั้งในเรื่องของการคำนวณคะแนนขั้นต่ำ และบทบาทการเข้ามาในตำแหน่งของ สว. แต่สิ่งที่สำคัญที่สุดในการพิจารณาพฤติกรรมการเมืองของคนอำเภอปากพนังที่มีต่อบัตรเลือกตั้ง คือจำนวนบัตรเลือกตั้งที่มีความแตกต่างกัน เนื่องจากจำนวนบัตรเลือกตั้ง 1 และ 2 ใบ มีผลโดยตรงต่อการตัดสินใจลงคะแนนเลือกตั้งของคนในอำเภอปากพนัง

ปีการเลือกตั้ง พ.ศ. 2544- 2554 เป็นการเลือกตั้งภายใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2540 2550 และ 2550 ฉบับแก้ไข ซึ่งรัฐธรรมนูญเหล่านี้ อยู่ภายใต้กติกาบัตรเลือกตั้งจำนวนสองใบทั้งสิ้น โดยสำหรับคนปากพนังมีวิธีการตัดสินใจคือ สำหรับ สส. แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง คือการเลือกบุคคลที่จะมาเป็นตัวแทนของตนโดยตรง และอีกหนึ่งใบ คือ สส.แบบบัญชีรายชื่อ ซึ่งเป็นคะแนนที่ส่งตรงไปยังบุคคลที่ประสงค์ให้เป็นนายกทางตรง จากการศึกษาพบว่าในช่วงเวลานี้ ประชาชนอำเภอปากพนังตัดสินใจภายใต้กติกาบัตรเลือกตั้งสองใบภายใต้บัตรมีตัวบุคคลเป็นหลัก โดยบุคคลที่มีบาร์มีและมีความสำคัญในขณะนั้น คือชวน หลีกภัย ขณะเดียวกันก็มองว่าพรรคประชาธิปัตย์เป็นพรรคการเมืองที่เป็นตัวแทนของภาคใต้ ปัจจัยนี้ส่งผลให้ประชาชนชาวปากพนัง และคนในภาคใต้ส่วนใหญ่เลือกพรรคประชาธิปัตย์ทั้ง 2 ใบอย่างเป็นทางการ

ปีการเลือกตั้ง พ.ศ. 2562 เป็นการเลือกตั้งภายใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2560 โดยการเลือกตั้งในครั้งนี้ พบความแตกต่างในเรื่องของบัตรเลือกตั้ง โดยพบว่ากติกาบัตรเลือกตั้งในครั้งนี้เหลือเพียงจำนวนหนึ่งใบเท่านั้น โดยบัตรเลือกตั้งจะให้เลือกพรรคการเมืองพรรคการเมือง แต่จะใช้คะแนนไปคิด สส. ระบบแบ่งเขตเลือกตั้ง และระบบบัญชีรายชื่อ โดยคะแนนที่เลือกจะถูกนำไปรวมกันทั้งประเทศเพื่อคำนวณจำนวนที่นั่ง สส. ระบบบัญชีรายชื่อของพรรคนั้นและยังนำไปสู่การเลือกนายกฯ อีกด้วย ซึ่งการตัดสินใจเลือกตั้งหนึ่งใบ ทำให้ประชาชนจำเป็นต้องตัดสินใจเลือกเพียงอย่างเดียวหนึ่ง นั่นคือคนที่รักหรือพรรคที่ชอบ โดยการตัดสินใจ

เลือกตั้งครั้งนี้เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2562 ซึ่งการเลือกตั้งครั้งนั้น ประชาชนตัดสินใจเลือกเน้นไปที่ตัวหัวหน้าพรรค หรือผู้ที่ตนต้องการให้เป็นนายกมากกว่า สส. ที่ลงสมัครในเขตพื้นที่ ซึ่งบุคคลที่คนอำเภอปากพนังเลือก ในครั้งนี้ คือ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา หัวหน้าพรรคพลังประชารัฐ แทนที่การเลือก อภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ เนื่องจากประชาชนมองว่า พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา มีภาพรวมศีลธรรมที่เหมาะสม ในการจะเป็นนักการเมืองที่จะบริหารประเทศต่อไป ทั้งในเรื่องของบุคลิก ที่มีความซื่อสัตย์ ความเด็ดเดี่ยว กล้าหาญ ผนวกกับผลงานด้านนโยบาย ที่พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชาสั่งสมไว้ ตั้งแต่เป็นรัฐบาล คสช. กล่าวคือทั้งบารมีของ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา และนโยบายโครงการประชารัฐของพรรคพลังประชารัฐ ภายใต้การตัดสินใจภายใต้บัตรเลือกตั้งใบเดียว ประชาชนปากพนังจึงตัดสินใจกาคะแนนให้พรรคพลังประชารัฐ เพื่อเลือก พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา เพราะอยากได้คนดีมาเป็นผู้ปกครอง

ปีการเลือกตั้ง พ.ศ. 2566 เป็นการเลือกตั้งภายใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2560 ฉบับแก้ไข โดยกติกาบัตรเลือกตั้ง ได้กลับมาเป็น 2 ใบ อีกหนึ่งครั้ง โดยในการเลือกตั้งครั้งนี้พบว่า การตัดสินใจของ ประชาชนไม่เหมือนการเลือกตั้ง ภายใต้กติกาบัตรเลือกตั้ง 2 ใบ แบบในปี พ.ศ. 2544 - 2554 สำหรับการตัดสินใจในเลือกตั้ง พ.ศ. 2566 การตัดสินใจเลือก สส. แบบแบ่งเขตของชาวอำเภอปากพนังในครั้งนี้ แตกต่างจากการเลือกตั้งที่ผ่านมา เพราะถึงแม้ว่าพรรคประชาธิปัตย์จะชนะการเลือกตั้ง สส. แบบแบ่งเขต แต่ชัยชนะในครั้งนี้ ไม่ได้มาบารมีตัวบุคคลหัวหน้าพรรค หรือคนสำคัญของพรรคอย่างชวน หลีกภัย หากแต่ประชาชนกลับให้ความสำคัญของสิทธิผลประโยชน์ที่ตนจะได้รับมากขึ้น โดยการเลือกผู้สมัครที่มี “สมาชิกในจักรกลทางการเมืองประสิทธิภาพ” เพราะเครือข่ายทางการเมืองของตระกูลเดชเดโช สามารถ อนุมัติงบประมาณต่าง ๆ มาลงพื้นที่ได้ ในขณะที่บัตรเลือกตั้งที่เลือก สส. บัญชีรายชื่อนั้น ประชาชนมองว่า ไม่ได้มีผลกระทบต่อตนโดยตรง แต่เป็นการเลือกนายกมาบริหารประเทศ ชัยชนะของพรรครวมไทยสร้างชาติ ยิ่งสะท้อนให้เห็นว่าคนไต่ยังคงให้ความสำคัญกับบารมีบุคคลอยู่ หากแต่เปลี่ยนจากชวน หลีกภัย เป็น พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ซึ่งข้อสังเกตที่น่าสนใจคือ ไม่ว่า พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา จะสังกัดพรรคใด คนปากพนังก็พร้อมจะสนับสนุนพรรคนั้น

กล่าวโดยสรุป การตัดสินใจลงคะแนนเลือกตั้ง สส. ของคนปากพนังในปี พ.ศ. 2544 - 2554 พบว่าประชาชนอำเภอปากพนัง เลือกพรรคประชาธิปัตย์ทั้งสองใบผ่านความศรัทธา ชวน หลีกภัย และ ประสงค์จะเลือกพรรคของคนใต้ ต่อมา พ.ศ. 2562 การตัดสินใจภายใต้บัตรเลือกตั้งใบเดียว ทำให้ประชาชน เน้นการตัดสินใจในการเลือกหัวหน้าพรรคซึ่งคือ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา เพราะชื่นชอบทั้งตัวบุคคล และโครงการประชารัฐ ประกอบกับพรรคประชาธิปัตย์ก็ไม่ได้มีผลงานโดดเด่นในระยะเวลายาวนาน และในการเลือกตั้ง พ.ศ. 2566 แม้ผลการเลือกตั้ง สส. แบบแบ่งเขต จะเป็นชัยชนะของพรรคประชาธิปัตย์ หากแต่คือเป็นการเลือกตัวบุคคล เพราะเชื่อมั่นในประสิทธิภาพการทำงานของสมาชิกจักรกลเศรษฐกิจ การเมืองสังกัดตระกูลเดชเดโช

การอภิปรายผล

พฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในสามช่วงเวลานี้มีความแตกต่างกัน เกิดจากการที่คนได้ ในแต่ละช่วงเวลามีชุดความเชื่อที่เปลี่ยนไป อันจะเกิดบริบททางสังคมที่มีความแตกต่างกัน ทั้งในเรื่องของ สถานการณ์การเมืองต่าง ๆ ในสังคม การบริหารงานของรัฐบาลในแต่ละชุด วิธีการรับข้อมูลข่าวสาร บริบท

ทางสังคมที่มีความแตกต่างกัน ย่อมจะส่งผลต่อชุดความคิดที่เกิดขึ้นของคนในแต่ละช่วงเวลามีความแตกต่างกัน และมีผลต่อการกลมเกลียวทางการเมืองอีกด้วย แน่หนอนว่าการกลมเกลียวทางการเมืองนั้น จะต้องสอดคล้องกับวิถีชีวิต สังคม เศรษฐกิจด้วย ซึ่งจะเห็นได้ชัดในช่วงปี พ.ศ. 2544 ถึง 2554 ที่การตัดสินใจของประชาชนเป็นไปในทิศทางเดียวกันและต่อเนื่องมาอย่างยาวนาน เกิดจากการที่คนได้มีความสมบูรณ์พร้อมในด้านทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ อีกทั้งการที่ภาคใต้อยู่ห่างไกลจากรัฐมาอย่างยาวนานทำให้คนได้มีลักษณะที่ต้องพึ่งพาตนเอง ดังนั้นแล้วความพร้อมในด้านทรัพยากรธรรมชาติ และการปกครองตนเองมาเป็นเวลานานทำให้คนได้มีลักษณะที่ไว้ใจตนเองมากกว่าคนของพื้นที่อื่น ส่งผลให้ช่วงเวลาดังกล่าวพรรคประชาธิปัตย์ เปรียบเสมือนตัวแทนของคนใต้ ที่เข้าไปทำหน้าที่ปกป้องผลประโยชน์ของคนใต้ แต่ด้วยระยะเวลาที่เปลี่ยนไป ทำให้บริบทของประเทศเปลี่ยนแปลง ทั้งการเข้าสู่ยุคอุตสาหกรรมมากขึ้น ประกอบกับในระยะเวลาที่ผ่านมาผลงานของพรรคประชาธิปัตย์ไม่เป็นที่ประจักษ์มากนัก เมื่อมีพรรคการเมืองที่มีมืองค์ประกอบที่สอดคล้องกับความต้องการของคนปากพ่อง และคนภาคใต้ได้อย่างครบถ้วน อาจกล่าวได้ว่ามีองค์ประกอบที่ตรงใจพรรคประชาธิปัตย์ด้วยซ้ำ ปัจจัยเหล่านี้ล้วนแล้วแต่มีผลทำให้พฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ปากพ่องเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น ดังจะปรากฏต่อไปนี้

ประเด็นแรกคือการกลมเกลียวทางการเมือง พบว่าในอดีตการกลมเกลียวทางการเมืองส่วนใหญ่เกิดขึ้นผ่านครอบครัว การศึกษา และสื่อกระแสหลักเป็นส่วนสำคัญ หากแต่ในช่วงหลังโดยเฉพาะช่วงการเลือกตั้ง พ.ศ. 2562 - 2566 มีการกลมเกลียวทางการเมืองผ่านสื่อ โดยเฉพาะสื่อออนไลน์ที่เข้าถึงข้อมูลได้อย่างมากมาย และรวดเร็ว การได้เห็นการทำงานของพรรคการเมืองต่าง ๆ มากขึ้น ส่งผลให้เกิดการรับรู้และนำไปสู่การเปรียบเทียบการทำงานของพรรคการเมือง ทั้งยังเป็นผลให้พฤติกรรมทางการเมืองของคนในพื้นที่อำเภอปากพ่องเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่เห็นความสำคัญของการเมืองว่ามีบทบาทความสำคัญยิ่งต่อปากพ่องและความเป็นอยู่ อันนำมาซึ่งพฤติกรรมทางการเมืองของคนปากพ่องที่เปลี่ยนแปลงจากอดีต

ประเด็นต่อมาคือ การเปลี่ยนแปลงของระบบอุปถัมภ์ที่เกิดขึ้นระหว่างนักการเมืองและประชาชน พบว่าในอดีตนักการเมืองจะใช้วิธีการ “กินบุญเก่า” จากบารมีหัวหน้าพรรค ชวน หลีกภัย หรือชื่อเสียงของพรรคเท่านั้น แต่เนื่องจากเศรษฐกิจที่ย่ำแย่ และการได้รับการช่วยเหลือจากภาครัฐผ่านโครงการรัฐสวัสดิการมาในระยะเวลาอันตั้งแต่มีการรัฐประหาร ปี พ.ศ. 2557 ทำให้ประชาชนให้ความสำคัญของนโยบายต่างๆ ซึ่งเด่นชัดในปี พ.ศ. 2562 และโดยเฉพาะการเลือกตั้ง พ.ศ. 2566 ที่มีการทำงานของจักรกลเศรษฐกิจการเมืองทำให้สามารถขยายฐานคะแนนเสียงได้อย่างจำนวนมากและรวดเร็ว ขณะเดียวกันก็ยิ่งทำให้ประชาชนเข้าใจกลไกการทำงานของจักรกลเศรษฐกิจการเมืองว่าจะเกิดผลประโยชน์อย่างไรต่อพื้นที่ตน และประชาชนจะได้รับผลประโยชน์อะไรผ่านกลไกนี้

และสำหรับความเป็นภูมิภาคนิยม กล่าวได้ว่ามีความเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัด กล่าวคือแม้ว่าความเป็นพรรคของเราคนของเราจะใช้ได้ผลในช่วง พ.ศ.2544 - 2554 แต่ความเป็นภูมิภาคนิยมก็ค่อย ๆ ลดเลือนลงไป และเห็นชัดคือช่วงการเลือกตั้งปี พ.ศ.2562 ภายใต้งัดกติกาดำเนินการเลือกตั้งใบเดียว ที่ประชาชนลงคะแนนให้พรรคพลังประชารัฐอย่างล้นหลามนั้น นั่นมิใช่เป็นการเลือก สัมพันธ์ สุขศรีเมือง หากแต่คือการส่งคะแนนไปให้ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีคนใหม่ และยิ่งตอกย้ำไปด้วยผลการเลือกตั้ง ใน พ.ศ. 2566 ภายใต้งัดกติกาดำเนินการเลือกตั้ง 2 ใบ ที่การตัดสินใจของประชาชนที่แม้ว่าคะแนนแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ประชาชนจะเลือกพิทักษ์เดช เดชเดโช ที่สังกัดพรรคประชาธิปัตย์ หากแต่เป็นเลือกเพราะตัดสินใจจากตัวตนของ

พิทักษ์เดช เดชเดโช เท่านั้น ขณะที่คะแนนบัญชีรายชื่อเป็นของพรรครวมไทยสร้างชาติ เนื่องจากขึ้นชอบและอยากให้ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นนายก ซึ่งในช่วงเวลานี้ความเป็นคนใต้ไม่ได้มีส่วนในการตัดสินใจลงคะแนนเสียงแต่อย่างใด

สิ่งเดียวที่ยังคงเดิมในพื้นที่แห่งนี้ คือความเป็นอุดมการณ์อนุรักษ์นิยม เป็นเพราะปัจจัยในการตัดสินใจของประชาชนในการเลือกตั้งแต่ละครั้งยังคงแฝงไปด้วยแนวคิดอนุรักษ์นิยมเสมอ โดยเฉพาะการคงอยู่ของสถาบันพระมหากษัตริย์ ตั้งแต่การเลือกตั้ง พ.ศ. 2544 เป็นต้นมาจนถึงการเลือกตั้ง พ.ศ. 2566 แม้ว่าพรรคการเมืองในการเลือกของประชาชนจะเปลี่ยนไป แต่ก็ยังคงเลือกพรรคการเมืองที่ล้วนแล้วแต่เป็นพรรคการเมืองอนุรักษ์นิยม ประกอบกับตัวตนบารมีของหัวหน้าพรรคที่คนปากพนังชื่นชอบอย่างชวน หลีกภัย และประยุทธ์ จันทร์โอชา ที่ทั้งสองมีจุดร่วม คือการศรัทธาในสถาบันพระมหากษัตริย์ เป็นนายกที่มีความซื่อสัตย์สุจริต และประกอบไปด้วยศีลธรรมที่สามารถได้ว่า คนปากพนังยังคงต้องการ “นายกคนดี” เช่นเดียวกับอดีต

บทความวิจัยชิ้นนี้ สรุปได้ว่าพฤติกรรมทางการเมืองของคนปากพนังเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นจนเกิดเป็นพลวัตทางการเมืองอันสะท้อนผ่านผลการเลือกตั้งที่เกิดขึ้นทั้งสามช่วงเวลา โดยพฤติกรรมการตัดสินใจของคนปากพนังเปลี่ยนจากบารมีบุคคลและความเป็นภูมิภาคนิยม มาเป็นบารมีบุคคลผสมรวมกับนโยบายทางการเมือง และในท้ายที่สุด ก็มาสู่ช่วงการขับเคลื่อนจักรกลเศรษฐกิจการเมืองของเครือข่ายการเมืองของตระกูลเดชเดโช แต่ก็ยังให้ความสำคัญกับบารมีบุคคลและนโยบายประชารัฐของ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ดังนั้นแล้วจะเห็นได้ชัดเจนว่า เงื่อนไขในการตัดสินใจของประชาชนเพิ่มมากขึ้น โดยให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ที่ตนจะได้รับมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด แต่อย่างไรก็ตามพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ในอำเภอปากพนังในทุกยุคยังคงเป็นพื้นที่แห่งการเมืองความดีเช่นเดิม กล่าวคือปัจจุบันคนปากพนังยังอยากได้นายกคนดีเช่นเดิม หากแต่เพียงความดีไม่สามารถตอบโจทย์ความต้องการของคนปากพนังได้อย่างเพียงพอ จึงต้องเป็นทั้งการเมืองที่ปกครองด้วยคนดี และควบคู่ไปกับการแก้ไขปัญหาปากท้องได้ด้วยนั่นเอง

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยชิ้นนี้เสร็จสมบูรณ์ลงได้ด้วยดี เพราะได้รับการช่วยเหลือจากหลายภาคส่วน ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์ ที่เมตตาได้รับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.บุญศรี ยีหะ และรองศาสตราจารย์ ดร.อนุสรณ์ อุณโณ ที่เมตตาได้รับเป็นประธานและกรรมการสอบงานวิทยานิพนธ์ ทั้งยังให้คำแนะนำในงานวิจัยชิ้นนี้เป็นอย่างดี ตลอดจนมูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าและสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี ที่สนับสนุนทุนการศึกษาเพื่อใช้ในการศึกษาวิจัย นอกจากนี้ยังขอขอบคุณครอบครัว เพื่อน ๆ กัลยาณมิตรทุกคนที่คอยให้คำแนะนำให้การช่วยเหลือเสมอมา สุดท้ายนี้ขอขอบคุณ คุณภูวิศ (ปากาย) ที่ให้กำลังใจ และอยู่เคียงข้างตั้งแต่เริ่มเขียนงานวิจัยจนแล้วเสร็จ

References

- [1] Yeema, B. (2023). “*Nhok Bangkok*” (*Outside Bangkok*): *The Democrat Party monopolizes the southern region. An invented political history under the shadow of Chuan Leekpai*. The MATTER. https://thematter.co/social/outside-bangkok-democrat-party-southern-provinces/207431#google_vignette (In Thai)

- [2] Damchan, J. (2004). *The popularity of the Democrat Party in the southern region: A case study of constituencies 1 and 10 of Nakhon Si Thammarat province* [Master's Thesis, Chulalongkorn University]. (In Thai)
- [3] Yuthong, J. (2004). Local southern articles: Politics of the people's sector. *Southern Thai Studies Journal*, 7(1), 11– 18. (In Thai)
- [4] Election Commission of Thailand. (n.d). *National election result (the House of Representatives) Years 2001–2023* https://www.ect.go.th/ect_th/th/search?keywords=ผลเลือกตั้ง. (In Thai)
- [5] Gabriel, A., Russell, D., Bingham, P., & Strom. (2006). *Comparative politics today: A world view*. Longman Press.
- [6] Levine, R. (1960). The internalization of political values in stateless societies. *Society for Applied Anthropology*. 19(2), 51-58. <https://www.jstor.org/stable/44124896>
- [7] Chatburanontachai, S. (2023). *Image management of the government of General Prayuth Chan-o-cha from 2014 – 2022* [Doctor's Thesis, Siam University]. https://e-research.siam.edu/wp-content/uploads/2023/06/D.Pol_.Sc-2022-Thesis-Image-Management-of-the-Government-of-General-Prayuth-Chan-o-cha.pdf (In Thai)
- [8] Jumbala, P. (2004). *Political system: Basic knowledge*. Chulalongkorn University Press. (In Thai)
- [9] Det-Thongkham, A. (2016). Identity of the southern people as seen through the research on local fighting bulls. *Parichart Journal*, 15(2), 33–42. (In Thai)
- [10] Andrew, H. (2002). *Politics* (3rd ed). Palgrave Press.
- [11] Institute of Public Policy Studies and Walailak University. (1995). *Report of seminar on the relationship among regionalism, localism, Thai politics and society*. Walailak University Press. (In Thai)
- [12] Kitschelt, H. (2000). Linkage between citizens and politicians in democratic politics. *Comparative Political Studies*, 33(6-7), 845-879.
- [13] Pongsawat, P., & Aunphattanasilp, C. (2022). Contemporary political-economic machine in Thailand's local politics: Construction, operation, and local election in the 2020 election of Samut Prakan Provincial Administrative Organization. *King Prajadhipok's Institute journal*. 20(1), 105-140. (In Thai)
- [14] Det-Thongkham, A. (2016). Identity of the southern people as seen through the research on local Fighting Bulls. *Parichart Journal*, 15(2), 33–42. (In Thai)
- [15] Rakprachathai, V. (2020). *The development of ultra-conservative groups in the anti-Thaksin movement* [Master's Thesis, Chulalongkorn University]. <https://digital.car.chula.ac.th/cgi/viewcontent.cgi?article=5115&context=chulaetd> (In Thai)
- [16] Yuthong, J. (2004). Local southern articles: Politics of the people's sector. *Southern Thai Studies Journal*, 7(1), 11– 18. (In Thai)

- [17] Boonsuaykhan, R., & Boonsuaykhan, S. (2543). *The way of life of the people living in the basin of the Pak Phanang River as affected by state-led development from the first to the eighth development plan*. Nakhon Si Thammarat Rajabhat University Press. (In Thai)
- [18] One member of the Nakhon Si Thammarat Provincial Council. (2024, March 2). Personal interview [Personal interview].
- [19] Askew, M. (2008). *Performing political identity: The democrat party in southern Thailand*. Silkworm Books Press.
- [20] Yodboonreaug, W. (2017). *The economic history of the southern region of Thailand from 1782 to 1997*. Saksopha Press. (In Thai)
- [21] Natsupa, S., & Chanikompradit. (1998). *The southern viillage (eastern part) economy in the past*. Sangsanbooks Press. (In Thai)
- [22] Yodboonreaug, W. (2017). *The economic hiistory of the southern region of Thailand from 1782 to 1997*. Saksopha Press. (In Thai)
- [23] Eoseewong, N. (2017, July 23). The local 'Fighting Bull' big man. *Matichon*. (In Thai)
- [24] King Prajadhipok's Institute. (n.d). *Social welfare card*. wiki.kpi.ac.th/index.php?title=บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ (In Thai)
- [25] An academic in Pak Phanang District. (2024, March 2). Personal interview [Personal interview]
- [26] Thairath Online. (2019, January 7). Prayut Chan-o-cha climbed to repair the roofs of storm victims' homes. *Thairath Online*. <https://www.thairath.co.th/news/politic/1463956>. (In Thai)
- [27] Bank of Thailand. (n.d). *Covid crisis*. <https://www.bot.or.th/th/our-roles/special-measures/covid-19.html>. (In Thai)
- [28] Pongsawat, P., & Aunphattanasilp, C. (2022). Contemporary political-economic machine in Thailand's local politics: Construction, operation, and local election in the 2020 election of Samut Prakan Provincial Administrative Organization. *King Prajadhipok's Institute Journal*. 20(1),105-140. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/kpi_journal/article/view/253813/172571 (In Thai)
- [29] The Pak Phanang District populace (Anonymous). (2024, March 2). Personal interview [Personal interview]
- [30] One member of the Nakhon Si Thammarat Provincial Council. (2024, March 2). Personal interview [Personal interview]
- [31] The Pak Phanang District populace (Anonymous). (2024, March 2). Personal interview [Personal interview].
- [32] Ditjaroen, P. (2020). *Mixed electoral system*. Thammasat University Press. (In Thai)

ผลกระทบจากวิกฤตและการจัดการธุรกิจในภาวะวิกฤต
ของธุรกิจการท่องเที่ยวในประเทศไทย
Crisis Impact and Business Management in The Crisis
Of Tourism Business in Thailand

ศิริพงษ์ รักใหม่^{1*} วิลาสินี ยนต์วิทย์¹ และวัชรกร มยุรี¹
Siripong Rugmai^{1*}, Wilasinee Yonwikai¹, and Wacharakorn Mayuree¹

¹บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาลัยดุสิตธานี กรุงเทพฯ 10240

¹ Graduate School, Dusit Thani College, Bangkok, 10240, Thailand

* Corresponding author: E-mail address: siripong.ru@dtc.ac.th

(Received: September 16, 2024; Revised: November 13, 2024; Accepted: November 25, 2024)

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบของวิกฤตที่มีต่อธุรกิจการท่องเที่ยว มาตรการจัดการวิกฤตของภาครัฐ และการจัดการวิกฤตของธุรกิจการท่องเที่ยว ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาวิกฤตที่ส่งผลกระทบต่อธุรกิจการท่องเที่ยวในประเทศไทยในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา ด้วยวิธีการวิจัยเอกสารและสัมภาษณ์เชิงลึกบุคคลที่มีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับวิกฤตในธุรกิจการท่องเที่ยวจำนวน 10 ราย วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า ผลกระทบของวิกฤตครั้งใหญ่ที่ทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวลดลงมากที่สุดคือ วิกฤต COVID-19 นักท่องเที่ยวต่างชาติลดลงจาก 39.9 ล้านคน ในปี 2562 เหลือเพียง 4 แสนคน ในปี 2564 ภาครัฐมีมาตรการบรรเทาผลกระทบทางเศรษฐกิจในช่วงวิกฤตการท่องเที่ยว โดยให้ความช่วยเหลือด้านสินเชื่อแก่ธุรกิจท่องเที่ยวและกระตุ้นการท่องเที่ยวด้วยมาตรการลดหย่อนภาษี ส่วนการจัดการวิกฤตของธุรกิจการท่องเที่ยว ส่วนใหญ่ใช้กลยุทธ์การแสวงหารายได้ในช่วงวิกฤตด้วยการทำการตลาดกับนักท่องเที่ยวกลุ่มอื่นแทนกลุ่มที่หายไป โดยเน้นนักท่องเที่ยวกลุ่มเอเชียและตะวันออกกลางแทนนักท่องเที่ยวอเมริกาและยุโรป และหารายได้จากช่องทางอื่นแทนรายได้หลักจากนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะช่วงวิกฤต COVID-19 เน้นการหารายได้จากห้องอาหารแทนรายได้จากห้องพัก รวมทั้งการลดต้นทุนและค่าใช้จ่าย ด้วยการลดรายจ่ายไม่จำเป็นและจัดการบุคลากรโดยลดการจ้างพนักงานชั่วคราว ผูกอบรมให้พนักงานทำงานได้หลายแผนก และปิดพื้นที่ให้บริการบางส่วน

คำสำคัญ: ผลกระทบจากวิกฤต การจัดการวิกฤต ธุรกิจการท่องเที่ยว

Abstract

The research aims to study the impact of the crisis on the tourism business, the government's crisis management measures, and the crisis management of the tourism business. This qualitative research was used to study the crises that affected the tourism business in Thailand over the past 20 years. The research methods included document research and an in-depth interviews with 10 people with experience in the tourism business crisis. The data was analyzed using the content analysis method. The research results revealed that the impact of the major crisis that caused the number of tourists to decrease the most was the COVID-19 crisis. International tourists decreased from 39.9 million in 2019 to only 400,000 in 2021. The government has measures to alleviate the economic impact during the tourism crisis by providing loans to tourism businesses and stimulating tourism with tax deduction measures. As for crisis management, most tourism businesses used strategies to generate income during the crisis by marketing to other tourist groups instead of the lost groups. They focus on Asian and Middle Eastern tourists instead of American and European tourists and find income from other channels instead of the main income from tourists. In particular, during the COVID-19 crisis, they focused on generating income from restaurants instead of income from rooms, as well as reducing costs and expenses by reducing unnecessary expenses and managing personnel by reducing the hiring of temporary employees, training employees to work in multiple departments, and closing some service areas.

Keywords: Crisis Impact, Crisis Management, Tourism Business

บทนำ

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาการเกิดวิกฤตสำคัญในแต่ละครั้ง ได้ส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรม การท่องเที่ยวและธุรกิจที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิกฤตการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นในการ เดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวทั่วโลกที่มีสาเหตุมาจากการเกิดโรคระบาด อาทิ โรคซาร์และไข้หวัดนก เมื่อปี พ.ศ. 2546 – 2547 [1] โรคทางเดินหายใจตะวันออกกลางหรือ MERS (พ.ศ. 2555) เหตุการณ์ประท้วง และความวุ่นวายทางการเมืองในประเทศไทย (พ.ศ. 2548 – 2552 และ พ.ศ. 2556 – 2557) การเกิดอุทกภัย ครั้งใหญ่ของไทย (พ.ศ. 2554 – 2555) ที่เกิดน้ำท่วมพื้นที่ต่าง ๆ ในหลายภูมิภาครวมถึงกรุงเทพฯ และเหตุการณ์ ระเบิดบริเวณศาลพระพรหมแยกราชประสงค์ (พ.ศ. 2558) ที่ส่งผลให้นักท่องเที่ยวต่างชาติบาดเจ็บและเสียชีวิต การเกิดอุบัติเหตุเรือนักท่องเที่ยวล่มที่ จ.ภูเก็ต (พ.ศ. 2562) ทำให้นักท่องเที่ยวต่างชาติเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก ตลอดจนการเกิดโรคระบาดจากไวรัส COVID-19 ในปี พ.ศ. 2562 ที่เริ่มระบาดจากเมืองอู่ฮั่น (Wuhan) ประเทศจีน ติดต่อไปยังประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกผ่านการเดินทาง ส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในประเทศไทยมากกว่า 3 แสนล้านบาท [2] โดยทั่วไปธุรกิจการท่องเที่ยวมักได้รับผลกระทบ จากภาวะวิกฤตที่มีสาเหตุมาจากภาวะสงคราม การก่อการร้าย ภัยธรรมชาติ อุบัติเหตุจากการเดินทาง โรคระบาด ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาทางการเมือง และวิกฤตเศรษฐกิจ [3] ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการขาด ความเชื่อมั่นของนักท่องเที่ยวในด้านความปลอดภัยหรือปัญหาทางการเงิน (กำลังซื้อ) ทำให้การเดินทาง ท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศลดน้อยลง อย่างไรก็ตามผลกระทบหรือความเสียหายที่เกิดขึ้น ต่อธุรกิจการท่องเที่ยวและธุรกิจเกี่ยวเนื่อง จะขึ้นอยู่กับระยะเวลาของการเกิดวิกฤตและมาตรการความ ช่วยเหลือของภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

สาเหตุของการเกิดวิกฤตอาจเกิดได้ทั้งจากวิกฤตที่เกิดขึ้นจากธรรมชาติ (Natural Crisis) ได้แก่ ภัยธรรมชาติ โรคระบาด เป็นต้น และวิกฤตที่เกิดขึ้นจากมนุษย์ (Human-induced Crisis) เช่น สงคราม การก่อการร้าย และความขัดแย้งทางการเมือง เป็นต้น [3] การเกิดวิกฤตที่ส่งผลกระทบต่อธุรกิจการท่องเที่ยว ในประเทศไทยตลอดระยะเวลา 20 ปีที่ผ่านมา มีทั้งวิกฤตที่เกิดจากธรรมชาติและวิกฤตที่เกิดจากมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นการเกิดอุทกภัยครั้งใหญ่ในปี พ.ศ. 2554 ที่สร้างความเสียหายถึง 1.44 ล้านล้านบาท ครอบคลุม แหล่งท่องเที่ยวสำคัญของไทยถึงร้อยละ 61.7 ความขัดแย้งและความรุนแรงทางการเมืองหลายครั้งที่ยกเว้น ระยะเวลายาวนานเกือบ 10 ปี การชุมนุมประท้วงหลายครั้งเกิดความรุนแรง และสร้างความเสียหายต่อการท่องเที่ยว หลายแสนล้านบาท และการเกิดโรคระบาด โดยเฉพาะวิกฤต COVID-19 ที่กินระยะเวลานานถึง 3 ปี ส่งผลกระทบต่อธุรกิจการท่องเที่ยวอย่างหนัก นักท่องเที่ยวต่างชาติลดลงจาก 40 ล้านคน เหลือเพียง 400,000 คนในช่วง 3 ปีที่วิกฤตยืดเยื้อ การเกิดวิกฤตในแต่ละครั้งได้ส่งผลกระทบต่อธุรกิจการท่องเที่ยวมากน้อยแตกต่างกัน การเกิดวิกฤตนอกจากจะส่งผลกระทบต่อธุรกิจการท่องเที่ยวในภาพรวมแล้ว ยังอาจส่งผลให้เกิดความเสียหายต่อธุรกิจในด้านการทำลายชื่อเสียงและความน่าเชื่อถือขององค์กรและผู้บริหาร หรืออาจทำให้สูญเสียด้านรายได้ กระบวนการสร้างคุณค่า ตำแหน่งการแข่งขัน และธุรกิจต่อเนื่อง [4] ผลกระทบ และความเสียหายที่เกิดจากวิกฤตมีทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยเฉพาะวิกฤตจากโรคระบาด COVID-19 นอกจากส่งผลกระทบต่อภาวะเศรษฐกิจยังส่งผลกระทบต่อความอยู่รอดขององค์กรธุรกิจอีกด้วย การจัดการกับ วิกฤตที่มีประสิทธิภาพและลดความสูญเสียขององค์กรได้ดีที่สุด ควรมองในลักษณะบูรณาการมากกว่า การให้ความสำคัญกับขั้นตอนการจัดการวิกฤตขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่ง ควรเรียนรู้และใช้ประสบการณ์จาก

เหตุการณ์วิกฤตที่ผ่านมา เพื่อหาทางพัฒนาประสิทธิภาพของกระบวนการจัดการวิกฤต การแก้ไขปัญหาที่เกิดจากวิกฤตและการจัดการในภาวะวิกฤตของธุรกิจการท่องเที่ยว รวมถึงนโยบายและมาตรการของภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นับเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้สามารถลดผลกระทบที่เกิดจากวิกฤตและช่วยฟื้นฟูธุรกิจการท่องเที่ยวให้สามารถกลับมาขยายตัวได้ตามปกติ

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการวิกฤตของธุรกิจการท่องเที่ยวในช่วงที่ผ่านมา พบว่าส่วนใหญ่ศึกษาในบริบทของการนำเสนอแนวทางการจัดการวิกฤตในเชิงหลักการและทฤษฎีซึ่งครอบคลุมตั้งแต่ก่อนการเกิดวิกฤต ระหว่างเกิดวิกฤต และการฟื้นฟูธุรกิจหลังเกิดวิกฤต [5] การศึกษาผลกระทบและการปรับตัวของภาคธุรกิจในช่วงวิกฤต [6] รวมทั้งการให้ความสำคัญกับการสื่อสารในภาวะวิกฤตและการใช้กลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อการจัดการวิกฤต [7] นอกจากนี้งานวิจัยส่วนใหญ่เน้นการศึกษาผลกระทบจากวิกฤตหรือการจัดการวิกฤตในบริบทเฉพาะด้านหรือพื้นที่ เช่น การศึกษาเฉพาะวิกฤตเศรษฐกิจ หรือวิกฤตการเมือง การศึกษาเฉพาะธุรกิจโรงแรม การศึกษาเฉพาะพื้นที่จังหวัดใดจังหวัดหนึ่ง เป็นต้น ยังไม่มีงานวิจัยที่รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการเกิดวิกฤตและผลกระทบของวิกฤตที่มีต่อธุรกิจต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งธุรกิจการท่องเที่ยวและธุรกิจที่เกี่ยวข้องในประเทศไทย เพื่อให้เป็นแหล่งรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเกิดวิกฤตซึ่งส่งผลกระทบต่อธุรกิจการท่องเที่ยว การกำหนดนโยบายและมาตรการของภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อช่วยเหลือธุรกิจการท่องเที่ยว และการจัดการธุรกิจของธุรกิจการท่องเที่ยวในช่วงที่เกิดวิกฤตแต่ละครั้ง การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาค้นคว้าในประเด็นดังกล่าว เพื่อจัดระบบข้อมูลเกี่ยวกับการเกิดวิกฤตในธุรกิจการท่องเที่ยวของไทยไว้เป็นประโยชน์สืบต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลกระทบของวิกฤตที่มีต่อธุรกิจการท่องเที่ยว
2. เพื่อศึกษามาตรการของภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการภาวะวิกฤตและช่วยเหลือธุรกิจการท่องเที่ยว
3. เพื่อศึกษาการจัดการธุรกิจภาวะวิกฤตของธุรกิจการท่องเที่ยว

การทบทวนวรรณกรรม

คำว่าวิกฤต หรือ Crisis มาจากคำว่า Crisis ในภาษากรีกซึ่งแปลว่า การเปลี่ยนแปลง (Differentiation) หรือ การตัดสินใจ (Decision) ในอดีตมักนิยมใช้มากในด้านการแพทย์ และเริ่มมีการใช้กันอย่างแพร่หลายมากขึ้นเมื่อเกิดวิกฤตทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมตั้งแต่ศตวรรษที่ 16 เป็นต้นมา [3] คำว่าวิกฤตมักถูกใช้ในความหมายเดียวกับคำว่าวิกฤตการณ์ ซึ่งราชบัณฑิตยสถานให้ความหมายไว้ว่า หมายถึง เหตุการณ์อันวิกฤต ส่วนในพจนานุกรมของ Oxford ได้ให้ความหมายของคำว่าวิกฤต (Crisis) ไว้ว่า หมายถึง ช่วงเวลาที่มีปัญหาหนักหรือช่วงเวลาอันตราย หรือเป็นช่วงเวลาที่ต้องมีการตัดสินใจ [4] ทั้งนี้ Glaesser [3] ได้จำแนกประเภทของวิกฤตที่ส่งผลกระทบต่อธุรกิจการท่องเที่ยวออกเป็น 2 ประเภท คือ วิกฤตที่เกิดขึ้นจากธรรมชาติ (Natural Crisis) เช่น ภัยธรรมชาติ โรคระบาด เป็นต้น และวิกฤตที่เกิดขึ้นจากมนุษย์ (Human-induced Crisis) เช่น สงคราม อุบัติเหตุรุนแรง ปัญหาสิ่งแวดล้อม การก่อการร้าย วิกฤตทางการเมือง และวิกฤตเศรษฐกิจ เป็นต้น ดังนั้น ผลกระทบของวิกฤตที่มีต่อธุรกิจการท่องเที่ยวจึงหมายถึง เหตุการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานของสถานประกอบการในธุรกิจการท่องเที่ยว แนวคิดด้านการจัดการวิกฤต (Crisis Management) เป็นเครื่องมือ

ในการบริหารจัดการขององค์กรธุรกิจ โดยอาจเป็นส่วนหนึ่งของแผนกลยุทธ์องค์กรสำหรับภาวะฉุกเฉินเมื่อเกิดเหตุการณ์ที่นอกเหนือความคาดหมาย [5] ในขณะที่เดียวกันองค์กรธุรกิจต้องมีการวางแผนกลยุทธ์โดยการกำหนดกระบวนการและมาตรการเพื่อการป้องกันและรับมือกับวิกฤต ทั้งด้านการป้องกันการเกิดวิกฤต การกำจัดวิกฤตเพื่อลดความเสียหาย และการฟื้นฟูหลังวิกฤต [3] ทั้งนี้เครื่องมือหรือมาตรการในการจัดการกับวิกฤตนั้น ส่วนใหญ่มีการนำเสนอกลยุทธ์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการซึ่งเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไป เช่น การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) การจัดการความเสี่ยง (Risk Management) การจัดการเชิงกลยุทธ์ (Strategic Management) และกลยุทธ์การสื่อสาร (Communication Strategy) เป็นต้น

ผลกระทบของวิกฤตที่มีต่อธุรกิจการท่องเที่ยวมีส่วนสำคัญที่ทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวลดลง และเกิดความเสียหายต่อธุรกิจการท่องเที่ยวประเภทต่าง ๆ เช่น โรงแรม ร้านอาหาร ธุรกิจนำเที่ยว เป็นต้น เหตุการณ์วิกฤตที่ส่งผลกระทบต่อภาวะการท่องเที่ยวในประเทศไทย นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 เป็นต้นมา ตลอดระยะเวลาประมาณ 20 ปีที่ผ่านมา เหตุการณ์วิกฤตเหล่านี้มีที่มาจากหลากหลายปัจจัยทั้งภัยธรรมชาติ ภัยจากการกระทำของมนุษย์ วิกฤตทางการเงิน ปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง รวมถึงโรคระบาด แต่ละเหตุการณ์อาจส่งผลกระทบต่อธุรกิจการท่องเที่ยวในบริษัทที่แตกต่างกันไป ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีบทบาทสำคัญในการจัดการเพื่อควบคุมวิกฤตพร้อมทั้งออกมาตรการแก้ไขปัญหาหรือลดผลกระทบจากวิกฤตได้ [8] ในขณะที่เดียวกันภาคธุรกิจต่าง ๆ ในธุรกิจการท่องเที่ยวก็ต้องพยายามใช้มาตรการเพื่อแก้ไขปัญหาวิกฤตให้ผ่านพ้นไปได้

สรุปผลการทบทวนวรรณกรรมงานวิจัยอื่นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการวิกฤตในธุรกิจการท่องเที่ยวพบว่า ส่วนใหญ่มุ่งศึกษาวิจัยถึงผลกระทบจากวิกฤตและวิธีการจัดการในภาวะวิกฤตขององค์กรธุรกิจหรือหน่วยงานต่าง ๆ ภายใต้อุบัติการณ์วิกฤตเฉพาะเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งที่ค่อนข้างสำคัญและส่งผลกระทบต่อในวงกว้าง เช่น วิกฤตเศรษฐกิจ วิกฤตโรคระบาด และวิกฤตทางการเมือง เป็นต้น [8] นอกจากนี้ยังมีการเน้นศึกษาวิจัยการจัดการวิกฤตที่เกี่ยวข้องกับประเด็นหลักบางประเด็น เช่น ด้านการสื่อสารในภาวะวิกฤต ด้านการจัดการบุคลากร เป็นต้น ทั้งนี้ในช่วง 2 – 3 ปีที่ผ่านมา สามารถค้นพบงานวิจัยจำนวนมากที่ให้ความสำคัญในการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการวิกฤต โดยเฉพาะวิกฤตโรคระบาด COVID-19 เนื่องจากถือเป็นวิกฤตครั้งรุนแรงที่สุดในรอบหลายปี ซึ่งส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม และวิถีชีวิตของคนไปทั่วโลก [9-10]

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารตามแนวทางของการวิจัยเอกสาร (Document Research) เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการเกิดวิกฤตที่ส่งผลกระทบต่อธุรกิจการท่องเที่ยวในประเทศไทยในช่วงระยะเวลา 20 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2546 – 2565) พร้อมทั้งเก็บรวบรวมข้อมูลผลกระทบและการจัดการธุรกิจภาวะวิกฤตของธุรกิจการท่องเที่ยวจากบุคคลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากบุคคลที่เคยมีประสบการณ์หรือมีส่วนร่วมอยู่ในธุรกิจการท่องเที่ยวในช่วงที่เกิดภาวะวิกฤต

ประชากรและตัวอย่าง

ประชากรหลักที่ใช้ในการวิจัยครอบคลุมทั้งเอกสารและบุคคล โดยศึกษาเอกสารหลักฐานที่มีการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับวิกฤตในธุรกิจการท่องเที่ยวแต่ละครั้ง มุ่งเก็บรวบรวมเอกสารเกี่ยวกับเหตุการณ์

วิกฤตในช่วงระยะเวลาไม่เกิน 20 ปี (พ.ศ. 2546 – 2565) เนื่องจากเป็นเหตุการณ์วิกฤตที่เกิดขึ้นยังไม่นานมาก ยังสามารถสืบค้นข้อมูลและเอกสารต่าง ๆ ได้ ในส่วนของการศึกษาจากบุคคล ศึกษาจากบุคคลที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจการท่องเที่ยว หรือเคยมีประสบการณ์ในช่วงการเกิดวิกฤตซึ่งส่งผลกระทบต่อธุรกิจการท่องเที่ยว ในระยะเวลา 20 ปีที่ผ่านมา

การคัดเลือกตัวอย่าง พิจารณาจากเอกสารหลักฐานที่มีการบันทึกเรื่องราวเกี่ยวข้องกับสถานการณ์วิกฤตที่ส่งผลกระทบต่อธุรกิจการท่องเที่ยวตลอดระยะเวลา 20 ปี (พ.ศ. 2546 – 2565) โดยตรวจสอบเอกสารตามเกณฑ์การประเมินเอกสารทั้งเกณฑ์การประเมินภายนอก (External Criticism) เพื่อพิจารณาความถูกต้องในความเป็นเอกสารที่แท้จริง และเกณฑ์การประเมินเอกสารภายใน (Internal Criticism) เพื่อพิจารณาความน่าเชื่อถือของเนื้อหาที่ปรากฏในเอกสาร ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลตามประเด็นสำคัญที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง เทียบตรง และมีความน่าเชื่อถือมากที่สุด ในส่วนของการเก็บรวบรวมข้อมูลจากบุคคล กำหนดเกณฑ์การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักจากประสบการณ์ที่เคยเกี่ยวข้องกับวิกฤตครั้งสำคัญ ๆ ในช่วงระยะเวลา 20 ปีที่ผ่านมา โดยคัดเลือกผู้เกี่ยวข้องที่เคยเป็นผู้ประกอบการหรือผู้บริหารธุรกิจด้านการท่องเที่ยว 5 ประเภท ได้แก่ ธุรกิจนำเที่ยว ธุรกิจโรงแรม ธุรกิจร้านอาหาร ธุรกิจสปา และธุรกิจแหล่งท่องเที่ยวหรือขายของที่ระลึก ทั้งนี้เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเอกสาร โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจงเพื่อให้ได้บุคคลตรงตามวัตถุประสงค์ (Purposive Sampling) ควบคู่กับการแนะนำบุคคลหรือการอ้างอิงปากต่อปาก (Snowball Sampling Technique) เพื่อการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และเก็บรวบรวมข้อมูลให้ครอบคลุมธุรกิจการท่องเที่ยวแต่ละประเภท จำนวนเป็น 5 ธุรกิจ ได้แก่ ธุรกิจนำเที่ยว ธุรกิจโรงแรม ธุรกิจร้านอาหาร ธุรกิจสปา และธุรกิจแหล่งท่องเที่ยวหรือขายของที่ระลึก จำนวนตัวอย่างธุรกิจละ 2 คน รวมจำนวนบุคคลที่สัมภาษณ์เชิงลึกทั้งสิ้น 10 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) การศึกษาเอกสาร สืบค้นเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเกิดวิกฤตที่ส่งผลกระทบต่อธุรกิจการท่องเที่ยวในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา โดยศึกษาจากเอกสารทุกประเภท เช่น งานวิจัย บทความวิชาการ รายงานประจำปี หนังสือ ตำรา บทสัมภาษณ์ บทวิเคราะห์ และข่าว เป็นต้น ทั้งนี้ได้คำนึงถึงคุณภาพของเอกสารตามหลักเกณฑ์การประเมินเอกสารในการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เที่ยงตรงและมีความเชื่อมั่นได้สูง โดยใช้แบบบันทึกเป็นเครื่องมือวิจัย มุ่งเก็บข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบจากวิกฤต นโยบายและมาตรการภาครัฐ และกลยุทธ์หรือมาตรการการจัดการที่ภาคธุรกิจการท่องเที่ยวใช้ในภาวะวิกฤต

2) การศึกษาจากบุคคล ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกบุคคลที่เลือกโดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกจากประสบการณ์ในการจัดการวิกฤตที่เคยเกี่ยวข้องหรือเคยมีประสบการณ์ในช่วงที่เกิดวิกฤตซึ่งส่งผลกระทบต่อธุรกิจการท่องเที่ยวในประเทศไทยในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Questions) เพื่อสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดจากวิกฤตในธุรกิจการท่องเที่ยวแต่ละครั้ง รวมถึงการจัดการวิกฤตของธุรกิจต่าง ๆ ในช่วงที่เกิดวิกฤตตามประสบการณ์ที่เกี่ยวข้อง

การพิทักษ์สิทธิ์ตัวอย่าง

การวิจัยในครั้งนี้ได้ผ่านการพิจารณาโดยคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคนมหาวิทยาลัยรังสิต เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2565 เอกสารรับรองเลขที่ COA. No. RSUERB2022-129 โดยระบุว่า การเก็บข้อมูล

จากการสัมภาษณ์กลุ่มบุคคลในการวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการติดต่อสอบถามเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์ด้วยความสมัครใจ โดยไม่มีการระบุชื่อและสถานที่ทำงานของผู้ให้สัมภาษณ์ (ผู้เข้าร่วมวิจัย) คำถามและข้อมูลที่สัมภาษณ์จะไม่ส่งผลกระทบต่อผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม และผู้ให้ข้อมูลมีสิทธิที่จะตอบคำถามหรือไม่ก็ได้ โดยผู้วิจัยได้ส่งคำถามในการสัมภาษณ์ให้พิจารณาล่วงหน้าและให้เวลาในการตัดสินใจเข้าร่วมการวิจัยไม่น้อยกว่า 1 สัปดาห์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ข้อมูลทั้งจากการวิจัยเอกสารและการสัมภาษณ์จากบุคคล เพื่อสรุปสาระตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามกระบวนการวิเคราะห์เนื้อหา [11] โดยการเปรียบเทียบจัดระบบสาระสำคัญ จำแนกประเด็นข้อมูล จัดกลุ่ม ลดทอนข้อมูล และเรียงลำดับเวลา นำข้อมูลมาเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์วิกฤต ผลกระทบจากวิกฤตที่มีต่อธุรกิจการท่องเที่ยว และการจัดการวิกฤตในธุรกิจการท่องเที่ยวตลอดระยะเวลา 20 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2546 – 2565) จากนั้นทำการสังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยครอบคลุมประเด็นสำคัญที่กำหนดไว้ ได้แก่ ผลกระทบจากวิกฤตที่มีต่อธุรกิจการท่องเที่ยว มาตรการช่วยเหลือจากภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการภาวะวิกฤตและช่วยเหลือธุรกิจการท่องเที่ยว และการจัดการธุรกิจภาวะวิกฤตของธุรกิจการท่องเที่ยว

สรุปผลการวิจัย

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเหตุการณ์วิกฤตที่ส่งผลกระทบต่อธุรกิจการท่องเที่ยวของไทย ในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2546-2565) พบว่า เหตุการณ์วิกฤตต่าง ๆ มีที่มาจากหลายปัจจัยทั้งภัยธรรมชาติ การกระทำของมนุษย์ วิกฤตทางการเงินหรือเศรษฐกิจ ปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง รวมถึงโรคระบาด โดยสามารถสรุปที่มาของเหตุการณ์วิกฤตที่ส่งผลกระทบต่อธุรกิจการท่องเที่ยวในประเทศไทยจำนวน 13 เหตุการณ์ ปัจจัยที่เป็นสาเหตุทำให้เกิดวิกฤตบ่อยครั้งที่สุด คือ ความขัดแย้งทางการเมือง ซึ่งเกิดขึ้นจำนวน 3 ครั้ง กินระยะเวลายาวนานกว่า 8 ปี (พ.ศ. 2549 ถึง 2557) วิกฤตที่มีสาเหตุมาจากการก่อการร้ายหรือก่อความวุ่นวาย โดยมีเหตุการณ์ลอบวางระเบิดสถานที่สำคัญในกรุงเทพฯ และปริมณฑล เกิดขึ้นจำนวน 3 ครั้ง ในขณะที่ วิกฤตที่เกิดจากโรคระบาด และมีสาเหตุมาจากภัยธรรมชาติ เกิดขึ้นเหตุการณ์ละ 2 ครั้งเท่ากัน นอกจากนี้ ยังมีเหตุการณ์วิกฤตที่มีสาเหตุมาจากสงคราม (สหรัฐอเมริกากับอิรัก) วิกฤตเศรษฐกิจโลก (วิกฤตซับไพร์ม) และการปราบปรามธุรกิจผิดกฎหมาย (ทัวร์ศูนย์เหรียญ) ที่เกิดขึ้นเหตุการณ์ละ 1 ครั้ง โดยสามารถสรุปผลกระทบได้ตามตารางที่ 1 (Table 1)

ผลการศึกษาผลกระทบจากวิกฤตที่มีต่อธุรกิจการท่องเที่ยวตามตารางที่ 1 สามารถสรุปผลกระทบจากเหตุการณ์วิกฤตในครั้งสำคัญที่มีต่อธุรกิจการท่องเที่ยวของไทยได้ดังนี้ ผลกระทบในช่วงที่เกิดวิกฤตโรคซาร์ระบาด (SARs) ปี พ.ศ. 2545 - 2546 ส่งผลให้นักท่องเที่ยวต่างชาติในไทยลดลงร้อยละ 7 สูญเสียรายได้จากการท่องเที่ยวประมาณ 34,500 ล้านบาท เหตุการณ์คลื่นยักษ์สึนามิปลายปี พ.ศ. 2547 ซึ่งส่งผลกระทบต่อเฉพาะใน 6 จังหวัดภาคใต้ สูญเสียรายได้จากการท่องเที่ยวประมาณ 30,000 ล้านบาท ในขณะที่เกิดเหตุการณ์วางระเบิดในกรุงเทพฯ 3 ครั้ง โดยครั้งที่ได้รับผลกระทบมากที่สุด คือ ในปี พ.ศ. 2558 ทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติลดลงถึงร้อยละ 13.7 สูญเสียรายได้กว่า 64,000 ล้านบาท ส่วนเหตุการณ์ความขัดแย้ง

ทางการเมือง ซึ่งเกิดขึ้นหลายครั้งหลังรัฐประหาร ปี พ.ศ. 2549 เป็นต้นมาต่อเนื่องกันยาวนานกว่า 8 ปี ส่งผลกระทบต่อบรรยากาศการท่องเที่ยวของไทย และความเชื่อมั่นในความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะช่วงปี พ.ศ. 2551 เหตุการณ์ชุมนุมปิดสนามบินทำให้เกิดความเสียหายสูงถึงประมาณ 2 แสนล้านบาท ภายหลังจากความขัดแย้งทางการเมืองของไทยคลี่คลายลง บรรยากาศการท่องเที่ยวกลับสู่ภาวะปกติ นักท่องเที่ยวต่างชาติมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจนถึงปี พ.ศ. 2562 มีจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติสูงถึง 39.9 ล้านคน จนเกิดวิกฤตโรคระบาด COVID-19 ส่งผลให้นักท่องเที่ยวต่างชาติในไทย ปี พ.ศ. 2563 - 2564 ลดลงเหลือเพียง 6.7 ล้านคน และ 4 แสนคน ตามลำดับ

Table 1 Number of foreign tourists and income from foreign tourist tourism during the crisis period between 2002 and 2023

Year	Crisis Event	Number (Million)	Income (Billion Baht)
2002	SARs	10.8	323.5
2004	SARs and Iraq War	10.0	309.3
2005	Tsunami (End of year)	11.7	384.4
2006	Coup d'état (CDRM) Bombing in Bangkok and its vicinity	13.8	482.3
2008	The Yellow Shirts' political rally and The US financial crisis (subprime)	14.6	574.5
2010	Red Shirt political rally	15.9	592.8
2011	Great flood	19.2	776.2
2013	Political gathering of PDRC Coup d'état (NCPO)	26.6	1,207.2
2015	Bombing at Ratchaprasong Intersection	21.4	1,118.8
2016	Zero Dollar Tour	32.5	1,633.5
2019	Multiple bombings in Bangkok COVID-19 pandemic (began at the end of the year)	39.9	1,911.8
2020	COVID-19 pandemic (severe outbreak)	6.7	332.0
2021	COVID-19 pandemic (starting to ease)	0.4	24.0

การสรุปผลการวิจัยสามารถจำแนกตามวัตถุประสงค์ได้ดังต่อไปนี้

1. ผลกระทบของวิกฤตที่มีต่อธุรกิจการท่องเที่ยว

1) ผลกระทบต่อจำนวนนักท่องเที่ยว เหตุการณ์วิกฤตที่ส่งผลกระทบต่อธุรกิจการท่องเที่ยว ส่วนใหญ่จะมีจุดเริ่มต้นจากการส่งผลกระทบต่อจำนวนนักท่องเที่ยวเมื่อเกิดเหตุการณ์วิกฤต ทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวลดลงมากอย่างมีนัยสำคัญ จนส่งผลกระทบต่อธุรกิจต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น ธุรกิจนำเที่ยว ธุรกิจจำหน่ายสินค้าที่ระลึก ธุรกิจโรงแรม ธุรกิจสปา และธุรกิจร้านอาหาร เป็นต้น นอกจากนี้ผลกระทบจากเหตุการณ์วิกฤตที่ทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวลดลงยังส่งผลกระทบต่อธุรกิจอื่นที่เกี่ยวข้องเนื่องจากการท่องเที่ยว

ที่ยาวอีกด้วย เช่น ธุรกิจรถขนส่ง ธุรกิจเดินเรือสำหรับการท่องเที่ยว ธุรกิจโรงแรม เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวที่พึ่งพากลุ่มนักท่องเที่ยวต่างชาติเป็นหลัก ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ. 2544 – 25566 พบว่า โดยทั่วไปจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติจะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเกือบทุกปี ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากนโยบายและมาตรการส่งเสริมการท่องเที่ยวของไทยที่ได้ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามมีเหตุการณ์วิกฤตบางเหตุการณ์ที่เป็นสาเหตุสำคัญทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติลดลงเมื่อเทียบกับปีก่อนหน้า โดยในปี พ.ศ. 2548 หลังเหตุการณ์วิกฤตคลื่นยักษ์สึนามิเมื่อปลายปี พ.ศ. 2547 ที่สร้างความเสียหายให้กับ 6 จังหวัดชายทะเลแถบอันดามัน ทำให้มีนักท่องเที่ยวต่างชาติเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยลดลงเล็กน้อย ต่อมาในปี พ.ศ. 2552 ความขัดแย้งทางการเมืองที่เริ่มรุนแรงมากขึ้นตั้งแต่การรัฐประหารในปี พ.ศ. 2549 ต่อเนื่องมาจนถึง ปี พ.ศ. 2551 ที่มีเหตุการณ์ชุมนุมประท้วงปิดสนามบิน กอปรกับเกิดวิกฤตเศรษฐกิจโลกที่เป็นผลมาจากวิกฤตซับไพรม์ (Subprime) ในสหรัฐอเมริกา ส่งผลให้นักท่องเที่ยวต่างชาติในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2552 ลดลงประมาณร้อยละ 3.5 จากปี พ.ศ. 2551 ต่อมาในปี พ.ศ. 2556 ความขัดแย้งทางการเมืองที่ยังคงดำรงอยู่และมีการชุมนุมเกิดขึ้นเป็นระยะ ๆ จนนำไปสู่การรัฐประหาร ทำให้บรรยากาศในการท่องเที่ยวของไทยซบเซาอย่างต่อเนื่องเกือบ 2 ปี ส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติในปี พ.ศ. 2557 ลดลงร้อยละ 6.8 เมื่อเทียบกับปี พ.ศ. 2556 ในขณะที่ปี พ.ศ. 2558 ได้รับผลกระทบเพิ่มเติมจากเหตุการณ์วางระเบิดบริเวณแยกราชประสงค์ ส่งผลให้นักท่องเที่ยวต่างชาติลดลงถึงร้อยละ 13.7 เมื่อเทียบกับปี พ.ศ. 2557 หลังจากความขัดแย้งทางการเมืองของไทยเริ่มคลี่คลายลง บรรยากาศการท่องเที่ยวกลับสู่ภาวะปกติ ทำให้นักท่องเที่ยวต่างชาติมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจนถึงปี พ.ศ. 2562 ที่มีจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติถึง 39.9 ล้านคน จนเกิดวิกฤตครั้งสำคัญในปี พ.ศ. 2563 คือ วิกฤตโรคระบาด COVID-19 ซึ่งกินระยะเวลายาวนานเกือบ 3 ปี ส่งผลให้นักท่องเที่ยวต่างชาติในปี พ.ศ. 2563 - 2564 ลดลงเหลือเพียง 6.7 ล้านคน และ 4 แสนคน ตามลำดับ

2) ผลกระทบที่มีต่อภาวะเศรษฐกิจ เหตุการณ์วิกฤตด้านเศรษฐกิจนับเป็นสาเหตุสำคัญหนึ่งซึ่งส่งผลต่อภาคการท่องเที่ยว เนื่องจากเมื่อเกิดภาวะเศรษฐกิจถดถอย ประชาชนขาดรายได้ ความต้องการท่องเที่ยวมักซบเซาตามไปด้วย หลายครั้งการเกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจในต่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นสาเหตุมาจากปัญหาวิกฤตทางการเงิน สงครามทางการค้าระหว่างประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจของโลก หรือการเกิดสงครามในภูมิภาคสำคัญของโลก ทำให้เศรษฐกิจโลกมีการขยายตัวในระดับต่ำ หรือเกิดภาวะถดถอยจนส่งผลกระทบต่อภาวะการท่องเที่ยวทั่วโลก เพราะนักท่องเที่ยวชะลอการเดินทางท่องเที่ยวเนื่องจากมีปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ เหตุการณ์วิกฤตสำคัญเหตุการณ์หนึ่งที่เกิดในต่างประเทศ แต่ส่งผลกระทบต่อภาวะเศรษฐกิจไปทั่วโลก รวมถึงประเทศไทย ก็คือ ปัญหาวิกฤตทางการเงินหรือซับไพรม์ (Subprime) ในประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อปี พ.ศ. 2551 และวิกฤตทางเศรษฐกิจในยุโรป ได้ส่งผลกระทบต่อธุรกิจการท่องเที่ยวทั้งในต่างประเทศ และในประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติชะลอตัวลงอย่างมากตามภาวะเศรษฐกิจถดถอยที่เกิดขึ้นในแต่ละประเทศ

3) ผลกระทบต่อความเชื่อมั่นในความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว เหตุการณ์วิกฤตส่วนใหญ่ซึ่งส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นที่มีต่อความปลอดภัยในการเดินทางท่องเที่ยวในสถานที่ต่าง ๆ ที่เกิดเหตุการณ์ไม่ปกติของนักท่องเที่ยว มักเป็นเหตุการณ์สำคัญที่มีสาเหตุมาจากปัจจัยหลัก ๆ ที่อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวได้ เช่น เหตุการณ์วิกฤตจากภัยธรรมชาติ วิกฤตโรคระบาด การชุมนุมประท้วงทางการเมือง และการก่อการร้ายหรือการวางระเบิดในสถานที่ท่องเที่ยว เป็นต้น

2. มาตรการของภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการภาวะวิกฤตและช่วยเหลือธุรกิจการท่องเที่ยว

สรุปผลการศึกษเกี่ยวกับมาตรการของภาครัฐในการจัดการวิกฤตในช่วงเหตุการณ์วิกฤตโรคซาร์ (SARS) และสงครามอิรัก ในปี พ.ศ. 2546 พบว่า วิกฤตดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อภาพรวมของเศรษฐกิจโลก โดยเฉพาะประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นกลุ่มเสี่ยงต่อการระบาดของโรคซาร์ ได้แก่ จีน ฮองกง ไต้หวัน สิงคโปร์ และเวียดนาม รวมทั้งส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นในการเดินทางเนื่องจากความกังวลจากโรคระบาดและความปลอดภัยจากการก่อการร้ายอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากสงครามระหว่างสหรัฐอเมริกาและอิรัก ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อธุรกิจการท่องเที่ยว และธุรกิจเกี่ยวเนื่อง อย่างไรก็ตามในช่วงปลายปี พ.ศ. 2546 ภาวะเศรษฐกิจเอเชียได้ชะลอตัวลงเพียงเล็กน้อย เนื่องจากประเทศต่าง ๆ ควบคุมสถานการณ์วิกฤตได้รวดเร็วหลายประเทศ เช่น สิงคโปร์ มาเลเซีย จีน และไทย ได้ดำเนินมาตรการเพื่อบรรเทาผลกระทบทางเศรษฐกิจ เช่น การให้ความช่วยเหลือด้านสินเชื่อแก่ธุรกิจท่องเที่ยว และการกระตุ้นการท่องเที่ยวด้วยโปรแกรมท่องเที่ยวราคาถูกรวมทั้งการออกมาตรการทางการเงินและการคลังเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ การเกิดเหตุการณ์วิกฤตในแต่ละครั้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิกฤตที่ส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยและความเชื่อมั่นของนักท่องเที่ยว ภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมักให้ความสำคัญต่อการสร้างความเชื่อมั่นในการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวภายหลังเกิดเหตุการณ์ ด้วยการให้ข้อมูลและชี้แจงข้อเท็จจริงต่าง ๆ เกี่ยวกับเหตุการณ์วิกฤตให้มีความชัดเจนมั่นใจว่าปลอดภัย

เหตุการณ์วิกฤตโรคระบาด COVID-19 นับเป็นเหตุการณ์วิกฤตครั้งรุนแรงที่สุดครั้งหนึ่งที่เคยเกิดขึ้นในโลกนี้ รัฐบาลต่าง ๆ ทุกประเทศทั่วโลกจึงให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหาวิกฤตโดยใช้มาตรการต่าง ๆ ที่แตกต่างกันไปตามบริบทความรุนแรงของการระบาดและผลกระทบที่เกิดขึ้น ในส่วนของประเทศไทยรัฐบาลได้ออกมาตรการต่าง ๆ เพื่อแก้ไขและบรรเทาวิกฤตออกอย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลาของการระบาดที่ยาวนานถึง 3 ปี ทั้งมาตรการควบคุมโรค มาตรการช่วยเหลือทางด้านสาธารณสุข การเว้นระยะห่างทางสังคม รวมถึงมาตรการเยียวยาทางด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ประเทศไทยสามารถดำเนินการในการจัดการวิกฤตโรคระบาด COVID-19 ได้อย่างมีประสิทธิภาพจนได้รับการชื่นชมจากนานาชาติ คือ การดำเนินการอย่างรวดเร็วและเด็ดขาด

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) เป็นหน่วยงานหนึ่งของรัฐที่มีบทบาทสำคัญต่อการจัดการวิกฤตด้านการท่องเที่ยวของไทยอย่างต่อเนื่อง จากการรวบรวมข้อมูลตัวอย่างโครงการหรือกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 จนถึงปี พ.ศ. 2565 พบว่า การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เป็นหน่วยงานหลักที่สำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุนธุรกิจการท่องเที่ยวของประเทศไทย ทั้งในช่วงที่เกิดวิกฤตและช่วงปกติ โดยได้มีการจัดทำโครงการต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมและกระตุ้นการท่องเที่ยวของประเทศไทยให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์ในแต่ละช่วงเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงที่เกิดสถานการณ์วิกฤตหรือเมื่อภาวะวิกฤตสิ้นสุดลง เพื่อจูงใจและกระตุ้นให้เกิดการท่องเที่ยวกลับมาฟื้นตัวเข้าสู่ภาวะปกติ ทั้งโครงการหรือแคมเปญส่งเสริมการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวต่างชาติและนักท่องเที่ยวไทย เช่น โครงการ Thailand Grand Invitation ในช่วงปี พ.ศ. 2549 - 2550 เพื่อเชิญชวนนักท่องเที่ยวต่างชาติเที่ยวเมืองไทยหลังเกิดเหตุการณ์วิกฤตทางการเมืองในประเทศไทย และโครงการ Workation Thailand ทำงานเที่ยวได้ รวมใจช่วยชาติ ในปี พ.ศ. 2563 เพื่อกระตุ้นให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวพร้อมการทำงานหลังเกิดเหตุการณ์วิกฤตโรคระบาด COVID-19 เป็นต้น

3. การจัดการธุรกิจภาวะวิกฤตของธุรกิจการท่องเที่ยว

สรุปผลการวิจัยจากการรวบรวมข้อมูลงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกลยุทธ์การจัดการวิกฤตของธุรกิจท่องเที่ยวและการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ส่วนใหญ่ธุรกิจต่าง ๆ จะใช้กลยุทธ์ในการจัดการวิกฤตเมื่อเกิดเหตุการณ์วิกฤตด้วยกลยุทธ์การแสวงหารายได้เพื่อชดเชยรายได้ที่ลดลงจากการลดลงของจำนวนนักท่องเที่ยว และกลยุทธ์การลดต้นทุนและค่าใช้จ่ายเพื่อรักษาสถานะทางการเงินให้สามารถดำรงอยู่ได้นานที่สุดในระหว่างเกิดวิกฤต ทั้งนี้รูปแบบของกลยุทธ์หรือวิธีการต่าง ๆ ที่ธุรกิจหรือสถานประกอบการเลือกใช้อาจแตกต่างกันไปตามปัจจัยแวดล้อมหรือความเชี่ยวชาญของผู้บริหารและบุคลากรในองค์กร

ผลการศึกษากลยุทธ์การหารายได้ในช่วงวิกฤต พบว่า ธุรกิจต่าง ๆ ในธุรกิจท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับการรักษารายได้หลักของธุรกิจในช่วงที่เกิดวิกฤตด้านการท่องเที่ยวที่ทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวลดลง โดยสถานประกอบการหลายแห่งหันมาเน้นกลุ่มนักท่องเที่ยวภายในประเทศมากขึ้น เมื่อเกิดสถานการณ์วิกฤตที่ทำให้นักท่องเที่ยวต่างชาติลดลงเป็นจำนวนมาก ในขณะที่สถานประกอบการบางแห่งหันไปทำการตลาดกับนักท่องเที่ยวกลุ่มอื่นที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤตน้อยกว่าเพื่อทดแทนนักท่องเที่ยวที่หายไป เช่น ในช่วงที่เกิดเหตุการณ์วิกฤตเศรษฐกิจโลกตกต่ำ ทำให้นักท่องเที่ยวต่างชาติจากอเมริกาและยุโรปลดลง ผู้ประกอบการในธุรกิจการท่องเที่ยวและบริการได้หันมาเน้นทำการตลาดกับนักท่องเที่ยวตะวันตกและเอเชียแทน หรือในช่วงเกิดวิกฤตทัวริสซึมหรือภัยพิบัติที่ส่งผลกระทบต่อนักท่องเที่ยวชาวจีน ก็จะหันมาเน้นตลาดท่องเที่ยวกลุ่มยุโรปและประเทศเอเชียกลุ่มอื่นที่ไม่ใช่ชาวจีนแทน เป็นต้น

อย่างไรก็ตามการเกิดวิกฤตที่ส่งผลกระทบต่อธุรกิจการท่องเที่ยวในบางครั้งที่เป็นผลกระทบในวงกว้างจนธุรกิจหยุดชะงักเป็นเวลานาน โดยเฉพาะกรณีวิกฤต COVID-19 ธุรกิจต่าง ๆ พยายามปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ทางธุรกิจ โดยการแสวงหาช่องทางการสร้างรายได้ช่วงวิกฤตในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้สามารถดำเนินธุรกิจต่อไปจนสามารถผ่านพ้นวิกฤตไปได้ ผลการศึกษาพบว่า ธุรกิจร้านอาหารจำนวนมากปรับเปลี่ยนกลยุทธ์มาเน้นการขายอาหารผ่านระบบออนไลน์ หรือผ่านแอปพลิเคชันสั่งอาหารต่าง ๆ ในขณะที่โรงแรมหลายแห่งปรับกลยุทธ์การหารายได้เพิ่มจากห้องอาหารแทนห้องพักที่อัตราการเข้าพักลดลง โดยในช่วงวิกฤตโรงแรมบางแห่งหันมาจำหน่ายอาหารผ่านระบบออนไลน์และเดลิเวอรี่ (Delivery) เช่นเดียวกับร้านอาหารด้วย นอกจากนี้ผลการศึกษายังพบว่าธุรกิจบางแห่งพยายามหารายได้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ในบริบทที่แตกต่างกันตามช่องทางที่สามารถดำเนินการได้ เช่น สถานประกอบการในธุรกิจสปาแห่งหนึ่งหารายได้ในช่วงวิกฤต COVID-19 ด้วยการจัดจำหน่ายหน้ากากอนามัยและผลิตภัณฑ์ทำความสะอาด ธุรกิจโรงแรมแห่งหนึ่งจำหน่ายผลไม้ เป็นต้น นอกจากนี้ยังสามารถสรุปเป็นประเด็นที่น่าสนใจได้หลายกรณี อาทิ เมื่อเกิดวิกฤตโรคระบาด COVID-19 โรงแรมหลายแห่งปรับตัวมาหารายได้จากเป็นสถานกักตัวแบบทางเลือก (Alternative Quarantine: AQ) หรือปรับเป็นโรงแรมรองรับผู้ป่วยเฝ้าระวัง (Hospital) เพื่อลดภาระโรงพยาบาล ในขณะที่โรงแรมบางแห่งปรับเปลี่ยนมาเน้นการรองรับลูกค้ากลุ่มคนทำงานที่ต้องการพักใกล้ที่ทำงาน เพื่อหลีกเลี่ยงการเดินทางช่วงเกิดโรคระบาด หรือปรับเปลี่ยนเป็นโรงแรมที่รองรับแนวคิดทำงานที่ไหนก็ตาม เพื่อให้สอดคล้องกับพฤติกรรมการทำงานที่เปลี่ยนไปตามแนวคิดทำงานไปด้วยเที่ยวไปด้วย (Wokation) และการทำงานจากที่บ้าน (Work From Home) ซึ่งส่วนหนึ่งได้รับการส่งเสริมจากมาตรการของภาครัฐ และโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวของกระทรวงการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.)

ส่วนกลยุทธ์ด้านต้นทุน ผู้ประกอบการส่วนใหญ่พยายามควบคุมต้นทุนและค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานให้ต่ำที่สุด เพื่อให้ธุรกิจสามารถดำเนินการอยู่ได้นานที่สุดในภาวะวิกฤตจนสามารถผ่านพ้นวิกฤตได้ โดยภาพรวมของธุรกิจการท่องเที่ยว พบว่า ในขณะที่เกิดวิกฤตระยะแรก ๆ ธุรกิจส่วนใหญ่พยายามลดต้นทุนและค่าใช้จ่ายด้วยวิธีการจัดการด้านบุคลากร เนื่องจากในธุรกิจการท่องเที่ยวจัดเป็นธุรกิจที่ใช้แรงงานเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะในส่วนของพนักงานให้บริการ แม้ว่าในช่วงแรกของการเกิดภาวะวิกฤตสถานประกอบการส่วนใหญ่จะพยายามรักษาพนักงานไว้ให้นานที่สุด แต่หากสถานการณ์วิกฤตมีความยืดเยื้อยาวนานจนสถานประกอบการไม่สามารถแบกรับต้นทุนและค่าใช้จ่ายด้านบุคลากรได้ ก็จะมีการดำเนินการด้วยวิธีการต่าง ๆ อาทิ ในช่วงแรกจะเริ่มจากการลดการจ้างพนักงานชั่วคราวหรือพนักงานรายวัน รวมถึงไม่รับพนักงานเพิ่มเพื่อทดแทนพนักงานในแผนกที่ลาออกหรือยังมีตำแหน่งว่าง โดยให้พนักงานในแต่ละแผนกมีการหมุนเวียนงานเพื่อทดแทนบุคลากรในแผนกที่ขาดแคลน อย่างไรก็ตามหากสถานการณ์วิกฤตยาวนานขึ้นจนสถานประกอบการมีจำนวนพนักงานมากเกินจำนวนลูกค้าที่เข้ามาใช้บริการ สถานประกอบการส่วนใหญ่มักจะใช้วิธีให้พนักงานสลับกันลา โดยไม่ได้รับเงินเดือน (Leave Without Pay) เพื่อลดค่าใช้จ่ายบางส่วน โดยจะใช้มาตรการเลิกจ้างพนักงานในส่วนเกินที่ไม่จำเป็นในการดำเนินงานช่วงวิกฤตเป็นขั้นตอนสุดท้ายเมื่อสถานการณ์วิกฤตยืดเยื้อเกินที่สถานประกอบการจะแบกรับการขาดทุนไหว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในธุรกิจโรงแรมหรือร้านอาหารขนาดใหญ่ ซึ่งมีจำนวนพนักงานให้บริการเป็นจำนวนมาก

นอกจากนี้ สถานประกอบการหลายแห่งได้พยายามลดค่าใช้จ่ายด้วยวิธีการปิดให้บริการบางส่วนในช่วงวิกฤต เช่น โรงแรมบางแห่งมีการปิดให้บริการห้องพักบางชั้น หรือปิดให้บริการห้องอาหารบางห้อง เพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ตามจำนวนลูกค้าที่ลดลงในช่วงวิกฤต ร้านอาหารบางแห่งโดยเฉพาะร้านอาหารขนาดใหญ่มีการปิดให้บริการพื้นที่เป็นส่วน ๆ เพื่อให้มีพื้นที่ให้บริการเล็กซึ่งสามารถลดค่าใช้จ่ายได้บางส่วน เป็นต้น นอกจากนี้สถานประกอบการบางแห่งอาจใช้โอกาสในช่วงที่เกิดสถานการณ์วิกฤตทำการปรับปรุงหรือซ่อมแซมอาคารสถานที่ให้บริการใหม่ (Renovate) เพื่อรองรับการเปิดให้บริการอีกครั้งหลังสิ้นสุดวิกฤต เนื่องจากเป็นช่วงที่มีความเหมาะสมเพราะมีจำนวนลูกค้ามาใช้บริการน้อย

ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่า วิธีการจัดการวิกฤตของธุรกิจการท่องเที่ยวจะขึ้นอยู่กับลักษณะและระยะเวลาหรือความยืดหยุ่นของเหตุการณ์วิกฤต โดยธุรกิจส่วนใหญ่มุ่งเน้นการรักษาความสัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้าพยายามแสวงหารายได้และลดต้นทุนค่าใช้จ่าย เพื่อให้ธุรกิจสามารถดำรงอยู่ได้นานที่สุดในระหว่างวิกฤต และสามารถผ่านพ้นวิกฤตโดยได้รับผลกระทบให้น้อยที่สุด ซึ่งสามารถจำแนกมาตรการหรือวิธีการในการจัดการวิกฤตออกเป็น 2 ด้าน คือ ด้านรายได้และด้านต้นทุน ดังแสดงในตารางที่ 2 (Table 2)

Table 2 Summary of crisis management methods for tourism businesses

Crisis characteristics and duration	Revenue Management	Cost Management
A crisis event that occurs and ends quickly, such as a bombing of a major tourist attraction, etc.	<ul style="list-style-type: none"> - Maintain relationships with existing customers - Clarify and provide information about crisis situations to customers - Build trust and promote sales to encourage customers to return to use the service 	<ul style="list-style-type: none"> - Reduce unnecessary expenses - Reduce the number of temporary or daily employees
Localized crisis events may be prolonged or recurring, such as flooding, occasional political rallies, etc.	<ul style="list-style-type: none"> - Clarify and provide information about crisis situations to customers - Temporarily suspended during the crisis - Make a plan to relocate customers to another place if a crisis occurs (hotel business) - Promote sales to encourage customers to return to use the service after the crisis ends 	<ul style="list-style-type: none"> - Reduce unnecessary expenses - Reduce the number of temporary or daily employees - Allow staff to take leave during the crisis, possibly reducing some salaries if the crisis lasts
A crisis that occurs and lasts for a long period of time, such as a prolonged political conflict or an epidemic, etc.	<ul style="list-style-type: none"> - Maintain relationships with existing customers - Clarify and provide information about crisis situations to customers - Build trust and have safety measures in place - Promote sales to encourage customers to return to use the service after the crisis ends - Improving the venue and new services to return to service after the crisis ends 	<ul style="list-style-type: none"> - Reduce unnecessary expenses - Reduce the recruitment of new personnel by training employees to perform interchangeable tasks - Allow staff to take turns taking unpaid leave during the crisis - Lay off some employees as necessary

การอภิปรายผล

1. ผลการวิจัยด้านผลกระทบของวิกฤตที่มีต่อธุรกิจการท่องเที่ยว ส่วนใหญ่เหตุการณ์วิกฤตที่เกิดขึ้นในประเทศไทยในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ก็มีสาเหตุสำคัญมาจากหลากหลายปัจจัย เช่น ความขัดแย้งทางการเมือง การก่อการร้าย ปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจ ภัยธรรมชาติ และโรคระบาด เป็นต้น ซึ่งได้ส่งผลกระทบต่อทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติลดลง รวมถึงคนไทยเดินทางท่องเที่ยวด้วยน้อยลง ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการขาดความเชื่อมั่นในความปลอดภัยของชีวิตและทรัพย์สิน ตลอดจนต้องการลดภาระค่าใช้จ่ายด้านการท่องเที่ยวอันเกิดจากรายได้ลดลงจากปัญหาวิกฤตด้านเศรษฐกิจ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุมาลี ศรีธรรมราช และบุษกรถาวรประสิทธิ์ [12] ที่สรุปผลการศึกษาไว้ว่า เหตุการณ์วิกฤตที่เกิดจากปัญหาด้านการเมืองและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินจะส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของนักท่องเที่ยวต่างชาติมากที่สุด รองลงมาคือปัญหาวิกฤตที่เกิดมาจากด้านเศรษฐกิจและด้านภัยพิบัติทางธรรมชาติ เนื่องจากในช่วงหลายปีที่ผ่านมาเหตุการณ์ไม่สงบทางการเมืองส่งผลกระทบต่อบรรยากาศการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการเดินทางท่องเที่ยวและเกิดความไม่ปลอดภัย ในบางครั้งเกิดสถานการณ์รุนแรงจนถึงขั้นปิดประเทศ ผู้ประกอบการในธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว จึงมักให้ความสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นแก่นักท่องเที่ยวด้วยการชี้แจงสถานการณ์ต่าง ๆ และปรับกลยุทธ์ทางธุรกิจให้สอดคล้องกับสถานการณ์

2. ผลการศึกษาด้านมาตรการของภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการภาวะวิกฤตและช่วยเหลือธุรกิจการท่องเที่ยวของประเทศไทยในช่วงหลายปีที่ผ่านมา พบว่า การเกิดวิกฤตหลายครั้งที่ผ่านมา ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของไทยสามารถดำเนินมาตรการในการจัดการวิกฤตได้อย่างมีประสิทธิภาพ จนได้รับการชื่นชมจากต่างชาติและผู้เกี่ยวข้องที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤต เช่น วิกฤตคลื่นยักษ์สึนามิ ในหลายจังหวัดภาคใต้ วิกฤตโรคระบาดทั้งโรคซาร์ (SARs) ไข้หวัดนก และ COVID-19 เป็นต้น ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการวางแผนในการจัดการวิกฤตของภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีการบูรณาการในการดำเนินงานเพื่อจัดการวิกฤตอย่างมีขั้นตอนและทันท่วงที สามารถสื่อสาร สร้างความเข้าใจกับผู้เกี่ยวข้อง และสังคมได้อย่างทั่วถึงและเกิดประสิทธิผล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดในการจัดการวิกฤตของ Grant and Powell [13] ที่ระบุว่า การจัดการวิกฤตอย่างมีประสิทธิภาพ มักเริ่มจากการเตรียมการในการวางแผนรับมือกับวิกฤตไว้ล่วงหน้า ซึ่งจะมีประโยชน์สำหรับการเตรียมความพร้อมรับมือกับปัญหา และสามารถนำไปใช้ป้องกันการเกิดวิกฤตได้ รวมทั้งเป็นไปตามผลการศึกษาของ ชาตรี ปรีดาอนันท์สุข [14] ที่สรุปไว้ว่า การจัดการกับวิกฤตที่มีประสิทธิภาพและลดความสูญเสียที่จะเกิดกับชีวิตและทรัพย์สิน ควรมีลักษณะบูรณาการมากกว่ามองแค่ขั้นตอนการจัดการกับวิกฤตเพียงขั้นตอนเดียว โดยให้ความสำคัญกับการวินิจฉัยประเด็นเชิงกลยุทธ์เพราะมีส่วนต่อการเตรียมรับมือหรือเพิกเฉยต่อการสร้างกลไกในการหลีกเลี่ยงวิกฤต

3. ผลการศึกษาเกี่ยวกับประเด็นการจัดการธุรกิจภาวะวิกฤตของธุรกิจการท่องเที่ยว พบว่า ธุรกิจต่าง ๆ ในธุรกิจการท่องเที่ยวส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการจัดการด้านรายได้และต้นทุนในช่วงเกิดเหตุการณ์วิกฤต โดยพยายามหากลยุทธ์ต่าง ๆ เพื่อให้ธุรกิจสามารถมีรายได้และพยายามลดต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นในช่วงวิกฤต เพื่อให้กิจการสามารถดำเนินการอยู่ได้นานที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Niininen [5] ที่สรุปประเด็นหลักสำคัญไว้ว่า ทุกองค์กรให้ความสำคัญกับการจัดการด้านต้นทุนในระหว่างเกิดวิกฤต เนื่องจากเมื่อเกิดวิกฤตมักส่งผลทำให้รายได้ลดลง การลดค่าใช้จ่ายในด้านต่าง ๆ เพื่อพยายามลดต้นทุนในการดำเนินธุรกิจให้น้อยที่สุด เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ธุรกิจต่าง ๆ สามารถดำเนินการในระหว่างที่วิกฤตยัง

ไม่สิ้นสุดได้ยาวนาน และสามารถอยู่รอดได้ภายหลังสิ้นสุดวิกฤต นอกจากนี้ผลการศึกษายังพบว่าการจัดการธุรกิจเพื่อให้สามารถอยู่รอดได้ในภาวะวิกฤตด้านการท่องเที่ยวของธุรกิจด้านการท่องเที่ยวและการบริการนั้น ผู้ประกอบการหรือผู้บริหารองค์กรต้องเป็นผู้ที่มีความเป็นผู้นำและมีความยืดหยุ่นในการบริหารจัดการสูง สามารถเลือกใช้กลยุทธ์ต่าง ๆ ในช่วงวิกฤตที่หลากหลาย เพื่อให้ธุรกิจยังสามารถดำเนินกิจการได้อย่างต่อเนื่อง และสามารถผ่านพ้นวิกฤตไปได้ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ วิภาวรรณ ลิมป์ไพบูลย์ จีราวรรณ ฉายสุวรรณ และสิริวุฒิ บุรณพิร [15] ที่สรุปผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าภาวะผู้นำมีส่วนสำคัญต่อการจัดการวิกฤต และทำให้องค์กรมีภาวะธำรงสภาพ โดยเฉพาะความสามารถในการตัดสินใจของผู้บริหาร การประเมินกลยุทธ์ และการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสถานการณ์

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) จากผลการศึกษาพบว่า ธุรกิจต่าง ๆ ในธุรกิจการท่องเที่ยวมักได้รับผลกระทบจากวิกฤตในลักษณะเดียวกัน คือ ผลกระทบจากวิกฤตที่มีต่อความเชื่อมั่นของนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวต่างชาติ เนื่องจากประเทศไทยยังคงพึ่งพารายได้หลักจากการท่องเที่ยว และส่วนใหญ่เป็นรายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติ ดังนั้น ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับภาคการท่องเที่ยวจึงควรมีการกำหนดนโยบายที่ชัดเจนในการจัดทำแผนการจัดการวิกฤตสำหรับธุรกิจการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ โดยให้หน่วยงานรับผิดชอบหลัก การวางแผนการจัดการวิกฤตด้านการท่องเที่ยวต้องครอบคลุมทั้งก่อนเกิดวิกฤต ระหว่างวิกฤต และหลังวิกฤต สิ้นสุด กำหนดมาตรการและขั้นตอนการจัดการวิกฤตไว้ให้ชัดเจน เพื่อให้สามารถรับรู้สัญญาณวิกฤตและนำกลยุทธ์ต่าง ๆ มาใช้ในการรับมือและจัดการกับวิกฤตได้ทันทั่วถึง ซึ่งจะสามารถป้องกันหรือช่วยลดผลกระทบจากวิกฤตที่เกิดขึ้นกับธุรกิจการท่องเที่ยวของไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) ผลการศึกษาด้านมาตรการของภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการวิกฤตในธุรกิจการท่องเที่ยวของไทยในช่วงที่ผ่านมา พบว่า ภาครัฐยังขาดมาตรการและกลยุทธ์เชิงรุกในการจัดการหรือแก้ไขปัญหาผลกระทบจากวิกฤตที่มีต่อธุรกิจการท่องเที่ยว แม้ว่าการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) จะเป็นหน่วยงานหลักสำคัญแห่งหนึ่งในการกำหนดมาตรการและโครงการต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นให้เกิดการท่องเที่ยวในช่วงที่เกิดวิกฤต แต่ก็มักเป็นมาตรการทางด้านการตลาดเป็นสำคัญ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กรมการท่องเที่ยว และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ควรมีการบูรณาการในการทำงานร่วมกับภาคเอกชนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นสมาคมหรือชมรมที่เกี่ยวข้องกับผู้ประกอบวิชาชีพด้านการท่องเที่ยวต่าง ๆ ควรร่วมกันกำหนดกลยุทธ์เชิงรุกเพื่อหามาตรการต่าง ๆ ที่เหมาะสมและทันต่อสถานการณ์เมื่อเกิดภาวะวิกฤตที่ส่งผลกระทบต่อธุรกิจการท่องเที่ยวของไทย โดยต้องเป็นมาตรการเชิงรุกที่ครอบคลุมการลดผลกระทบจากวิกฤต และการช่วยเหลือภาคธุรกิจการท่องเที่ยวในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านส่งเสริมการตลาดเพื่อเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยว การลดต้นทุนค่าใช้จ่าย การสนับสนุนเงินทุนหรือเงินกู้แก่ภาคธุรกิจ ตลอดจนการช่วยเหลือเยียวยาแรงงานในภาคการท่องเที่ยว

3) ผลการศึกษาผลกระทบจากวิกฤตที่เกี่ยวข้องกับบุคลากรในธุรกิจการท่องเที่ยว เนื่องจากพบว่า วิกฤตด้านการท่องเที่ยวส่งผลกระทบต่อธุรกิจต่าง ๆ ในธุรกิจการท่องเที่ยวจำเป็นต้องปรับลดจำนวนบุคลากร หรือเลิกจ้างบุคลากรบางส่วนเพื่อลดต้นทุนค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน จนทำให้บุคลากรในวิชาชีพด้านการท่องเที่ยวมักประสบปัญหาหางาน หรือต้องเปลี่ยนอาชีพเมื่อเกิดวิกฤตในด้านการท่องเที่ยว และส่งผลให้เกิดการขาดแคลน

บุคลากรด้านการท่องเที่ยวภายหลังสิ้นสุดวิกฤต ดังนั้นภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยว ควรกำหนดนโยบายหรือมาตรการที่เกี่ยวข้องกับบุคลากรในวิชาชีพการท่องเที่ยวเพื่อรองรับผลกระทบจาก วิกฤตที่อาจเกิดขึ้นกับบุคลากรด้านการท่องเที่ยวในอนาคต โดยเฉพาะการกำหนดนโยบายให้มีการจัดตั้ง กองทุนเพื่อช่วยเหลือบุคลากรด้านการท่องเที่ยวในช่วงวิกฤต อาจกำหนดมาตรการต่าง ๆ ไว้เพื่อช่วยให้ สถานประกอบการต่าง ๆ ชะลอการเลิกจ้างบุคลากร หรือเพื่อช่วยให้บุคลากรยังประกอบอาชีพอยู่ในธุรกิจ การท่องเที่ยวได้ในช่วงภาวะวิกฤต เช่น มาตรการช่วยเหลือภาคธุรกิจเพื่อลดภาระการจ้างแรงงานของธุรกิจ การท่องเที่ยวในช่วงวิกฤต การฝึกอบรมบุคลากรด้านการท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มทักษะหรือให้ความรู้ใหม่ ๆ เพิ่มเติม (Upskill/Reskill) ในช่วงวิกฤต เป็นต้น

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1) จากผลการวิจัยที่บ่งชี้ว่าในทุกครั้งที่เกิดวิกฤตในธุรกิจการท่องเที่ยวมักส่งผลกระทบต่อจำนวน นักท่องเที่ยวให้เดินทางท่องเที่ยวลดลง หรือชะลอการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อรอให้สถานการณ์วิกฤตมีความชัดเจน ดังนั้น ผู้ประกอบการธุรกิจต่าง ๆ หรือผู้บริหารกิจการในธุรกิจการท่องเที่ยว จึงควรให้ความสำคัญต่อ สัญญาณเตือนก่อนเกิดวิกฤต (Signal Detection) โดยกำหนดให้ผู้เกี่ยวข้องมีการระบุถึงปัจจัยเสี่ยงต่าง ๆ (Risk Factors) ของกิจการที่อาจส่งผลทำให้เกิดวิกฤตในองค์กรได้ พร้อมทั้งมีการจัดทำแผนการจัดการวิกฤต เพื่อรับมือกับวิกฤตในระยะต่าง ๆ ทั้งก่อนการเกิดวิกฤต ระหว่างวิกฤต และหลังวิกฤตอย่างเป็นรูปธรรม การตอบสนองต่อเหตุการณ์วิกฤตที่ทันทั่วถึง ทำให้สถานประกอบการสามารถเลือกใช้กลยุทธ์ที่เหมาะสม กับสถานการณ์ ซึ่งสามารถช่วงลดผลกระทบจากจำนวนนักท่องเที่ยวที่ลดลงได้

2) ผลการศึกษาภาวะวิกฤตด้านการท่องเที่ยวในประเทศไทยในช่วงหลายปีที่ผ่านมา พบว่า ภาครัฐ มีบทบาทสำคัญต่อการจัดการวิกฤตและช่วยลดผลกระทบที่เกิดกับจำนวนนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะในด้านการ สร้างความเชื่อมั่นให้กับนักท่องเที่ยว และการออกมาตรการเพื่อกระตุ้นการท่องเที่ยวในช่วงวิกฤตและ หลังวิกฤต ดังนั้นสมาคม ชมรม และองค์กร ตลอดจนสถานประกอบการต่าง ๆ ในธุรกิจการท่องเที่ยว จึงควร มีการประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวอย่างใกล้ชิด เพื่อให้ข้อมูลและข้อเท็จจริง เกี่ยวกับสถานการณ์วิกฤตด้านการท่องเที่ยว สภาพปัญหา และผลกระทบจากวิกฤต รวมถึงความต้องการของ ภาคธุรกิจการท่องเที่ยว เพื่อให้ภาครัฐมีข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วน สามารถนำไปใช้กำหนดนโยบายและมาตรการ ต่าง ๆ เพื่อให้ความช่วยเหลือ ส่งเสริมและสนับสนุนธุรกิจการท่องเที่ยว

3) ผลการศึกษาด้านการจัดการธุรกิจภาวะวิกฤตของธุรกิจการท่องเที่ยว พบว่า กลยุทธ์การหารายได้ และการลดต้นทุนมีความสำคัญต่อความอยู่รอดของธุรกิจในช่วงที่เกิดวิกฤต ดังนั้นสถานประกอบการต่าง ๆ จึงควรมีการสรุปบทเรียนและประสบการณ์ในการจัดการธุรกิจภาวะวิกฤตของตนเองและของ สถานประกอบการอื่น ๆ เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลสำหรับการวางแผนการจัดการวิกฤตในอนาคต โดยเฉพาะที่ เกี่ยวข้องกับกลยุทธ์และมาตรการต่าง ๆ เกี่ยวกับการแสวงหารายได้เพิ่มเติมหรือลดหย่อนของจำนวน นักท่องเที่ยว และมาตรการในการลดต้นทุนและค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานของสถานประกอบการ เพื่อให้สามารถ ดำเนินธุรกิจได้ยาวนานที่สุดในภาวะวิกฤต นอกจากนี้สถานประกอบการในธุรกิจการท่องเที่ยวควรนำข้อมูล ดังกล่าวมาใช้กำหนดเป็นกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการในการวางแผนการจัดการวิกฤต ทั้งในส่วนของแผนการ จัดการวิกฤตในระยะระหว่างเกิดวิกฤต และแผนการดำเนินธุรกิจต่อเนื่อง (Business Continuity Plan) เพื่อให้ธุรกิจสามารถกลับมาดำเนินการได้เป็นปกติเร็วที่สุดภายหลังวิกฤตสิ้นสุด

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

1) เนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้เน้นศึกษาข้อมูลเชิงลึกด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพที่รวบรวมข้อมูลจากการวิจัยเอกสาร (Document Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากบุคคลที่เคยมีประสบการณ์ในธุรกิจการท่องเที่ยวช่วงที่เกิดวิกฤต การศึกษาวิจัยในครั้งต่อไปจึงควรศึกษาผลกระทบจากวิกฤตในภาพรวมที่กว้างมากขึ้น โดยใช้วิธีการสำรวจข้อมูลผลกระทบจากวิกฤตที่มีต่อธุรกิจการท่องเที่ยวในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการเงิน ด้านการบริหารจัดการ และด้านบุคลากร เป็นต้น ตลอดจนศึกษาให้ครอบคลุมถึงแนวทางการจัดการวิกฤตของสถานประกอบการต่าง ๆ ในธุรกิจการท่องเที่ยวด้วย

2) การวิจัยในครั้งนี้น่าสนใจที่มุ่งศึกษาการจัดการธุรกิจภาวะวิกฤตของธุรกิจการท่องเที่ยว ซึ่งยังมีประเด็นอื่นที่น่าสนใจซึ่งเกี่ยวข้องกับผลของการจัดการวิกฤตของธุรกิจการท่องเที่ยว โดยเฉพาะสิ่งที่ทำให้ธุรกิจต่าง ๆ ในธุรกิจการท่องเที่ยวสามารถผ่านพ้นวิกฤตในแต่ละครั้งไปได้ ดังนั้นการศึกษาวิจัยในครั้งต่อไปจึงควรให้สนใจศึกษาประเด็นต่าง ๆ เพิ่มเติม เช่น ปัจจัยที่ส่งผลต่อความอยู่รอดจากวิกฤตของธุรกิจการท่องเที่ยว หรือกลยุทธ์การฟื้นฟู (Recovery) ทางธุรกิจเพื่อให้สามารถกลับสู่สภาพเดิมภายหลังวิกฤตของธุรกิจต่าง ๆ ในธุรกิจการท่องเที่ยวและการบริการ เป็นต้น

References

- [1] Pforr, C. (2006). *Tourism in post-crisis is tourism in pre-crisis: A review of the literature on crisis management in tourism*. Curtin University of Technology.
- [2] Prachachat. (2010, February 7). Wuhan virus hits Thai tourism in 3 months, 300 billion baht, Tourism Ministry requests 500 million budget to restore confidence. *Prachachat*.
- [3] Glaesser, D. (2006). *Crisis management in the tourism industry*. Butterworth-Heinemann.
- [4] Chuangphusi, P., & Buranasing, S. (2011). *Conflict management and crisis management*. Stabundamrong.
- [5] Niininen, O. (2013). *Five-star crisis management – examples of best practice from the hotel industry*. <https://dx.doi.org>.
- [6] Chantapong, S., & Agmapisarn, C. (2021, October 26). *Impact and resilience of hotel and restaurant business operators during COVID-19: Analysis from outside-in thinking*. Bangkokbiznews.
- [7] Murphy, C. (2013). Best practices in hotel crisis management. *Lodging Magazine*. <http://lodgingmagazine.com/PastIssues/PastIssues/Handling-Social-Media-in-a-Crisis-2741.aspx>
- [8] Kanlayanasukho, V. (2013). *Development of a framework of political crisis responses for the tourism industry* [Unpublished Doctoral dissertation, The Manchester Metropolitan University, UK].
- [9] Agmopisorn, C., & Chantapong S. (2022). Resilience for hotel and restaurant businesses during the COVID-19 crisis. *Journal of Business Administration*, 45(174), 53-78.

- [10] Sridan, P., Surapolchai, P., & Witoonkitja, P. (2022). COVID-19 crisis management: The case studies of Thailand and foreign countries. *Humanities and Social Sciences Journal, Ubon Ratchathani Rajabhat University, 13*(2), 70-83.
- [11] Krippendorff, K. (2004). *Content analysis: An introduction to its methodology*. Sage Publication Inc.
- [12] Srithammarat, S., & Tavonprasith, B. (2017). Impact of the crisis on foreign tourists in Phuket Province. *Parichart Journal, 30*(3), 86-95.
- [13] Grant, S. E., & Powell, D. (2000). *Crisis response and communication planning manual*. The Ontario Ministry of Agriculture.
- [14] Preedaanansuk, C. (2013). Change crisis management viewpoints with integrated crisis management approach. *Journal of Business, Innovation and Sustainability, 8*(1), 46-58.
- [15] Limpai boon, W., Chaisuean, C., & Buranapin, S. (2562). A critical incident analysis from experiences of executives on organizational resilience. *Chulalongkorn Business Review, 41*(4), 87-114.

การวิเคราะห์บทบาทความสำคัญขององค์ประกอบทาง
ภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่สนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
ในเขตลุ่มน้ำยม ตำบลบ้านตึก อำเภอศรีสัชชนาลัย จังหวัดสุโขทัย
The Analysis of the Role of Cultural Landscape Elements
Supporting Cultural Tourism in the Yom River Basin,
Ban Tuek Subdistrict, Si Satchanalai District,
Sukhothai Province

อัมพิกา อ่าลอย^{1*}
Aumpika Amloy^{1*}

¹ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 50200

¹ Faculty of Architecture, Chiang Mai University, Chiang Mai, 50200, Thailand

* Corresponding author: E-mail address: aumpika.amloy@cmu.ac.th

(Received: September 11, 2024; Revised: November 3, 2024; Accepted: November 17, 2024)

บทคัดย่อ

บทคัดย่อ บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อระบุและวิเคราะห์บทบาทของประเภทและชนิดขององค์ประกอบทางภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่สนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตลุ่มน้ำยม ตำบลบ้านดึก อำเภอสรีสชนาลัย จังหวัดสุโขทัย โดยศึกษาชุมชนจำนวน 14 แห่ง เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้นำชุมชน 14 คน และประชาชน 70 คนที่มีความรู้และประสบการณ์ด้านเกษตรกรรมและวิถีชีวิตท้องถิ่น การวิเคราะห์ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงกายภาพและการสัมภาษณ์ ผลการวิจัยพบว่าองค์ประกอบทางภูมิทัศน์วัฒนธรรมสามารถจำแนกออกเป็น 8 ประเภทที่สำคัญ ได้แก่ องค์ประกอบทางประวัติศาสตร์ที่ตั้งจุดนักท่องเที่ยว องค์ประกอบทางภูมิศาสตร์และสิ่งแวดล้อมที่สะท้อนการจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรมอย่างยั่งยืน องค์ประกอบทางการใช้ที่ดินและโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อการใช้ประโยชน์พื้นที่ องค์ประกอบทางวัฒนธรรมและประเพณีที่เชิญชวนนักท่องเที่ยวให้สัมผัสกับวัฒนธรรมท้องถิ่น องค์ประกอบทางสังคมและชุมชนที่สะท้อนภูมิปัญญาและวิถีชีวิต องค์ประกอบทางเศรษฐกิจที่สร้างรายได้จากการจำหน่ายสินค้าท้องถิ่น องค์ประกอบทางสัญลักษณ์และจิตวิญญาณที่เน้นความสำคัญทางศาสนาและจิตวิญญาณของชุมชน และองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมและการออกแบบภูมิทัศน์ที่สื่อถึงวิถีชีวิตท้องถิ่น บทบาทขององค์ประกอบเหล่านี้มีความสำคัญต่อการพัฒนาโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ช่วยให้ชุมชนตระหนักถึงคุณค่าและทรัพยากรของตน และสนับสนุนการจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรมอย่างยั่งยืนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: ภูมิทัศน์วัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ลุ่มน้ำยม ชุมชนตำบลบ้านดึก

Abstract

This research article aimed to identify and analyze the roles of various types of cultural landscape elements that supported cultural tourism in the Yom River Basin, Ban Tuek Subdistrict, Si Satchanalai District, Sukhothai Province. The study encompassed 14 communities, with data collected from 14 community leaders and 70 local residents experienced in agriculture and traditional ways of living. The analysis utilized physical analysis and interviews. The findings identified eight key types of cultural landscape elements: historical elements that attracted tourists, geographical and environmental elements that reflected sustainable cultural landscape management, land use and infrastructure elements that facilitated efficient space utilization, cultural and traditional elements that invited tourists to experience local customs, social and community elements that reflected local wisdom and lifestyles, economic elements that generated income through local product sales, symbolic and spiritual elements that highlighted religious significance, and architectural and landscape design elements that represented local ways of life. The role of these elements was crucial in developing cultural tourism programs, fostering community appreciation of their cultural and environmental assets, and supporting sustainable cultural landscape management to enhance tourism and community economic development.

Keywords: Cultural Landscape, Cultural Tourism, Yom River Basin, Ban Tuek Subdistrict Community

บทนำ

การพัฒนาชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำยม ตำบลบ้านดึก อำเภอศรีสัชชนาลัย จังหวัดสุโขทัย กำลังเผชิญกับความท้าทายจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น ปัจจุบัน การท่องเที่ยวในเขตลุ่มน้ำยมยังขาดการจัดการที่มีประสิทธิภาพและขาดการสนับสนุนที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน [1] แม้ว่าจะมีการพยายามส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืนผ่านยุทธศาสตร์ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านดึก แต่พบว่าโครงการจากการประเมินผลแผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2566-2570) มีความซ้ำซ้อนและไม่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน [2] นอกจากนี้ยังพบว่าการจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรมในเขตลุ่มน้ำยมยังไม่เป็นไปอย่างเหมาะสม ส่งผลให้ชุมชนเสี่ยงต่อการสูญเสียเอกลักษณ์และความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมที่เคยมีมา

การอนุรักษ์ภูมิทัศน์วัฒนธรรมในเขตลุ่มน้ำยมถือเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากองค์ประกอบทางภูมิทัศน์วัฒนธรรม เช่น แหล่งทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรมพื้นถิ่น และแหล่งประวัติศาสตร์ เป็นทรัพยากรที่มีศักยภาพในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน [3] การละเลยการศึกษาและการอนุรักษ์องค์ประกอบเหล่านี้อาจทำให้ชุมชนสูญเสียเอกลักษณ์และความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมที่เคยมี การบำรุงรักษาและการจัดการที่ไม่ตรงตามศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเป็น Pain Point สำคัญที่ขัดขวางการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและสอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น [4]

จากการทบทวนวรรณกรรมพบงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรมและการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ลุ่มน้ำยม เช่น งานของเพชรศรี นนทศิริ [5] ที่ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในเขตภาคเหนือตอนล่าง ซึ่งสามารถนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ตำบลบ้านดึกได้ อย่างไรก็ตาม ยังขาดงานวิจัยที่เจาะลึกในเรื่ององค์ประกอบทางภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่มีบทบาทในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่นี้โดยตรง ซึ่งจำเป็นต้องมีการศึกษาเพิ่มเติมเพื่อระบุและวิเคราะห์องค์ประกอบที่สำคัญ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อระบุและวิเคราะห์องค์ประกอบทางภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตลุ่มน้ำยม ตำบลบ้านดึก อำเภอศรีสัชชนาลัย จังหวัดสุโขทัย โดยการศึกษาองค์ประกอบเหล่านี้จะช่วยในการวางแผนและพัฒนาแนวทางการอนุรักษ์ที่เหมาะสม ซึ่งสามารถนำไปสู่การพัฒนาชุมชนและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอนาคต ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ในการสนับสนุนการพัฒนาและการอนุรักษ์ภูมิทัศน์วัฒนธรรมในเขตลุ่มน้ำยม โดยการระบุองค์ประกอบที่สำคัญซึ่งสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังช่วยสร้างความเข้าใจในบทบาทของภูมิทัศน์วัฒนธรรมในการพัฒนาชุมชนและสร้างความเข้มแข็งให้กับวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อรักษาเอกลักษณ์และความหลากหลายทางวัฒนธรรมในพื้นที่

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบทางภูมิทัศน์วัฒนธรรม ซึ่งมีบทบาทในการสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตลุ่มน้ำยม ตำบลบ้านดึก อำเภอศรีสัชชนาลัย จังหวัดสุโขทัย เพื่อทำความเข้าใจบทบาทขององค์ประกอบเหล่านี้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน โดยเน้นประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้

แนวคิดภูมิทัศน์วัฒนธรรม (Cultural Landscape) เน้นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และธรรมชาติ ในบริบททางสังคมและวัฒนธรรม ภูมิทัศน์ถูกสร้างและปรับเปลี่ยนตามกิจกรรมและวัฒนธรรมของมนุษย์ ซึ่งช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การศึกษาในส่วนนี้ควรครอบคลุมการเชื่อมโยงภูมิทัศน์กับ ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น การเล่าเรื่องผ่านสถานที่สำคัญและกิจกรรมเชิงปฏิบัติที่นักท่องเที่ยว สามารถสัมผัสได้ เช่น โบราณสถาน ศาสนสถาน และพื้นที่สำคัญทางวัฒนธรรม การใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ในการท่องเที่ยว เช่น การเดินชมวิวธรรมชาติและการเรียนรู้การทำเกษตรอินทรีย์ [6-10]

แนวคิดมรดกทางประวัติศาสตร์ (Historical Heritage) มรดกทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ มีบทบาทสำคัญในการสร้างการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน โดยเน้นการอนุรักษ์และนำเสนอแหล่งโบราณสถานและ วัดในชุมชน เช่น การท่องเที่ยวเชิงเรียนรู้ผ่านการเยี่ยมชมและกิจกรรมเชิงปฏิบัติ รวมถึงการส่งเสริม การท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นผ่านพิพิธภัณฑ์และแหล่งประวัติศาสตร์ที่มีการจัดกิจกรรม ร่วมสมัยเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ [11]

แนวคิดอัตลักษณ์ชุมชน (Community Identity) อัตลักษณ์ชุมชนช่วยกำหนดความเป็นเอกลักษณ์ ของพื้นที่ การศึกษาในส่วนนี้ควรเน้นการจัดกิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตท้องถิ่น เช่น เทศกาลประจำปี การแสดงศิลปะพื้นบ้าน และการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน เช่น การทำอาหารท้องถิ่นและ การทำหัตถกรรม การอนุรักษ์สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น เช่น บ้านไม้โบราณ และการออกแบบที่สะท้อนเอกลักษณ์ วัฒนธรรม [12]

แนวคิดและทฤษฎีเหล่านี้เป็นพื้นฐานในการกำหนดกรอบแนวคิดสำหรับการวิจัย โดยเน้นการวิเคราะห์ ภูมิทัศน์วัฒนธรรมเพื่อระบุองค์ประกอบที่สะท้อนเอกลักษณ์ท้องถิ่น เช่น วิถีชีวิต วัฒนธรรม การเกษตร และ สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น การศึกษามรดกทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์เพื่อสร้างประสบการณ์ท่องเที่ยว ที่สอดคล้องกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และการวิเคราะห์อัตลักษณ์ชุมชนที่ช่วยพัฒนากิจกรรมและเส้นทาง ท่องเที่ยวที่สะท้อนเอกลักษณ์ของชุมชน

วัตถุประสงค์

เพื่อระบุและวิเคราะห์บทบาทของประเภทและชนิดขององค์ประกอบทางภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่สนับสนุน การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตลุ่มน้ำยม ตำบลบ้านดึก อำเภอสรีสชนาลัย จังหวัดสุโขทัย

ระเบียบวิธีการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) ที่มุ่งวิเคราะห์องค์ประกอบทาง ภูมิทัศน์วัฒนธรรมและมรดกทางประวัติศาสตร์ของชุมชนผ่านการสำรวจและวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อระบุบทบาท ขององค์ประกอบทางภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่สนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตลุ่มน้ำยม ตำบลบ้านดึก อำเภอสรีสชนาลัย จังหวัดสุโขทัย โครงการเริ่มตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2566 ถึง 30 กันยายน พ.ศ. 2567 ได้รับการรับรองจริยธรรมจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เลขที่ COA No. 069/66 และ CMUREC No. 66/106 เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน พ.ศ. 2566 หมดอายุวันที่ 11 มิถุนายน พ.ศ. 2567

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง สามารถจำแนกออกเป็น 2 หัวข้อ ดังนี้

1. การคัดเลือกชุมชน ผู้วิจัยเลือกชุมชนทั้งหมด 14 ชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำยม ตำบลบ้านดึก อำเภอสรีสชนาลัย จังหวัดสุโขทัย โดยมุ่งเน้นการระบุและวิเคราะห์บทบาทขององค์ประกอบทางภูมิทัศน์

วัฒนธรรมที่สนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สะท้อนคุณค่าทางวัฒนธรรมและสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

2. การคัดเลือกกลุ่มผู้ใช้ข้อมูล สามารถจำแนกออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ผู้นำชุมชน ไม่จำกัดเพศ และมีช่วงอายุ 18–60 ปี ใช้วิธีสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกำหนดจำนวนผู้นำชุมชน 1 คน ต่อ 1 ชุมชน ดังนั้นมีผู้นำชุมชนที่ทำแบบสำรวจ จำนวน 14 คน ส่วนกลุ่มที่ 2 ประชาชนในชุมชน คือ ผู้อาศัยในชุมชนที่มีความเชี่ยวชาญหรือมีประสบการณ์ในการทำเกษตรกรรมแบบท้องถิ่น และมีความรู้และประสบการณ์ในการดำรงชีวิตตามวิถีท้องถิ่น ไม่จำกัดเพศ และมีช่วงอายุ 18–60 ปี ใช้วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบโควตา (Quota Sampling) เป็นการกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ จนครบตามจำนวนโควตาตามจุดประสงค์ โดยกำหนดจำนวนประชาชนในชุมชน 5 คน ต่อ 1 ชุมชน ดังนั้นมีประชาชนในชุมชนที่ทำแบบสำรวจ จำนวน 70 คน

เครื่องมือที่ใช้วิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล สามารถจำแนกออกเป็น 2 หัวข้อ ดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ซึ่งกำหนดกรอบคำถามสำหรับการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเป็นภาษาไทย ประกอบด้วยคำถามสำหรับกลุ่มผู้นำชุมชนและผู้อาศัยในชุมชน แบ่งออกเป็น 6 ตอน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ ข้อมูลพื้นฐานของชุมชน ข้อมูลวัฒนธรรม ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ข้อมูลวิถีการดำรงชีพ และข้อมูลสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ช่วยให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับการดำรงชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน

2. แบบสำรวจภูมิทัศน์วัฒนธรรมและชุมชนในพื้นที่ศึกษา ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อรวบรวมข้อมูลทางกายภาพในพื้นที่ศึกษา ประกอบด้วยการใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น ภาพถ่ายทางอากาศ กล้องถ่ายรูป สมุดบันทึก และอุปกรณ์รังวัด การเก็บข้อมูลด้านกายภาพนี้ครอบคลุมองค์ประกอบทางวัฒนธรรม ความสำคัญทางประวัติศาสตร์ และศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในลุ่มน้ำยม

การวิเคราะห์ข้อมูล สามารถจำแนกออกเป็น 3 หัวข้อ ดังนี้

1. การวิเคราะห์บทบาทข้อมูลเชิงกายภาพ แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์แผนผัง (Planning Analysis) เพื่อระบุบทบาทการใช้พื้นที่ในระดับชุมชน เช่น การใช้ทรัพยากร การตั้งถิ่นฐาน และการวางผัง เพื่อเข้าใจบทบาทองค์ประกอบทางภูมิทัศน์ที่สนับสนุนการท่องเที่ยว ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์สัณฐาน (Morphological Analysis) เพื่อศึกษาและระบุบทบาทการใช้พื้นที่รอบตัวเรือนกรณีศึกษารวมถึงการจัดวางและองค์ประกอบทางภูมิทัศน์ เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และแบบสำรวจภูมิทัศน์ โดยใช้อุปกรณ์ เช่น ภาพถ่ายทางอากาศ กล้องถ่ายรูป สมุดบันทึก และอุปกรณ์รังวัด ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ (Comparative Analysis) เพื่อเปรียบเทียบบทบาทการใช้พื้นที่ระหว่างระดับชุมชนและตัวเรือน เพื่อสรุปลักษณะและบทบาทของภูมิทัศน์วัฒนธรรมในพื้นที่ศึกษา

2. การวิเคราะห์บทบาทข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ใช้วิธีการถอดบทสัมภาษณ์แบบคำต่อคำ จัดหมวดหมู่ (Typological Analysis) และวิเคราะห์คำหลัก (Domain Analysis) เพื่อระบุบทบาทและความสัมพันธ์ของประเด็นหลักและย่อย นำไปสู่การสรุปบทบาททางวัฒนธรรมที่สะท้อนชีวิตและการท่องเที่ยวในชุมชน โดยต้องสอดคล้องกับข้อมูลจากการเก็บข้อมูลภาคสนามและวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อวิเคราะห์บทบาทขององค์ประกอบทางภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่สนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตลุ่มน้ำยม ตำบลบ้านตึก อำเภอสรีสะเกษ จังหวัดสุโขทัย

ที่ชี้ให้เห็นว่ามรดกเหล่านี้ไม่เพียงสะท้อนถึงอดีต แต่ยังเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณค่าทางจิตวิญญาณและสังคม สถานที่สำคัญ เช่น วัดและโบราณสถาน ดึงดูดนักท่องเที่ยวที่สนใจประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรม การเข้าชมสถานที่เหล่านี้ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจในเรื่องราวและพัฒนาการของชุมชน อีกทั้งยังเป็นศูนย์กลางทางจิตวิญญาณที่เชื่อมโยงผู้คนในปัจจุบันกับอดีต ส่งเสริมการเรียนรู้และการรักษามรดกทางวัฒนธรรม การศึกษานี้เลือกวัดจอมแจ้ง (ภูนก) วัดปลายนา และศาลหลักเมือง เพื่อแสดงบทบาทขององค์ประกอบทางประวัติศาสตร์ในการสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ดังนี้

วัดจอมแจ้ง (ภูนก) มีอายุประมาณ 200 ปี โดดเด่นด้วยสถาปัตยกรรมแบบล้านนาที่ประดับด้วยลายไม้แกะสลักและจิตรกรรมฝาผนังที่เล่าเรื่องราวพุทธศาสนา เป็นที่ประดิษฐานของหลวงพ่อพิชัยมงคลและหลวงพ่อพิชัยหลังช้าง พระพุทธรูปเก่าแก่สมัยสุโขทัยที่มีอายุกว่า 700 ปี และเป็นที่เคารพของชาวบ้าน ปัจจุบันวัดอยู่ระหว่างการบูรณะเพื่อรักษาโบราณสถาน นักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสความสงบและเรียนรู้ประเพณีผ่านกิจกรรมทางศาสนา วัดจอมแจ้งทำหน้าที่เป็นแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์และศิลปะสะท้อนมรดกทางวัฒนธรรมและความเชื่อชุมชน

วัดปลายนา มีโบสถ์อายุ 147 ปี และพระพุทธรูปสำคัญ “หลวงพ่อ 2 พี่น้อง” ปางมารวิชัย ศิลปะสุโขทัย อายุประมาณ 600 ปี วัดนี้เป็นศูนย์กลางศาสนาและประเพณี เช่น การบวชและสงฆ์น้ำพระ นักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้และร่วมพิธีกรรมเพื่อเข้าใจวัฒนธรรมดั้งเดิม การเยี่ยมชมวัดปลายนาช่วยเชื่อมโยงนักท่องเที่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นและแสดงถึงความสัมพันธ์ของชุมชนกับศาสนา เสริมสร้างการรับรู้และอนุรักษ์วัฒนธรรม

ศาลหลักเมือง เป็นศูนย์รวมจิตวิญญาณที่ชาวบ้านสักการะและขอพรเพื่อความสงบสุข โดยเฉพาะในเทศกาลสำคัญ นักท่องเที่ยวจะได้เห็นพิธีกรรมที่สะท้อนความเชื่อและจิตวิญญาณในชุมชน การเยี่ยมชมศาลหลักเมืองช่วยเสริมความเข้าใจมิติทางจิตวิญญาณและการรักษามรดกทางวัฒนธรรม สถานที่นี้ยังดึงดูดผู้สนใจวัฒนธรรมและศาสนา ทำให้เกิดการเชื่อมโยงกับอดีตและความรู้สึกของความเป็นชุมชน

2. องค์ประกอบทางภูมิศาสตร์และสิ่งแวดล้อม หมายถึง ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ที่มีผลต่อการดำรงชีวิตและสิ่งแวดล้อมรอบตัว เช่น ภูเขา แม่น้ำ ทะเลสาบ ป่าไม้ และอ่างเก็บน้ำ รวมถึงพื้นที่ที่มนุษย์มีส่วนในการจัดการและพัฒนาเพื่อใช้ประโยชน์ องค์ประกอบเหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยอ้างอิงจากแนวคิดการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและภูมิทัศน์ที่ยั่งยืนที่ชี้ว่าแหล่งธรรมชาติช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวและส่งเสริมการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับภูมิทัศน์ท้องถิ่น การสัมผัสธรรมชาติที่งดงามและการเรียนรู้การจัดการสิ่งแวดล้อมสร้างประสบการณ์ที่มีคุณค่าและยั่งยืน การศึกษานี้เลือกอ่างเก็บน้ำห้วยทรวงและสวนผู้ใหญ่วัดเพื่อแสดงบทบาทขององค์ประกอบทางภูมิศาสตร์และสิ่งแวดล้อมในการสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ดังนี้

อ่างเก็บน้ำห้วยทรวงมีความสำคัญทั้งในด้านเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม โดยเก็บกักน้ำเพื่อใช้ในการเกษตรและอุปโภคบริโภค ความจุประมาณ 2 ล้านลูกบาศก์เมตร ช่วยบรรเทาปัญหาน้ำท่วมและให้เพียงพอสำหรับฤดูแล้ง อีกทั้งยังเป็นแหล่งชีวภาพที่มีพืชน้ำ สัตว์น้ำ และสัตว์ป่าหลากหลาย ระบบการจัดการน้ำเน้นการใช้อย่างยั่งยืน มีการปล่อยน้ำตามความต้องการของชุมชนและเกษตรกร นักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมสามารถเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการน้ำและการฟื้นฟูระบบนิเวศ ซึ่งเสริมสร้างความเข้าใจใน重要性ของการอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน อ่างเก็บน้ำห้วยทรวงเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่นำเสนอความงามธรรมชาติและความรู้ด้านการจัดการทรัพยากรน้ำ ช่วยเพิ่มการตระหนักรู้เรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

สวนผู้ใหญ่วัยสวัสดี เป็นพื้นที่เกษตรยั่งยืนที่มีการจัดการแบบผสมผสาน ใช้การปลูกพืชหลากหลายชนิด ลดการใช้สารเคมี และใช้ปุ๋ยหมักจากวัสดุธรรมชาติ มีระบบชลประทานประหยัดน้ำที่ช่วยเสริมความอุดมสมบูรณ์ของดิน นักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมจะได้เรียนรู้การเกษตรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตเชื่อมโยงกับการเกษตรดั้งเดิม สวนนี้มีบทบาทในการสร้างประสบการณ์และความรู้เกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า การท่องเที่ยวในสวนผู้ใหญ่วัยสวัสดีช่วยเสริมสร้างความเข้าใจเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืน ทำให้เป็นแหล่งเรียนรู้และท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงวัฒนธรรมและการพัฒนาชุมชน

3. องค์ประกอบทางการใช้ที่ดินและโครงสร้างพื้นฐาน หมายถึง การจัดสรรและใช้พื้นที่ให้เหมาะสมกับกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การเกษตร การตั้งถิ่นฐาน หรือการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อสนับสนุนชุมชน องค์ประกอบเหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยอ้างอิงจากแนวคิดการวางผังเมืองและการใช้ที่ดินเพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่สอดคล้องกับการเติบโตของชุมชน เช่น ระบบชลประทาน ถนน และสวนสาธารณะ ซึ่งช่วยให้การเดินทางและการเข้าถึงสถานที่สำคัญสะดวกและปลอดภัย เพิ่มประสบการณ์ที่ดีให้แก่นักท่องเที่ยว การศึกษานี้เลือกพื้นที่เกษตรของชุมชน พื้นที่ชลประทาน และพื้นที่โครงสร้างพื้นฐาน เพื่อแสดงถึงบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ดังนี้

พื้นที่เกษตรของชุมชนมีลักษณะเป็นนาสวนที่จัดการแบบดั้งเดิม เพาะปลูกพืชตามฤดูกาลและสภาพภูมิอากาศ รักษาความหลากหลายทางชีวภาพและความยั่งยืน ใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพผ่านระบบชลประทานที่ออกแบบให้กระจายน้ำทั่วถึง ชุมชนร่วมกันจัดการพื้นที่เพื่อรักษาสิ่งแวดล้อมและการผลิตอย่างยั่งยืน นักท่องเที่ยวสามารถเยี่ยมชมและเรียนรู้วิถีเกษตรกรรมแบบดั้งเดิม เช่น การปลูกข้าว และการแปรรูปผลผลิต สัมผัสประสบการณ์ที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น

พื้นที่ชลประทานของชุมชนได้รับการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพสูง ใช้เทคโนโลยีพื้นฐานควบคู่กับภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการน้ำ ชุมชนและหน่วยงานท้องถิ่นร่วมมือบริหารจัดการน้ำ ลดการสูญเสียน้ำ และเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร มีการบำรุงรักษาและปรับปรุงระบบน้ำอย่างต่อเนื่อง นักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้การจัดการน้ำเพื่อการเกษตร และเห็นถึงความสำคัญของการพึ่งพาทรัพยากรอย่างยั่งยืน

พื้นที่โครงสร้างพื้นฐาน รวมถึงถนนและสวนสาธารณะ จัดการอย่างดีรองรับการใช้งานของชุมชน และนักท่องเที่ยว มีการออกแบบถนนให้ปลอดภัยและเดินทางสะดวก รวมถึงการบำรุงรักษาให้ใช้งานได้ดีตลอดปี สวนสาธารณะเป็นพื้นที่สีเขียวสำหรับพักผ่อนและทำกิจกรรม นักท่องเที่ยวสามารถเข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมและเทศกาลท้องถิ่น เรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน โครงสร้างพื้นฐานเหล่านี้ช่วยให้นักท่องเที่ยวเดินทางสะดวกและเสริมสร้างประสบการณ์ที่เชื่อมโยงกับวัฒนธรรมท้องถิ่น

4. องค์ประกอบทางวัฒนธรรมและประเพณี หมายถึง กิจกรรมและวิถีชีวิตที่สะท้อนความเชื่อ ความศรัทธา และค่านิยมร่วมกันของชุมชน เช่น การจัดงานเทศกาลและพิธีกรรมต่าง ๆ ที่มีความสำคัญต่อวิถีชีวิต องค์ประกอบเหล่านี้ช่วยสร้างเอกลักษณ์และความร่วมมือในชุมชน ทำให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสและเข้าใจวิถีชีวิตที่สืบทอดมาจากรุ่นสู่รุ่น โดยอ้างอิงจากทฤษฎีมานุษยวิทยาและวัฒนธรรมที่ระบุว่า ประเพณีและกิจกรรมทางวัฒนธรรมช่วยรักษาเอกลักษณ์ของชุมชนและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยว องค์ประกอบนี้ยังรวมถึงการใช้ภาษาและศิลปะพื้นบ้านที่สะท้อนความคิดสร้างสรรค์และภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนโครงสร้างทางสังคม เช่น ผู้นำชุมชนที่มีบทบาทในการจัดงานและกิจกรรมของชุมชน การศึกษานี้เลือกประเพณีสงกรานต์ ประเพณีแห่ผ้าขึ้นโฮง สรงน้ำเจ้าพ่อเมืองดั่ง และประเพณีลอยกระทง เพื่อแสดงบทบาทขององค์ประกอบทางวัฒนธรรมและประเพณีในการสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ดังนี้

ประเพณีสงกรานต์ เป็นกิจกรรมที่ชุมชนร่วมกันทำบุญตักบาตร สรงน้ำพระ และรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ เพื่อขอพรและแสดงความเคารพ รวมถึงการเล่นน้ำอย่างสนุกสนานในบรรยากาศที่เต็มไปด้วยความรื่นเริง และสามัคคี ซึ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาสัมผัสประสบการณ์เทศกาลที่มีเสน่ห์นี้ นักท่องเที่ยวได้รับทั้งความสุข และความเป็นสิริมงคล พร้อมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน

ประเพณีแห่ผ้าขึ้นโฮง สรงน้ำเจ้าพ่อเมืองตั้ง จัดขึ้นหลังสงกรานต์ 7 วัน มีกิจกรรมหลักคือขบวนแห่ช้างที่ตกแต่งอย่างสวยงามไปสักการะศาลเจ้าพ่อเมืองตั้ง พร้อมพิธีบายศรีสู่ขวัญต่อหน้าช้าง ซึ่งแสดงถึงความเคารพในบุญคุณของช้าง นักท่องเที่ยวจะได้เห็นขบวนแห่ที่อลังการและเรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับช้างและประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

ประเพณีลอยกระทง จัดขึ้นในคืนวันเพ็ญเดือนสิบสอง โดยชาวบ้านทำกระทงจากใบตองและดอกไม้ แล้วลอยกระทงในแม่น้ำเพื่อขอขมาต่อพระแม่คงคาและขอบคุณน้ำที่หล่อเลี้ยงชีวิต กิจกรรมเสริมประกอบด้วย การแสดงดนตรีพื้นบ้านและศิลปะ นักท่องเที่ยวมีโอกาสร่วมทำกระทงและลอยกระทง พร้อมเพลิดเพลินกับการแสดงที่สะท้อนวัฒนธรรมไทยและศิลปะพื้นบ้าน สร้างบรรยากาศอบอุ่นและน่าประทับใจ

ประเพณีเหล่านี้มีบทบาทในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสวัฒนธรรมท้องถิ่นที่สืบทอดมาหลายรุ่น ทำให้เกิดความเข้าใจและประสบการณ์ที่เชื่อมโยงกับชุมชนอย่างลึกซึ้ง

5. องค์ประกอบทางสังคมและชุมชน หมายถึง วิถีชีวิต กิจกรรม และการปฏิสัมพันธ์ของผู้คนที่สะท้อนถึงเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ทั้งการประกอบอาชีพ วัฒนธรรมการทำงาน และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดกันมา องค์ประกอบเหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยอ้างอิงจากแนวคิดการศึกษาโครงสร้างสังคมที่เน้นความสำคัญของการปฏิสัมพันธ์ในชุมชน ตัวอย่างเช่น การทอผ้า การจักสาน และการทำอาหารพื้นถิ่น ซึ่งเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้และมีส่วนร่วม ทำให้เกิดความเข้าใจและเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตดั้งเดิม การศึกษานี้เลือกการทอผ้าหมักโคลน การจักสาน และการทำอาหารโดยใช้พืชพื้นถิ่น เพื่อแสดงบทบาทขององค์ประกอบทางสังคมและชุมชนในการสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ดังนี้

การทอผ้าหมักโคลน เป็นงานฝีมือเอกลักษณ์ของชุมชนที่ใช้โคลนจากธรรมชาติในการหมักผ้า ทำให้ผ้ามีความทนทานและลวดลายสวยงาม นักท่องเที่ยวสามารถเยี่ยมชมกระบวนการผลิตตั้งแต่การเตรียมวัตถุดิบจนถึงการทอผ้า และมีโอกาสลองทำเอง ซึ่งช่วยสร้างประสบการณ์ที่น่าจดจำและส่งเสริมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น การทอผ้าช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวที่สนใจวัฒนธรรมและศิลปะพื้นบ้าน

การจักสาน ใช้วัสดุธรรมชาติ เช่น ไม้ไผ่ ในการผลิตตะกร้า กระบุง และเครื่องใช้ในครัวเรือน ซึ่งไม้ไผ่มีความยืดหยุ่นและแข็งแรง อีกทั้งปลูกได้ง่ายในพื้นที่ นักท่องเที่ยวสามารถชมการสาธิตและทดลองทำผลิตภัณฑ์จักสาน รวมถึงเรียนรู้เทคนิคที่สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น การจักสานช่วยเพิ่มความน่าสนใจในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยนักท่องเที่ยวได้สัมผัสถึงความมุ่งมั่นและทักษะของชาวบ้าน เกิดการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม และสนับสนุนการอนุรักษ์วิถีชีวิตดั้งเดิม

การทำอาหารโดยใช้พืชพื้นถิ่น สะท้อนการเกษตรและการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นอย่างยั่งยืน เช่น ข้าว ข้า ตะไคร้ และสมุนไพรอื่น ๆ นักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้การเก็บเกี่ยวและเตรียมพืชพื้นถิ่น รวมถึงการทำอาหารแบบดั้งเดิมที่สะท้อนรสชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น การทำอาหารช่วยให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสประสบการณ์การทำอาหารและชิมอาหารท้องถิ่น ส่งเสริมความเข้าใจในวิถีชีวิตชุมชน และกระตุ้นเศรษฐกิจท้องถิ่นจากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์และการจัดเวิร์กช็อป

6. **องค์ประกอบทางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม** หมายถึง การที่การท่องเที่ยวส่งผลต่อเศรษฐกิจของชุมชน ทั้งในด้านการสร้างรายได้ การจ้างงาน และการเพิ่มมูลค่าสินค้าและบริการท้องถิ่น ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อ้างอิงจากทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การท่องเที่ยว ที่ระบุว่า การท่องเที่ยวสามารถเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนผ่านการจำหน่ายสินค้าท้องถิ่นและการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม โดยการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจนี้ช่วยส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืนและเพิ่มความน่าสนใจในการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมยังสนับสนุนการจำหน่ายงานหัตถกรรม ผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดกิจกรรมวัฒนธรรม และบริการโฮมสเตย์ที่มีเอกลักษณ์ ครอบคลุมถึงมรดกทางประวัติศาสตร์ ศิลปะ สถาปัตยกรรม ดนตรี และตำนานที่ช่วยเสริมสร้างความยั่งยืนของการท่องเที่ยว การศึกษานี้ได้เลือกโฮมสเตย์ การนำเที่ยวโดยชุมชน และการจำหน่ายของที่ระลึก เพื่อแสดงบทบาทขององค์ประกอบเหล่านี้ในการสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ดังนี้

โฮมสเตย์ เป็นบริการที่ให้นักท่องเที่ยวได้พักอาศัยกับครอบครัวในท้องถิ่น ซึ่งทำให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ที่ใกล้ชิดกับวิถีชีวิตของชุมชน ทั้งการทำอาหารร่วมกัน การเรียนรู้ประเพณี และการเข้าร่วมกิจกรรมท้องถิ่น ส่วนบทบาทในการสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ ช่วยเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวกับชุมชนและสนับสนุนการกระจายรายได้ในชุมชน ทำให้นักท่องเที่ยวเข้าใจและซึมซับวัฒนธรรมท้องถิ่นได้อย่างลึกซึ้ง

การนำเที่ยวโดยชุมชน มีรูปแบบที่นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ประวัติศาสตร์และเรื่องราวท้องถิ่น จากชาวบ้านผู้มีประสบการณ์ โดยมักมีการพาชมสถานที่สำคัญ เช่น วัด โบราณสถาน และสถานที่เชิงประวัติศาสตร์ ส่วนบทบาทในการสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ ช่วยให้การท่องเที่ยวมีมิติทางวัฒนธรรมที่ลึกซึ้งและเชื่อมโยงกับชุมชน นักท่องเที่ยวได้รับความรู้และความเข้าใจที่แท้จริงเกี่ยวกับประเพณี ความเชื่อ และวิถีชีวิตของคนในพื้นที่

การจำหน่ายของที่ระลึก เช่น งานหัตถกรรมท้องถิ่น ผ้าทอ และสินค้าที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของชุมชน ช่วยสร้างรายได้และเสริมความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ ส่วนบทบาทในการสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ ช่วยเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าท้องถิ่น ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถนำความทรงจำกลับไปเป็นของที่ระลึกและกระตุ้นให้เกิดการสนับสนุนเศรษฐกิจชุมชนในระยะยาว

7. **องค์ประกอบทางสัญลักษณ์และจิตวิญญาณ** หมายถึง สถานที่ วัตถุ หรือกิจกรรมที่มีความหมายพิเศษต่อชุมชนในเชิงจิตวิญญาณและศาสนา สะท้อนถึงความเชื่อและค่านิยมที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและวัฒนธรรม ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยอ้างอิงจากทฤษฎีที่เน้นความเชื่อมโยงระหว่างผู้คนกับสถานที่สำคัญ เช่น วัด ศาล และพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์อื่น ๆ ที่แสดงถึงความเชื่อและความผูกพันทางจิตวิญญาณ การเยี่ยมชมและเข้าร่วมกิจกรรมช่วยให้นักท่องเที่ยวเข้าใจมิติทางวัฒนธรรมและศาสนาของพื้นที่ และเสริมสร้างความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน การจัดกิจกรรมทางศาสนาในสถานที่เหล่านี้ยังช่วยสร้างเอกลักษณ์ของชุมชนและรักษาความเชื่อมโยงกับอดีต ในการศึกษาครั้งนี้ ได้เลือกศาลชุมชน ป่าช้า และพื้นที่ป่าอนุรักษ์ของชุมชน เพื่อแสดงบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ดังนี้

ศาลชุมชน เป็นสถานที่ที่ชาวบ้านใช้สักการะและขอพรเพื่อความเป็นสิริมงคล พิธีกรรมประจำปี เช่น การบวงสรวงและเซ่นไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ช่วยเสริมสร้างความผูกพันในชุมชน บทบาทในการสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมคือการดึงดูดนักท่องเที่ยวที่สนใจเรียนรู้พิธีกรรมและจิตวิญญาณท้องถิ่น นักท่องเที่ยวสามารถเข้าร่วมกิจกรรมและสัมผัสวิถีชีวิตจริง ทำให้เข้าใจความเชื่อและค่านิยมของชุมชน

ป่าช้า เป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวบ้านเคารพและดูแลอย่างดี ใช้ทำพิธีทางศาสนา เช่น ไหว้บรรพบุรุษ และทำบุญระลึกถึงผู้ล่วงลับ บทบาทในการสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมคือการดึงดูดนักท่องเที่ยวที่สนใจประเพณีเกี่ยวกับการระลึกถึงบรรพบุรุษ นักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสพิธีกรรมที่สะท้อนถึงความเคารพและความผูกพันในครอบครัวและชุมชน

พื้นที่ป่าอนุรักษ์ของชุมชน เป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญและเป็นที่พักพิง ชาวบ้านใช้ป่าในการทำพิธีกรรมและเทศกาล เช่น การบูชาต้นไม้ใหญ่และพิธีขอคุณธรรมชาติ บทบาทในการสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมคือการดึงดูดนักท่องเที่ยวที่สนใจการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและจิตวิญญาณ นักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสธรรมชาติและเรียนรู้การอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างกลมกลืน ซึ่งส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

8. องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมและการออกแบบภูมิทัศน์ หมายถึง ลักษณะของสิ่งปลูกสร้างหรืออาคารที่สะท้อนวิถีชีวิต วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงการจัดการพื้นที่ภายนอกให้สอดคล้องกับการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน โดยเน้นความกลมกลืนกับธรรมชาติรอบข้าง มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตามแนวคิดการออกแบบและการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมที่สะท้อนวัฒนธรรมดั้งเดิม เช่น เรือนพื้นดินและการจัดสวน นักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสถึงความงามและเอกลักษณ์ของภูมิทัศน์และสถาปัตยกรรมที่ผสมผสานกับวิถีชีวิตท้องถิ่น การศึกษานี้เลือกเรือนพื้นดิน ภูมิทัศน์ชุมชน และพื้นที่ส่วนกลางของชุมชน เพื่อแสดงบทบาทขององค์ประกอบเหล่านี้ในการสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ดังนี้

เรือนพื้นดิน เป็นสถาปัตยกรรมที่แสดงถึงเอกลักษณ์ภูมิภาค ออกแบบให้เหมาะกับสภาพอากาศและวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ ใช้ไม่ในการก่อสร้างและยกสูงจากพื้นเพื่อระบายอากาศ ทำให้ที่อยู่อาศัยเย็นสบายและป้องกันน้ำท่วม นักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้การออกแบบบ้านเรือนไทย การใช้วัสดุพื้นดิน และวิถีชีวิตดั้งเดิม บทบาทในการสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมคือสร้างประสบการณ์ที่น่าสนใจและช่วยให้เข้าใจวิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดมายาวนาน

ภูมิทัศน์ชุมชน เน้นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน เช่น วัสดุธรรมชาติในการก่อสร้าง ปลูกพืชสร้างร่มเงา และระบบชลประทานที่ประหยัดน้ำ การออกแบบที่คำนึงถึงความยั่งยืนสร้างบรรยากาศร่มรื่นและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม บทบาทในการสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมคือการดึงดูดนักท่องเที่ยวที่สนใจสัมผัสธรรมชาติและ การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การเดินชมและร่วมกิจกรรมช่วยเสริมความรู้เกี่ยวกับการรักษาความสมดุลระหว่างคนกับธรรมชาติ

พื้นที่ส่วนกลางของชุมชน เช่น ลานกิจกรรมหรือศาลากลางหมู่บ้าน เป็นสถานที่พบปะและจัดกิจกรรม เช่น งานเทศกาลและการแสดงศิลปะพื้นบ้าน การออกแบบเน้นการใช้งานร่วมกันและสร้างบรรยากาศอบอุ่น บทบาทในการสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมคือการดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาร่วมกิจกรรมและสัมผัสบรรยากาศชุมชน นักท่องเที่ยวสามารถชมการแสดงและร่วมงานประเพณี ซึ่งสร้างความประทับใจและความเข้าใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น

การอภิปรายผล

จากการศึกษาพบว่า องค์ประกอบทางภูมิทัศน์วัฒนธรรมทั้ง 8 องค์ประกอบในเขตลุ่มน้ำยม ตำบลบ้านตึก มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สามารถจำแนกออกเป็น 8 ประเด็น

ได้แก่ องค์ประกอบทางประวัติศาสตร์ช่วยให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้และสัมผัสวัฒนธรรมผ่านสถานที่สำคัญ ทำให้เกิดประสบการณ์ที่น่าจดจำและส่งเสริมการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม องค์ประกอบทางภูมิศาสตร์และสิ่งแวดล้อมเน้นการนำเสนอแหล่งธรรมชาติและเกษตรกรรมที่ยั่งยืนที่เสริมสร้างการเรียนรู้เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ องค์ประกอบทางการใช้ที่ดินและโครงสร้างพื้นฐานช่วยเพิ่มความสะดวกและความปลอดภัยในการท่องเที่ยว องค์ประกอบทางวัฒนธรรมและประเพณีเสริมสร้างเอกลักษณ์และการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวในกิจกรรมท้องถิ่น เช่น สงกรานต์และลอยกระทง ซึ่งช่วยเสริมสร้างความเข้าใจในวัฒนธรรมชุมชน องค์ประกอบทางสังคมและชุมชนเน้นการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมในวิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนและการอนุรักษ์วัฒนธรรม องค์ประกอบทางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวช่วยยกระดับเศรษฐกิจ สร้างรายได้และการจ้างงาน องค์ประกอบทางสัญลักษณ์และจิตวิญญาณส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงความเชื่อและคุณค่าทางจิตวิญญาณ เช่น การเยี่ยมชมสถานที่ศักดิ์สิทธิ์และการเข้าร่วมพิธีกรรม และองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมและการออกแบบภูมิทัศน์ช่วยเพิ่มความน่าสนใจของพื้นที่และสร้างโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วัฒนธรรมผ่านการออกแบบที่มีเอกลักษณ์

เมื่อเปรียบเทียบผลการวิจัยเกี่ยวกับองค์ประกอบทางภูมิทัศน์วัฒนธรรมในตำบลบ้านตึกกับงานวิจัยที่ผ่านมา พบว่ามีความคล้ายคลึงและแตกต่างกันในหลายประเด็นสำคัญ งานวิจัยของปรกรณ์ วนขยางค์กุล และชัยสิทธิ์ ด่านกิตติกุล เกี่ยวกับการจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรมชุมชนภาคองค้ำ จังหวัดลำปาง [13] พบว่าทั้งสองพื้นที่มีการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรม ซึ่งสำคัญต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อย่างไรก็ตาม งานวิจัยของปรกรณ์และชัยสิทธิ์เน้นการอนุรักษ์สถานที่ทางประวัติศาสตร์ในขณะที่การวิเคราะห์ในตำบลบ้านตึกจะมุ่งเน้นการระบุและวิเคราะห์บทบาทขององค์ประกอบทางภูมิทัศน์ที่สนับสนุนการท่องเที่ยวในกลุ่มน้ำยม

งานวิจัยของวรินธร ไชยสิทธิ์ และวรัรักษ์ สุเมธ เกี่ยวกับการจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวกรณีศึกษาสถานีรถไฟลำพูน [14] มีความคล้ายคลึงกับตำบลบ้านตึกในแง่การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยมุ่งเน้นการอนุรักษ์พื้นที่ทางประวัติศาสตร์ให้เป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ อย่างไรก็ตาม การวิจัยของวรินธรและวรัรักษ์เน้นการฟื้นฟูอาคารสถาปัตยกรรม ขณะที่การวิเคราะห์ในตำบลบ้านตึกจะเน้นการระบุบทบาทขององค์ประกอบทางภูมิทัศน์

งานวิจัยของ ศุภรัตน์ พิณสุวรรณ นิสากร กล้าณรงค์ และแอ๊ด ย่าผา มุ่งเน้นการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรมเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์องค์ประกอบทางวัฒนธรรม [15] ขณะที่การวิเคราะห์ในตำบลบ้านตึกอาจรวมถึงการพิจารณาองค์ประกอบทางธรรมชาติร่วมด้วย

ดังนั้น จากการเปรียบเทียบกับงานวิจัยที่ผ่านมา จะเห็นได้ว่าแต่ละพื้นที่มีลักษณะเฉพาะตัวในด้านของการจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรมเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แม้ว่าจะมีการใช้แนวทางอนุรักษ์และฟื้นฟูที่คล้ายคลึงกันในหลายประเด็น ได้แก่ การมีส่วนร่วมของชุมชนและการฟื้นฟูสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ แต่ในรายละเอียดเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมและการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นยังคงมีความแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับบริบทและความต้องการของแต่ละพื้นที่

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ ผลการวิจัยนี้สามารถนำไปพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มน้ำมอยอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อทั้งชุมชนท้องถิ่นและอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว โดยแนวทางที่สามารถดำเนินการได้ประกอบด้วยการพัฒนาความคิดริเริ่มการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์ ซึ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกแบบโปรแกรมท่องเที่ยว การจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรมอย่างยั่งยืนเพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูองค์ประกอบทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม การสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานการท่องเที่ยวทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และทรัพยากร การส่งเสริมการศึกษาและประชาสัมพันธ์เพื่อเพิ่มความเข้าใจเกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรม การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น เช่น ถนน หน่วยบริการนักท่องเที่ยว และสถานที่จอดรถ การส่งเสริมกิจกรรมและเทศกาลวัฒนธรรมเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว และการจัดทำโครงการเสริมพลังชุมชนเพื่อให้ชุมชนมีบทบาทในการวางแผนและดำเนินโครงการ การดำเนินการตามแนวทางเหล่านี้จะช่วยให้ชุมชนสามารถพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้อย่างยั่งยืน โดยเน้นที่การดึงดูดนักท่องเที่ยวและสร้างรายได้ให้กับชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป การศึกษาครั้งนี้มุ่งเน้นชุมชน 14 แห่ง โดยใช้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้นำชุมชน 14 คน และประชาชนที่มีความเชี่ยวชาญด้านเกษตรกรรมท้องถิ่น 70 คน ซึ่งอาจมีประเด็นอื่นที่ยังไม่ได้ถูกกล่าวถึง ดังนั้น การวิจัยในอนาคตควรขยายขอบเขตการศึกษาให้ครอบคลุมมากขึ้น เพื่อเสริมความเข้าใจในความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับภูมิทัศน์วัฒนธรรม และนำไปสู่การพัฒนา นโยบาย และแผนการจัดการที่ดีขึ้นสำหรับชุมชนวัฒนธรรมอื่น ๆ ในประเทศไทย

Table 1. Summary of the Analysis of Various Cultural Landscape Elements that Play a Significant Role in Supporting Cultural Tourism in the Yom River Basin, Ban Tuek Subdistrict, Si Satchanalai District, Sukhothai Province

Element	Potential	Role in Tourism	Examples of Tourism Elements
Historical Element	Important historical sites, such as Wat Chom Chaeng, Wat Plai Na, and the City Pillar Shrine	Allows tourists to learn about the important local history and culture	 <p>Historical Sites of Village No. 11</p>
Geographical and Environmental Element	Huai Suang Reservoir and Sawan Phuyai Sawan Garden	Enables tourists to experience the natural atmosphere and beautiful scenery	 <p>Forest Area of Village No. 7</p>
Land Use and Infrastructure Element	Land use for agriculture, settlement, and infrastructure development, including irrigation systems and public parks	Ensures that the landscape is organized and convenient for tourists	 <p>Land Use for Agriculture of Village No. 2</p>

Table 1. Summary of the Analysis of Various Cultural Landscape Elements that Play a Significant Role in Supporting Cultural Tourism in the Yom River Basin, Ban Tuek Subdistrict, Si Satchanalai District, Sukhothai Province (continue)

Element	Potential	Role in Tourism	Examples of Tourism Elements
Cultural and Traditional Element	Local traditions and festivals, such as Songkran Festival, the Nan Up-Hong Water Procession, and Loy Krathong Festival	Attracts tourists to experience local culture	
Social and Community Element	Community lifestyles and activities, such as mud-dyed cloth weaving, basketry, and agriculture	Reflects local wisdom and generates income for the community	 Traditional Performances of Village No. 5
Economic and Tourism Element	Impact of tourism on the local economy	Increases community income through the sale of local products, tourism services, and cultural activities	 Basketry of Village No. 4 Homestay Tourism of Village No. 5

Table 1. Summary of the Analysis of Various Cultural Landscape Elements that Play a Significant Role in Supporting Cultural Tourism in the Yom River Basin, Ban Tuek Subdistrict, Si Satchanalai District, Sukhothai Province (continue)

Element	Potential	Role in Tourism	Examples of Tourism Elements
Symbolic and Spiritual Element	Meaning and significance of cultural sites	Cultural sites serve as centers for religious and cultural activities, which are significant to the community's spirituality	 <p>Cemetery of Village No. 4</p>
Architectural and Landscape Design Element	Meaning and significance of cultural sites	Restoration and preservation of cultural traditional Thai houses, and landscape design focusing on sustainable use of natural resources	 <p>Vernacular Houses and Landscape of Village No. 5</p>

Remark : This table illustrates the potential and roles of various cultural landscape elements that are significant in supporting cultural tourism in the Yom River Basin, Ban Tuek Subdistrict. It highlights the importance of historical sites, the environment, culture, and the community, which contribute to the sustainable development and promotion of tourism in the area.

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยย่อยที่ 4 ภูมิทัศน์วัฒนธรรมและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในเขตลุ่มน้ำยม ตำบลบ้านตึก อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย ภายใต้แผนงานวิจัยแผนบูรณาการในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนของพื้นที่จังหวัดสุโขทัย ได้รับทุนสนับสนุนจากกองทุน ววน. ประเภท Fundamental Fund (Basic Research) ประจำปี พ.ศ. 2567

References

- [1] Varitwuttikul, K., Oniem, P., Khunajan, W., Madee, C., & Rattanaprathum, N. (2021). Problems and communities needs on water resources management in the Yom River Basin. *KKU International Journal of Humanities and Social Sciences*, 11(1), 95-125.
- [2] Wachirawongsakorn, P., & Deetae, N. (2016). Public participation in solving flood problems in the Lower Yom River Basin. *Journal of Environmental Management*, 12(2), 4-23.
- [3] Sirasoonthorn, P., Ingkaninan, K., Plienbangchang, P., Sriwilai, A., Siripompai boon, T., Sathien, K., Tongkiew, W., & Susom, W. (2011). The traditional medicine practices of Thai people in the lower northern region along the Yom and Nan River Basins. *Mekong-Salween Civilization Studies Journal*, 2(1), 25-34.
- [4] Amloy, A. (2023). A study of the potential for local handicraft management of the target communities along the world heritage corridor of Kamphaeng Phet, Sukhothai, and Si Satchanalai. *Social Sciences Research and Academic Journal*, 18(1), 91-106.
- [5] Nonsiri, P. (2012). Pattern of community-based tourism operation in the lower Northern Thailand. *Journal of International and Thai Tourism*, 8(2), 47-65.
- [6] Jackson, J. B. (1984). *Discovering the vernacular landscape*. Yale University.
- [7] Meinig, D. W. (1979). *The interpretation of ordinary landscapes: Geographical essays*. Oxford University.
- [8] Sauer, C. O. (1956). *Man's role in changing the face of the earth*. University of Chicago.
- [9] Spirm, A. W. (1998). *The language of landscape*. Yale University.
- [10] Tuan, Y. F. (1977). *Space and place: The perspective of experience*. University of Minnesota.
- [11] Duhamel, N, P., (2020). The development of Songkhla old town heritage potential to valued adding for old town historical tourism. *Nakhon Lampang Buddhist College's Journal*, 9(2), 52-64.
- [12] Boonprasong, P. (2019). Place identity in use transformation process of old building in The Old Town. *Journal of Architectural/Planning Research and Studies*, 16(2), 31-48.
- [13] Vanachayangkul, P. & Dankittikul, C. (2019). Cultural landscape management Of Kadkongta, Lampang. *Veridian E-Journal, Silpakorn University (Humanities, Social Sciences, and Arts)*, 12(6), 1430-1447.

- [14] Chaiyasit, W. & Sucher, W. (2018). Cultural landscape management for tourism: A case study of a train station, Lamphun Province. *Journal of Fine Arts. Chiang Mai University*, 9(1), 258-300.
- [15] Pinsuwan, S., Klanarong, N., & Yafa, A. (2014). Cultural landscape and cultural tourism in Puyu Subdistrict, Muang District, Satun Province. *Parichart Journal*, 27(1), 44-61.

ทุนวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชุมชนชาติพันธุ์ซ้อจ (สโจ) บ้านทุ่งนา
อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี
Cultural Capital for the Development of the Chung
(Saoch) Ethnic Community in Ban Thung Na,
Si Sawat District, Kanchanaburi Province

นพรัตน์ ไชยชนะ^{1*} และรจนา นิลมานนท์²
Nobparat Chaichana^{1*}, and Rojana Nilmanon²

¹ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี 71190

² โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี 71190

¹ Faculty of Humanities and Social Science, Kanchanaburi Rajabhat University, 71190, Thailand

² The demonstration school of Kanchanaburi Rajabhat university, Kanchanaburi Rajabhat University, 71190, Thailand

* Corresponding author: E-mail address: Chimmanee@kru.ac.th

(Received: June 13, 2024; Revised: October 18, 2024; Accepted: November 11, 2024)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาบริบทและศักยภาพชุมชน 2) เพื่อสังเคราะห์ทุนวัฒนธรรม และ 3) ค้นหาแนวทางพัฒนาทุนวัฒนธรรมชุมชนชาติพันธุ์ชองบ้านทุ่งนา อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ประยุกต์วิธีวิจัยทางมานุษยวิทยา และการวิจัยแบบมีส่วนร่วม รวบรวมข้อมูลแบบเจาะจง 3 กลุ่ม จำนวน 45 คน ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนบ้านทุ่งนามีทุนชุมชนในหลายมิติ ได้แก่ ทุนพื้นฐาน ทุนธรรมชาติ ทุนมนุษย์ และทุนวัฒนธรรม เป็นทรัพยากรที่สำคัญต่อการพัฒนาชุมชน ทุนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ชองจำแนกได้เป็น 3 ประเภทหลัก คือ 1) ทุนวัฒนธรรมที่ฝังอยู่ในกาย เช่น ทักษะ ความรู้ และการปฏิบัติที่สืบทอดผ่านร่างกาย 2) ทุนวัฒนธรรมที่ถูกลดทอนลงอย่างเป็นทางการในรูปแบบของพิธีกรรมและประเพณี และ 3) ทุนวัฒนธรรมในรูปของวัตถุซึ่งสามารถนำมาใช้เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ การนำทุนวัฒนธรรมมาใช้ได้ 5 ประการ ได้แก่ (1) การใช้ทุนวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชุมชน (2) การนำอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมมาสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ (3) การสร้างกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน (4) การเสริมสร้างสำนึกรักถิ่นตน และ (5) การนำทุนวัฒนธรรมไปพัฒนาเป็นเศรษฐกิจสร้างสรรค์ แนวทางเหล่านี้สามารถช่วยให้ชุมชนใช้ทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่มีอยู่อย่างเต็มที่เพื่อสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจและการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน

คำสำคัญ: การพัฒนาชุมชน ทุนทางวัฒนธรรม กลุ่มชาติพันธุ์ชอง ทรัพยากรวัฒนธรรม

Abstract

This research aimed to 1) study the context and potential of the community, 2) synthesize cultural capital, and 3) find ways to develop the cultural capital of the Chung ethnic community in Ban Thung Na, Srisawat District, Kanchanaburi Province. The research employed qualitative methods, applying anthropological research and participatory research methods. Data were collected from three targeted groups, totaling 45 individuals. The research findings revealed that the Ban Thung Na community possessed community capital in various dimensions, including basic capital, natural capital, human capital, and cultural capital, which were essential resources for community development. The cultural capital of the Chao Ung ethnic group could be categorized into three main types: 1) cultural capital embedded in the body, such as skills, knowledge, and practices passed down through physical experience, 2) cultural capital institutionalized in the form of rituals and traditions, and 3) cultural capital in the form of tangible objects, which could be utilized to create economic value. There were five ways to utilize cultural capital: (1) using cultural capital for community development, (2) leveraging cultural identity to add economic value, (3) creating learning processes within the community, (4) fostering a sense of local pride, and (5) developing cultural capital into a creative economy. These approaches could help the community fully utilize its cultural resources to create economic opportunities and foster sustainable community development.

Keywords: Development, Cultural Capital, Chung Ethnic, Cultural Resources

บทนำ

การศึกษาของกลุ่มชาติพันธุ์ซอจ (สโจ) หรือที่เรียกในลักษณะสากลว่า Chung (Saoch) นั้นมีความสำคัญในเชิงภาษาศาสตร์และวัฒนธรรม โดยกลุ่มชาติพันธุ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีถิ่นฐานในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และมีความเชื่อมโยงกับกลุ่มภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติก (Austroasiatic languages) งานวิจัยทางภาษาศาสตร์และชาติพันธุ์วิทยาในภูมิภาคนี้มีบทบาทสำคัญในการกำหนดและทำความเข้าใจเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและภาษาในกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ รวมถึงกลุ่มชาติพันธุ์ซอจ อาทิการศึกษาของ Sidwell [1] ในงานวิจัยเรื่อง Austroasiatic Languages Language Isolates ได้กล่าวถึงกลุ่มภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติก ซึ่งครอบคลุมกลุ่มชาติพันธุ์หลายกลุ่มในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และมีความเป็นไปได้ว่ากลุ่มชาติพันธุ์ซอจอาจมีส่วนเกี่ยวข้องกับทางภาษานี้ งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งในการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้ โดยการศึกษาวิจัยในมิติต่าง ๆ เช่น ภาษา ประวัติศาสตร์ และความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรม นอกจากนี้ งานวิจัยจาก National Library of Cambodia [2] ในหัวข้อ Ethnographic Studies of the Khmer Loeu ได้ทำการศึกษาของกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีถิ่นฐานใกล้เคียงกับกลุ่มชาติพันธุ์ซอจ ซึ่งช่วยเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ในบริเวณนี้ โดยเฉพาะในบริบททางชาติพันธุ์วิทยาและการวิจัยเชิงลึกเกี่ยวกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรม และงานวิจัยของ Institute of Language and Culture for Rural Development, Mahidol University [3] ในหัวข้อ Ethnolinguistic Profile of Minority Groups in Thailand ได้ศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์และภาษาที่พูดในประเทศไทย โดยเน้นการพัฒนาความเข้าใจทางภาษาศาสตร์และวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อย ซึ่งรวมถึงกลุ่มชาติพันธุ์ซอจ หนึ่งในกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความเป็นเอกลักษณ์ในด้านวัฒนธรรมและการใช้ภาษา

กลุ่มชาติพันธุ์ซอจ (Saoch) มีการตั้งถิ่นฐานกระจายตัวอยู่ตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา ช่วงต้นทศวรรษที่ 1830 กลุ่มชาติพันธุ์ซอจบางส่วนถูกกวาดต้อนโดยกองทหารสยามในช่วงสงครามระหว่างสยามกับอินทิม (อินทิมในที่นี้หมายถึงเวียดนามในสมัยนั้น) การกวาดต้อนนี้เกิดขึ้นทั้งทางบกและทางเรือ เนื่องจากกลุ่มชาติพันธุ์ซอจในกัมพูชาไม่พอใจรูปแบบการปกครองของเขมรในขณะนั้น พวกเขาจึงมาขอความช่วยเหลือจากกองทัพไทยที่ตั้งอยู่ในเมืองโจดกของเวียดนามใต้ [4] หลังจากนั้นกลุ่มชาติพันธุ์ซอจถูกส่งตัวมายังสยามและขึ้นบกที่จังหวัดราชบุรี ก่อนจะถูกโยกย้ายไปตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ตำบลหนองบัว อำเภอมือง จังหวัดกาญจนบุรี ก่อนที่จะมีการย้ายถิ่นไปอยู่ในพื้นที่อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี [5]

ชุมชนชาติพันธุ์ซอจ บ้านทุ่งนา ตำบลหนองเป็ด อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี เป็นหนึ่งในกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานและมีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่โดดเด่น แต่ด้วยความเปลี่ยนแปลงของสังคมและเศรษฐกิจในปัจจุบัน ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์นี้เผชิญกับความเสี่ยงในการสูญเสียทุนวัฒนธรรมที่สะสมมาอย่างยาวนาน ทั้งในด้านภาษา ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น ภาษาซอจ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์สำคัญของชุมชนนี้ กำลังอยู่ในภาวะวิกฤตตามการสำรวจของ Premsrirat [6] โดยจำนวนผู้พูดภาษานี้ลดลงอย่างต่อเนื่อง อันเป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการผสมผสานกับวัฒนธรรมอื่น ๆ การสำรวจภาคสนามในพื้นที่อำเภอศรีสวัสดิ์พบว่ามียุคชาติพันธุ์ซอจเพียงแห่งเดียวคือบ้านทุ่งนา ชุมชนนี้เป็นตัวอย่างของการอยู่รอดท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงที่เข้ามากระทบอย่างต่อเนื่อง การสร้างเงื่อนไขในพื้นที่เมื่อหลายทศวรรษก่อนทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ซอจต้องย้ายถิ่นฐาน แต่พวกเขาก็ยังคงรักษาวินัยชีวิตแบบดั้งเดิมไว้ได้บางส่วน อย่างไรก็ตาม การพัฒนาเชิงเศรษฐกิจในปัจจุบันได้ส่งผลให้วิถีชีวิตที่เรียบง่ายของชุมชนเริ่มถูกกลืนหายไป นอกจากนี้ การที่ชุมชนขาดแนวทางที่ชัดเจนในการอนุรักษ์ภาษาของตนเองยังทำให้มีความเสี่ยงต่อการสูญเสียมรดกทางวัฒนธรรมเพิ่มมากขึ้น

ดังนั้นการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ ซอช (Saoch) ในประเทศไทย พบว่ามีการศึกษาของนักวิชาการเพียงท่านเดียว คือ งานวิจัยของ อิศระ ชูศรี [4] เน้นไปที่การศึกษาในด้านภาษาศาสตร์เป็นหลักชี้ให้เห็นถึงความเสี่ยงในการสูญหายของภาษาซอช โดยเฉพาะเมื่อจำนวนผู้พูดลดน้อยลงเรื่อย ๆ ยังไม่มีการศึกษาในด้านทุนวัฒนธรรม งานวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นที่จะเติมเต็มช่องว่างดังกล่าว โดยมุ่งสำรวจและสังเคราะห์ทุนวัฒนธรรมในมิติต่าง ๆ ของกลุ่มชาติพันธุ์ซอช ทั้งประเพณี ความเชื่อ และวิถีชีวิต เพื่อค้นหาแนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนาให้สอดคล้องกับสังคมสมัยใหม่ และนำไปสู่การใช้ทุนวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชน

ปัจจุบันแม้จะมีความพยายามจากสมาชิกในชุมชน เช่น อดีตผู้ใหญ่บ้านที่ตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ภาษา แต่ยังคงขาดการสนับสนุนที่เพียงพอและเครื่องมือที่เหมาะสมในการอนุรักษ์ภาษา ทำให้การรักษาภาษาเผชิญกับความท้าทายอย่างมาก ไม่มีแผนการหรือแนวทางที่เป็นระบบและครอบคลุมเพียงพอในการอนุรักษ์ภาษาท้องถิ่น [4] นอกจากนี้ภาษาแล้ว การศึกษาภาคสนามของผู้วิจัยเองพบว่า ทุนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ซอชยังมีความสำคัญในด้านอื่น ๆ เช่น ประเพณี ความเชื่อ และวิถีชีวิต ซึ่งเป็นทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าสามารถนำมาสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับชุมชนได้ การศึกษาทุนวัฒนธรรมในมิติต่าง ๆ จึงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชุมชนให้คงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตน พร้อมทั้งรับมือกับความท้าทายที่มาจาก การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ ด้วยเหตุนี้ งานวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นไปที่การศึกษาและสังเคราะห์ทุนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ซอช โดยมีเป้าหมายในการค้นหาแนวทางที่ชัดเจนในการอนุรักษ์และพัฒนาทุนวัฒนธรรมเหล่านี้ให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมสมัยใหม่ เพื่อให้ชุมชนสามารถนำทุนทางวัฒนธรรมมาใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชน การศึกษาศักยภาพของชุมชนและการสังเคราะห์ทุนวัฒนธรรมของชุมชนชาติพันธุ์ซอชมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากทุนวัฒนธรรมเป็นทรัพยากรที่มีค่าและสามารถนำมาใช้สร้างรายได้ให้กับชุมชนได้ในหลากหลายรูปแบบ หนึ่งในแนวทางสำคัญคือการพัฒนาทุนวัฒนธรรมในมิติของการท่องเที่ยว โดยการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เน้นการนำเสนอวิถีชีวิต ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน อันเป็นเอกลักษณ์ที่ไม่สามารถพบได้จากที่อื่น เช่น การส่งเสริมกิจกรรมท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสประสบการณ์ตรงจากการเข้าร่วมในพิธีกรรมท้องถิ่น การเรียนรู้วิถีการทำหัตถกรรมพื้นเมือง หรือการลิ้มลองอาหารดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ซอช ล้วนแต่เป็นการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้ นอกจากการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวแล้ว การพัฒนาทุนวัฒนธรรมยังช่วยส่งเสริมความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ของชุมชน เพิ่มความสามัคคี และเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรและวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

กล่าวได้ว่าการพัฒนาเชิงวัฒนธรรมยังสามารถเชื่อมโยงกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนระยะยาว โดยการสร้างโอกาสในการประกอบอาชีพ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นที่สะท้อนถึงวัฒนธรรมของชุมชน และการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวหรือการค้าขายผลิตภัณฑ์เหล่านั้นบนแพลตฟอร์มต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ผลลัพธ์ของการพัฒนานี้จะทำให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ สร้างรายได้ที่ยั่งยืน และสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาบริบทชุมชนและศักยภาพชุมชนบ้านทุ่งนา ตำบลหนองเป็ด อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี
2. เพื่อสังเคราะห์ทุนวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ซอช บ้านทุ่งนา ตำบลหนองเป็ด อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี

3. เพื่อค้นหาแนวทางพัฒนาทุนวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชุมชนชาติพันธุ์ซ่ง บ้านทุ่งนา ตำบลหนองเป็ด อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดที่สำคัญที่ใช้ในงานวิจัยนี้คือแนวคิดเรื่องทุนวัฒนธรรม (Cultural Capital) มีต้นกำเนิดจาก Pierre Bourdieu โดย Bourdieu ระบุว่าทุนวัฒนธรรมเป็นส่วนสำคัญในการสร้างโอกาสและความสำเร็จทางสังคม และสามารถนำมาสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจในระดับชุมชนได้ แนวคิดนี้ถูกนำมาปรับใช้กับการพัฒนาชุมชนชาติพันธุ์ในหลากหลายมิติ เช่น การอนุรักษ์ภาษา ประเพณี และวิถีชีวิต สามารถนำไปสู่การสร้างรายได้และการพัฒนาชุมชน [12], [9] จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น งานของ Choosri [4] เน้นศึกษาทางด้านภาษาศาสตร์และการเปรียบเทียบเชิงโครงสร้างระหว่างภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ซ่งในประเทศไทย และกัมพูชา งานวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าภาษาของซ่งมีความเสี่ยงที่สูญหายหากไม่มีการอนุรักษ์ที่เหมาะสม นอกจากนี้การศึกษาของ Institute of Language and Culture for Rural Development, Mahidol University [3] ยังเสริมถึงสถานะทางชาติพันธุ์ของชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย แสดงถึงความสำคัญของการรักษาภาษาและวัฒนธรรมเพื่อให้คงอยู่กับคนรุ่นใหม่ นอกจากนี้ภาษาศาสตร์แล้ว การศึกษาเกี่ยวกับทุนวัฒนธรรมของชาติพันธุ์อื่น ๆ ในประเทศไทย เช่น งานวิจัยของ Muanchonchee [8], [11] ศึกษาเกี่ยวกับทุนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำในจังหวัดนครปฐม แสดงให้เห็นถึงศักยภาพในการใช้ทุนวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นผ่านกิจกรรมทางวัฒนธรรม เช่น งานประเพณีหรือการผลิตสินค้าพื้นบ้านที่มีลักษณะเฉพาะตัว อย่างไรก็ตามการนำทุนเหล่านี้ไปพัฒนาเศรษฐกิจและสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนยังไม่ได้ได้รับการศึกษาอย่างชัดเจน งานวิจัยนี้จึงมุ่งเติมเต็มช่องว่างเหล่านี้โดยเน้นการสังเคราะห์ทุนวัฒนธรรมและการพัฒนาชุมชนชาติพันธุ์ซ่งให้เห็นภาพรวมของสถานภาพปัจจุบันและชี้ให้เห็นถึงช่องว่างที่ยังไม่ได้ได้รับการศึกษาเพียงพอซึ่งจะทำให้เกิดการพัฒนาคความรู้ด้านทุนวัฒนธรรมและการพัฒนาชุมชนต่อไป

ระเบียบวิธีการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประยุกต์วิธีวิทยาทางมานุษยวิทยา (Anthropological Research Methods) และการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research -PAR) การเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับทุนวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ซ่งในชุมชนบ้านทุ่งนา ตำบลหนองเป็ด อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นการศึกษาที่มีการวางแผนอย่างรอบคอบเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ลึกซึ้งและเชื่อถือได้ ข้อมูลได้จากหลากหลายแหล่ง ผู้วิจัยมีการวางแผนโดยใช้เทคนิคเพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงลึก และรายละเอียดมีความน่าเชื่อถือ ดังนี้

1. การเตรียมตัวและการติดต่อชุมชน การเลือกพื้นที่วิจัยคัดเลือกพื้นที่วิจัยจำนวน 1 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนบ้านทุ่งนา ตำบลหนองเป็ด อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ เนื่องจากชุมชนบ้านทุ่งนาเป็นชุมชนเดียวที่มีกลุ่มชาติพันธุ์ซ่งอาศัยอยู่ในประเทศไทย ยังปรากฏการใช้ภาษาซ่งอยู่ในปัจจุบัน ถึงแม้ว่าภาษาซ่งจะเป็นภาษาที่อยู่ในภาวะใกล้สูญหาย การติดต่อผู้ใหญ่บ้าน ทั้งนี้การติดต่อกับผู้ใหญ่บ้านอย่างไม่เป็นทางการเป็นขั้นตอนสำคัญ เนื่องจากผู้ใหญ่บ้านสามารถเป็นผู้นำและเชื่อมโยงนักวิจัยกับสมาชิกชุมชนได้ และการได้รับการอนุญาตและความร่วมมือผู้วิจัยขออนุญาตอย่างเป็นทางการจากผู้นำชุมชนและได้รับความร่วมมือจากสมาชิกชุมชนในการเก็บข้อมูล

2. การสร้างปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกชุมชน เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นในชุมชน เช่น งานประเพณี พิธีกรรม การประชุมของชุมชน เพื่อทำความรู้จักและสร้างความไว้วางใจกับสมาชิกชุมชน การเข้าร่วมกลุ่มต่าง ๆ เช่น กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มเยาวชน หรือกลุ่มแม่บ้าน เพื่อสร้างความสัมพันธ์และความคุ้นเคยโดยใช้เวลา 4 เดือน ตั้งแต่เดือนเมษายน - กรกฎาคม 2566

3. การเตรียมตัวและการวางแผน การวางแผนการเยือนชุมชนล่วงหน้า รวมถึงการประสานงานกับ ผู้ใหญ่บ้านหรือผู้นำชุมชน เพื่อจัดเตรียมการเข้าพบและการเข้าร่วมกิจกรรม การเตรียมอุปกรณ์จัดเตรียมอุปกรณ์ ที่จำเป็นสำหรับการเก็บข้อมูล เช่น กล้องถ่ายภาพ เครื่องบันทึกเสียง สมุดบันทึก แผนที่ และอุปกรณ์สำรวจ เน้นการสำรวจสภาพแวดล้อมของชุมชนใช้ระยะเวลา 1 เดือน ได้แก่ เดือนสิงหาคม 2566 เพื่อทำความเข้าใจ โครงสร้าง ลักษณะทางภูมิศาสตร์ ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน

4. การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การเข้าร่วมกิจกรรมในชีวิตประจำวัน นักวิจัยเข้าร่วม กิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันของชุมชน เช่น การทำงานในไร่นา การประกอบอาหาร การร่วมพิธีกรรม และการประชุมชุมชน เพื่อสังเกตพฤติกรรมและวิถีชีวิตของสมาชิกในชุมชน การสร้างความสัมพันธ์ นักวิจัย ใช้เวลาในการสร้างความสัมพันธ์กับสมาชิกในชุมชนโดยการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้สมาชิก ชุมชนรู้สึกคุ้นเคยและยินดีที่จะให้ข้อมูล การบันทึกข้อมูลแบบไม่เป็นทางการ นักวิจัยจดบันทึกข้อมูลที่ได้จาก การสนทนาและการสังเกตในสถานการณ์ที่ไม่เป็นทางการ เช่น การพูดคุยระหว่างการทำงานในไร่นา เป็นต้น

5. การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวนทั้งหมด 45 คน คือ กลุ่มผู้ให้ ข้อมูลหลัก จำนวน 25 คน คือ ผู้นำชุมชน (ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ) ผู้ประกอบพิธีกรรม ผู้ดำเนินการ ในพิธีกรรมท้องถิ่น เช่น พิธีกรรมไหว้ศาลากลางบ้านพ่อบุเฒ่าแดง ผู้ที่มีบทบาทในการจัดการพิธีกรรมสำคัญ ในชุมชน ประชาชนชุมชน (ครูภูมิปัญญาชุมชนในด้านต่าง ๆ) ผู้ที่มีความรู้และทักษะเฉพาะทาง เช่น การเกษตร การแพทย์พื้นบ้าน การทอผ้า เป็นต้น กลุ่มแกนนำเกษตรกรในชุมชน เกษตรกรที่มีบทบาทในการนำการเกษตร ในชุมชน ผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ในการทำเกษตรท้องถิ่น และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลรอง จำนวน 20 คน กลุ่มเยาวชน นักเรียนในโรงเรียนบ้านทุ่งนา ตัวแทนเยาวชนที่มีบทบาทในกิจกรรมชุมชนหน่วยงานราชการในพื้นที่ บุคลากรทางการศึกษา เจ้าหน้าที่จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตัวแทนกลุ่มชาติพันธุ์ขมุและกลุ่มชาติพันธุ์ กะเหรี่ยงในชุมชนบ้านทุ่งนา ตัวแทนที่มีบทบาทสำคัญในชุมชน และผู้ที่สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับวิถีชีวิตและ วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเอง

6. จัดสนทนากลุ่มย่อย เพื่อตรวจสอบข้อมูลทุนทางวัฒนธรรมและค้นหาแนวทางการใช้ทุนวัฒนธรรม ในการพัฒนาชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยกลุ่มผู้เข้าร่วมสนทนาทั้งหมด 8 คน คัดเลือกจากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่สำคัญในชุมชน ได้แก่ ผู้นำชุมชน ตัวแทนเยาวชน เจ้าหน้าที่ภาครัฐ และบุคลากรทางการศึกษา

7. การวิเคราะห์ข้อมูล เริ่มต้นด้วยการจัดระเบียบข้อมูลภาคสนามจากการสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์ แล้วทำการอ่านและทำความเข้าใจข้อมูลอย่างละเอียด จากนั้นใช้วิธีการเข้ารหัส (Coding) เพื่อระบุค่าสำคัญ หรือประเด็นหลักที่ปรากฏในข้อมูล และจัดกลุ่มข้อมูลตามประเด็นที่สัมพันธ์กับวัตถุประสงค์การวิจัย เมื่อนักวิจัยจัดกลุ่มข้อมูลได้แล้ว ทำการวิเคราะห์และตีความข้อมูลเหล่านั้น โดยเชื่อมโยงกับกรอบแนวคิดและ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อสังเคราะห์ความหมาย สุดท้ายตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วยวิธีการ ตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) เพื่อเพิ่มความแม่นยำ ก่อนสรุปผลและนำเสนอในรูปแบบที่เป็นระบบ และสอดคล้องกับเป้าหมายของการวิจัย

8. การตรวจสอบความน่าเชื่อถือ ใช้การตรวจสอบข้อมูลสามเส้า คือ 1) **ด้านตัวผู้วิจัย** นักวิจัยจะใช้มุมมองและทฤษฎีต่าง ๆ ในการตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้ได้มุมมองที่หลากหลายและครอบคลุม 2) **ด้านเวลา** วิเคราะห์ข้อมูลจากการเก็บข้อมูลในช่วงเวลาต่าง ๆ เพื่อดูการเปลี่ยนแปลงและความคงที่ของข้อมูล และ 3) **ด้านวิธีการ** ใช้วิธีการวิเคราะห์ที่หลากหลาย เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกต และการสนทนากลุ่ม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและสมบูรณ์

9. การรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ โดยสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี เลขที่โครงการวิจัย 012/2566

สรุปผล

1. **บริบทชุมชนและศักยภาพชุมชนบ้านทุ่งนา ตำบลหนองเป็ด อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี** บ้านทุ่งนา หมู่ที่ 4 ตำบลหนองเป็ด อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี พื้นที่ตั้งอยู่เหนือระดับน้ำทะเลประมาณ 240 เมตร ปัจจุบันมีประชากรหลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์ ได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์ขมุ กลุ่มชาติพันธุ์ข้อ (สโอง) กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง คนอีสานที่ย้ายถิ่น และคนไทยทั่วไป จำนวนครัวเรือนทั้งหมด 302 ครัวเรือน ชุมชนบ้านทุ่งนาเดิมเป็นพื้นที่ที่ใช้สำหรับการก่อสร้างเขื่อนศรีนครินทร์ในปี พ.ศ. 2516 ส่งผลให้กลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ต้องย้ายถิ่นฐาน โดยนโยบายของรัฐขณะสร้างเขื่อนนั้น ประชากรที่มีสัญชาติไทยจะได้รับจัดสรรพื้นที่ทำกินครอบครัวละ 18 ไร่ สำหรับการทำเกษตรกรรม และ 2 ไร่สำหรับเป็นที่อยู่อาศัย แม้ว่าในปัจจุบันพื้นที่ชุมชนจะเปลี่ยนไปเป็นที่ราบลุ่มกับภูเขาลาดชันและอยู่ติดกับเขื่อนศรีนครินทร์ แต่ชื่อ “บ้านทุ่งนา” ยังคงถูกใช้มาจนถึงปัจจุบันเพื่อสะท้อนถึงสภาพภูมิศาสตร์ดั้งเดิมที่เคยเป็นพื้นที่ทำนาของกลุ่มชาติพันธุ์ข้อ เช่นเดียวกับทางด้านลักษณะทางกายภาพของพื้นที่พบว่าดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ เป็นดินทรายและดินที่เกิดจากการสลายตัวของหินที่มีความเป็นกรด จึงไม่เหมาะสมกับการเพาะปลูก แต่ชุมชนยังคงมีทรัพยากรป่าไม้อันหลากหลาย ประกอบไปด้วยป่าเบญจพรรณ ป่าเต็งรัง และป่าดิบแล้ง ซึ่งมีพืชพันธุ์และสัตว์ป่าหลากหลายชนิดที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตและสร้างความมั่นคงทางอาหารได้ นอกจากนี้ พื้นที่บางส่วนของชุมชนยังตั้งอยู่ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสลักพระ มีความสำคัญในเชิงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพ

ชาติพันธุ์วรรณาและการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มชาติพันธุ์ข้อ (สโอง) บ้านทุ่งนามีรากฐานมาจากจังหวัดพระตะบอง ประเทศกัมพูชา บรรพบุรุษของพวกเขาได้อพยพมาประมาณ 200 ปีก่อน และมาตั้งถิ่นฐานที่บ้านทุ่งนาเดิม ชุมชนกลุ่มนี้เคยตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่บ้านหนองบัว บ้านลาดหญ้าและบ้านท่าเสา ในเขตอำเภอเมืองกาญจนบุรี ก่อนที่จะถูกอพยพมายังบ้านทุ่งนา ปัจจุบันพื้นที่บ้านทุ่งนาเดิมจมน้ำเนื่องจากการสร้างเขื่อนศรีนครินทร์ เมื่อชุมชนถูกย้ายมาตั้งถิ่นฐานใหม่ในบ้านทุ่งนาปัจจุบัน กลุ่มชาติพันธุ์ข้อต้องเผชิญกับการผสมผสานทางวัฒนธรรมกับกลุ่มชาติพันธุ์ขมุและกลุ่มอีสานที่ย้ายถิ่นเข้ามาอาศัยในพื้นที่เดียวกัน ส่งผลให้อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ข้อ เช่น ภาษาและประเพณี ค่อย ๆ ถูกกลืนหายไป จากคำบอกเล่าของ *ลุงทับ (นามสมมติ)* หนึ่งในผู้อาวุโสในชุมชน เล่าว่า

“เราเคยอาศัยอยู่ในพื้นที่ที่ปัจจุบันเป็นเขื่อนศรีนครินทร์ แต่เมื่อเขื่อนถูกสร้าง เราถูกย้ายขึ้นมาอยู่ที่บ้านหนองหว้า ซึ่งปัจจุบันคือบ้านทุ่งนา”

ลุงทับยังระบุอีกว่า บรรพบุรุษของชาวข้อมาจากกัมปงโสม จังหวัดพระตะบอง ประเทศกัมพูชา

และมีการอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยเรื่อย ๆ ตามการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเข้ามาของกลุ่มคนไทยในพื้นที่ปัจจุบัน กลุ่มชาติพันธุ์ชองที่ยังคงอาศัยอยู่ในบ้านทุ่งนามีจำนวนเพียง 15 ครัวเรือน ซึ่งจำนวนผู้พูดภาษาชองมีจำนวนลดลงอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากการผสมผสานทางวัฒนธรรมและภาษาจากกลุ่มคนอื่นในพื้นที่ ลักษณะบ้านเรือนของกลุ่มชาติพันธุ์ชองบ้านทุ่งนา มีการพัฒนารูปแบบที่หลากหลายจากอดีตถึงปัจจุบัน สามารถจำแนกได้เป็น 3 รูปแบบหลัก คือ แบบดั้งเดิม แบบปรับปรุง และ แบบสมัยใหม่ การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้สะท้อนถึงปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของชุมชน คือ

1. บ้านแบบดั้งเดิม บ้านเรือนของกลุ่มชาติพันธุ์ชองในอดีตถูกสร้างขึ้นตามภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยใช้วัสดุจากธรรมชาติเป็นหลัก เช่น ไม้ไผ่และไม้ชนิดต่าง ๆ จากป่าใกล้เคียง บ้านเรือนเหล่านี้มักสร้างยกพื้นสูง เพื่อให้มีพื้นที่ใต้ถุนสำหรับเก็บอุปกรณ์ทางการเกษตรหรือเลี้ยงสัตว์ เช่น วัวและควาย ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการทำนา ข้อมูลจากผู้นำชุมชน (นามสมมุติ) เล่าว่า

“ในอดีต บ้านของคนชองมักจะทำจากไม้และไผ่ที่ได้จากป่าใกล้ ๆ ชุมชน ส่วนใหญ่เป็นบ้านยกพื้นสูง ซึ่งมีพื้นที่ใต้ถุนไว้เก็บของ”

2. บ้านแบบปรับปรุง เมื่อสภาพเศรษฐกิจและสังคมเปลี่ยนไป บ้านเรือนในชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์ชองก็มีการปรับปรุงขยายพื้นที่และเสริมความทนทานมากขึ้น โดยยังคงใช้วัสดุจากธรรมชาติ เช่น ไม้เนื้อแข็ง แต่เพิ่มการใช้วัสดุสมัยใหม่ เช่น อิฐและกระเบื้องในการปูพื้น เพื่อให้เหมาะสมกับการอยู่อาศัยในระยะยาว ข้อมูลจากชาวบ้าน (นามสมมุติ) เล่าว่า

“บ้านในปัจจุบันมีการปรับตามสภาพเศรษฐกิจ บางหลังยังคงใช้ไม้ แต่มีการใช้วัสดุอื่น ๆ อย่างอิฐและกระเบื้องเข้ามาเสริม”

3. บ้านแบบสมัยใหม่ บ้านเรือนในยุคปัจจุบันได้รับอิทธิพลจากภายนอกมากขึ้น ทั้งในด้านรูปแบบและการใช้วัสดุสมัยใหม่ บ้านเรือนบางหลังได้รับการออกแบบอย่างอิสระ โดยใช้วัสดุผสมผสานระหว่างไม้และคอนกรีต บางหลังมีพื้นที่ปูด้วยแผ่นปูนหรือลานซึ่งเหมาะสมกับสภาพการใช้งานและความสะดวกสบายของครอบครัว ลักษณะบ้านแบบนี้สะท้อนให้เห็นถึงเปลี่ยนแปลงในการอยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมที่ได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมภายนอก

การเปลี่ยนแปลงบ้านเรือนของกลุ่มชาติพันธุ์ชองไม่ได้เป็นเพียงการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ แต่ยังสะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม การปรับตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ชองเพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาในด้านเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ในยุคปัจจุบัน

ศักยภาพชุมชนบ้านทุ่งนา ตำบลหนองเป็ด อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี สามารถระบุดูจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ที่เกิดจากปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกชุมชน พบว่าชุมชนบ้านทุ่งนามีปัจจัยที่สามารถนำไปพัฒนาต่อยอดได้ในอนาคต โดยจุดแข็งภายในชุมชนหลายประการสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มทางด้านสังคมและวัฒนธรรม อีกทั้งยังช่วยในการวางแผนพัฒนาชุมชนในมิติต่าง ๆ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

จุดแข็งของชุมชนบ้านทุ่งนา

- 1) ผู้อาวุโสในชุมชนมีบทบาทสำคัญในการสืบทอดและอนุรักษ์วัฒนธรรมชาติพันธุ์ชอง
- 2) ผู้นำชุมชนมีความรู้และความเข้าใจในงานพัฒนาชุมชน สร้างความเชื่อมั่นและความสามัคคีในหมู่สมาชิก

3) ชุมชนได้รับประโยชน์จากพื้นที่เกษตรที่ติดกับเขื่อนศรีนครินทร์ ทำให้มีน้ำเพียงพอในการทำกรเกษตรตลอดปี

4) ชุมชนประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์หลากหลาย เช่น กลุ่มชาติพันธุ์ขมุ กลุ่มชาติพันธุ์ขมุ กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง และชาวอีสาน ที่อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

5) ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่สนับสนุนความหลากหลายทางชีวภาพและทรัพยากรอาหารที่หลากหลาย

จุดอ่อนของชุมชนบ้านทุ่งนา

1) เยาวชนในชุมชนไม่ให้ความสนใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น ทำให้วัฒนธรรมของชาติพันธุ์ขมุค่อย ๆ เลือนหายไป

2) ชุมชนตั้งอยู่ในพื้นที่คุ้มครองของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสลักพระ ทำให้การใช้ทรัพยากรธรรมชาติถูกจำกัด

3) ชุมชนเผชิญปัญหาช้างป่าเข้ามาทำลายพืชผลการเกษตร ทำให้เกิดความเสียหายต่อผลผลิตทางการเกษตร

4) บางกลุ่มในชุมชนขาดความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน เนื่องจากปัญหาทางการเมืองท้องถิ่น

โอกาสของชุมชนบ้านทุ่งนา

1) เส้นทางที่ผ่านชุมชนบ้านทุ่งนาเชื่อมต่อไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ทำให้นักท่องเที่ยวผ่านมาซื้อสินค้าของชุมชนเพิ่มรายได้ให้กับสมาชิก

2) หน่วยงานของรัฐในชุมชนมีการสนับสนุนการพัฒนาชุมชนในหลายด้าน เช่น การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (โรงเรียนบ้านทุ่งนา) และการพัฒนาท้องถิ่น (องค์การบริหารส่วนตำบลหนองเป็ด)

ภัยคุกคามชุมชนบ้านทุ่งนา

1) การย้ายถิ่นของคนภายนอกและสมาชิกในชุมชนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหลายด้าน โดยเฉพาะการเลือนหายของวัฒนธรรมชาติพันธุ์ขมุ

กล่าวได้ว่าชุมชนบ้านทุ่งนามีศักยภาพที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาชุมชนในหลากหลายมิติ เช่น การมีทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย การมีผู้นำที่เข้มแข็ง และการอยู่ร่วมกันของหลายกลุ่มชาติพันธุ์อย่างสงบสุข ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นรากฐานสำคัญที่สามารถนำไปต่อยอดในด้านสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ เพื่อสร้างความยั่งยืนให้กับชุมชน

2. ทุณวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ขมุ (สโอง) บ้านทุ่งนา ตำบลหนองเป็ด อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี กลุ่มชาติพันธุ์ขมุ (สโอง) ที่อาศัยอยู่ในบ้านทุ่งนามีทุนวัฒนธรรมที่สามารถจำแนกออกเป็น 3 ประเภทหลัก สะท้อนถึงวิถีชีวิต ประเพณี และความเชื่อที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน ได้แก่ ทุนวัฒนธรรมที่แฝงฝังอยู่ในกาย ทุนวัฒนธรรมที่อาศัยการสถาปนา และทุนวัฒนธรรมในรูปของวัตถุ สามารถสนับสนุนข้อมูลผ่านคำบอกเล่าจากสมาชิกในชุมชน ดังนี้

2.1 ทุนวัฒนธรรมที่แฝงฝังอยู่ในกาย สะท้อนถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ถ่ายทอดผ่านบทบาทของผู้นำชุมชนและผู้อาวุโส ผู้ที่เป็นศูนย์กลางในการสืบทอดวัฒนธรรม ภาษา และประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ขมุ อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงทางสังคมทำให้วัฒนธรรมบางอย่างเริ่มสูญหาย โดยเฉพาะภาษาขมุที่มีผู้พูดเหลือน้อยลง ดังเสียงสะท้อน

“ตอนเด็ก ๆ ทุกคนพูดภาษาของเรากันอยู่ แต่ตอนนี้เด็กไม่พูดกันแล้ว พอพวกเราหมดไป ภาษาอาจจะหายไปเลย” (ปราชญ์ชุมชน นามสมมุติ)

“คนมักจะเรียกเราว่า ‘อูด’ ซึ่งหมายถึงพื้น มันทำให้เราโกรธเพราะเขาไม่เข้าใจความหมายที่แท้จริง มันเหมือนตูดถูกเรา” (ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น นามสมมุติ)

กล่าวได้ว่าทุนวัฒนธรรมในกายของกลุ่มชาติพันธุ์อุ้งสะท้อนความเป็นตัวตนผ่านภาษาท้องถิ่นและภูมิปัญญาที่ส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่น แต่การผสมผสานทางวัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลงในสังคมสมัยใหม่ ทำให้เกิดความเสียหายในการสูญเสียภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์นี้

2.2 ทุนวัฒนธรรมที่อาศัยการสถาปนา ทุนวัฒนธรรมนี้เกิดจากความเชื่อทางจิตวิญญาณและความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของวิถีชีวิตชุมชน การเคารพธรรมชาติและผีป่าเป็นส่วนหนึ่งของความเชื่อดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์อุ้ง ดังเสียงสะท้อน

“เราเคยอยู่อาศัยในป่า ตอนเด็ก ๆ ปู่ย่าบอกว่าจะต้องเคารพธรรมชาติและผีป่า ถ้าเราไม่เคารพก็จะมีปัญหาในชีวิต” (ผู้นำชุมชน นามสมมุติ)

“ชุมชนเราต้องอยู่ร่วมกับธรรมชาติ เราเชื่อว่าคนกับผีป่ามีความสัมพันธ์กัน ไม่สามารถแยกจากกันได้” (ผู้อาวุโสในชุมชน นามสมมุติ)

กล่าวได้ว่าทุนวัฒนธรรมที่อาศัยการสถาปนาสะท้อนถึงความเชื่อมโยงระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ความเชื่อเหล่านี้ยังคงมีบทบาทสำคัญในวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์อุ้ง แม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงในสังคม แต่ความเชื่อในการพึ่งพาอาศัยธรรมชาติและจิตวิญญาณยังคงเป็นส่วนสำคัญในชีวิตของชาวบ้าน

2.3 ทุนวัฒนธรรมในรูปของวัตถุ ทุนวัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรม เช่น วัดทุ่งนา เป็นศูนย์รวมทางศาสนาและจิตวิญญาณของชุมชน โดยวัดนี้ถูกย้ายมาตามการอพยพของชุมชนเมื่อปี พ.ศ. 2516 ดังเสียงสะท้อนจากเจ้าอาวาสวัดทุ่งนา กล่าวว่า

“วัดทุ่งนาคือหัวใจของชุมชน ชาวบ้านเคารพและนับถือวัดนี้มาตั้งแต่ย้ายมาใหม่”

นายสนธยา (นามสมมุติ) เสริมว่า “วัดนี้ถูกสร้างขึ้นใหม่หลังจากที่เราอพยพมาตอนเชื่อนสร้างเสร็จ เราใช้ไม้จากวัดเดิมมาสร้างศาลาใหม่ เป็นความทรงจำของชุมชนเรา”

กล่าวได้ว่าวัดทุ่งนาเป็นสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมและศาสนาที่สะท้อนถึงความมั่นคงและความสามัคคีในชุมชน บ้านทุ่งนายังคงรักษาสถานที่ทางศาสนาและวัฒนธรรมของตนไว้ เป็นส่วนหนึ่งของการเชื่อมโยงกับอดีตและการสืบทอดวัฒนธรรม

3. แนวทางพัฒนาทุนวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชุมชนชาติพันธุ์อุ้ง (สโจ) บ้านทุ่งนา แนวทางในการพัฒนาทุนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์อุ้ง (สโจ) สามารถแบ่งออกได้เป็น 5 แนวทางหลัก ซึ่งได้มาจากการสนทนากลุ่มกับผู้นำชุมชน สมาชิกในชุมชน และปราชญ์ท้องถิ่น ผ่านการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ในเวทีสนทนา โดยมีการทำงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและองค์กรในพื้นที่ ซึ่งทั้ง 5 แนวทางนี้ถูกเสนอเพื่อให้ชุมชนสามารถพัฒนาตนเอง ดังนี้

3.1 แนวทางขั้นพื้นฐานในการใช้ทุนวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชุมชน แนวทางนี้เน้นการสร้างจิตสำนึกให้คนในชุมชนเห็นคุณค่าและความสำคัญของทุนวัฒนธรรม เช่น การสนับสนุนให้มีครูภูมิปัญญาในชุมชน และการส่งเสริมการสืบสานประเพณี วัฒนธรรมที่มีมาแต่โบราณ แนวทางนี้ได้จากการพูดคุยกับสมาชิกในชุมชนที่ระบุถึงความสำคัญของการปลูกฝังคุณค่าเหล่านี้ให้แก่เยาวชนตามข้อตกลงของชุมชนว่า “ถ้าเราไม่สอนเด็ก ๆ

ให้เห็นความสำคัญของสิ่งที่เรามี พวกเขาก็จะลืมไปตามกาลเวลา” การสนับสนุนครุภูมิปัญญาและการสืบสาน ประเพณีนี้ยังช่วยให้ชุมชนสามารถรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมไว้ได้ในอนาคต

3.2 แนวทางการใช้ทุนวัฒนธรรมที่แฝงอยู่ในกายเพื่อการพัฒนาชุมชน แนวทางนี้เน้นการนำทุน วัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของชุมชนมาใช้สร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ เช่น การจัดตั้งพิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน ภายในชุมชนเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้และส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมในพื้นที่ การสนับสนุนการสร้าง เครื่องมือชุมชนทั้งภายในและภายนอกเพื่อขับเคลื่อนทุนทางเศรษฐกิจและสังคม “การมีพิพิธภัณฑ์ชุมชน จะทำให้คนต่างถิ่นมองเห็นคุณค่าในสิ่งที่เรามี” แนวทางนี้มาจากการสนทนากับผู้นำชุมชนและประชาชน ที่ท้องถิ่นที่เห็นว่าอัตลักษณ์ของชุมชนยังสามารถนำมาพัฒนาต่อยอดได้

3.3 แนวทางการใช้ทุนวัฒนธรรมที่เป็นรูปแบบกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน แนวทางนี้เน้นการ สร้างการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุดความรู้แบบดั้งเดิมและความรู้จากหน่วยงานภายนอก เช่น การจัดเวที แลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างสมาชิกในชุมชนและผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาเพื่อสร้างความเข้าใจที่ หลากหลายและก้าวทันสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป “การแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างรุ่นเก่ากับรุ่นใหม่เป็น สิ่งสำคัญเพื่อให้ชุมชนเติบโตไปในทิศทางที่ดี” แนวทางนี้ได้รับการสนับสนุนจากสมาชิกในชุมชนที่เห็น ความจำเป็นในการนำความรู้ใหม่มาใช้พัฒนาชุมชน

3.4 แนวทางการใช้ทุนวัฒนธรรมด้านสำนึกรักถิ่นเกิด แนวทางนี้เน้นการปลูกฝังความภาคภูมิใจ ในถิ่นกำเนิดของสมาชิกในชุมชน ให้พวกเขาตระหนักถึงคุณค่าและประวัติศาสตร์ของถิ่นเกิด เพื่อสร้าง แรงบันดาลใจในการรักษาและพัฒนาชุมชน “บ้านเราเป็นที่ที่บรรพบุรุษสร้างมา เราต้องรักษาและดูแล” แนวทางนี้เกิดจากการพูดคุยกับสมาชิกในชุมชนที่มีความภูมิใจในถิ่นกำเนิดของตน และมองว่าความรักใน ถิ่นเกิดเป็นแรงผลักดันสำคัญในการพัฒนาชุมชน

3.5 แนวทางการใช้ทุนวัฒนธรรมที่อยู่ในรูปของวัตถุเพื่อการพัฒนาชุมชน แนวทางนี้มุ่งเน้นการ สร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มให้กับชุมชน เช่น การพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมที่สะท้อนอัตลักษณ์ของ ชุมชนเพื่อสร้างรายได้ “สิ่งของที่เราสร้างขึ้นด้วยมือของเราเองสามารถนำไปจำหน่ายได้และยังช่วยเผยแพร่ วัฒนธรรมของเราไปสู่คนภายนอก” แนวทางนี้มาจากการสนทนากับกลุ่มผู้สูงอายุในชุมชนที่เล็งเห็นว่า ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นสามารถเป็นอีกช่องทางหนึ่งในการสร้างรายได้และสืบทอดวัฒนธรรม

แนวทางการพัฒนาทุนวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชุมชนชาติพันธุ์ขุขันธ์ (สโอง) บ้านทุ่งนา เน้นการสร้าง คุณค่าและมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนผ่านการอนุรักษ์และส่งเสริมทุนวัฒนธรรมในหลายมิติ ทั้งการปลูกฝังสำนึกรักถิ่นเกิด การใช้ความรู้ท้องถิ่นในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม การสร้างเครือข่าย ความร่วมมือทั้งในและนอกพื้นที่ รวมถึงการผสมผสานความรู้ระหว่างคนในชุมชนกับภายนอก เพื่อให้ ชุมชนสามารถปรับตัวและดำรงอยู่ได้ในสภาพที่เปลี่ยนแปลง โดยให้ความสำคัญกับการสืบทอดวัฒนธรรม ให้กับคนรุ่นใหม่เพื่อความยั่งยืนของชุมชน

การอภิปรายผล

การวิจัยนี้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการใช้ทุนวัฒนธรรมเป็นกลไกในการพัฒนาชุมชนโดย ชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างทุนวัฒนธรรมที่แฝงอยู่ในกาย ทุนวัฒนธรรมที่อาศัยการสถาปนา และ ทุนวัฒนธรรมที่อยู่ในรูปของวัตถุ ซึ่งล้วนเป็นทรัพยากรสำคัญในการพัฒนาชุมชน การพัฒนาเหล่านี้สอดคล้องกับ

แนวความคิดการพัฒนาชุมชน โดยเน้นการเสริมสร้างความรู้ การใช้ทรัพยากร และการส่งเสริมอัตลักษณ์ของชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งและความมั่นคงของชุมชนสามารถสรุปและอภิปรายผลการศึกษาได้ดังนี้

บริบทชุมชนและศักยภาพชุมชนบ้านทุ่งนา การศึกษาบริบทและศักยภาพของชุมชนบ้านทุ่งนา ตำบลหนองเป็ด อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี แสดงให้เห็นถึงองค์ความรู้ใหม่ที่นำเสนอหลายประการที่สอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมาและการค้นพบใหม่จากการศึกษานี้ ประการแรก การตั้งชื่อหมู่บ้านบ้านทุ่งนานั้นสะท้อนถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนกับภูมิศาสตร์ท้องถิ่นอย่างชัดเจน ชื่อบ้านทุ่งนาที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ราบลุ่มที่ใช้สำหรับการเกษตรในอดีตแสดงถึงวิถีชีวิตของชาวบ้านที่ผูกพันกับสิ่งแวดล้อม โดยลักษณะนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาเรื่องภูมินามพื้นที่บ้านที่ใช้ภูมิประเทศเป็นฐานในการตั้งชื่อสถานที่ ซึ่งงานวิจัยของ Chaichana, N. [7] และนักวิจัยอื่น ๆ ได้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของภูมินามในฐานะการสะท้อนเรื่องราวทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น ประการที่สอง ศักยภาพของชุมชนบ้านทุ่งนาแสดงให้เห็นถึงการปรับตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ซอญ (สโอง) ที่ถูกโยกย้ายจากถิ่นฐานเดิมเมื่อการสร้างเขื่อนศรีนครินทร์ แม้ว่าการย้ายถิ่นจะมีผลต่อวิถีชีวิตของชุมชน แต่ชาวซอญยังคงรักษาภาษาและวัฒนธรรมของตนอยู่ในระดับหนึ่ง อย่างไรก็ตาม การใช้ภาษาซอญลดลงอย่างต่อเนื่องจนอยู่ในภาวะใกล้สูญหาย ประเด็นนี้ได้รับการยืนยันจากงานวิจัยของ Choosri, I. [5] และ Choosri, I. [4] ที่ศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของภาษาซอญจากการสัมผัสภาษาระหว่างซอญในประเทศไทยและกัมพูชา การศึกษาเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่าภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ซอญได้รับอิทธิพลจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและภูมิศาสตร์ โดยชาวซอญในสองประเทศได้แยกออกจากกันเป็นเวลานาน ส่งผลให้ภาษามีการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน ประการที่สาม การปรับตัวของชุมชนบ้านทุ่งนาในด้านเศรษฐกิจและสังคมสะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพของชุมชนที่ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน การมีพื้นที่ป่าและทรัพยากรน้ำที่อุดมสมบูรณ์สนับสนุนการดำรงชีวิตของชุมชนในด้านเกษตรกรรม นอกจากนี้ความสัมพันธ์ของชุมชนกับธรรมชาติยังแสดงถึงวิถีชีวิตที่สมดุลและยั่งยืน ซึ่งเป็นลักษณะที่ตรงกับแนวคิดนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของ Julian Steward [8] ที่กล่าวถึงการปรับตัวของมนุษย์ให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมผ่านวัฒนธรรมและการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น การศึกษานี้พบว่า ชุมชนบ้านทุ่งนามีศักยภาพในการพัฒนาชุมชนผ่านการอนุรักษ์และส่งเสริมทุนวัฒนธรรม โดยเฉพาะในเรื่องของภาษาซอญและความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม การพัฒนาชุมชนควรเน้นการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างมูลค่าจากวัฒนธรรม และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

ทุนวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ซอญ (สโอง) บ้านทุ่งนา ทุนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ซอญในชุมชนบ้านทุ่งนาสามารถจำแนกออกเป็น 3 ประเภทหลัก ได้แก่ ทุนวัฒนธรรมที่แฝงฝังอยู่ในกาย ทุนวัฒนธรรมที่อาศัยการสถาปนา และทุนวัฒนธรรมที่อยู่ในรูปของวัตถุ ประเด็นสำคัญที่ค้นพบคือ การสืบทอดภาษาซอญซึ่งเป็นภาษาพูดที่ไม่มีภาษาเขียน จำนวนผู้ใช้ภาษานี้ลดลงอย่างต่อเนื่อง ทำให้ภาษานี้อยู่ในภาวะวิกฤต สอดคล้องกับการศึกษาของ Choosri, I. [9] ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ซอญ การศึกษานี้ที่พบว่าภาษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสืบสานเอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ นอกจากนี้ ผู้นำชุมชนมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชุมชน โดยเฉพาะกลุ่มผู้อาวุโสและผู้นำทางการ ซึ่งมีบทบาทในการสร้างความสามัคคีในชุมชน อีกทั้งผู้นำทางจิตวิญญาณ เช่น พระอธิการชาติรี วัดทุ่งนาราม ก็มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมศาสนาและวิถีชีวิตทางจิตวิญญาณ สอดคล้องกับแนวคิดนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของ Julian Steward [10] ที่มองว่าการปรับตัวของมนุษย์ให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมเป็นการผสมผสานวิถีชีวิตและความเชื่อเข้ากับธรรมชาติ ทุนวัฒนธรรมที่พบในชุมชนบ้านทุ่งนาเป็นทรัพยากรสำคัญในการพัฒนาชุมชน เช่น การใช้พื้นที่ทางการเกษตร

และทรัพยากรธรรมชาติเพื่อสร้างรายได้ และการอนุรักษ์วัฒนธรรมดั้งเดิม เช่น ภาษาชองและประเพณีทางศาสนา เพื่อเสริมสร้างความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน สอดคล้องกับการศึกษาของเรณู เหมือนจันทร์เขย [11] สนับสนุนแนวคิดนี้โดยชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และการใช้ทุนวัฒนธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ

การพัฒนาทุนวัฒนธรรมชุมชนชาติพันธุ์ชอง (สโจ) บ้านทุ่งนา แนวทางการพัฒนาทุนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ชอง (สโจ) บ้านทุ่งนา ตำบลหนองเป็ด อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการนำทุนวัฒนธรรมที่มีอยู่มาใช้ประโยชน์เพื่อการพัฒนาชุมชนในหลายมิติ โดยแนวทางการพัฒนาทั้ง 5 ข้อ สามารถตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนและสังคมในปัจจุบันอย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังเชื่อมโยงกับงานวิจัยและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวทางขั้นพื้นฐานในการใช้ทุนวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชุมชน แนวทางนี้เน้นการใช้ทุนวัฒนธรรมเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนชุมชน โดยส่งเสริมการตระหนักรู้ในคุณค่าของทุนวัฒนธรรมที่มีอยู่ในชุมชน เช่น การจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเพณีและวัฒนธรรม เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมและเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาชุมชนของ Phuangngam, K. [12] ที่กล่าวถึงการพัฒนาชุมชนโดยการพึ่งพิงทุนทางวัฒนธรรมเป็นพื้นฐานในการสร้างความยั่งยืนและการพึ่งตนเอง

2. แนวทางการใช้ทุนวัฒนธรรมที่แฝงอยู่ในกาย การนำอัตลักษณ์และทุนวัฒนธรรมที่แฝงอยู่ในตัวบุคคล เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นและประเพณี มาสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับเศรษฐกิจของชุมชน ถือเป็นแนวทางที่สามารถสร้างรายได้และเสริมสร้างความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ของตนเอง การจัดตั้งพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านเพื่ออนุรักษ์และเผยแพร่วัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น ภาษาชอง เป็นตัวอย่างหนึ่งของการสร้างมูลค่าเพิ่มจากทุนวัฒนธรรมในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Phanthawi, N. [13] ที่พบว่าพิธีกรรมและวัฒนธรรมท้องถิ่นสามารถเป็นแหล่งสร้างคุณค่าและความภูมิใจในชุมชนได้

3. แนวทางการใช้ทุนวัฒนธรรมที่เป็นรูปแบบกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน การทำงานร่วมกันและแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างคนในชุมชนกับหน่วยงานภายนอก เพื่อพัฒนาทักษะและเพิ่มศักยภาพในด้านต่าง ๆ เป็นแนวทางสำคัญในการเสริมสร้างความรู้และความสามารถให้กับสมาชิกในชุมชน การพัฒนาทักษะการผลิตสินค้าจากภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น หัตถกรรมพื้นบ้าน การทำอาหารพื้นเมือง เป็นการนำทุนวัฒนธรรมมาใช้ประโยชน์เชิงเศรษฐกิจได้อย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาชุมชนที่เน้นการเรียนรู้จากการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างชุมชนและภายนอก

4. แนวทางการสร้างสำนึกรักถิ่นเกิด การส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนตระหนักถึงคุณค่าของถิ่นเกิดและประวัติศาสตร์ของตนเอง ถือเป็นแนวทางที่ช่วยสร้างความผูกพันและความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น การจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม เช่น การจัดงานประเพณีท้องถิ่น จะช่วยให้คนรุ่นใหม่ได้เรียนรู้และเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนเอง การสร้างสำนึกรักถิ่นเกิดนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม ที่เน้นการสร้างเสริมความเข้มแข็งให้กับชุมชนจากภายใน

5. แนวทางการใช้ทุนวัฒนธรรมที่อยู่ในรูปของวัตถุ การใช้ทรัพยากรทางกายภาพ เช่น พื้นที่การเกษตรและป่าไม้ เพื่อสร้างมูลค่าและพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน เป็นแนวทางที่ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เช่น น้ำและป่าไม้ เพื่อประโยชน์ในการเกษตรและการใช้ชีวิตของคนในชุมชน เป็นตัวอย่างของการใช้ทุนวัฒนธรรมในรูปของวัตถุเพื่อสร้างคุณค่าและความยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Udomsap et al. [14] ที่พบว่า การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติโดยใช้ทุนวัฒนธรรมในชุมชน

เป็นแนวทางที่ช่วยสร้างความยั่งยืนในการพัฒนาชุมชนได้

แนวทางการพัฒนาทุนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ซอช (สโจ) บ้านทุ่งนา ตำบลหนองเป็ด อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี มีทั้งหมด 5 แนวทางหลัก ได้แก่ การใช้ทุนวัฒนธรรมเป็นกลไกในการพัฒนาชุมชน การสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจจากอัตลักษณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น การเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ผ่านความร่วมมือระหว่างชุมชนและภายนอก การสร้างสำนึกรักถิ่นเกิดเพื่อส่งเสริมความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น และการใช้ทรัพยากรทางกายภาพอย่างยั่งยืนในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน

ข้อค้นพบองค์ความรู้ด้านวิชาการ

1. บทบาทของทุนวัฒนธรรมในการพัฒนาชุมชน งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าทุนวัฒนธรรม เช่น ภาษา ประเพณี และความเชื่อทางจิตวิญญาณ สามารถใช้เพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจและพัฒนาอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ซอช ซึ่งขัดแย้งกับแนวคิดดั้งเดิมของ Pierre Bourdieu ที่มองว่าทุนวัฒนธรรมมักเป็นเครื่องมือในการสร้างความไม่เท่าเทียมในสังคม

2. การอนุรักษ์ภาษาในบริบทของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ภาษาซอชที่อยู่ในภาวะใกล้สูญหาย ชี้ให้เห็นถึงความท้าทายในการอนุรักษ์ภาษาในยุคที่สังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การถกเถียงระหว่างแนวคิดของ Fishman ที่สนับสนุนการอนุรักษ์ภาษาอย่างเข้มงวด และ Crystal ที่มองว่าภาษามีการเปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติ ชี้ให้เห็นถึงความขัดแย้งในแนวทางการอนุรักษ์และการปรับตัวของภาษาท้องถิ่นในสังคมสมัยใหม่

3. การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน งานวิจัยแสดงให้เห็นว่าชุมชนบ้านทุ่งนาใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับแนวคิดของ Julian Steward เกี่ยวกับนิเวศวิทยาวัฒนธรรม (Cultural Ecology) แต่ขัดแย้งกับ Hardin ที่เตือนถึงโศกนาฏกรรมแห่งที่สาธารณะหากไม่มีการจัดการที่เหมาะสม

4. การผสมผสานวัฒนธรรมและการธำรงชาติพันธุ์ การผสมผสานวัฒนธรรมระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ซอชและกลุ่มอื่น ๆ ส่งผลให้ภาษาและวัฒนธรรมของซอชค่อย ๆ ถูกกลืน ข้อถกเถียงนี้สนับสนุนแนวคิดของ Garcia ที่มองว่าการผสมผสานวัฒนธรรมเป็นผลดี แต่ขัดแย้งกับ Fishman ที่สนับสนุนการธำรงชาติพันธุ์เพื่อรักษาอัตลักษณ์ดั้งเดิม

5. การพัฒนาชุมชนโดยอิงทุนวัฒนธรรม ผลการวิจัยชี้ว่าการใช้ทุนวัฒนธรรม เช่น การอนุรักษ์ภาษาและการส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรม สามารถสร้างความยั่งยืนให้กับชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ UNESCO แต่แตกต่างจาก Rostow's Stages of Economic Growth ที่เน้นการพัฒนาเศรษฐกิจผ่านการขยายตัวทางอุตสาหกรรม

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1 ข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และชุมชน โดยใช้ทุนวัฒนธรรมเป็นหลัก สามารถสร้างความยั่งยืนและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนชาติพันธุ์ซอชที่บ้านทุ่งนา ตำบลหนองเป็ด อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี ข้อเสนอแนะมีดังนี้

1.1 การจัดการอบรมเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่น การจัดหลักสูตรอบรมเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ศิลปะ ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างความรู้และความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นให้กับคนในชุมชน โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชน

1.2 การฝึกอบรมทักษะอาชีพ การจัดฝึกอบรมทักษะที่เกี่ยวข้องกับการใช้ทุนวัฒนธรรม

ในการสร้างรายได้ เช่น การทอผ้า การทำหัตถกรรม และการทำอาหารท้องถิ่น เพื่อเพิ่มโอกาสในการสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน

1.3 การสร้างแบรนด์ท้องถิ่น การสร้างแบรนด์สำหรับผลิตภัณฑ์และบริการที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น ผลิตภัณฑ์หัตถกรรม อาหารพื้นบ้าน และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อเพิ่มมูลค่าและความน่าสนใจให้กับผลิตภัณฑ์

1.4 การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การพัฒนาการท่องเที่ยวที่เน้นการเรียนรู้และประสบการณ์ทางวัฒนธรรม เช่น การจัดทัวร์เยี่ยมชมวิถีชีวิตท้องถิ่น การเรียนรู้ศิลปะและประเพณีท้องถิ่น เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวและสร้างรายได้ให้กับชุมชน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับกาวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาประเด็นการอนุรักษ์ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ชอง (สโอง) บ้านทุ่งนา ตำบลหนองเป็ด เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ภาษาอยู่ในภาวะวิกฤตใกล้สูญหายควรศึกษาและถอดบทเรียนเกี่ยวกับภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ชอง เพื่อหาแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาไม่ให้ภาษาหายไปจากชุมชน

2.2 ควรทำการศึกษาเพื่อต่อยอดในเชิงลึก เช่น การวิจัยและพัฒนาวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมโดยอาศัยข้อค้นพบในอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ชอง (สโอง) บ้านทุ่งนา ตำบลหนองเป็ด อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี มาเป็นแนวทางในวิจัยครั้งต่อไป เพื่อเป็นต้นแบบของการพัฒนาอันเกิดจากแนวคิดในฐานะเจ้าของทรัพยากรเพื่อความยั่งยืนต่อไป

2.3 ควรทำการศึกษาขยายพื้นที่เป้าหมายให้ครอบคลุมชุมชนอื่น ๆ ในจังหวัดกาญจนบุรี และจังหวัดอื่น ๆ ที่มีกลุ่มชาติพันธุ์ชองอาศัยอยู่ เพื่อให้เข้าใจลักษณะความสัมพันธ์เชิงอำนาจความขัดแย้ง และการผสมผสานทางชาติพันธุ์ในการเชื่อมโยงเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวของผู้ประกอบการท้องถิ่นเพราะต่างพื้นที่กระบวนการจัดการและรูปแบบเหมือนหรือต่างกันอย่างไร

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความอนุเคราะห์และสนับสนุนจากหลายฝ่าย ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี ที่เป็นแหล่งทรัพยากรทางวิชาการและสนับสนุนอย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลาการทำวิจัยนี้ ข้าพเจ้าขอโน้มรำลึกถึงและแสดงความกตัญญูต่อท่าน ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.สุวิไล เปรมศรีรัตน์ ผู้มีส่วนสำคัญในการแนะนำการทำงานวิจัยและการทำงานด้านชาติพันธุ์มาโดยตลอด แม้ว่าท่านจะไม่ได้อยู่บนโลกนี้แล้วก็ตาม แต่คำแนะนำและการสนับสนุนของท่านจะคงอยู่ในใจข้าพเจ้าเสมอ ขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทางสังคมศาสตร์ทุกท่านที่กรุณาตรวจสอบเครื่องมือวิจัยและให้ข้อเสนอแนะอันล้ำค่า ได้แก่ รองศาสตราจารย์ ดร.ปัญญา เทพสิงห์, ดร.บวร ทรัพย์สิน และคุณกุมารี ลาภาภรณ์ ที่ทำให้การวิจัยนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ความสำเร็จของงานนี้ได้โดยไม่เอ่ยถึงผู้ร่วมวิจัย ดร.รจนา นิลมานนท์ ผู้ที่ร่วมฝ่าฟันการทำงานในภาคสนามด้วยความมุ่งมั่น แม้ต้องอดหลับอดนอน นอนกลางดินกินกลางทราย แต่ก็ไม่เคยย่อท้อ ความเป็นเพื่อนและการสนับสนุนของท่านคือแรงผลักดันที่สำคัญอย่างยิ่ง สุดท้ายนี้ ข้าพเจ้าขอแสดงความขอบคุณอย่างยิ่งต่อผู้นำชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลหนองเป็ด และสมาชิกกลุ่มชาติพันธุ์ชอง (สโอง) บ้านทุ่งนา ที่ได้เสียสละเวลาและแบ่งปันข้อมูลอันมีค่า ทำให้งานวิจัยชิ้นนี้ประสบความสำเร็จและเกิดประโยชน์ต่อสังคมและชุมชนในที่สุด

References

- [1] Sidwell, P. (2015). *Austroasiatic languages: Language isolates*. In R. Dixon & A. Aikhenvald (Eds.), *The Cambridge handbook of linguistic typology*. Cambridge University Press.
- [2] National Library of Cambodia. (2013). Ethnographic studies of the Khmer Loeu. *Asian Journal of Social Science*, 46(1), 79-110.
- [3] Institute of Language and Culture for Rural Development, Mahidol University. (2017). *Ethnolinguistic profile of minority groups in Thailand*. Mahidol University Press.
- [4] Choosri, I. (2009). Chung (Saoch) of Thailand and Cambodia: Phonological and lexical comparisons. *A Journal of Southeast Asian Languages and Cultures*, 38(1), 69-85.
- [5] Choosri, I. (2015). Endangered dialects from Cambodia in Kanchanaburi Province. *Journal of Culture*, 54(1), 66-73.
- [6] Premsrirat, S. (2008). *Chong language dictionary*. Center for Language and Culture Revitalization in Crisis, Research Institute for Languages and Cultures of Asia, Mahidol University.
- [7] Chaichana, N. (2023). Strategies for enhancing food security in the Karen Hill Tribe Community, Tambon Tha Kra Dan, Amphoe Si Sawat, Kanchanaburi Province, using BCG Strategies. *Inthani Thaksin Journal*, 18(1), 111-144.
- [8] Muanchonchee, R. (2014). *Cultural capital for the development of Thai dam ethnic group in Nakhon Pathom Province* [Doctoral dissertation, Silpakorn University].
- [9] Choosri, I. (2007). *Investigating contact-induced language change: Cases of Chung (Saoch) in Thailand and Cambodia* [Doctoral dissertation, Mahidol University].
- [10] Vithayaphak, C. (2018). *Human ecology: Studying the environment in social and cultural dimensions*. Research Administration Center, Chiang Mai University Press.
- [11] Muenjanchoey, R. (2014). Cultural capital for Thai Song Dam's development in Nakhon Pathom Province. *Veridian E-Journal*, 7(3), 123-145.
- [12] Phuangngam, K. (2019). *Community and local self-management* (2nd ed.). Thammasat University Press.
- [13] Phanthawi, N. (2001). *Study of local rituals as cultural capital for community development: A case study of Baan Sri Su Khwan, Isaan* [Doctoral dissertation, Chulalongkorn University].
- [14] Udomsap, W., Sukchawna, P., Paksee, S., Sukchawna, S., Polchai, W., & Chaichana, N. (2024). Guidelines for conserving the Karen rice harvesting tradition for sustainable community development: A case study of Ban Nong Bang and Ban Thung Suea Thon communities. *Inthanin Thaksinsan Journal*, 19(1), 113-139.

“ชา” ในสำนวนจีน:
ภาพสะท้อนคุณค่าทางวัฒนธรรมในสังคมจีน
Tea in Chinese Idioms: Reflecting Cultural Values in
Chinese Society

กมลรัตน์ หาญสกุลวัฒน์^{1*}
Kamolrat Hansakulwat^{1*}

¹ สาขาวิชาภาษาจีน คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ นราธิวาส 96000

¹ Chinese Major, Faculty of Liberal Arts, Princess of Naradhiwas University, Narathiwat, 96000, Thailand

* Corresponding author: E-mail address: kamolrat.h@pnu.ac.th

(Received: June 24, 2024; Revised: October 23, 2024; Accepted: November 17, 2024)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ประการแรก เพื่อศึกษาภาพสะท้อนคุณค่าทางวัฒนธรรมในสังคมจีนผ่านสำนวนจีนที่ปรากฏคำว่า ชา (茶) ประการที่สอง เพื่อศึกษาสำนวนที่ปรากฏคำว่า ชา (茶) จากการวิเคราะห์ความหมายเชิงภาษา โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากพจนานุกรมคำศัพท์และสำนวนจีน ในลักษณะรูปเล่มและดิจิทัล รวมทั้งสิ้น 103 สำนวน ซึ่งวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้แนวคิดการวิเคราะห์ความหมายเชิงภาษา ภายใต้ทฤษฎีเชิงอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ ผลการวิจัยพบว่า สำนวนจีนที่ปรากฏคำว่า ชา (茶) สะท้อนคุณค่าทางวัฒนธรรมในสังคมจีนที่แตกต่างกัน สามารถแบ่งเป็นหมวดหมู่ ได้แก่ 1) คุณค่าด้านเงินและความสำคัญในชีวิตชาวจีน 2) คุณค่าด้านประเพณีและพิธีสำคัญ 3) คุณค่าด้านการต้อนรับแขกและสะพานแห่งมิตรภาพ 4) คุณค่าด้านความเชื่อทางสรรพคุณรักษาโรค 5) ปรัชญาชีวิต และ 6) ช่วงเวลา ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการตีความการสื่อความหมายเชิงอุปลักษณ์เป็นการถ่ายโยงความหมายจากคุณสมบัติต้นทางของคำว่า “ชา” ไปยังวงความหมายปลายทางซึ่งสามารถแบ่งเป็น 2 กลุ่มความหมาย ได้แก่ [มนุษย์คือชา] และ [สิ่งไม่มีชีวิตคือชา] เพื่อสะท้อนมโนทัศน์ของคนจีนที่เปรียบเทียบชาเข้ากับมนุษย์และสิ่งต่าง ๆ ในชีวิต ไม่ว่าจะเป็นด้านความรู้สึก การกระทำ สิ่งของ และช่วงเวลา เป็นต้น

คำสำคัญ: ชา สำนวนจีน วัฒนธรรมจีน อุปลักษณ์

Abstract

This research article aimed to achieve two primary objectives. First, it explored the reflection of cultural values in Chinese society through Chinese proverbs that included the term “Tea” (茶). Second, it analyzed the linguistic meanings of these proverbs featuring “Tea” (茶) by compiling data from both physical and digital dictionaries of Chinese vocabulary and idioms, totaling 103 proverbs. The analysis employed a framework of linguistic meaning analysis within the theory of conceptual metaphor. The findings revealed that Chinese proverbs containing the term “Tea” (茶) reflected diverse cultural values in Chinese society, which could be categorized into six themes: 1) economic value and significance in Chinese life, 2) values associated with traditions and important rituals, 3) values related to hospitality and friendship, 4) beliefs regarding the medicinal properties of tea, 5) life philosophy, and 6) temporal aspects. Furthermore, the researcher interpreted metaphorical meanings as a transfer of meaning from the intrinsic qualities of the term “tea” to its broader implications, which could be classified into two groups: [humans as tea] and [inanimate objects as tea]. This categorization illustrated the Chinese conceptualization that compared tea to human experiences and various elements of life, encompassing emotions, actions, objects, and time.

Keywords: Tea, Chinese Idioms, Chinese Culture, Metaphor

บทนำ

ชา (茶) มีบทบาทสำคัญในสังคมและวัฒนธรรมจีนมานานนับพันปี โดยเฉพาะในสมัยราชวงศ์ถัง ลู่อวี่ (陆羽) ได้ประพันธ์คัมภีร์ชา 《茶经》 ซึ่งถือเป็นรากฐานสำคัญทางปัญญาของวัฒนธรรมชาในจีนและภูมิภาคเอเชีย เนื้อหาของคัมภีร์ครอบคลุม กระบวนการผลิต ศิลปะการชง และบทบาทของชาในสังคม ซึ่งส่งผลต่อวัฒนธรรมชาทั่วโลก นอกจากนี้ ชายังเป็นสินค้าทางเศรษฐกิจที่มีความเชื่อมโยงกับเส้นทางค้าใบชาบนหลังม้า สมัยโบราณ (茶马古道) ที่เริ่มต้นในราชวงศ์ถัง โดยเฉพาะในมณฑลเสฉวนและยูนนาน [1]

การดื่มชาได้รับการยืนยันในสมัยราชวงศ์ฮั่นตะวันตก จากสัญญาทาส 《僮约》 ของหวังเป่า (王褒) ซึ่งถือเป็นหลักฐานสำคัญที่สุดเกี่ยวกับการดื่มและซื้อขายชา เมื่อวัฒนธรรมการดื่มชาแพร่หลายมากขึ้น รัฐบาลจีนได้เริ่มกำหนดนโยบายเกี่ยวกับชาและจัดเก็บภาษี [1] การดื่มชาไม่ได้จำกัดแค่ในพื้นที่ทางตะวันตกเฉียงใต้เท่านั้น แต่ได้ขยายไปยังตอนเหนือ กลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน ทั้งในครัวเรือนและร้านน้ำชา ชาจึงไม่ใช่เพียงเครื่องดื่ม แต่ยังสะท้อนมารยาทการต้อนรับและการสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม ชายังมีความสำคัญในพิธีกรรมทางโลกและศาสนา เช่น พิธีแต่งงานที่ชาใช้เป็นสัญลักษณ์ของความมั่นคง ความเคารพและความสัมพันธ์ในครอบครัว ในพุทธศาสนา ชาถูกใช้ในพิธีกรรมเพื่อสร้างสมดุลและความสงบในจิตใจ

นอกจากนี้อิทธิพลของชาที่มีต่อภาษาและวรรณกรรมจีนปรากฏชัดในวลี สำนวน และกวีนิพนธ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยราชวงศ์ถัง ซึ่งเป็นยุคทองของวัฒนธรรมจีน ชาจึงได้รับการขนานนามว่าเป็นเครื่องดื่มที่สำคัญและเป็นสัญลักษณ์แห่งชีวิตและภูมิปัญญาของชาวจีน ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งเน้นการวิเคราะห์คำว่า “ชา” (茶) เนื่องจากชา มีบทบาทสำคัญทั้งในมิติของสังคม เศรษฐกิจ และพิธีกรรมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทั้งยังทำหน้าที่เป็นยารักษาโรค เป็นเครื่องเซ่นไหว้เทพเจ้า และเป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรมสำคัญต่าง ๆ การปรากฏตัวของชาในทุกมิติของสังคมและวัฒนธรรมจีนแสดงถึงคุณค่าที่เกินกว่าความหมายทางวัตถุ โดยชาในขั้นนี้ยังทำหน้าที่เป็น “ทูตทางวัฒนธรรม” เชื่อมโยงระหว่างยุคสมัยและความเชื่อของคนในสังคมจีน

ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาสำนวนที่มีคำว่า “ชา” (茶) ประกอบ เนื่องจากสำนวนเหล่านี้สะท้อนถึงมโนทัศน์อัตลักษณ์ วิถีชีวิต ความเชื่อ และภูมิปัญญาของชาวจีนที่มีต่อชาได้อย่างลึกซึ้ง การศึกษานี้อาศัยการวิเคราะห์ความหมายทางภาษา ด้วยทฤษฎีอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ (Conceptual Metaphor Theory) ซึ่งพัฒนาโดยเลคอฟและจอห์นสัน Saralamba, C. [2] กล่าวว่า อุปลักษณ์ไม่ได้เป็นเพียงเรื่องของภาษา แต่เป็นการสะท้อนกระบวนการคิดของมนุษย์ที่แสดงให้เห็นในรูปของภาษา กล่าวคือ การใช้ภาษาในชีวิตประจำวันของคนในสังคมนั้น ๆ บอกให้รู้ว่าคนในสังคมนั้นมีระบบความคิดหรือ มโนทัศน์เกี่ยวกับเรื่องและประเด็นต่าง ๆ อย่างไร

ซึ่งทฤษฎีนี้เป็นแนวคิดที่มองว่ามนุษย์ใช้การเปรียบเทียบหรือเชื่อมโยงแนวคิดที่เป็นนามธรรมกับสิ่งที่จับต้องได้ในชีวิตประจำวันหรือสิ่งที่มีประสบการณ์ตรง เพื่อช่วยให้สามารถทำความเข้าใจและสื่อความหมายได้ดีขึ้น โดยมักใช้ “ความหมายต้นทาง” (Source domain) ซึ่งเป็นสิ่งที่ป็นรูปธรรม เพื่ออธิบาย “ความหมายปลายทาง” (Target domain) ซึ่งเป็นสิ่งที่ป็นนามธรรม คำว่า “ชา” จึงเป็น “ความหมายต้นทาง” (Source domain) ที่จับต้องได้และมีความหมายชัดเจนในวัฒนธรรมจีน เช่น “น้ำชา” (茶水) “ต้นชา” (茶树) “ใบชา” (茶叶) และ “ไร่ชา” (茶园) เป็นต้น ในขณะที่ “ความหมายปลายทาง” (Target domain) อาจเป็นแนวคิดนามธรรมที่ยากจะเข้าใจ เช่น ความมั่นคง ความเรียบง่าย ความเข้าใจในแก่นแท้ เป็นต้น

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยพบว่ามีงานวิจัยหลายชิ้นในประเทศไทยที่วิเคราะห์สำนวนจีน โดยเน้นคำสำคัญที่สะท้อนคุณค่าและวัฒนธรรม งานวิจัยเหล่านี้มักจัดสำนวนเป็นหมวดหมู่และ

วิเคราะห์โดยใช้ทฤษฎีอุปลักษณ์เชิงมนทัศน์ เช่น Urapeepatanapong, O. [3] ศึกษาคำว่า “ไก่” (鸡) และ Haworadit, A. [4] ศึกษาคำว่า “หยก” (玉) ในส่วนของงานวิจัยที่ศึกษาด้านโลกทัศน์ของคนจีนผ่านสำนวน เช่น Kongseng, K. [5] ศึกษาคำว่า “ผี” (鬼) และ Chomphichit, A. [6] ศึกษาคำว่า “สุรา” (酒) ซึ่งเชื่อมโยงกับความเชื่อ มโนทัศน์ และทัศนคติของคนจีนที่มีต่อคำสำคัญเหล่านั้น

งานวิจัยเกี่ยวกับสำนวนจีนที่มีคำว่า “ชา” (茶) พบว่ามีการวิเคราะห์จากหลายมุมมองทางภาษาและวัฒนธรรม Li, C. [7] ศึกษาประเภทสำนวน (谚语) ที่เกี่ยวข้องกับคำสำคัญ เช่น “ต้นชา” (茶树) “ใบชา” (茶叶) และ “ดื่มชา” (饮茶) โดยเน้นการใช้โวหารและการเล่นคำในสำนวน Wang, Y. [8] ศึกษาสำนวนเฉพาะ (歇后语) ที่สะท้อนวัฒนธรรมชา เช่น “กาต้มชา” (茶壶) และ “ร้านน้ำชา” (茶馆) เพื่อทำความเข้าใจวัฒนธรรมที่แฝงในภาษาจีน Xue, S. [9] วิเคราะห์ระดับภาษาในสำนวนที่มีคำว่า “ชา” โดยเน้นรูปแบบของคำ เช่น “茶+饭” (ชา+ข้าว) และ “茶+酒” (ชา+สุรา) พร้อมทั้งศึกษาการสลับโครงสร้างคำศัพท์ Yuan, L. [10] เปรียบเทียบสำนวนที่เกี่ยวกับชาในจีนและญี่ปุ่น เพื่อตรวจสอบความคล้ายและแตกต่างทางวัฒนธรรม ผ่านแนวคิดขงจื้อ เต๋า และพุทธศาสนา รวมถึง Gao, Y. [11] วิเคราะห์สำนวนชาจากทฤษฎีภาษาศาสตร์ปริชาน โดยแบ่งความหมายของชาออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ชาในฐานะวัตถุ ชาในฐานะวัฒนธรรม และชาในฐานะจิตวิทยา อย่างไรก็ตาม งานวิจัยเหล่านี้ยังขาดการวิเคราะห์เชิงลึกในด้านความหมายต้นทางสู่ปลายทาง และขอบเขตข้อมูลของสำนวนค่อนข้างจำกัด

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาสำนวนที่มีคำว่า “ชา” ผ่านมุมมองทฤษฎีอุปลักษณ์เชิงมนทัศน์ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจคุณค่าทางวัฒนธรรมในสังคมจีนและมโนทัศน์ของชาวจีนที่มีต่อชา 茶 (chá) ซึ่งจะเป็ประโยชน์ต่อการศึกษาวรรณกรรมจีนและภาษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาพสะท้อนคุณค่าทางวัฒนธรรมในสังคมจีนผ่านสำนวนที่ปรากฏคำว่าชา 茶 (chá)
2. เพื่อศึกษาสำนวนที่ปรากฏคำว่าชา 茶 (chá) จากการวิเคราะห์ความหมายทางภาษา

ระเบียบวิธีการวิจัย

1. ขอบเขตข้อมูล

แหล่งข้อมูลสำหรับการศึกษานี้ประกอบด้วย พจนานุกรมสำนวนจีน ฉบับตีพิมพ์ครั้งที่ 2 《成语大词典》第 2 版 (2020) ซึ่งรวบรวมสำนวนกว่า 18,000 สำนวนและได้รับการยอมรับในวงการศึกษาของจีน โดยได้รับรางวัลหนังสือยอดเยี่ยมจาก China Publishing Group Corporation (CPG) ในปี 2023 และรางวัลการตีพิมพ์ผลงานพิเศษในปี 2017 และ 2020 นอกจากนี้ยังใช้ พจนานุกรมสำนวนละท้ายจีน 《新华歇后语词典》(2021) ซึ่งรวบรวมสำนวนละท้ายจีน 4,055 สำนวน และ เว็บไซต์ www.esk365.com แพลตฟอร์มค้นหาข้อมูลทางวิชาการที่ครอบคลุมข้อมูลวิทยานิพนธ์ บทกวี พจนานุกรม และวรรณกรรมจีน

2. วิธีดำเนินงานวิจัย

2.1 ศึกษาคำอธิบายและคำนิยามศัพท์ทางวิชาการที่ใช้ในภาษาศาสตร์จีนสำหรับการจัดกลุ่มสำนวนสุภาพิต และคำพังเพย เพื่อความครอบคลุมในการรวบรวมข้อมูล 2.2 ศึกษาวรรณกรรม เอกสาร บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวกับสำนวนจีน ประวัติและวัฒนธรรมชา วิธีชีวิตชาวจีน รวมถึงแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.3 รวบรวมข้อมูลที่ประกอบด้วยคำว่า ชา “茶” (chá) โดยค้นหาจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ทั้งพจนานุกรม บทความ งานวิจัย และอินเทอร์เน็ต

2.4 แปลสำนวนจีนที่มีคำว่า “ชา” เป็นภาษาไทย จากนั้นแบ่งหมวดคุณค่าทางสังคมจีน เพื่อคัดกรองสำนวนที่มีกลุ่มความหมายเดียวกัน และวิเคราะห์ความหมายเชิงภาษา ด้วยทฤษฎีอุปลักษณ์เชิงมนทัศน์

2.5 นำเสนอผลการศึกษาโดยใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนาและการวิเคราะห์ความหมายเชิงภาษา

2.6 สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และเสนอแนะ

ข้อตกลงเบื้องต้น

สำนวน ตามพจนานุกรมภาษาจีนปัจจุบัน 《现代汉语》 มีการนิยามความหมายไว้ดังนี้

“成语” (Idioms) กลุ่มคำหรือวลีที่มีการกำหนดรูปแบบตายตัว สั้น กระชับ และมีการใช้สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน โดยปกติแล้วสำนวนในภาษาจีนจะประกอบกันเป็นสี่พยางค์ และมีที่มาของสำนวนนั้น [12]

“俗语” (Proverbs) หมายถึง วลีหรือประโยคที่มีการกำหนดรูปแบบตายตัว ใช้ง่ายและเป็นที่ยอมรับ มีการใช้กันโดยปกติทั่วไป ส่วนใหญ่จะมีที่มาจากชนชั้นกรรมาชีพ สามารถสะท้อนการใช้ชีวิตและความคาดหวังของประชาชน [12]

“谚语” (Proverbs) หมายถึง วลีหรือประโยคที่มีการกำหนดรูปแบบตายตัว ใช้ภาษาง่าย ๆ เป็นภาษาที่ใช้กันทั่วไปสะท้อนถึงหลักเหตุผลที่ลึกซึ้ง มีการใช้กันอย่างแพร่หลายตามพื้นบ้าน ประชาชนทั่วไป [12]

ปัจจุบันในแวดวงวิชาการศึกษาของจีน มีการอภิปรายว่า “谚语” (Proverbs) เป็นส่วนย่อยลงมา จาก “俗语” (Proverbs) เนื่องจากทั้งสองประเภทนี้มีลักษณะร่วมที่คล้ายคลึงกัน เสนอว่า “谚语” และ “俗语” สามารถถูกใช้ในเชิงความหมายที่ใกล้เคียงกันได้ [7] และ อ่างใน [3] โดย Sikkhakosol, T. วลีที่มีความหมายเชิงสำนวน รวมถึง สำนวนอุปมา (成语) คำพังเพย (谚语) สำนวนละท้าย (歇后语) และสำนวนเคยชิน (惯用语)

ดังนั้นการใช้คำว่า “สำนวน” ที่ผู้วิจัยระบุในบทความนี้ครอบคลุมความหมายของชุดวลี ได้แก่ “成语” (Idioms) “俗语” (Proverbs) และ “谚语” (Proverbs)

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถแบ่งหมวดหมู่ของสำนวนตามลักษณะของกลุ่มความหมายได้ 6 ด้าน รวมทั้งสิ้น 103 สำนวน ดังนี้

1. คุณค่าด้านเงินและความสำคัญในชีวิตชาวจีน

ประเทศจีนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันให้ความสำคัญกับชาเป็นอย่างมาก ผ่านสำนวน เช่น (1) 留有三分茶园在, 何愁一生无茶喝 (เว้นที่สามส่วนให้ไร่ชา ไยต้องกลุ้มไร่ชาดื่มชาชีวิตวัน) (2) 千茶万桐, 一世无穷 (ชาพันถ้ำหมื่น ชาตินี้ไม่มีวันจน) (3) 若要山区富, 茶园单产下工夫 (ใครให้เขตภูเขาฝั่งคั่ง ลงทุนกับการผลิตไร่ชา) และสำนวนที่พบเจอบ่อยในเขตเฟิงซิงของยูนนานอย่าง (4) 若要富、种茶树, 茶树是棵摇钱树 (ใครอยากรวยจงปลูกต้นชาต้นชาคือบ่อเงินบ่อทอง) ซึ่งสังเกตได้ว่า ชาวจีนเห็นคุณค่าของชาเป็นอย่างยิ่ง จากการละพื้นที่อยู่อาศัยส่วนหนึ่งสำหรับทำไร่ชา ในที่นี้ [ชา คือ แหล่งความมั่งคั่ง] สะท้อนถึงการที่ชามีคุณค่าเชิงวัตถุและสามารถสร้างรายได้ให้กับครอบครัวหรือชุมชน ทั้งยังสะท้อนถึงารวางแผนเพื่ออนาคตที่ยั่งยืนของชาวจีน สอดคล้องกับในหนังสือวัฒนธรรมชาจีนโบราณ 《中国古代茶文化》

ที่มีการบันทึกว่าประเทศจีนค้นพบและใช้ประโยชน์จากต้นชาเป็นอันดับต้น ๆ จึงเป็นแหล่งผลิตหลักของชา และศูนย์กลางในการผลิตที่สำคัญคือพื้นที่ภาคตะวันตกเฉียงใต้ของจีน ได้แก่ ยูนนาน กุ้ยโจวและเสฉวน [1] ซึ่งตรงตามประวัติศาสตร์ที่ได้บันทึกว่าพื้นที่บริเวณมณฑลยูนนานและเสฉวนตั้งอยู่บนเส้นทางค้าใบชา บนหลังม้าสมัยโบราณ (茶马古道) โดยแบ่งเป็นเส้นทางหลักสองสายคือ ถนนเสฉวน-ทิเบต และถนน ยูนนาน-ทิเบต ทั้งนี้เส้นทางในการเดินทางไปยังเขตปกครองตนเองทิเบตจัดว่าเป็นเส้นทางที่อันตรายที่สุดสายหนึ่ง เนื่องจากใช้เวลานานนับเดือนกว่าจะข้ามผ่านภูมิประเทศที่ซับซ้อน เมื่อเจออากาศชื้น ชาจึงบูดและมีกลิ่นเหม็น ส่งผลให้ใบชาเสื่อมคุณภาพได้ง่าย ชาวจีนโบราณจึงได้คิดค้นการหมักแบบพิเศษ ด้วยการนำชามาอัดเป็นแผ่น หรือก้อนแข็งให้เป็นรูปทรงกลม จนมีคำพูดที่นิยมใช้ว่า “越陈越香，越陈越贵” (ยิ่งเก่ายิ่งรสดี ยิ่งเก่า ยิ่งราคาสูง) ซึ่งถือเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของชาผู้เออร์

ตั้งแต่นั้นมาชาวจีนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ภาคตะวันตกเฉียงใต้ และทางตะวันตกของจีนอย่างเขต ปกครองตนเองทิเบตจากรุ่นสู่รุ่นจึงมีสำนวนที่กล่าวถึงชาเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ในชีวิตประจำวัน เช่น (5) 宁可一日无食，不可一日无茶 (ยอมอดอาหารหนึ่งวัน ดีกว่าขาดชาไปหนึ่งวัน) (6) 一日无茶则滞，三日无茶则病 (หนึ่งวันไร้ชาไร้กำลัง สามวันไร้ชาไร้โรภยามา) (7) 嗜茶如命。如不得茶、非病即死 (รักษาดังชีวิต หากไม่ได้ดื่มชา จำต้องเจ็บป่วยเจียนตาย) (8) 艰于粒食，以茶为命 (ยอมอดเสียบ้างอาหาร แต่ชานั้นคือชีวิต) (9) 藏人茶饱肚，汉人饭饱肚 (ชาวทิเบตดื่มชาให้อิ่มท้อง ชาวฮั่นกินข้าวให้อิ่มท้อง) (10) 宁可三天无油盐，不可一日不喝茶 (ยอมอยู่โดยไร้น้ำมันและเกลือเป็นเวลาสามวัน ดีกว่า อดดื่มชาไปหนึ่งวัน) ซึ่งสอดคล้องกับสำนวนที่มาจากกวีในสมัยราชวงศ์ซ่งเหนือของหวังอันสือ (11) 人固不可一日无茶饮 (ไม่มีใครอยู่ได้โดยปราศจากการดื่มชาได้สักวัน) ทั้งยังให้ความสำคัญของใบชาว่า (12) 茶叶如米盐，不可一日无 (ใบชาเหมือนข้าวและเกลือ ขาดไม่ได้เลยสักวัน)

สำนวนเหล่านี้สะท้อนถึงการใช้อุปนิสัยของชาวจีนต่อ [ชา คือ ความจำเป็นพื้นฐานในชีวิต] โดย แสดงถึงบทบาทที่ชาเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันและการใช้ชีวิตอย่างสมดุล เมื่อไม่ได้ดื่มชาจึงรู้สึก ไร้พลังกำลังวังชา ข้ำโรภยามหา จนถึงขั้นร้ายแรงที่สุดคือเจียนตาย ชาจึงมีความสำคัญเป็นพิเศษสำหรับ คนในพื้นที่ภาคตะวันตกเฉียงใต้ของจีน ขณะเดียวกันชายังเป็นดังลมหายใจของคนชนชาติทิเบตในจีน ดังปรากฏ สำนวนมากมายเกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นเมื่อขาดชาในชีวิต สาเหตุสำคัญมาจากสภาพอากาศที่ค่อนข้างหนาว และอาหารการกินที่บริโภคเนื้อและไขมันเป็นหลัก สรรพคุณของชาจึงเป็นเหมือนยาบำรุงร่างกาย

ตามหลักฐานการค้าขายที่เกิดขึ้นระหว่างเส้นทางค้าใบชาบนหลังม้าสมัยโบราณ (茶马古道) จาก บันทึกในหนังสือเส้นทางค้าใบชาบนหลังม้าสมัยโบราณ 《茶马古道》 ให้ข้อมูลว่าในช่วงสมัยหองจักรพรรดิ หงอู่หรือหมิงไท่จู จูหยวนจาง (1368 - 1398) เทียบม้าคุณภาพสูงกับการแลกเปลี่ยนเป็นใบชาได้มากถึง 60 กิโลกรัมในตลาดค้าชาม้า (茶马互市) และในสมัยเซวียนเต๋อ (1435) หน่วยงานรัฐบาลเฉพาะ (茶马司) ของซีหนิง เหวอโจวและเถาโจว กำหนดว่าใบชาน้ำหนักมากกว่า 500 กิโลกรัมแลกม้ามากกว่า 13,000 ตัว และ ชา 500 กรัมแลกกับม้า 12 ตัว รวมไปถึงในบทกลอนชาและม้า 《茶马》 ของผู้ประพันธ์กวีเอกถังเซียนจู แห่งราชวงศ์หมิง [13] ซึ่งต่อมากลายเป็นสำนวนที่แสดงถึงชาเป็นสัญลักษณ์ของการแลกเปลี่ยนทางสังคม และวัฒนธรรม (13) 二两茶叶一斤盐，斤半茶叶有衣穿，改善生活在眼前；一斤茶叶十斤钢，四斤茶叶百斤粮，建设祖国富强 (ใบชาสองตำลึงเกลือครึ่งกิโล ใบชา 750 กรัมมีเครื่องนุ่งห่ม เปลี่ยนชีวิตให้ดีขึ้นถนัดตา ใบชาครึ่งกิโลเหล็กกล้า 5 กิโลกรัม ใบชา 2 กิโลกรัมธัญพืช 50 กิโลกรัม สร้าง มาตุภูมิที่รุ่งเรือง) ในส่วนนี้สะท้อนให้เห็นถึงความรุ่งเรืองของตลาดค้าชาม้าในสมัยนั้น ชาอยู่ในฐานะสินค้าอันมีค่า

ทางเศรษฐกิจจีน สามารถสรุปได้จากการอุปถัมภ์ [ชา คือ สัญลักษณ์แลกเปลี่ยนทรัพยากรในสังคม]

อีกหนึ่งหลักฐานในการยืนยันความสำคัญของชาในยุคสมัยนั้น คือชาเป็นเครื่องดื่มสามัญประจำบ้าน และวัตถุที่สำคัญที่ต้องติดไว้ในครัวเรือนจึงจะรู้สึกอุ่นใจ เช่น (14) 家常茶飯 (ข้าวชาติบ้าน) จนภายหลังมีความหมายใช้เปรียบเปรยถึง “เรื่องทั่วไป” ในบทพหวนฉวี 《元曲》 ประพันธ์โดยกวีเอกอวี่เจี้ยน ว่าชาจีนเป็นหนึ่งในสิ่งสำคัญ 7 อย่างที่ทุกบ้านต้องมีในยามเช้า (15) 早晨开门七件事：柴米油盐酱醋茶 (เจ็ดสิ่งที่เปิดประตูแล้วต้องเจอในยามเช้า: ถ่าน ข้าว น้ำมัน เกลือ ซอส น้ำส้มสายชู และชา) ส่วนวนเหล่านี้แสดงถึงความผูกพันลึกซึ้งของชาจีนกับชาในเชิงวัฒนธรรมและ สะท้อนอุปถัมภ์ [ชา คือ ความอยู่รอด] ทั้งในฐานะเครื่องดื่มและแหล่งพลังงานสำคัญ

2. คุณค่าด้านประเพณีและพิธีสำคัญ

ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ชาได้กลายเป็นเครื่องดื่มที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในประเพณีและพิธีกรรมสำคัญของคนจีน ไม่ว่าจะเป็นชาวจีนในแผ่นดินใหญ่หรือชาวจีนโพ้นทะเล โดยชาไม่ใช่แค่เครื่องดื่มธรรมดา แต่ยังเป็นพยานสำคัญในพิธีกรรมต่าง ๆ เสมอมา ดังที่ได้มีการกล่าวไว้ว่า “无茶不成仪” (ไม่มีชาพิธีย่อมไม่เกิด) ตามผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

2.1 ชาในพิธีมงคลและการหย่าร้าง

ในพิธีงานแต่งงานแบบโบราณของคนจีนนั้น ชาได้รับหน้าที่สำคัญในการเป็นของหมั้น โดยหลักฐานที่สำคัญเริ่มจากการขนส่งใบชาไปยังที่เบตขององค์หญิงเหวินเฉิง [14] โดยในบันทึกของ THE SKETCH BOOK 《见闻录》 ได้มีการกล่าวว่า “通常订婚，以茶为礼” (งานหมั้นทั่วไปใช้ชาเป็นของหมั้น) ซึ่งความหมายของชาที่แท้จริง สามารถศึกษาได้จากบันทึกของฉาหลิวเช่าเป็น 《茶流考本》 ประพันธ์โดยสวีชื้อซู (许次纾) แห่งราชวงศ์หมิง กล่าวไว้ว่า “ชาเป็นสัญลักษณ์ของความบริสุทธิ์ ความมั่นคง และความอุดมสมบูรณ์มาโดยตลอดในพิธีงานแต่งงาน” [15] และมีสำนวนกล่าวว่า (16) 茶不移本，植必生子 (ชาไม่ขยับรากและย้ายที่ ปลูกไว้จักต้องออกดอกออกผล) คนจีนสมัยโบราณเชื่อว่าต้นชาสามารถงอกออกมาจากเมล็ดเท่านั้น ไม่สามารถขยายพันธุ์ได้ด้วยวิธีอื่น นอกจากนี้ต้นชายังมีเมล็ดมาก แสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองสืบต่อไปยังลูกหลาน และมีความใสบริสุทธิ์ไร้ที่ติดังหยก จึงเป็นตัวแทนของความรักที่ใสสะอาด

ดังนั้นสำนวนนี้แสดงให้เห็นว่าชาเชื่อมโยงกับอุปถัมภ์ที่แสดงถึงการสืบทอดและการเจริญเติบโตในสังคม ผ่านการเปรียบเทียบกับต้นชาและการเจริญพันธุ์ แสดงว่า [ชา คือ ความมั่นคง] เป็นสัญลักษณ์ผูกสัมพันธ์ระหว่างสองครอบครัว และได้รับการถ่ายทอดวัฒนธรรมจากคนจีนรุ่นสู่รุ่นว่างานแต่งงานควรมีพิธียกน้ำชา โดยมีสำนวนที่เกี่ยวข้องสำหรับการดื่มชาในพิธีงานแต่งงาน และอุปถัมภ์ [ชา คือ สัญลักษณ์เชื่อมความสัมพันธ์และการให้เกียรติในสังคม] ผ่านสำนวนที่ (17) 三茶六礼 (ชาสามพิธีการทัก) ซึ่งเป็นพิธีการสำหรับงานแต่งงานแบบจีนโบราณ เป็นพิธีงานแต่งงานที่เปิดเผย ซึ่ง “ชาสาม” ได้แก่ 下茶 (ชาเมื่อหมั้นกัน) 定茶 (ชาเมื่อแต่งงาน) และ 合茶 (ชาเมื่อเข้าห้องหอ) ส่วน “พิธีการทัก” เป็นพิธีการทักขั้นตอนในการแต่งงาน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 纳采 (ทาบทาม) หลังจากฝ่ายหญิงยอมรับคำเชิญ ครอบครัวของฝ่ายชายจะเชิญแม่สื่อเข้ามาในครอบครัวของฝ่ายหญิงเพื่อขอแต่งงาน จากนั้นเมื่อครอบครัวของฝ่ายหญิงตกลงที่จะแต่งงาน ครอบครัวของฝ่ายชายจึงเตรียมของขวัญไปเพื่อทำการสู่ขอ ขั้นตอนที่ 2 问名 (ถามชื่อ) ครอบครัวของฝ่ายชายจะขอให้แม่สื่อซักถามชื่อและวันเดือนปีเกิดของผู้หญิง ขั้นตอนที่ 3 纳吉 (ทำนาย) เมื่อฝ่ายชายได้ชื่อและดวงชะตาของผู้หญิง จะมีการทำนายดวงชะตาคู่ ขั้นตอนที่ 4 纳征 (มอบของหมั้น) ครอบครัวของ

ฝ่ายชายมอบของหมั้นให้แก่ครอบครัวของฝ่ายหญิง ขั้นตอนที่ 5 请期 (กำหนดฤกษ์แต่งงาน) ครอบครัวของฝ่ายชายจะเป็นฝ่ายกำหนดฤกษ์วันแต่งงาน และแจ้งให้ครอบครัวฝ่ายหญิงทราบ เพื่อขอความยินยอม และขั้นตอนที่ 6 亲迎 (รับตัวเจ้าสาว) เจ้าบ่าวมาที่บ้านของเจ้าสาวเพื่อร่วมพิธีแต่งงาน [15] ในกรณีที่คู่รักหย่าร้างในพื้นที่มณฑลยูนนานจะมีพิธี “离婚茶 (ชาหย่าร้าง)” ซึ่งประกอบด้วยการดื่มชาสามจอก ซึ่งไม่ได้แบ่งตามช่วงเวลา ทว่าแบ่งตามความหมายที่แตกต่างกันของแต่ละจอก: จอกแรกเป็นชาหวาน เพื่อรำลึกถึงช่วงเวลาที่ดีในอดีต จอกที่สองเป็นชาขม เปรียบเสมือนการเผชิญกับความยากลำบากในชีวิต และจอกสุดท้ายเป็นชาน้ำเปล่า เพื่อเตือนว่าชีวิตที่แท้จริงไม่ใช่ความหวานหรือขม

นอกจากนี้ชาวจีนยังมีสำนวนการดื่มชาเพื่อเฉลิมฉลอง ผูกกับความเชื่อเรื่องความเป็นสิริมงคลในชีวิต เช่น (18) 祝寿喝 “寿茶”, 结婚喝 “喜茶”, 交杯茶” (อวยพรให้อายุยืนดื่ม “ชาอายุยืน” แต่งานดื่ม “ชามงคล” “ชาสลบแก้ว”) สำนวนนี้อุปโลกน์ [ชา คือ สัญลักษณ์แห่งความเป็นสิริมงคล] โดยการดื่มชาถูกใช้เป็นเครื่องมือแห่งความหวัง ความต้องการที่จะมีชีวิต มีความรัก และมีความผูกพันที่ยืนยาว ส่วนสำนวนที่ (19) 吃碗元宝茶, 一年四季大发财 (กินชาหยวนเป่าสี่ถ้วยแล้วรับโชคตลอดทั้งปี) แสดงให้เห็นถึงอุปโลกน์ที่เกี่ยวกับ [ชา คือ ความเจริญรุ่งเรือง] ซึ่งเชื่อมโยงกับความเชื่อเรื่องโชคลาภและความสุขของชาวจีนโบราณในเมืองหางโจวว่า “หยวนเป่า” หมายถึงเงินทองของเงินในสมัยโบราณ สอดคล้องกับชื่อของชา จึงมีความเชื่อว่าเมื่อได้ดื่มชาในช่วงเช้าของต้นปีใหม่จะทำให้โชคดีและมีลาภตลอดทั้งปี โดยยังมีสำนวนที่ปรากฏคำว่า “ชา (茶)” ที่เกี่ยวข้องกับเทศกาลปีใหม่อีกหนึ่งสำนวน เช่น (20) 年头三盅茶, 客符药店材无交家 (ดื่มชาสามจอกในช่วงต้นปีร้านขายยาเงียบเหงาไร้คนซื้อ) การดื่มชาในช่วงปีใหม่สามจอกแสดงถึงการสร้างความสัมพันธ์และความเคารพต่อผู้มาเยือน นำพาสิ่งดี ๆ และสร้างความสงบสุขให้แก่ผู้ที่ดื่ม

2.2 ชาในความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนา

ชาเป็นสิ่งสำคัญที่อยู่ในเครื่องบูชาตามความเชื่อและพิธีกรรมทางศาสนา จึงมีการอุปโลกน์ [ชา คือ สัญลักษณ์ในการแสดงความเคารพ ความจริงใจและการสื่อสารกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์] เพื่อว่าการกระทำนี้ จะได้รับการคุ้มครองและพรจาก เทพเจ้า สามารถศึกษาได้จากสำนวน (21)-(23) เช่น (21) 三杯酒、三碗面、三杯茶, 初一十五敬菩萨 (สุราสามจอก ถ้วยเดียวสามถ้วย ชาสามจอก วันชิวอิกจับโหวงไหว้เจ้าแม่กวนอิม) โดย 初一 (ชู่อิ) คนไทยเชื้อสายจีนเรียกกันว่า “ชิวอิก” และ 十五 (สืออู่) ที่คุ้นชินว่า “จับโหวง” หมายถึงวันที่ 1 (1 คำ) และวันที่ 15 (15 คำ) ตามจันทรคติจีน วันดังกล่าวเป็นวันที่พุทธศาสนิกชนชาวจีนยึดถือเป็นวันพระ และมีประเพณีว่าต้องสักการะของไหว้เจ้าแม่กวนอิมด้วยสามสิ่งนี้ [16]

ในส่วนของการนำชามาเช่นไหว้บูชานั้น มีสำนวน (22) 喝茶敬神明, 祭祀必有情 (ดื่มชาเคารพเทพเจ้า การเช่นไหว้ต้องมีความรู้สึก) ทั้งนี้ยังแสดงถึงการเชื่อมโยงระหว่างคนที่อยู่กับผู้ที่ล่วงลับ ดังสำนวนที่นิยมใช้กันในเมืองเซ้าตง (邵东) (23) 七月半接老客要祭茶 (กลางเดือนเจ็ดรับแขกเก่าด้วยการเช่นชา) ในช่วงกลางเดือนกรกฎาคม เป็นที่รู้จักกันทั่วไปในชื่อ 接老客, 供老客 (รับแขกเก่า เช่นแขกเก่า) เป็นพิธีเพื่อรำลึกถึงญาติและบรรพบุรุษที่ได้ล่วงลับไปแล้ว ในวันที่ 11 ถึง 15 ของเดือน 7 เป็นเทศกาลใหญ่สำหรับสัมภเวสีที่จะไปเยี่ยมญาติและเพื่อนฝูง จึงมีคำโบราณว่า “ประตู่ผี เปิดกลางเดือนกรกฎาคม” ซึ่งในช่วงเวลานี้เทียบเท่ากับประเพณีทำบุญเดือนสิบของประเทศไทย บรรพบุรุษ

จะลงมายังโลกมนุษย์เพื่อเยี่ยมลูกหลาน ให้พร และปิดเปาเภทภัย ส่วนทางญาติที่มีชีวิตอยู่จะจัดเตรียมสุรารักษา และเครื่องเซ่นไหว้เพื่อต้อนรับ [16]

นอกจากนี้ยังมีสำนวนที่อุปโลกน์ [ชา คือ สัญลักษณ์ของความสงบและการบำเพ็ญเพียรทางจิตวิญญาณ] เช่น (24) 茶是心头静, 禅是心头净 (ชาคือความสงบในใจ ฌานคือความบริสุทธิ์ในจิต) (25) 茶有清心气, 佛有修行理 (ชาให้จิตใจสงบ พระพุทธศาสนามีหลักการฝึกฝนจิต) (26) 茶是万病之药, 禅是万病之方 (ชาเป็นยารักษาทุกโรค ส่วนฌานเป็นวิธีการรักษาทุกโรค) สำนวนที่ (24)-(26) สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างชาและวิถีชีวิตของพระสงฆ์ในวัฒนธรรมจีน โดยพระสงฆ์นิยมดื่มชาเพื่อเสริมสมาธิและช่วยในการปฏิบัติธรรม ส่วนสำนวนที่ (27) 和尚爱喝茶 (พระสงฆ์ชอบดื่มชา) และ (28) 僧不离茶, 俗不离酒 (พระไม่ขาดชา คนธรรมดาไม่ขาดสุรา) เป็นการเปรียบเทียบให้เห็นภาพความแตกต่างระหว่างชีวิตทางธรรมที่เคร่งครัดและสงบผ่านชา กับชีวิตทางโลกที่เต็มไปด้วยความสุขทางประสาทสัมผัสผ่านสุรา สะท้อนความแตกต่างของวิถีชีวิตระหว่างโลกธรรมะและโลกียะได้อย่างชัดเจน

3. คุณค่าด้านการต้อนรับแขกและสะพานแห่งมิตรภาพ

ในช่วงสมัยราชวงศ์ถัง (ประมาณปี ค.ศ. 713 – 741) ชาได้มีบทบาทสำคัญในพุทธศาสนานิกายเซนของจีน โดยพระสงฆ์และศาสนิกชนในวัดต้องนั่งเข้าฌานเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ทำให้เกิดอาการง่วงนอน มีความต้องการเครื่องดื่มเพื่อช่วยให้รู้สึกสดชื่น เจ้าอาวาสจึงใช้การดื่มชาเพื่อกระตุ้นสติและเพิ่มความตื่นตัวด้วยเหตุนี้จึงมีการปลูกต้นชารอบวัดเพื่อใช้ในการชงชาต้อนรับศาสนิกชนที่เข้าร่วมพิธีกรรม หลังจากนั้นชาจึงเริ่มมีการนำมาใช้เป็นสัญลักษณ์ในการต้อนรับแขกที่มาเยือนอีกด้วย [17] ทั้งยังได้รับแนวคิดปรัชญาของจื่อที่สอนถึง “敬” (เคารพ) สะท้อนผ่านลำดับพิธีในการชงชาและมารยาทในการต้อนรับแขกของคนจีน อย่างเช่น (29) 待客茶为先、客来敬茶 (ต้อนรับแขกเริ่มด้วยชา แขกมาดื่มชาให้เกียรติ) (30) 客来敬茶, 礼仪人家 (แขกมาดื่มน้ำชา ให้เกียรติแขก) (31) 客从远方来, 多以茶相待 (แขกมาแต่แดนไกล ยกขามาต้อนรับ) (32) 喜鹊喳喳, 烧茶烧茶 (นกสีเขว่ส่งเสียงร้อง ดื่มชาดื่มชา) โดยเชื่อกันว่านกสีเขว่หรือนกกาเงนมีความแข็งแรงเหมือนบุรุษ สามารถปิดปากรักษาโรคภัยได้ นอกจากนี้ยังเป็นสัญลักษณ์แห่งโชคกลางและความสุขในพิธีงานแต่งงาน แขกมักมอบภาพนกกาเงนคู่หรือสิ่งของที่มีนกกาเงนคู่ให้แก่คู่สมรส เพราะนกกาเงนเป็นตัวแทนของข่าวดีและสัญญาณว่ามีแขกมาเยือน เมื่อนกบินมาถึงบ้านของใคร ควรดื่มชาไว้ให้พร้อม ซึ่งแสดงถึงความอ่อนน้อมและการสร้างบรรยากาศแห่งความสุขในการพบปะสังสรรค์

สำนวน (29)-(32) เกิดขึ้นจากการอุปโลกน์ [ชา คือ การต้อนรับและให้เกียรติ] การต้อนรับด้วยชาบ่งบอกถึงความใส่ใจ ความเป็นมิตรของเจ้าบ้านที่ต้อนรับแขกด้วยความอบอุ่น และยังเป็นมารยาททางสังคมจีนไม่ว่าจะเป็นการดื่มชา การต้มชา และการยกชาให้แขกต่างเป็นการแสดงถึงความให้เกียรติ ซึ่งนอกจากนี้มีการนำคำว่า 茶烟 (ควันไฟในการต้มชา) มาใช้เป็นเชิงสัญลักษณ์เพื่อแสดงถึงความสำคัญของการมีชาในบ้านผ่านการสังเกตควันไฟในขณะที่ต้มชา เช่น (33) 客到茶烟起 (แขกมาถึงควันไฟที่ใช้ต้มชาต้องลอยขึ้นมา) และ (34) 来客无烟茶, 算个啥人家 (แขกมาไม่มีควันไฟในการต้มชา ไม่รู้ว่าเป็นเจ้าบ้านประสาอะไร)

ชายังเป็นสะพานแห่งการสื่อสารและกระชับมิตรระหว่างแขกและเจ้าบ้านในขณะที่ล้อมวงโต๊ะชาดังสำนวนที่ อุปโลกน์ว่า [ชา คือ มิตรภาพและการติดต่อสื่อสารทางสังคม] น้ำชาสามารถหล่อหลอมมิตรภาพให้เป็นหนึ่งเดียว ผ่านสำนวนเหล่านี้ เช่น (35) 客来茶相待, 情谊融其间 (แขกมาน้ำชาถึง มิตรภาพหลอมรวม) (36) 清茶一杯, 亲密无间 (ชาใสเพียงหนึ่งจอก สนิทสนมไร้ระยะห่าง) (37) 茶薄人情厚

(ชารสอ่อนน้ำใจมนุษย์แนบแน่น) (38) 茶越泡越浓，人越交越厚 (แช่ชานานยิ่งเข้มข้น ยิ่งรู้จักยิ่งแน่นแฟ้น) ซึ่งสังเกตได้ว่าในสำนวนที่ (36) นำคำว่า “清茶” (ชาใส) ซึ่งเป็นการชงชาคุณภาพดี เคล้ากับบรรยากาศที่ช่วยรินชาให้แก่กัน เป็นจังหวะที่เหมาะสมในการเชื่อมมิตรภาพ ในสำนวนที่ (37) นำคำว่า “茶薄” (ชารสอ่อน) มาประกอบ แม้ว่าชาอาจจะไม่เข้มข้นหรือมีรสชาติอร่อยมาก แต่สามารถสร้างความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นและอบอุ่นได้ สะท้อนถึงแนวคิดที่ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนมีคุณค่ามากกว่าความสวยงามหรือความหรูหราจากสิ่งของ (38) อธิบายถึงการกระทำที่แช่ชาไว้นาน ทำให้ความสัมพันธ์แน่นแฟ้นและเข้มข้นมากขึ้น กล่าวคือความสัมพันธ์จะเติบโตและพัฒนาขึ้นเมื่อมีการสื่อสารและแลกเปลี่ยนในระยะเวลาที่ยาวนาน

การเลือกคุณภาพของชาเพื่อสร้างความประทับใจ เช่น (39) 茶好客常来 (ชาอร่อยแขกมักมา) (40) 好茶敬上宾，次茶等常客 (ชาคุณภาพดีรินให้แขกสำคัญ ชาคุณภาพรองรินให้แขกประจำ) (41) 贵客进屋三杯茶 (แขกกิตติมศักดิ์เข้าบ้านชาสามจอก) การจัดลำดับความสำคัญของแขกด้วยการเลือกชาไว้ต้อนรับ สำหรับชนชั้นที่แตกต่างกันยังมีการปฏิบัติที่เหลื่อมล้ำอยู่ในนั้น แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของชากับความสัมพันธ์ส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน อีกทางหนึ่ง คือการรินชาในปริมาณที่เหมาะสม แสดงถึงความเคารพและให้เกียรติ ซึ่งสอดคล้องกับช่วงเวลาที่เหมาะสมในการพูดคุย เช่น (42) 酒满敬人，茶满伤人 (สุราเต็มจอกให้เกียรติ ชาเต็มจอกให้ร้าย) (43) 浅杯茶，满杯酒 (จอกชาเทพอต็ม จอกสุราเทให้เต็ม) (44) 茶七饭八酒加倍 (ชาเจ็ดข้าวแปดสุราคูณสอง)

การเปรียบเทียบการรินสุราและน้ำชาในฐานะเครื่องดื่มต้อนรับแขก เผยให้เห็นความแตกต่างอย่างชัดเจน ในการรินน้ำชาควรเติมให้ได้เจ็ดส่วน และเว้นสามส่วนเพื่อสื่อถึงน้ำใจและการเคารพต่อแขก (七分茶三分情) นอกจากนี้ยังสะท้อนถึงการให้พื้นที่ส่วนตัวแก่กัน โดยชาวจีนมีค่านิยมในการดมกลืนน้ำชาก่อนดื่ม หากน้ำชาเต็มแล้วจะทำให้ไม่สะดวกในการดื่มและถือแก้ว ซึ่งอาจทำให้แขกไม่ประทับใจหรือนำไปสู่อุบัติเหตุได้ ขณะเดียวกัน การรินชาให้หมดจากกาน้ำชาเร็วเกินไปสามารถแฝงความหมายว่าเป็นการขับไล่แขกได้เช่นกัน [11]

คำว่า “ชา” (茶) ยังปรากฏในสำนวน (45) 三茶六饭 (ชาสามข้าวหก) ตามขอบเขตของความหมายเดิมคือการเตรียมอาหารรับรองแขกให้ทั่วถึง ต่อมามีความหมายเพิ่มเติมว่า อาหารการกินที่อุดมสมบูรณ์ตลอดหนึ่งวัน เปรียบเปรยถึงการดูแลเอาใจใส่รอบด้าน ทั้งแสดงออกถึงศักดิ์ศรีและความมั่งคั่งของเจ้าบ้าน ตัวอย่างการใช้สำนวนจากหนังสือ บันทึกการเดินทางสู่ตะวันตก 《西游记》 บทที่ 26 ผู้ประพันธ์อุฉิงเอนแห่งราชวงศ์หมิง ด้วยประโยค “你却要好生伏侍我师父，逐日家三茶六饭，不可欠缺” (เจ้าต้องรับใช้อาจารย์ของข้าเป็นอย่างดี ต้องมีชาสามมือและอาหารหกมือต่อวัน ห้ามขาดตกบกพร่อง) แต่เนื่องจากสำนวน 三茶六饭 (ชาสามข้าวหก) ไม่ค่อยมีการใช้ในบริบทของความหมาย “อาหารการกินที่อุดมสมบูรณ์” จึงทำให้มีการใช้สำนวนดังกล่าวในพิธีงานแต่งงาน โดยก่อนฝ่ายหญิงร่วมพิธีและหลังรับของหมั้นสามวัน ต้องมีการรับประทานอาหารหกมือ ปัจจุบันพิธีดังกล่าวพบเฉพาะในพื้นที่ตอนใต้ของมณฑลฮกเกี้ยน (闽南) แต่มีการปรับให้เข้ากับบริบทในยุคปัจจุบันให้ง่ายขึ้น จนเริ่มมีสัญญาณความสูญหายไป [9]

จากข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงคุณสมบัติของเจ้าบ้านที่ดีในการต้อนรับและแสดงน้ำใจต่อแขกอย่างไรก็ตามในกรณีที่มีการเยี่ยมเยียนผู้อื่น สำนวนที่เกี่ยวข้องกับการมอบของฝากแก่เจ้าบ้านมีดังนี้ (46) 走人家多谢烟茶 (เยี่ยมบ้านผู้อื่นพบบุหรี่ยี่และชา) (47) 人熟好办事，烟茶不分家 (คนคุ้นเคยกัน

ช่วยให้อายุยืน บุหรี่ชาไม่เก็งบ้าน) บุหรี่ และชาเป็นสิ่งที่คนจีนนิยมให้แก่กันเป็นของฝาก มอบชาเป็นของฝาก จึงเป็นการเคารพผู้ให้และอวยพรให้มีสุขภาพแข็งแรง ทั้งยังมองว่าสิ่งของเหล่านี้ไม่แบ่งแยกว่าใครเป็นเจ้าของ เมื่อผู้คนมีความคุ้นเคยกันสามารถแบ่งปันกันได้ และสื่อความหมายถึงชีวิตประจำวันของคนจีนต้องมีสิ่งเหล่านี้ เช่น (48) 过日子要三壶，酒壶、茶壶、烟壶 (ใช้ชีวิตต้องมีสามอย่าง กาสูรา กากา ขวดยานัตถ์) ส่วนชาเหล่านี้สะท้อนถึงวัฒนธรรมการใช้ชีวิตที่ให้ความสำคัญกับการพบปะสังสรรค์ การมีชา สุรา และบุหรี่ในชีวิตประจำวันเป็นการสร้างบรรยากาศที่อบอุ่นและทำให้ผู้คนรู้สึกสบายใจในสังคม

4. คุณค่าด้านความเชื่อทางสรรพคุณรักษาโรค

ปรัชญาเต๋ามีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงความหมายของชา โดยเน้นถึงคุณลักษณะที่บริสุทธิ์ สง่างาม และสอดคล้องกับธรรมชาติ ทั้งยังสะท้อนความสงบ และความเรียบง่ายของมนุษย์ การดื่มชา ไม่ได้เป็นเพียงการรับรสชาติ แต่ยังช่วยสร้างสมดุลให้ทั้งร่างกายและจิตใจ ชาจึงเป็นสัญลักษณ์แห่งการรักษาสุขภาพ ชาวจีนมีแนวคิด “药食同源” ที่หมายถึงอาหารและยา มีต้นกำเนิดเดียวกัน ตำราคัมภีร์สมุนไพร เทพเจ้าเสินหนง 《神农本草经》 ยังเล่าว่าเสินหนงค้นพบสรรพคุณของชาในการแก้พิษ ดังที่กล่าวไว้ว่า “神农尝百草，日遇七十二毒，得茶而解之” (เสินหนงลองสมุนไพรนับร้อย พิษเจ็ดสิบสองแก้ได้ด้วยชา) [18]

จึงปรากฏสำนวนจีนจำนวนมากไม่น้อยแสดงถึงความสำคัญของ “ชา” ในฐานะเป็นยาครอบจักรวาล เพื่อรักษาโรคของชาวจีน ด้วยการอุปโลกน์ว่า [ชา คือ ยารักษาโรคและป้องกันโรค] เช่น (49) 药为各病之药，茶为万药之药 (ยารักษาโรคได้ทุกชนิด ชาเป็นยาของยาทุกชนิด) สะท้อนความเชื่อที่ว่าชาคือคุณประโยชน์ทางการแพทย์ที่กว้างขวาง สื่อถึงความสำคัญของชาในการรักษาสุขภาพแบบธรรมชาติ และยังช่วยต่อยอดความคิดที่ว่าชาเป็นการรักษาโรคได้ดี เนื่องจากแบ่งเบาภาระในการทำงานให้กับแพทย์ เพราะผู้คนสามารถรักษาสุขภาพตนเองได้ผ่านการดื่มชา ดังปรากฏในสำนวนข้อ (50)-(52) ,(50) 新茶上了市，医生无医事 (ชาใหม่ขายสู่ตลาด หมอไม่มีคนไข้ต้องตรวจ) และสำนวนที่กล่าวกันในนครเทียนจินว่า (51) 萝卜就热茶，闲得大夫腿发麻 (ชาร้อนและหัวไชเท้า หมอได้ว่างจนขาชา) และ (52) 吃生萝卜喝热茶，大夫改行拿钉耙 (กินหัวไชเท้าดิบและดื่มชาร้อน หมอเปลี่ยนอาชีพเป็นถือคราด)

นอกจากนี้การดื่มชาเพียงหนึ่งแก้ว ผลที่ตามมาคือสรรพคุณที่น่าอัศจรรย์ใจ เช่น (53)-(57) ,(53) 好茶一杯，不用请医家 (ชาดีสักหนึ่งจอก ไม่ต้องพึ่งโรงหมอ) (54) 好茶一杯，精神百倍 (ชาดีหนึ่งจอก พลั่งจิตเต็มร้อย) (55) 茶水喝足，百病可出 (ดื่มชาเพียงพอ ปิดเป่าร้อยโรค) (56) 清茶一杯在手，能解疾病与忧愁 (ชาใสหนึ่งจอกในมือ ขจัดโรคร้ายและความกลัดกลุ้ม) และในมณฑลกว่างตงมีการพูดถึงการดื่มชาในตอนเช้าของราชวงศ์ซ่ง (57) 清晨一杯茶，饿死卖药家 (ดื่มชาหนึ่งจอกในตอนเช้า ร้านขายยาพากันเจ๊ง) ในสำนวน (54) และ (56) ชาถูกเชื่อมโยงกับการเสริมสร้างพลังงานและความสดชื่นทางจิตใจ อุปโลกน์นี้เปรียบ [ชา คือ แหล่งพลังงาน] ที่ช่วยฟื้นฟูกำลังใจและให้ความสดชื่นแก่ผู้ดื่ม

สำนวนการดื่มชาในบริบทที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพและการปรับสมดุลของร่างกายตามช่วงเวลาและฤดูกาล เช่น (58) 早茶一盅，一天威风；午茶一盅，劳动轻松；晚茶一盅，防病除痛 (ชายามเช้าหนึ่งจอกให้พลังตลอดวัน ชายามบ่ายหนึ่งจอกผ่อนคลายงานหนัก ชายามเย็นหนึ่งจอกช่วยป้องกัน

โรคภัย) และ (59) 夏季宜饮绿 (春茶), 冬季宜饮乌 (乌龙茶) (ฤดูร้อนดื่มชาเขียว ฤดูหนาวดื่มชาอู่หลง) ชาเขียวเหมาะในฤดูร้อนเนื่องจากช่วยคลายร้อนและสดชื่น ส่วนชาอู่หลงเหมาะในฤดูหนาว ช่วยรักษาความอบอุ่น และบรรเทาอาการแห้งในร่างกาย การเลือกชาให้สอดคล้องกับสภาพอากาศและฤดูกาลจึงเปรียบชาเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงผู้คนกับธรรมชาติอย่างสมดุล ส่วน (58)-(59) จึงแสดงให้เห็นการอุปถัมภ์ [ชา คือ การปรับสมดุลกับธรรมชาติ]

การดื่มชามีคุณประโยชน์มากมาย เช่น ชาช่วยในการย่อย (60)-(61), (60) 一日无茶则滞, 三日无茶则病 (หนึ่งวันไม่ดื่มชาท้องไม่ย่อย สามวันไม่ดื่มชาโรคถามหา) (61) 饭后一杯茶, 解腻助消化 (หลังทานข้าวชาหนึ่งจอก ช่วยแก้เลี่ยนและย่อยอาหาร) ชาช่วยในการกระตุ้นให้ปัสสาวะบ่อย (62) 人老夜尿多, 晚上茶少喝 (ผู้สูงอายุจะปัสสาวะมากขึ้นในช่วงกลางคืน ดื่มชาให้น้อยลงในช่วงกลางคืน) ชาช่วยในการรักษาโรคทางเดินอาหาร (63) 姜茶治痢, 糖茶和胃 (ชาขิงรักษาโรคบิด ชาใส่น้ำตาลรักษาโรคกระเพาะ) ชาช่วยดูแลรักษาช่องปาก (64)-(65) เช่น (64) 常喝茶, 少烂牙 (ดื่มชาบ่อย ฟันไม่ผุ) (65) 儿童一杯茶, 可防龋齿病 (เด็กน้อยชาหนึ่งจอก ช่วยป้องกันโรคฟันผุ) และชาช่วยบำรุงสายตา (66) 饭后一杯茶, 老来不眼花 (หลังกินข้าวชาหนึ่งจอก แก้ไปตาไม่ลลาย) รวมถึงสำนวนที่มีการแนะนำเพื่อทางเลือกสุขภาพ เช่น (67) 茶饭宜清淡, 少盐少疾病 (ข้าวชาควรกินจืด เกลือน้อยโรคน้อย) และ (68) 粗茶淡饭健康家, 生吃萝卜淡饮茶 (คนรักสุขภาพด้วยอาหารง่าย ๆ กินหัวไชเท้าดิบและดื่มชาใส) สำนวนทั้งหมดนี้แสดงถึงความเชื่อในประโยชน์ของชาในการรักษาโรคต่าง ๆ และจะเห็นได้ว่าข้อ (51),(52),(68) เป็นความเชื่อของคนจีนที่มีต่อหัวไชเท้าในการรักษาสุขภาพ

อิทธิพลสำคัญของชาต่อสุขภาพทำให้คนสมัยก่อนเชื่อว่าช่วยให้อายุยืน อย่างไรก็ตาม การดื่มชาที่เหมาะสมเป็นกุญแจสำคัญต่อสุขภาพที่ดี สำนวนที่สะท้อนข้อควรระวัง เช่น (69) 吃饭勿过饱, 喝茶勿过浓 (กินข้าวอย่าให้อิ่มเกิน ดื่มชาอย่าให้เข้มข้น) และ (70) 空腹茶心慌, 晚茶难入寐 (ท้องว่างดื่มชาใจสั่น ดื่มชาดึกนอนไม่หลับ) ชาเข้มข้นเกินไปส่งผลต่อระบบหัวใจและประสาท เช่นสำนวน (71) 浓茶猛烟, 少活十年 (ชาเข้มข้นหรือจัด อายุสั้นไปสิบปี) ชาขมคื่นก็อันตรายต่อระบบทางเดินอาหาร ดังที่กล่าวใน (72) 隔夜茶毒如蛇 (ชาขมคื่นพิษเหมือนงู) ทั้งนี้ยังมีสำนวนเกี่ยวกับปริมาณการดื่มสุราและชา รวมถึงผลที่ตามมา เช่น (73) 酒吃头杯, 茶吃二盏 (สุราดื่มจอกแรก ชาดื่มจอกที่สอง) และ (74) 茶怡情, 酒乱性 (ชาช่วยเรียกสติ สุราผลกจิตฟุ้งซ่าน) โดยรวมแล้ว สำนวนเหล่านี้สะท้อนถึงแนวทางและอุดมการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการดื่มชาในวัฒนธรรมจีน ความสัมพันธ์ระหว่างการดื่มชาที่จะส่งผลกระทบต่อสุขภาพและอายุขัย แสดงให้เห็นว่าชาสามารถช่วยให้มีสติ ในขณะที่การดื่มสุราอาจส่งผลเสียต่อจิตใจ จึงต้องมีความรับผิดชอบต่อสุขภาพ และการเลือกบริโภคในวิถีชีวิตประจำวันที่สามารถช่วยเสริมสร้างสุขภาพที่ดีได้

5. ปรัชญาชีวิต

วัฒนธรรมชาที่มีมิติที่เชื่อมโยงกับปรัชญาในการใช้ชีวิตของคนจีน โดยเริ่มจากความเป็นธรรมชาติของชาที่สอดคล้องกับความป็นมนุษย์ ชาเป็นเสมือนดั่งเข็มทิศนำทางที่ช่วยเตือนสติ ชี้แนะแนวทาง และทำความเข้าใจทัศนคติหรือมุมมองเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต ผู้วิจัยแบ่งหัวข้อการศึกษาเป็น 4 ด้าน ดังนี้

5.1 ชากับความเรียบง่ายและการประหยัดต่อออม

สีใสของน้ำชาเผยให้เห็นถึงธรรมชาติที่บริสุทธิ์ กลิ่นหอมที่ละเอียดอ่อนของชาที่มีลักษณะที่ไม่แฉะแต่ต่อชื่อเสียงและความมั่งคั่ง รสชาติที่สะอาดของชามีรากฐานมาจากความซื่อสัตย์ที่นำด้วยขม

ก่อนแล้วจึงตามด้วยหวาน ดังนั้นการดื่มชายังมีหน้าที่ทางสังคมในการปลูกฝังความรู้สึกนึกคิดทางจิตวิญญาณ อีกด้วย ตามคำกล่าวของลู่อวี (陆羽) ในคัมภีร์ชา 《茶经》ว่า “茶之为用，味至寒，为饮，最宜精行俭德之人” (นำชามาใช้ประโยชน์เนื่องจากฤทธิ์เย็น นำมาดื่มเหมาะสมที่สุดแก่คนที่มีคุณธรรมและประหยัด) [19] ซึ่งชาสามารถนำมาใช้เป็นยาได้เนื่องจากฤทธิ์เย็น และเหมาะสมที่สุดสำหรับผู้ที่ประหยัดและมีคุณธรรม เมื่อวิเคราะห์วลี “精行俭德” พบว่า “精行” (ปฏิบัติที่ดี) หมายถึง ผู้ดื่มชาควรมีความเชี่ยวชาญในศิลปะการดื่มชาและปฏิบัติตามหลักจริยธรรมทางสังคมอย่างเคร่งครัด “俭德” (ความประหยัด) หมายถึง ผู้ดื่มชาควรมีคุณธรรมแห่งความประหยัดและความยับยั้งชั่งใจ สิ่งเหล่านี้เป็นทั้งมาตรฐานของชีวิตและเป็นหลักการในการทำสิ่งต่าง ๆ ตามวลีที่กล่าวว่า “以茶代酒” (ดื่มชาแทนสุรา) ที่มีบันทึกในปี 280 ก่อนคริสต์ศักราช กษัตริย์ของหูกั๋วจัดงานเลี้ยงขุนนาง และดื่มสุรากันจนเมามาไปยังหมด แต่มีขุนนางคนหนึ่งชื่อเหว่ยจาวดื่มสุราไม่เก่ง กษัตริย์จึงให้ขุนนางผู้นี้ดื่มชาแทนสุรา และเริ่มมีการใช้น้ำชาในการต้อนรับแขกอย่างแพร่หลาย

สำนวนที่อุปโลกน์ [ชา คือ ความเรียบง่ายและการอดออม] เป็นสัญลักษณ์ของวินัยและคุณธรรมในการใช้ชีวิต เช่น (75) 粮收万担，也要粗茶淡饭 (แม้จะเก็บเกี่ยวเมล็ดพืชอย่างเหลือเฟือ แต่ต้องรู้จักใช้ชีวิตอย่างขยันขันแข็ง และประหยัด) สื่อถึงการดำเนินชีวิตอย่างมีวินัยไม่ว่าจะมีความร่ำรวยเพียงใด ขณะที่ (76) 勤快人讲实干，懒惰人讲茶饭 (คนขยันให้ความสำคัญกับการทำงาน ส่วนคนเกียจคร้านให้ความสำคัญกับชาและข้าว) เน้นความสำคัญของความขยันและการประหยัด ซึ่งสะท้อนคำสอนของจูกัดเหลียง (ซงเบ้ง) ว่า “静以修身，俭以养德 (เงียบเพื่อปลูกฝังอุปนิสัย มัธยัสถ์เพื่อปลูกฝังคุณธรรม)” ซึ่งถือเป็นวิธีการสร้างคุณธรรม นอกจากนี้ ประชานาธิปไตยมาเจอตงยังได้ถ่ายทอดประสบการณ์ด้านการปกครองว่า “厉行节约，勤俭建国 (เศรษฐกิจที่เข้มงวดและการสร้างประเทศด้วยความขยันหมั่นเพียรและความมัธยัสถ์)” [20] ซึ่งแนวคิดนี้เป็นพื้นฐานสำคัญของคนจีนในการดำเนินชีวิตมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เนื่องจากความขยันหมั่นเพียรและความมัธยัสถ์เป็นคุณธรรมดั้งเดิมและมรดกทางการปกครองของพรรคคอมมิวนิสต์

ชากับการรับรู้บทบาทและคุณสมบัติของผู้หญิง

ชาเป็นสัญลักษณ์เตือนใจคุณสมบัติที่ดีของผู้หญิงจีน โดยสะท้อนผ่านอุปโลกน์ว่า [ชา คือ คุณค่าของผู้หญิง ในสังคมจีน] เช่น สำนวน (77) 好女人不吃两家茶 (ผู้หญิงที่ดีไม่ดื่มชาจากสองครอบครัว) สำนวนนี้หมายถึง การดื่มชาจากสองครอบครัวในพิธีหมั้นหมาย ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการรักษาสัจจะและรักเดียวใจเดียว ไม่ควรละโมภในความรัก นอกจากนี้ สำนวน (78) 女子如茶，越品越香 (ผู้หญิงเหมือนชา ยิ่งชิมก็ยิ่งหอม) เปรียบเทียบการเติบโตของผู้หญิงกับชา เมื่อเวลาผ่านไป ประสบการณ์ชีวิตจะทำให้เสน่ห์และคุณค่าภายในของผู้หญิงเด่นชัดยิ่งขึ้น แสดงถึงการยอมรับคุณค่าของผู้หญิงที่เพิ่มขึ้นตามกาลเวลาที่แปรเปลี่ยน สุดท้าย สำนวน (79) 茶养性，女养家 (ชาช่วยฝึกฝนจิตใจ ผู้หญิงช่วยดูแลครอบครัว) สะท้อนบทบาทของผู้หญิงในครอบครัวในสังคมจีนดั้งเดิม เชื่อว่าผู้ชายทำงานนอกบ้าน ขณะที่ผู้หญิงรับผิดชอบเรื่องครอบครัว ซึ่งเป็นบทบาทที่สำคัญในการสร้างความสงบสุขและความสุขในครอบครัว โดยรวมแล้ว สำนวนเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างชาและคุณค่าของผู้หญิงในสังคมจีน ทั้งในด้านความรัก ความซื่อสัตย์ และบทบาทในครอบครัวอย่างชัดเจน

5.3 ชากับการสร้างและรักษาความสัมพันธ์

แนวคิดหลักของปรัชญาขงจื๊อ คือ ความกลมกลืน (和) ซึ่งสะท้อนคุณสมบัติของชาอย่างชัดเจน

ผ่านพิธีชงชา (茶道) ที่เป็นรากฐานสำคัญในการสร้างความกลมกลืนระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ โดยมีความหมายแฝงที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติและการวัดคุณค่าในความสัมพันธ์และพฤติกรรมของมนุษย์ [16] สำนวน (80) 君子之交淡如水，茶人之交醇如茶 (มิตรภาพของคณมีคุณธรรมนั้นรสจืดเหมือนน้ำเปล่า มิตรภาพของสหายวงโต๊ะชานั้นกลมกล่อมเหมือนกับชา) โดยสื่อถึงชา คือ ความสัมพันธ์ที่บริสุทธิ์ มิตรภาพที่ไม่ควรมีการปรุงแต่งหรือผลประโยชน์เข้ามา แต่ควรมีความจริงใจในความสัมพันธ์ อีกหนึ่งสำนวน (81) 茶逢知己千杯少，壶中共抛一片心 (พบมิตรวงโต๊ะชานั่นจอกยิ่งว่าน้อย ให้ในกาหลอมใจเป็นหนึ่งเดียว) แสดงให้เห็นว่าผู้ที่มีนิสัยคล้ายกันจะไม่รู้สึกเบื่อหน่ายในการรวมตัวกัน แม้จะมีการดื่มชามากมาย แต่การรวมใจเป็นหนึ่งในวงชานั้นมีความสำคัญมากกว่า ขณะที่ (82) 酒逢知己千杯少，茶逢知己一杯醉 (พบสหายสุราพันจอกบอกว่าน้อย เจอสหายชานั่งจอกเมาไม่รู้ความ) สื่อถึงความพิเศษของการพบเพื่อนสนิท การพูดคุยและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นขณะดื่มชา สำนวน (83) 有茶有酒多兄弟 (มีชามีสุราเพื่อนฝูงเยอะ) เปรียบเทียบการมีชาและสุราจำนวนมากกับสถานะครอบครัวที่ร่ำรวย และเป็น การเตือนว่าเมื่อร่ำรวยจะมีเพื่อนมากมาย แต่เมื่อครอบครัวตกต่ำอาจไม่ได้รับความช่วยเหลือจากคนเหล่านั้น การอุปถัมภ์ [ชา คือ การวัดคุณค่าในความสัมพันธ์] เตือนให้ระวังว่าความสัมพันธ์ที่แท้จริงอาจไม่ขึ้นอยู่กับวัตถุ ให้ตระหนักถึงความแปรเปลี่ยนของมิตรภาพที่สัมพันธ์กับสถานะทางสังคมและการเงิน

สุดท้าย สำนวน (84) 人走茶就凉 (เมื่อคนจากชาขอมเย็น) สื่อถึงความสัมพันธ์ที่จางหายไปเมื่อออกจากสถานที่ แสดงให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงของความสัมพันธ์ตามสถานการณ์ โดยเฉพาะเมื่อมีอำนาจหรือไม่มีอำนาจ ควรให้ความสำคัญของการอยู่ร่วมกันและการรักษาความสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง

5.4 ชากับความเข้าใจในแก่นแท้ของชีวิต

ชาเป็นเครื่องดื่มที่ช่วยให้ผู้คนสามารถมองเห็นปัญหาจากมุมมองที่ชัดเจน มีความเรียบง่ายและความพอเพียงในชีวิต ซึ่งเป็นคุณค่าที่คนจีนถือมั่นในวัฒนธรรมของตน จึงมีสำนวนที่สะท้อนถึงการอุปถัมภ์ [การดื่มชา คือ การค้นพบความสุข/ความเข้าใจในแก่นแท้ของชีวิต] เช่น (85) 七碗受至味，一壶得真趣。空持百千偈，不如吃茶 (ดื่มสุราธาราหยกเจ็ดจอกรสสมดังคำรำลือ กาหอมกรุ่นหนึ่งใบพบความสุขที่แท้จริง ไม่ว่าจะท่องกี่ร้อยพันคาถาก็ไม่เท่าการดื่มชา) เน้นถึงคุณค่าของการดื่มชาที่ให้ประสบการณ์และความสุขยิ่งกว่าการพูดคุยในทางทฤษฎี นอกจากนี้ยังมีสำนวนที่สอนให้เข้าใจคุณค่าในชีวิต เช่น (86) 当家才知茶米贵，养儿方知报家恩 (เมื่อมีครอบครัวถึงรู้ว่าข้าวชานั้นแพง เมื่อมีลูกจึงเข้าใจการกตัญญูรู้คุณ) ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการเรียนรู้จากประสบการณ์โดยตรง สำนวนที่กล่าวถึงการมอบหมายงานให้ลูกคน (87) 茶瓶用瓦，如乘折脚驴登高 (ขวดชาที่ทำด้วยดินเผา เปรียบเสมือนการขี่ม้าง่อยปีนขึ้นไปบนที่สูง) ความหมายของสำนวนนี้คือ ใบชาที่ถูกเก็บไว้ในขวดเครื่องปั้นดินเผาหยาบจะเกิดความชื้นและเสื่อมสภาพได้เร็วเปรียบเสมือนการขี่ม้าขาหักปีนขึ้นไปบนภูเขาซึ่งเป็นเรื่องยากที่จะบรรลุผลตามที่ต้องการ สื่อถึงความสำคัญของการเลือกคนหรือสิ่งของที่เหมาะสม มีความหมายในเชิงสร้างความมั่นใจในตนเองในเรื่องที่ถูกต้อง สุดท้าย (88) 好茶不怕细品，好事不怕人论 (ชาดีไม่กลัวละม่อมเรื่องดีไม่กลัวผู้คนถกเถียง) หมายถึง สิ่งที่ทำอย่างถูกต้องและสมเหตุสมผลจะสามารถชนะใจผู้อื่นได้เสมอ ดังนั้นการดื่มชาไม่เพียงเป็นกิจกรรมทางสังคม แต่ยังช่วยทำสมาธิ เสริมสร้างสติสัมปชัญญะ การจิบชาช้า ๆ ช่วยให้ผู้ที่ดื่มรู้สิ่งรอบตัวและมองภายในตนเอง พร้อมทั้งสอนให้เข้าใจคุณค่าของชีวิตที่มีความสุขในปัจจุบันและการเพลิดเพลินกับสิ่งเล็กน้อย การเรียนรู้และเข้าใจคุณค่าของชีวิตเกิดจากการเดินทาง เติบโต และเผชิญอุปสรรค

คำว่า “清” (ความใสบริสุทธิ์) ถูกใช้เป็นคำเข้ากับตัวเอกอย่าง “茶 (ชา)” เพื่อประกอบในสำนวนที่แสดงถึงความสบายใจ ช่วยให้มีความสุขและขจัดความไม่สบายใจที่เป็นสาเหตุของความทุกข์ เช่น (89) 清茶一杯, 无是无非 (ชาใสหนึ่งจอกจบทุกปัญหา) สำนวนที่ (90) 清茶淡饭 (ชาน้ำใสอาหารรสจืด) เปรียบเปรยถึงมื้ออาหารที่เรียบง่าย (91) 清茶淡话 (ชาใสและการพูดคุย) รวมถึง (92) 清茶一杯, 亲密无 (ชาใสหนึ่งจอก มิตรภาพแนบแน่น) สื่อถึงความหมายว่าการดื่มชาและพูดคุยสบาย ๆ ก็สามารถกระชับมิตรภาพได้ แสดงถึงการต้อนรับที่อบอุ่น นอกจากชาใสแล้ว ยังมีคำว่า “粗茶” (ชาหยาบ) ในสำนวน (93) 粗茶淡饭 (ชาหยาบอาหารรสจืด) ซึ่งสะท้อนถึงความเรียบง่ายในชีวิตประจำวันของคนจีนเช่นกัน สำนวนนี้ยังแสดงถึงความถ่อมตัวเมื่อเจ้าของบ้านกล่าวต้อนรับแขก เป็นการสื่อถึงอาหารที่เรียบง่ายแต่มีคุณค่า ซึ่งเมื่อวิเคราะห์ในเชิงอุปลักษณ์แล้ว สามารถสรุปได้ว่า [ชาใส คือ ความสบายใจ] [ชาหยาบ คือ ความเรียบง่ายที่แฝงคุณค่า]

จะเห็นว่าสำนวนจีนที่แสดงถึงความธรรมดาที่พบเห็นได้ทั่วไป มักใช้คำว่า “茶” (ชา) และ “饭” (ข้าว) ประกอบคู่กัน ซึ่งหมายถึงอาหารและเครื่องดื่ม เช่น (94) 茶饭无心 (ไม่สนใจชาและข้าว) (95) 茶饭不思 (ไม่อยากข้าวและชา) และ (96) 不茶不饭 (ไม่อยากข้าวและชา) ทั้งสามสำนวนมีความหมายทำนองเดียวกัน คือ ไม่มีกระจัดกระใจ และหนักใจในการกินอาหารหรือเครื่องดื่มใด ๆ ซึ่งคล้ายกับวลีไทยที่ว่า “ข้าวปลาไม่กิน” เพราะคนไทยให้ความสำคัญกับการกินข้าวและปลา ประเทศไทยถือเป็นประเทศอู่อู่น้ำอันอุดมสมบูรณ์ “ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว” วลีเหล่านี้เกิดจากศิลปวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชาวบ้านที่ใช้ชีวิตอยู่กับธรรมชาติ เช่นเดียวกับการยก “ชา” ให้เทียบเท่ากับ “ข้าว” ซึ่งสะท้อนถึงวิถีชีวิตของคนจีนที่ให้ความสำคัญกับชาและข้าวเป็นอย่างมาก เป็นเครื่องดื่มและอาหารหลักในทุkmื้อของครอบครัว โดยมักใช้ในการอธิบายสิ่งต่าง ๆ ที่พบเห็นอยู่เสมอ

6) ช่วงเวลา

สำนวนที่สะท้อนถึงช่วงเวลาการเติบโตของต้นชา ฤดูกาลที่เหมาะสมในการเก็บเกี่ยว เช่น (97) 清明时节到, 姑娘采茶忙 (ถึงเทศกาลชิงเม้ง สาว ๆ ยุ่งกับการเก็บชา) (98) 立夏茶, 夜夜老, 小满过后茶变草 (ชาที่ปลูกในฤดูร้อน กลายเป็นชาที่เก่าในทุกคืน หลังจากช่วงพ้นการเติบโตเต็มที่ ชาจะกลายเป็นหญ้า) และสอดคล้องกับสำนวน (99) 茶过立夏, 一夜粗一夜 (หลังจากเริ่มฤดูร้อน ชาจะเข้มข้นขึ้นในทุกคืน) (100) 冬季不收割, 春季不种茶 (ไม่เก็บเกี่ยวในฤดูหนาว ไม่ปลูกชาตอนฤดูใบไม้ผลิ)

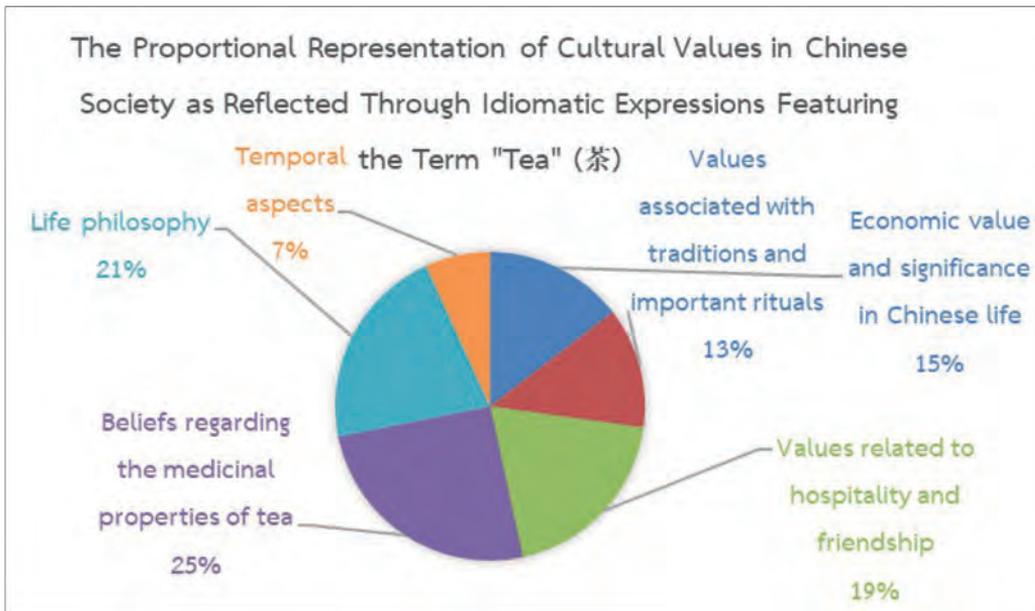
สำนวนเหล่านี้เชื่อมโยงความสำคัญระหว่างฤดูกาลและกิจกรรมการเก็บชา เวลาทองในการเก็บเกี่ยวชา คือ ช่วงเทศกาลชิงเม้ง เนื่องจากเป็นเวลาที่ต้นชาจะเจริญเติบโตเต็มที่และให้ผลผลิตมากที่สุด หากปล่อยให้ผ่านไปจะแห้งเหี่ยวกลายเป็นหญ้า ให้คุณค่าความสำคัญของธรรมชาติในชีวิตประจำวัน ตามการเปลี่ยนแปลงของคุณภาพชาในแต่ละช่วงเวลา ตระหนักถึงการเจริญเติบโตที่มีขีดจำกัด รวมถึงการรับรู้ว่าทุกสิ่งมีชีวิตของมันเป็น

นอกจากนี้ สำนวน (101) 茶烟鬓丝 (ควันชากับผมบนขมับที่เบาบาง) ชี้ให้เห็นถึงการอุปลักษณ์ [ควันชา คือ ช่วงเวลาที่สั้นแต่มีความหมาย] สื่อถึงความรู้สึกของการปล่อยวาง ในขณะที่เดียวกันก็แสดงถึงการไหลของเวลาและความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตามอายุ และสำนวน (102) 茶余饭后 (หลังช้าวาต่อ) (103) 茶余酒后 (หลังสุราชาต่อ) เพื่อแสดงถึงช่วงเวลาพักผ่อนและยามว่างของชาวจีน

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาภาพสะท้อนคุณค่าทางวัฒนธรรมในสังคมจีนผ่านสำนวนที่ปรากฏคำว่าชา 茶 (chá) พบว่า มีสำนวนทั้งหมด 103 สำนวน แบ่งออกเป็น 6 ด้าน ได้แก่ 1) คุณค่าด้านเงินและความสำคัญในชีวิตชาวจีน

2) คุณค่าด้านประเพณีและพิธีสำคัญ 3) คุณค่าด้านการต้อนรับแขกและสะพานแห่งมิตรภาพ 4) คุณค่าด้านความเชื่อทางสรรพคุณรักษาโรค 5) ประชญาชีวิต และ 6) ช่วงเวลา โดยสรุปเป็นอัตราส่วน ดังภาพที่ 1

Figure 1 The Proportional Representation of Cultural Values in Chinese Society as Reflected Through Idiomatic Expressions Featuring the Term "Tea" (茶)

จากภาพที่ 1 สรุปได้ว่า อันดับที่ 1 คือ ส่วนที่สะท้อนคุณค่าด้านความเชื่อทางสรรพคุณรักษาโรค เนื่องจากส่วนนี้สะท้อนถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวจีนในการรักษาด้วยวิถีธรรมชาติ ชาวจีนมีความเชื่อว่า ชา คือ ยาครอบจักรวาล รักษาได้ทั้งโรคทางกายและทางใจ จึงมีส่วนที่ประกอบคำว่า “茶” ในลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างชนิดของชาที่แตกต่างกันกับสรรพคุณช่วยรักษาโรคต่าง ๆ ต้มชาแล้วช่วยรักษาและป้องกันโรคภัย ซึ่งถือเป็นวิธีการรักษาแบบพึ่งพาตนเอง ผลที่ตามมาคือลดภาระหน้าที่ของแพทย์ ในส่วนนี้ยังสะท้อนว่าต้องรู้จักเลือกที่จะบริโภคชาตามปริมาณและช่วงเวลาที่เหมาะสม อันดับที่ 2 คือ ประชญาชีวิต เนื่องจากการดื่มชาช่วยปลุกสติให้ตื่นรู้ เมื่อจิตสงบ จะเข้าใจมุมมองในชีวิตมากขึ้น การแฝงความหมายผ่านชา “茶” จึงอยู่ในรูปแบบของการค้นพบความสุขที่แท้จริง การค้นหาความหมายของแก่นแท้ ความเรียบง่าย ความกลมกลืนกับธรรมชาติ ความมั่งคั่ง รวมถึงตระหนักรู้บทบาทหน้าที่ของตนเอง เมื่อมีผลประโยชน์เข้ามาแทรกแซง จงอย่ายึดมั่นถือมั่นกับความสัมพันธ์ที่ไม่จริงจังยั่งยืน อันดับที่ 3 คือ คุณค่าด้านการต้อนรับแขกและสะพานแห่งมิตรภาพ ส่วนที่มีคำว่า ชา “茶” จึงสะท้อนถึงการให้เกียรติ การเคารพ การแสดงความมีน้ำใจ และการต้อนรับอย่างอบอุ่นของเจ้าบ้านที่มีต่อแขก รวมถึงความหมายของการเลือกชนิดของชา การชงชา การต้มชา ปริมาณในการรินชา จนไปถึงการยกชามขึ้นเสิร์ฟให้แก่แขก ชาจึงเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารทางสังคม สร้างสัมพันธ์และเชื่อมมิตรภาพ อันดับที่ 4 คือ คุณค่าด้านเงินและความสำคัญในชีวิตชาวจีน ชาถูกยกย่องว่าเป็นสินค้าทางเศรษฐกิจที่สำคัญของจีน มีการส่งออกทั้งในประเทศและต่างประเทศ ทำให้อาชีพที่สร้างฐานะได้ในสมัยอดีตก็คือ เจ้าของไร่ชา เนื่องจากตามประวัติศาสตร์ราชวงศ์ถัง

มูลค่าของใบชาสามารถแลกเปลี่ยนทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีราคาสูงได้ สำนวนที่มีคำว่า ชา “茶” จึง ปรากฏในรูปแบบ ความต้องการขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิต ไม่ต่างจากข้าวและเกลือ นั่นหมายความว่า การเห็นความสำคัญ ของชาในประเทศจีน และกระแสนิยมของชาจีนที่มีต่อการบริโภคชาสูงมาก อันดับที่ 5 คุณค่าด้านประเพณี และพิธีสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นความเชื่อ ความศรัทธาตามพิธีกรรมทางศาสนาหรือพิธีกรรมทางโลก ล้วนแต่มีชา เป็นตัวแทนแห่งการแสดงความเคารพและความจริงใจต่อเทพเจ้า สิ่งศักดิ์สิทธิ์ และระหว่างมวลมนุษย์ จึงมี สำนวน มีคำว่า ชา “茶” ในลักษณะของการนำชาเป็นเครื่องเซ่นไหว้ในพิธี เครื่องดื่มในงานมงคล และดื่ม เป็นกิจวัตรภายในวัดเพื่อฝึกสมาธิ และ อันดับที่ 6 คือ ช่วงเวลา สำนวนส่วนใหญ่จะมีความเกี่ยวข้องกับช่วงเวลา ที่เหมาะสมตามฤดูกาลในการเติบโต และเก็บเกี่ยวของต้นชา ตระหนักไว้ว่าหากไม่ถึงจังหวะของเวลา สิ่งที่มี อยู่แม้จะมีค่าง่ายจะล่องหายไปกับตา

ดังนั้นภาพสะท้อนคุณค่าทางสังคมและวัฒนธรรมจีนทั้ง 6 ด้านที่ปรากฏผ่านสำนวนคำว่า ชา “茶” แสดงให้เห็นว่าชา มีความหมายที่ลึกซึ้งกว่าแค่เครื่องดื่ม แต่เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต ภูมิปัญญา ปรัชญาชีวิต และสัญลักษณ์ของความสัมพันธ์ในสังคมของคนจีน

2. ผลการศึกษาสำนวนที่ปรากฏคำว่า 茶 (chá) จากการวิเคราะห์ความหมายทางภาษา

ในการวิเคราะห์พบว่า คำศัพท์และสำนวนจีนที่มีคำว่าชา 茶 (chá) สื่อความหมายเปรียบเทียบ เชิงอุปลักษณ์ โดยสามารถจำแนกกลุ่มความหมายได้เป็นสองประเภทหลัก คือ [มนุษย์คือชา] และ [สิ่งไม่มีชีวิต คือชา] ซึ่งสะท้อนถึงมุมมองและค่านิยมที่ซับซ้อนทางวัฒนธรรม

กลุ่มความหมาย [มนุษย์คือชา] ในกลุ่มนี้วิเคราะห์ ชา “茶” ซึ่งเป็นวงความหมายต้นทาง (Source domain) สื่อความหมายเปรียบเทียบไปยังวงความหมายปลายทาง (Target domain) ที่เป็น “สิ่งสัมพันธ์กับมนุษย์” สามารถแยกเป็นวงความหมายย่อย คือ ความรู้สึกของคน และการกระทำของคน

1. ความรู้สึกของคน: สะท้อนถึงคุณค่าภายใน เช่น ความมั่นคง ความจริงใจ ความสงบ ความอยู่รอด ความมั่งคั่ง ความเรียบง่าย การแสวงหาความหมายที่แท้จริง ความสุขที่ลึกซึ้ง และการสร้างสมดุลในชีวิต

2. การกระทำของคน: ชาเป็นสัญลักษณ์ของพฤติกรรมทั้งที่ดีและไม่ดี การกระทำที่ดี เช่น การเชื่อมความสัมพันธ์ การต้อนรับ การให้เกียรติ และการเคารพต่อผู้อื่น ในขณะที่การกระทำที่ไม่ดีอาจสะท้อน ถึงการทำลายมิตรภาพ หรือพฤติกรรมที่ไม่คู่ควรต่อคุณสมบัติของความเป็นผู้หญิง

กลุ่มความหมาย [สิ่งไม่มีชีวิตคือชา] ในกลุ่มนี้ ชา “茶” ซึ่งเป็นวงความหมายต้นทาง (Source domain) สื่อความหมายเปรียบเทียบไปยังวงความหมายปลายทาง (Target domain) ที่เป็น “สิ่งไม่มีชีวิต” โดยแบ่งเป็นวงความหมายย่อย คือ สิ่งของ และช่วงเวลา

1. สิ่งของ: ชาเป็นตัวแทนของสิ่งของที่มีคุณค่า ยารักษาโรค ความจำเป็นพื้นฐานในชีวิต แหล่งเงินทอง ความเจริญรุ่งเรือง ความหมายเชิงมงคล ความเรียบง่าย แหล่งพลังงานที่ดี หรือแม้แต่คำพูดและข้อความที่มีความสำคัญและคุณค่า

2. ช่วงเวลา: ชาถูกใช้เป็นสัญลักษณ์ของช่วงเวลายามว่าง ช่วงเวลาที่สั้นแต่มีความหมาย แฝงนัย การเตือนให้รู้จักใช้เวลาอย่างมีคุณค่าและตระหนักถึงความเปลี่ยนแปลงตามฤดูกาล

สำนวนที่เกี่ยวข้องกับ “ชา” ยังแฝงความหมายเชิงอุปลักษณ์ที่ลึกซึ้งในการเปรียบเทียบกับมนุษย์ และสิ่งต่าง ๆ ในชีวิต ทั้งในด้านความรู้สึก การกระทำ สิ่งของ และช่วงเวลา สำนวนเหล่านี้จึงเป็นเครื่องมือสำคัญ ในการถ่ายทอดสืบทอดวัฒนธรรมจีนมาหลายชั่วอายุคน

ข้อเสนอแนะ

เนื่องจากงานวิจัยนี้มีข้อจำกัดในการรวบรวมเอกสารและข้อมูลที่ครอบคลุมเพียงบางส่วน ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับคำว่า “ชา” (茶) ในบริบทที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์กับการเปลี่ยนแปลงของมโนทัศน์เกี่ยวกับชาในสังคมจีนที่เปลี่ยนแปลงไปตามพลวัตทางสังคมและวัฒนธรรม ขยายไปสู่การติดตามความเปลี่ยนแปลงและการคงอยู่ของสำนวนที่เกี่ยวข้องกับชา

ผู้วิจัยจึงเสนอว่า งานวิจัยนี้สามารถพัฒนาเป็นหัวข้อวิจัย ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางภาษาศาสตร์และวัฒนธรรม ตัวอย่างเช่น การเกิดคำแสลงในอินเทอร์เน็ตอย่างคำว่า “绿茶婊” (ผู้หญิงชาเขียว) ซึ่งเป็นคำแสลงที่ใช้เรียกผู้หญิงที่แสดงตนว่าใสซื่อบริสุทธิ์ แต่แท้จริงแล้วมีพฤติกรรมที่ไม่น่าไว้วางใจ คำเหล่านี้สะท้อนถึงพลวัตทางสังคมในยุคดิจิทัล ที่ควรค่าแก่การวิเคราะห์เพิ่มเติมในแง่ของการสื่อสารและการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

References

- [1] Wu, Y. (2022). *Ancient Chinese tea culture*. China Business Publishing House.
- [2] Saralamba, C. (2005). Metaphor in cognitive linguistics theory. *Journal of Liberal Arts*, 5(1), 1-16. (In Thai)
- [3] Urapeepatanapong, O. (2020). The Chinese concept of “Ji” through language analysis. *Language and Linguistics*, 38(2), 61–88. (In Thai)
- [4] Haworadit, A. (2023). The research on Chinese proverbs with Jade “玉” (yù) in the concept of “humans”. *Language and Linguistics*, 41(2), 58–85. (In Thai)
- [5] Kongseng, K. (2018). Chinese idioms which consist of the word “Gui (鬼 “Ghost”): The worldviews of Chinese people which a towards human and nature. *Journal of Humanities and Social Sciences*, 6(2), 1-16. (In Thai)
- [6] Chompichit, A. (2023). Chinese traditions, words and idioms related to “Liquor”. *Chinese Language and Culture Journal*, 10(1), 11–26. (In Thai)
- [7] Li, C. (2017). The types of tea proverbs and their linguistic characteristics. *Agricultural Archaeology*, 2, 37-39.
- [8] Wang, Y. (2017). A discussion on tea culture in Chinese humorous expressions. *Fujian Tea*, 6, 401-402.
- [9] Xue, S. (2022). A Study of the lexical register of tea-related idioms. *Journal of Guangxi Vocational and Technical College*, (4), 24-32.
- [10] Yuan, L. (2020). Comparative study on Chinese and Japanese tea proverbs under the background of “One Belt, One Road”. *Journal of Nanjing Institute of Technology(Social Science Edition)*, 20(4), 17-20.
- [11] Gao, Y. (2016). A study of tea culture from the perspective of cognitive linguistics. *Journal of Zhejiang shuren University*, 16(3), 67-71.

- [12] Kittopakarnkit, K. (2020). Chinese idioms: The worldviews of Chinese toward Chinese women. *Chinese Studies Journal*, 13(1), 271-301. (In Thai)
- [13] Liu, Y. (2012). *Ancient tea-horse road*. HS Book.
- [14] Gao, T. (2022). A study on the function of tea culture in traditional Chinese weddings. *Hubei Social Sciences*, (5), 108-115.
- [15] Zou, M. (1993). On the ritual function of tea. *Minsu Yanjiu*, (4), 55-60.
- [16] Benn, J. (2019). *Tea in China: A religious and cultural history*. China Workers Publishing House.
- [17] Zhou, Y. (2019). The origins of Fujian tea, religious tea ceremonies, and tea ethics. *Fujian Tea*, (1), 317-318.
- [18] Wu, E., & Quan, X. (2007). On the metaphorical cognitive system of “Tea”. *Journal of Jiangnan University*, 6(6), 109-113.
- [19] Niu, J. (2016). *In the classic of tea and tea ceremony*. Jiangsu Fenghuang Meishu Chubanshe.
- [20] Shanxiribao. (2014, June 24). Quiet in cultivating character thrift in cultivating morality. *ShanxiRibao*.

วัฒนธรรมองค์กรที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของพนักงานครู
และบุคลากรทางการศึกษา สำนักการศึกษา เทศบาลนครเชียงราย

The Influence of Organizational Culture on the Job
Satisfaction of Teachers and Educational Personnel:
A Case Study of the Educational Office,
Chiang Rai Municipality

ธนพนธ์ อูปธิ^{1*}, วราดวง สมณาศักดิ์¹, และ ประยูร อิมิวัตร์¹
Thanapon Aupathi^{1*}, Waraduang Sommanasak¹, and Prayoon Imiwat¹

¹ คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย 57100

¹ Faculty of Political Science and Public Administration, Chiang Rai Rajabhat University, 57100, Thailand

*Corresponding author: E-mail address: 668970022@crju.ac.th

(Received: August 24, 2024; Revised: November 4, 2024; Accepted: November 8, 2024)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับปัจจัยวัฒนธรรมองค์กร 2) เพื่อศึกษาระดับปัจจัยความสุขในการทำงานของพนักงานครูและบุคลากรทางการศึกษาสำนักงานการศึกษา เทศบาลนครเชียงราย และ 3) เพื่อศึกษาวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของพนักงานครูและบุคลากรทางการศึกษาสำนักงานการศึกษา เทศบาลนครเชียงราย กลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วยพนักงานครูและบุคลากรทางการศึกษาในสังกัดเทศบาลนครเชียงราย จำนวน 232 คน ซึ่งได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือแบบสอบถาม ซึ่งผ่านการตรวจสอบคุณภาพและความน่าเชื่อถือแล้ว สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนและการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ ผลการศึกษาพบว่า 1) ระดับปัจจัยวัฒนธรรมองค์กร อยู่ในระดับมากที่สุด 2) ระดับปัจจัยความสุขในการทำงานของพนักงานครูและบุคลากรทางการศึกษาสำนักงานการศึกษา เทศบาลนครเชียงราย อยู่ในระดับมากที่สุด และ 3) ผลการวิเคราะห์วัฒนธรรมองค์กรที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของพนักงานครูและบุคลากรทางการศึกษาสำนักงานการศึกษา เทศบาลนครเชียงราย โดยเฉพาะวัฒนธรรมองค์กรแบบปรับตัว วัฒนธรรมองค์กรแบบเครือญาติ และวัฒนธรรมองค์กรแบบมุ่งผลสำเร็จ ซึ่งทั้งสามปัจจัยนี้มีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อความสุขในการทำงาน โดยสามารถอธิบายความแปรปรวนของความสุขในการทำงานได้ถึง 49.90% ซึ่งแสดงถึงความสำคัญของการพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรในการเพิ่มความสุขและประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานครูและบุคลากรทางการศึกษา

คำสำคัญ: วัฒนธรรมองค์กร ความสุขในการทำงาน บุคลากรทางการศึกษา

Abstract

This research article aimed to 1) investigate the level of organizational culture factors, 2) examine the level of job satisfaction factors among teachers and educational personnel at the Education Office, Chiang Rai Municipality, and 3) analyze the specific aspects of organizational culture that influence job satisfaction among teachers and educational personnel at the Education Office, Chiang Rai Municipality. The study's population comprised 232 teachers and educational personnel from various schools under the Chiang Rai Municipality, selected through simple random sampling. The data collection tool used was a questionnaire that had been validated for quality and reliability. Statistical analysis methods included stepwise multiple regression analysis and correlation analysis. The results revealed that 1) the level of organizational culture factors was at the highest level, 2) the level of job satisfaction factors among teachers and educational personnel at the Education Office, Chiang Rai Municipality, was also at the highest level, and 3) the analysis of organizational culture's influence on job satisfaction, particularly adaptive culture, clan culture, and outcome-oriented culture, showed that these three factors significantly and positively impacted job satisfaction, explaining up to 49.90% of the variance. This underscored the importance of developing organizational culture to enhance job satisfaction and efficiency among teachers and educational personnel.

Keywords: Organizational Culture, Job Satisfaction, Educational Personnel

บทนำ

วัฒนธรรมองค์กรเป็นหนึ่งในองค์ประกอบที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในการกำหนดทิศทางและการดำเนินงานขององค์กร โดยเฉพาะในบริบทที่องค์กรต้องเผชิญกับความท้าทายและการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง วัฒนธรรมองค์กรไม่เพียงแต่เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้องค์กรบรรลุเป้าหมาย แต่ยังเป็นกรอบแนวคิดที่บุคลากรทุกคนในองค์กรยึดถือร่วมกัน วัฒนธรรมนี้ถูกสร้างขึ้นจากการสั่งสมประสบการณ์และการปฏิบัติงานที่สืบทอดมาจากรุ่นสู่รุ่นเป็นการสะท้อนถึงค่านิยม สมมติฐาน และวิถีปฏิบัติที่ถูกยึดถือและนำมาใช้ในทุก ๆ ด้านของการทำงาน [1] ในองค์กรการศึกษา วัฒนธรรมองค์กรมีความสำคัญยิ่งในการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำงาน และเป็นตัวกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรในองค์กร การที่บุคลากรสามารถทำงานในสภาพแวดล้อมที่มีการสนับสนุนและส่งเสริมความสุขในการทำงาน จะช่วยเพิ่มแรงจูงใจและประสิทธิภาพในการทำงานได้เป็นอย่างดี การมีวัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็งและมีความยืดหยุ่น ทำให้องค์กรสามารถปรับตัวได้ดีในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว [2] การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งภายในและภายนอกองค์กร จึงต้องอาศัยความร่วมมือและการยึดมั่นในค่านิยมและแนวปฏิบัติที่ได้รับการยอมรับในวงกว้างภายในองค์กร

สำหรับองค์กรการศึกษาเช่นเทศบาลนครเชียงราย การมีวัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็งถือเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการสนับสนุนและพัฒนาคุณภาพการศึกษา [3] วัฒนธรรมองค์กรที่แข็งแกร่งช่วยสร้างบรรยากาศการทำงานที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของบุคลากร ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม การสื่อสารและความร่วมมือระหว่างกัน รวมทั้งการปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการยกระดับผลการดำเนินงานและคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตาม สถานศึกษาภายใต้สังกัดเทศบาลนครเชียงรายมีบริบทที่แตกต่างกัน เช่น ความแตกต่างด้านงบประมาณ ทรัพยากร และการบริหารจัดการ ซึ่งส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำระหว่างสถานศึกษาเหล่านั้น [4] ความเหลื่อมล้ำเหล่านี้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อแรงจูงใจและความสุขในการทำงานของพนักงานครูและบุคลากรทางการศึกษา อาทิ การมีภาระงานที่มากเกินไป ความเครียดจากการประสานงานกับผู้ปกครอง และการปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของหลักสูตร [5] ดังนั้น การสร้างความสุขในการทำงานจึงเป็นประเด็นสำคัญที่องค์กรต้องให้ความสำคัญ เนื่องจากความสุขในการทำงานไม่เพียงแต่ช่วยลดความเครียดและส่งเสริมสุขภาพจิตและกายของบุคลากร แต่ยังเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมความผูกพันต่อองค์กร ทำให้บุคลากรมีความมุ่งมั่นและทุ่มเทในการทำงานมากขึ้น ซึ่งส่งผลให้การดำเนินงานขององค์กรมีคุณภาพและประสิทธิภาพสูงขึ้นด้วย

วัฒนธรรมองค์กรในบริบทนี้สามารถมองได้ว่าเป็นกลไกที่ควบคุมและสร้างสมดุลระหว่างการดำเนินงานและความสุขของบุคลากร การศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์กรที่มีผลต่อความสุขในการทำงานของพนักงานครูและบุคลากรทางการศึกษาในสำนักการศึกษา เทศบาลนครเชียงราย จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากสถานศึกษาภายใต้สังกัดเทศบาลนครเชียงรายมีบริบทที่แตกต่างกัน ส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำในด้านงบประมาณ ทรัพยากร และบุคลากร ความเหลื่อมล้ำเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อแรงจูงใจและความสุขในการทำงานของพนักงานครูและบุคลากรทางการศึกษา การศึกษานี้ไม่เพียงแต่จะช่วยให้องค์กรเข้าใจถึงปัจจัยที่มีผลต่อความสุขในการทำงาน แต่ยังสามารถนำผลลัพธ์ที่ได้ไปปรับใช้เพื่อส่งเสริมความผูกพันต่อองค์กรและสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่เข้มแข็งและมีความสุข ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญสำหรับความสำเร็จอย่างยั่งยืนในอนาคต [6, 7] การวิจัยนี้มุ่งเน้นศึกษาวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของพนักงานครูและบุคลากรทางการศึกษาในสำนักการศึกษา เทศบาลนครเชียงราย โดยผล

ที่คาดว่าจะได้รับคือ ความเข้าใจที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงาน ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรและกลยุทธ์การจัดการทรัพยากรมนุษย์เพื่อส่งเสริมความผูกพันต่อองค์กรและสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่เข้มแข็งและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยวัฒนธรรมองค์กรในการทำงานของพนักงานครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานการศึกษา เทศบาลนครเชียงราย
2. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยความสุขในการทำงานของพนักงานครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานการศึกษา เทศบาลนครเชียงราย
3. เพื่อศึกษาวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของพนักงานครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานการศึกษา เทศบาลนครเชียงราย

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ โดยเน้นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์กร และความสุขในการทำงานของพนักงานครูและบุคลากรทางการศึกษาในสำนักงานการศึกษา เทศบาลนครเชียงราย โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือหลักในการเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ที่ใช้สถิติการถดถอยเชิงเส้นและถดถอยพหุคูณเพื่อหาความสัมพันธ์และอิทธิพลของปัจจัยต่าง ๆ ต่อความสุขในการทำงาน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยพนักงานครูและบุคลากรทางการศึกษาในสังกัดเทศบาลนครเชียงราย จำนวน 549 คน จาก 8 โรงเรียนในเครือเทศบาล ได้แก่ โรงเรียนเทศบาล 1 (ศรีเกิด) โรงเรียนเทศบาล 2 (หนองบัว) โรงเรียนเทศบาล 3 (ศรีทรายมูล) โรงเรียนเทศบาล 4 (สันป่าก่อ) โรงเรียนเทศบาล 5 (เด่นห้า) โรงเรียนเทศบาล 6 (นครเชียงราย) โรงเรียนเทศบาล 7 (ฝั่งหมิ่น) และโรงเรียนเทศบาล 8 (บ้านใหม่)

เนื่องจากข้อเสนอนี้ให้แยกศึกษาวัฒนธรรมองค์กรของแต่ละโรงเรียน ผู้วิจัยจึงกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) จากแต่ละโรงเรียน โดยคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของประชากรในแต่ละโรงเรียน ตามสูตรของ Taro Yamane [8] ที่กำหนดค่าความคลาดเคลื่อนไม่เกินร้อยละ 5 ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างรวม 232 คน

การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบนี้จะช่วยให้ผู้วิจัยสามารถศึกษาและเปรียบเทียบวัฒนธรรมองค์กรของแต่ละโรงเรียนได้อย่างชัดเจน และนำไปสู่การนำเสนอแนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรที่ตรงประเด็นมากขึ้นตามข้อเสนอนี้

เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถามที่แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

- 1) ข้อมูลประชากรศาสตร์ มีลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราวัดแบบ Nominal Scale ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา และตำแหน่ง และใช้ Ordinal Scale สำหรับการวัดลำดับขั้นของตัวแปร อายุ และประสบการณ์ในตำแหน่ง
- 2) วัฒนธรรมองค์กร มีลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มีจำนวนด้าน 5 ด้าน ประกอบด้วย (1) วัฒนธรรมองค์กรแบบเครือญาติ (2) วัฒนธรรมองค์กรแบบราชการ

(3) วัฒนธรรมองค์กรแบบปรับตัว (4) วัฒนธรรมองค์กรแบบมุ่งผลสำเร็จ และ (5) วัฒนธรรมองค์กรแบบสร้างสรรค์ มีจำนวนประเด็นความคิดเห็นโดยรวมทั้งหมด 25 ข้อ โดยกำหนดความคิดเห็นไว้ ประมาณค่าแบบลิเคิร์ต (Likert's scale) ที่มี 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยกำหนดค่าระดับคะแนน เป็น 5 4 3 2 และ 1 ตามลำดับ

3) ความสุขในการทำงานมีลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า มีจำนวนด้าน 8 ด้านประกอบด้วย (1) สุขภาพดี (Happy Body), (2) น้ำใจงาม (Happy Heart), (3) สังคมดี (Happy Society), (4) การผ่อนคลาย (Happy Relax), (5) หาความรู้ (Happy Brain), (6) ทางสงบ (Happy Soul), (7) ใช้เงินเป็น (Happy Money) และ (8) ครอบครัวดี (Happy Family) มีจำนวนประเด็นความคิดเห็นโดยรวมทั้งหมด 32 ข้อ โดยกำหนดความคิดเห็นไว้ ประมาณค่าแบบลิเคิร์ต (Likert's Scale) ที่มี 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยกำหนดค่าระดับคะแนนเป็น 5 4 3 2 และ 1 ตามลำดับ

การทดสอบเครื่องมือวิจัย

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยเริ่มต้นด้วยการทดสอบแบบสอบถามกับกลุ่มบุคคลที่มีลักษณะ คล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค [9] ผลการวิเคราะห์พบว่าแบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.933 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ (มากกว่า 0.80) และมีค่าความสัมพันธ์ ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมทั้งฉบับ (Item-Total Correlation) มากกว่า 0.70 [9] แสดงถึงความ แม่นยำและความน่าเชื่อถือของเครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการศึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

หลังจากการตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการโดยแจกจ่าย แบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด โดยขอความร่วมมือให้กรอกข้อมูลตามความเป็นจริง เมื่อได้ แบบสอบถามครบถ้วนแล้ว จึงนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเริ่มต้นด้วยการใช้สถิติเชิงพรรณนาเพื่ออธิบายลักษณะประชากรศาสตร์ของ กลุ่มตัวอย่าง จากนั้นจึงใช้สถิติเชิงอนุมานเพื่อทดสอบสมมติฐาน โดยการตรวจสอบสหสัมพันธ์ระหว่าง ตัวแปรอิสระ (วัฒนธรรมองค์กรในด้านต่าง ๆ) และตัวแปรตาม (ความสุขในการทำงาน) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) ในการวิเคราะห์สมการ ถดถอยเชิงเส้น (Linear Regression) เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของตัวแบบ โดยใช้ค่า VIF (Variance Inflation Factor) ที่ต้องมีค่าไม่เกิน 5 และค่า Tolerance ที่ต้องมีค่าไม่ต่ำกว่า 0.2 เพื่อป้องกันความสัมพันธ์ เชิงพหุระหว่างปัจจัย (Multicollinearity) การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression) ถูกนำมาใช้เพื่อคัดเลือกตัวแปรที่มีความสำคัญและสร้างสมการพยากรณ์ โดยสมการที่ได้ แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์กรในแต่ละด้านกับความสุขในการทำงานตาม ในสร้างตัวแบบของ แบบสอบถาม โดยกำหนดสมการ (1) ดังนี้

$$Y = a + b_1X_1 + b_2X_2 + b_3X_3 + b_4X_4 + b_5X_5 + e \quad (1)$$

แทนค่า	Y	= ความสุขในการทำงานของพนักงานครูและบุคลากรทางการศึกษาท้องถิ่น
a		= ค่าคงที่ของสมการพหุการณณ์
b_1, b_2, b_3, b_4, b_5		= ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรพหุการณณ์
X1		= วัฒนธรรมองค์กรแบบเครือญาติ
X2		= วัฒนธรรมองค์กรแบบราชการ
X3		= วัฒนธรรมองค์กรแบบปรับตัว
X4		= วัฒนธรรมองค์กรแบบมุ่งผลสำเร็จ
X5		= วัฒนธรรมองค์กรแบบสร้างสรรค์
e		= ค่าความคลาดเคลื่อน

สรุปผล

1. ผลศึกษาระดับวัฒนธรรมองค์กรรูปแบบเชิงกลยุทธ์ กับความสุขในการทำงานของพนักงานครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานการศึกษา เทศบาลนครเชียงราย

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างซึ่งประกอบด้วยพนักงานครูและบุคลากรทางการศึกษาในสำนักงานการศึกษา เทศบาลนครเชียงราย มีลักษณะเฉพาะที่สะท้อนถึงความเป็นตัวตนที่ชัดเจนของกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาคั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 76.73) ซึ่งสอดคล้องกับแนวโน้มของบุคลากรในสายการศึกษาที่มีจะมีสัดส่วนเพศหญิงสูง อายุของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในช่วง 21-30 ปี (ร้อยละ 38.79) ซึ่งเป็นวัยที่เต็มไปด้วยพลังงานและความพร้อมในการปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลง และมีประสบการณ์ทำงาน 11-15 ปี (ร้อยละ 44.83) ที่สะท้อนถึงความมั่นคงและความเชี่ยวชาญในหน้าที่การงาน ข้อมูลเหล่านี้มีความสำคัญในการวิเคราะห์วัฒนธรรมองค์กรและมีความสุขในการทำงาน เพราะลักษณะของกลุ่มตัวอย่างที่มีความหลากหลายทางด้านประสบการณ์และอายุ ส่งผลต่อการรับรู้และการตอบสนองต่อวัฒนธรรมองค์กรในรูปแบบต่าง ๆ เช่น พนักงานในช่วงอายุที่น้อยอาจมีการเปิดรับวัฒนธรรมองค์กรแบบปรับตัวหรือแบบสร้างสรรค์มากขึ้น ในขณะที่พนักงานที่มีประสบการณ์มากอาจมีแนวโน้มที่จะให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมองค์กรแบบราชการหรือแบบมุ่งผลสำเร็จ นอกจากนี้ การที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงยังบ่งบอกถึงความเป็นไปได้ที่วัฒนธรรมองค์กรอาจส่งผลกระทบต่อความสมดุลระหว่างการทำงานและชีวิตส่วนตัว ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในความสุขในการทำงาน ดังนั้น ผลการวิจัยครั้งนี้ไม่เพียงแต่ให้ข้อมูลเชิงปริมาณเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์กรและมีความสุขในการทำงาน แต่ยังให้ข้อบ่งชี้ที่สำคัญเกี่ยวกับลักษณะเฉพาะของกลุ่มตัวอย่างที่สามารถนำไปใช้ในการวางแผนและพัฒนานโยบายที่เหมาะสมต่อไปได้

โดยระดับวัฒนธรรมองค์กรรูปแบบเชิงกลยุทธ์ มุ่งเน้นการสำรวจองค์ประกอบ 5 รูปแบบ ได้แก่ วัฒนธรรมองค์กรแบบเครือญาติ แบบราชการ แบบปรับตัว แบบมุ่งผลสำเร็จ และแบบสร้างสรรค์ ในส่วนของความสุขในการทำงาน ผู้วิจัยได้นำหลักความสุข 8 ประการของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) มาใช้เป็นกรอบการศึกษา ประกอบด้วย สุขภาพดี น้ำใจงาม สังคมดี การผ่อนคลาย การหาความรู้ ความสงบ ใช้เงินเป็นและครอบครัวดี ผลการวิเคราะห์ที่แสดงในตารางที่ 1-2

Table 1 The results of the analysis of the level of opinions on organizational culture in the work of teachers and educational personnel at the Office of Education, Chiang Rai Municipality

In terms of corporate culture	Mean ($\bar{X}$)	SD	Interpretation
1) Family-based corporate culture	4.56	0.544	Highest
2) Bureaucratic organizational culture	4.50	0.560	Highest
3) Adaptive corporate culture	4.58	0.542	Highest
4) Achievement-based corporate culture	4.46	0.560	Highest
5) Creative corporate culture	4.48	0.558	Highest
Mean of all items	4.52	0.462	Highest

จากตารางที่ 1 ผลการศึกษาของวัตถุประสงค์ที่หนึ่งเพื่อศึกษาระดับปัจจัยวัฒนธรรมองค์กรในการทำงานของพนักงานครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานการศึกษา เทศบาลนครเชียงราย

การวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของพนักงานครูและบุคลากรทางการศึกษาในสำนักงานการศึกษาเทศบาลนครเชียงรายเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์กร พบว่าภาพรวมของวัฒนธรรมองค์กรอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$, $SD = 0.462$) ซึ่งบ่งชี้ว่าพนักงานส่วนใหญ่มีทัศนคติเชิงบวกและให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมองค์กรอย่างมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าวัฒนธรรมองค์กรแบบปรับตัวได้รับความคิดเห็นในระดับสูงสุด ($\bar{X} = 4.58$, $SD = 0.542$) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในสายตาของพนักงาน รองลงมาคือวัฒนธรรมองค์กรแบบเครือข่าย ($\bar{X} = 4.56$, $SD = 0.544$) ที่เน้นความสัมพันธ์และความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันภายในองค์กร สำหรับวัฒนธรรมองค์กรแบบราชการ ($\bar{X} = 4.50$, $SD = 0.560$) มีระดับความคิดเห็นในระดับที่สูงเช่นกัน แต่มีความเข้มงวดในระเบียบวินัยและการปฏิบัติตามกฎระเบียบ ซึ่งอาจส่งผลต่อความรู้สึกของพนักงานในแง่ของความยืดหยุ่นในการทำงาน ส่วนวัฒนธรรมองค์กรแบบสร้างสรรค์ ($\bar{X} = 4.48$, $SD = 0.558$) ได้รับความคิดเห็นในระดับที่ค่อนข้างสูง แสดงถึงความสำคัญของการนวัตกรรมและการคิดสร้างสรรค์ภายในองค์กร สุดท้ายคือวัฒนธรรมองค์กรแบบมุ่งผลสำเร็จ ($\bar{X} = 4.46$, $SD = 0.560$) ซึ่งได้รับความคิดเห็นในระดับสูง แต่ยังคงต่ำกว่ารูปแบบอื่น ๆ แสดงถึงความต้องการในการมุ่งเน้นผลลัพธ์และความสำเร็จในงาน ซึ่งอาจไม่ได้เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญมากที่สุดในบริบทนี้

Table 2 Results of the analysis of the happiness factors at work of teachers and educational personnel at the Office of Education, Chiang Rai Municipality, overall

Factors of happiness at work	Mean ($\bar{X}$)	SD	Interpretation
1) Happy Body	4.50	0.609	Highest
2) Happy Heart	4.46	0.568	Highest
3) Happy Society	4.62	0.520	Highest
4) Happy Relax	4.41	0.656	Highest
5) Happy Brain	4.49	0.532	Highest
6) Happy Soul	4.70	0.352	Highest
7) Happy Money	4.54	0.457	Highest
8) Happy Family	4.57	0.462	Highest
Mean of all items	4.53	0.394	Highest

จากตารางที่ 2 ผลการศึกษาของวัตถุประสงค์ที่สอง เพื่อศึกษาระดับปัจจัยความสุขในการทำงานของพนักงานครูและบุคลากรทางการศึกษาสำนักงานการศึกษา เทศบาลนครเชียงราย

การวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยความสุขในการทำงานของพนักงานครูและบุคลากรทางการศึกษาในสำนักงานการศึกษา เทศบาลนครเชียงราย พบว่าภาพรวมของความสุขในการทำงานอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.53, SD = 0.394$) แสดงให้เห็นว่าพนักงานส่วนใหญ่มีความพึงพอใจและรู้สึกมีความสุขในสภาพแวดล้อมการทำงานของตนเองในระดับสูง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าความสุขในการทำงานในด้าน “ทางสงบ” (Happy Soul) มีระดับความคิดเห็นสูงสุด ($\bar{X} = 4.70, SD = 0.352$) ซึ่งบ่งชี้ว่าพนักงานให้ความสำคัญกับความสงบและความสมดุลในจิตใจเป็นอย่างมาก การมีสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมความสงบภายในจิตใจทำให้พนักงานสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความสุขมากขึ้น ด้าน “สังคมดี” (Happy Society) ซึ่งมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.62, SD = 0.520$) ได้รับความสำคัญในลำดับถัดมา แสดงถึงความสำคัญของการมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมงานและการมีสังคมที่สนับสนุนภายในองค์กร ความสามัคคีและการทำงานร่วมกันอย่างกลมกลืนเป็นปัจจัยที่ทำให้พนักงานรู้สึกมีความสุขในการทำงาน สุดท้ายคือด้าน “ครอบครัวดี” (Happy Family) ซึ่งมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.57, SD = 0.462$) บ่งบอกถึงความสำคัญของการมีครอบครัวที่แข็งแกร่งและได้รับการสนับสนุนจากครอบครัวในการทำงาน ความสมดุลระหว่างการทำงานและชีวิตครอบครัวเป็นองค์ประกอบที่ช่วยสร้างความสุขในการทำงานและความพึงพอใจในชีวิตโดยรวมของพนักงาน

2. ผลศึกษาวัฒนธรรมองค์กรรูปแบบเชิงกลยุทธ์ ที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของพนักงานครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานการศึกษา เทศบาลนครเชียงราย

ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์กรรูปแบบเชิงกลยุทธ์ ที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของพนักงานครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานการศึกษา เทศบาลนครเชียงรายได้แก่ ด้านการมีวิสัยทัศน์นำการเปลี่ยนแปลง ด้านความคิดสร้างสรรค์ ด้านการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม และด้านความมีจริยธรรม

สถิติที่คณะผู้วิจัยใช้ทดสอบ คือ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเชิงปริมาณ 5 รูปแบบ ได้แก่ วัฒนธรรมองค์กรแบบเครือญาติ แบบราชการ แบบปรับตัว แบบมุ่งผลสำเร็จ และแบบสร้างสรรค์ ในส่วนของความสุขในการทำงาน ดังตารางที่ 3

Table 3 Correlation coefficient between the independent variables of organizational culture affecting the happiness of teachers and educational personnel at the Office of Education, Chiang Rai Municipality

Organizational culture variables	X1	X2	X3	X4	X5
X1	1.00				
X2	0.70**	1.00			
X3	0.66**	0.54**	1.00		
X4	0.53**	0.53**	0.67**	1.00	
X5	0.60**	0.52**	0.66**	0.72**	1.00

** Statistically significant at the 0.01 level

จากตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยวัฒนธรรมองค์กรรูปแบบเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของพนักงานครูและบุคลากรทางการศึกษาในสังกัดสำนักงานการศึกษา เทศบาลนครเชียงราย พบว่า วัฒนธรรมองค์กรแบบมุ่งผลสำเร็จมีความสัมพันธ์สูงสุดกับวัฒนธรรมองค์กรแบบสร้างสรรค์ ($r = 0.72$) การสหสัมพันธ์ในระดับสูงนี้ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างการมุ่งเน้นผลสำเร็จในองค์กรกับการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในงาน องค์กรที่เน้นผลสำเร็จมักจะกระตุ้นให้บุคลากรพัฒนานวัตกรรมและสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ [10] ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่าค่าสหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ ในวัฒนธรรมองค์กรรูปแบบเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานนั้นไม่เกิน 0.80 ซึ่งเป็นระดับที่ยอมรับได้ในงานวิจัย เพื่อป้องกันปัญหาความสัมพันธ์เชิงพหุระหว่างปัจจัย (Multicollinearity) ที่อาจส่งผลกระทบต่อความถูกต้องของการวิเคราะห์เชิงถดถอย [11] ด้วยเหตุนี้ จึงสามารถใช้ตัวแปรอิสระทุกตัวในการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ซึ่งเป็นการนำตัวแปรเข้าไปในตัวแบบ (Model) ทีละตัว เพื่อทำนายความสุขในการทำงานได้อย่างแม่นยำและมีประสิทธิภาพ คณะผู้วิจัยได้นำตัวแปรต่าง ๆ ได้แก่ X1: วัฒนธรรมองค์กรแบบเครือญาติ, X2: วัฒนธรรมองค์กรแบบราชการ, X3: วัฒนธรรมองค์กรแบบปรับตัว, X4: วัฒนธรรมองค์กรแบบมุ่งผลสำเร็จ, และ X5: วัฒนธรรมองค์กรแบบสร้างสรรค์ ซึ่งคาดว่าจะมีอิทธิพลต่อความสุขในการทำงานของพนักงานครูและบุคลากรทางการศึกษาในสังกัดสำนักงานการศึกษา เทศบาลนครเชียงราย (y) โดยพิจารณาจากค่าความเหมาะสมของตัวแบบข้างต้น รวมถึงค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) ที่มีค่ามากที่สุด ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวสามารถแสดงในตารางที่ 4

Table 4 Analysis of organizational culture patterns and strategic patterns that affect the happiness of teachers and educational personnel at the Office of Education, Chiang Rai Municipality

Strategic organizational culture that influences happiness at work	B	S.E.	Beta	T	p-value	Tolerance	VIF
Constant	1.882	0.177		10.612	0.000***		
Adaptive corporate culture	0.186	0.054	0.256	3.448	0.001***	0.397	2.516
Family-based corporate culture	0.248	0.046	0.342	5.420	0.000***	0.551	1.815
Achievement-based corporate culture	0.150	0.047	0.213	3.226	0.001***	0.503	1.988

R = 0.706, $R^2 = 0.499$, Adj $R^2 = 0.492$, SE = 0.281, D.W. = 1.804, F = 75.72, p-value = 0.000**

Remark : The optimum VIF value should not exceed 5.00; Tolerance should not be less than .20.

*** Statistically significant at the 0.01 level

จากตารางที่ 4 ผลการศึกษาของวัตถุประสงค์ที่สาม เพื่อศึกษาวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของพนักงานครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานการศึกษา เทศบาลนครเชียงราย

ผลการวิเคราะห์สรุปยังพบว่า ผลการวิเคราะห์ความเหมาะสมของตัวแบบพบว่าค่า R เท่ากับ 0.706 และค่า R^2 เท่ากับ 0.499 หมายถึงตัวแปรอิสระสามารถอธิบายความแปรปรวนของความผูกพันต่อองค์กรได้ถึง

49.90% ค่า Adjusted R² เท่ากับ 0.492 ซึ่งเป็นค่าที่ปรับปรุงแล้วของ R² โดยลดความคลาดเคลื่อนในการทำนาย ค่า Std. Error of the Estimate เท่ากับ 0.281 หมายถึงค่าเฉลี่ยของความคลาดเคลื่อนในการทำนาย ค่า Durbin-Watson เท่ากับ 1.804 แสดงถึงความสัมพันธ์เชิงเส้นที่ไม่เป็นอิสระระหว่างความคลาดเคลื่อน โดยค่า Durbin-Watson อยู่ในช่วง 1.5 ถึง 2.5 แสดงให้เห็นว่าความคลาดเคลื่อนในการทำนายไม่มีความสัมพันธ์เชิงลำดับ (Autocorrelation) การตรวจสอบค่า Tolerance และ VIF ยังยืนยันว่าไม่มีปัญหาความสัมพันธ์เชิงพหุระหว่างปัจจัย (Multicollinearity) สมการการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณสามารถแสดงในรูปแบบสมการได้ดังนี้

$$Y=1.882+0.186X1+0.248X2+0.150X3$$

โดยที่

Y คือ ความสุขในการทำงานของพนักงานครูและบุคลากรทางการศึกษา

X1 คือ วัฒนธรรมองค์กรแบบปรับตัว

X2 คือ วัฒนธรรมองค์กรแบบเครือญาติ

X3 คือ วัฒนธรรมองค์กรแบบมุ่งผลสำเร็จ

สมการนี้แสดงให้เห็นว่าเมื่อค่าสัมประสิทธิ์ของวัฒนธรรมองค์กรแบบปรับตัวเพิ่มขึ้น 1 หน่วย ความสุขในการทำงานจะเพิ่มขึ้น 0.186 หน่วย เมื่อค่าวัฒนธรรมองค์กรแบบเครือญาติเพิ่มขึ้น 1 หน่วย ความสุขในการทำงานจะเพิ่มขึ้น 0.248 หน่วย และเมื่อค่าวัฒนธรรมองค์กรแบบมุ่งผลสำเร็จเพิ่มขึ้น 1 หน่วย ความสุขในการทำงานจะเพิ่มขึ้น 0.150 หน่วย ค่าเฉลี่ยเริ่มต้นของความสุขในการทำงาน (Constant) คือ 1.882

การทดสอบสมมติฐานที่ได้แสดงให้เห็นว่าทั้งสามปัจจัยนี้มีผลเชิงบวกและมีนัยสำคัญต่อความสุขในการทำงานของพนักงานครูและบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งบ่งชี้ว่าวัฒนธรรมองค์กรมีบทบาทสำคัญในการสร้างความพึงพอใจและความสุขในสภาพแวดล้อมการทำงาน การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่สนับสนุนการปรับตัว ความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้น และการมุ่งเน้นผลลัพธ์ สามารถนำไปสู่การเพิ่มความสุขและประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณในรูปแบบสมการมาตรฐาน (Standardized Equation) สามารถแสดงได้ดังนี้

$$Z=0.256X1+0.342X2+0.213X3$$

โดยที่

Z คือ ความสุขในการทำงานของพนักงานครูและบุคลากรทางการศึกษา

X1 คือ วัฒนธรรมองค์กรแบบปรับตัว

X2 คือ วัฒนธรรมองค์กรแบบเครือญาติ

X3 คือ วัฒนธรรมองค์กรแบบมุ่งผลสำเร็จ

ในสมการมาตรฐานนี้ ค่า Beta สำหรับวัฒนธรรมองค์กรแบบเครือญาติ (X2) เท่ากับ 0.342 แสดงให้เห็นว่ามีผลเชิงบวกที่สำคัญต่อความสุขในการทำงานมากที่สุดเมื่อเทียบกับปัจจัยอื่น ๆ ส่วนวัฒนธรรมองค์กรแบบปรับตัว (X1) และวัฒนธรรมองค์กรแบบมุ่งผลสำเร็จ (X3) มีค่า Beta เท่ากับ 0.256 และ 0.213 ตามลำดับ ซึ่งแสดงถึงผลกระทบเชิงบวกต่อความสุขในการทำงานในระดับที่แตกต่างกันออกไป

สมการมาตรฐานนี้ช่วยให้เราเข้าใจได้ว่าปัจจัยใดมีอิทธิพลต่อความสุขในการทำงานมากที่สุด โดยกำจัดปัญหาความแปรปรวนที่อาจเกิดขึ้นในสมการเดิม ซึ่งทำให้ผลการทดสอบสมมติฐานมีความน่าเชื่อถือมากขึ้นและสามารถนำไปใช้ในการวิเคราะห์และพัฒนากลยุทธ์ในการปรับปรุงวัฒนธรรมองค์กรเพื่อเพิ่มความสุขในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง “วัฒนธรรมองค์กรรูปแบบเชิงกลยุทธ์ ที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของพนักงานครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานการศึกษา เทศบาลนครเชียงราย” คณะผู้วิจัยได้ค้นพบประเด็นสำคัญโดยนำมาอภิปรายผลการศึกษาดังต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาระดับปัจจัยวัฒนธรรมองค์กรในการทำงานของพนักงานครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานการศึกษา เทศบาลนครเชียงราย พบว่า วัฒนธรรมองค์กรของสำนักงานการศึกษา เทศบาลนครเชียงราย มีความสมดุลระหว่างความยืดหยุ่น ความสัมพันธ์แบบครอบครัว ความเป็นระบบ และการมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ โดยเฉพาะวัฒนธรรมแบบปรับตัวและแบบเครือข่ายที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($X = 4.58$ และ $= 4.56$ ตามลำดับ) การผสมผสานระหว่างความยืดหยุ่นและความสัมพันธ์เชิงครอบครัวช่วยสร้างบรรยากาศการทำงานที่ส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรม และในขณะเดียวกันยังรักษามาตรฐานและประสิทธิภาพในการทำงาน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ห้องค์กรนี้สามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาและเทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การที่วัฒนธรรมองค์กรแบบปรับตัวและแบบเครือข่ายที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดนั้น เป็นการสะท้อนถึงความสามารถขององค์กรในการสร้างสภาพแวดล้อมที่ยืดหยุ่นและตอบสนองต่อความต้องการของบุคลากร การมีวัฒนธรรมองค์กรแบบปรับตัวช่วยให้บุคลากรสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษาได้ดีขึ้น ในขณะที่วัฒนธรรมแบบเครือข่ายส่งเสริมความเป็นหนึ่งเดียวกันในองค์กรและสร้างความสามัคคีระหว่างบุคลากร ซึ่งส่งผลต่อความสุขและความพึงพอใจในการทำงาน

เมื่อพิจารณาผลการศึกษานี้ในบริบทของงานวิจัยอื่น ๆ พบว่ามีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ เกรียงศักดิ์ เขียวยิ่ง และคณะ [12] ซึ่งพบว่าวัฒนธรรมองค์กรแบบเครือข่ายและแบบปรับตัวมีบทบาทสำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่เอื้อต่อการพัฒนาประสิทธิภาพของสถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการสร้างความสัมพันธ์ที่ระหว่งบุคลากรและการปรับตัวต่อความท้าทายใหม่ ๆ การที่องค์กรสามารถสร้างความสมดุลระหว่างการเป็นระบบและการยืดหยุ่น ทำให้สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ ผลการศึกษายังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Thien [13] ที่ศึกษาในประเทศมาเลเซีย ซึ่งพบว่าการมีวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมความร่วมมือและความยืดหยุ่น มีผลเชิงบวกต่อการพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา และการปรับตัวต่อสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ยืดหยุ่นและเน้นความร่วมมือกันช่วยให้องค์กรการศึกษาสามารถพัฒนาประสิทธิภาพของครูและนักเรียนได้ดีขึ้น

ผลการศึกษานี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Gu et al. [14] ในประเทศจีน ซึ่งชี้ให้เห็นว่าวัฒนธรรมองค์กรที่ผสมผสานระหว่างความยืดหยุ่น การมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ และความเป็นระบบ มีผลเชิงบวกต่อผลการเรียนรู้ของนักเรียนและความพึงพอใจของครู ความสามารถในการปรับตัวและมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ทำให้ห้องค์กรสามารถสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และพัฒนาบุคลากรได้อย่างยั่งยืน

สรุปได้ว่า วัฒนธรรมองค์กรที่มีความสมดุลและผสมผสานระหว่างมิติต่าง ๆ เป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความพึงพอใจและความสุขในการทำงานของบุคลากร การมีวัฒนธรรมองค์กรที่สนับสนุนทั้งความยืดหยุ่น ความสัมพันธ์ที่ดี และการมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ ช่วยเสริมสร้างความพร้อมในการรับมือกับความท้าทายและการเปลี่ยนแปลงในอนาคต ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาประสิทธิภาพขององค์กรในระยะยาว

2. ผลการศึกษาระดับปัจจัยความสุขในการทำงานของพนักงานครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานการศึกษา เทศบาลนครเชียงราย พบว่า พนักงานครูและบุคลากรทางการศึกษาในสำนักงานการศึกษา เทศบาลนครเชียงราย มีระดับความสุขในการทำงานในระดับที่สูง โดยเฉพาะในมิติ “ทางสงบ” (Happy Soul) ที่ได้ค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.70$) การที่มีมิติทางสงบมีค่าเฉลี่ยสูงสุดสะท้อนให้เห็นว่าบรรยากาศการทำงานในองค์กรนี้เอื้อต่อการสร้างสมาธิและความสงบในจิตใจ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้พนักงานสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความสุข การมีความสุขสงบในจิตใจทำให้พนักงานรู้สึกผ่อนคลาย ไม่ถูกกดดันจากสิ่งแวดล้อมภายนอกและมีความสามารถในการรับมือกับความท้าทายและปัญหาที่เกิดขึ้นในที่ทำงานได้ดียิ่งขึ้น

การที่พนักงานมีความสุขภายในจิตใจยังเป็นการสะท้อนถึงความพึงพอใจที่พนักงานมีต่อวัฒนธรรมองค์กรและการสนับสนุนจากผู้บริหาร ซึ่งอาจเกิดจากการที่องค์กรมีนโยบายที่เน้นการสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่มีความสมดุลระหว่างการทำงานและการดูแลสุขภาพจิตใจของพนักงาน อีกทั้งยังส่งเสริมให้พนักงานมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจที่สำคัญ ซึ่งเป็นการสร้างความรู้สึกของความเป็นเจ้าของและความสำคัญในองค์กร

นอกจากนี้ การที่มีมิติ “สังคมดี” (Happy Society) และ “ครอบครัวดี” (Happy Family) ได้ค่าเฉลี่ยรองลงมา ($\bar{X} = 4.62$ และ $= 4.57$ ตามลำดับ) สะท้อนถึงความสำคัญของการมีความสัมพันธ์ที่ดีทั้งในที่ทำงานและในครอบครัว ความสัมพันธ์เชิงบวกกับเพื่อนร่วมงานและการสนับสนุนจากครอบครัวมีบทบาทสำคัญในการสร้างความสมดุลระหว่างชีวิตการทำงานและชีวิตส่วนตัว ความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมงานไม่เพียงแต่ช่วยลดความตึงเครียดในที่ทำงาน แต่ยังส่งเสริมความร่วมมือและความสามัคคีในทีมงาน ซึ่งทำให้พนักงานรู้สึกมั่นคงและมีความสุขในการทำงานมากขึ้น

ในส่วนของ “ครอบครัวดี” การที่พนักงานรู้สึกว่ามีความสนับสนุนจากครอบครัวเป็นสิ่งที่ช่วยให้พนักงานสามารถจัดการกับภาระงานและชีวิตส่วนตัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ การมีครอบครัวที่เข้าใจและสนับสนุนในการทำงาน ช่วยลดความเครียดและความขัดแย้งระหว่างบทบาทการทำงานและบทบาทในครอบครัว ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความพึงพอใจและความสุขในการทำงาน

การที่มีมิติ “ทางสงบ” ได้ค่าเฉลี่ยมากที่สุดแสดงให้เห็นว่า พนักงานให้ความสำคัญกับสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการมีสมาธิและความสงบในจิตใจ ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่ดี การที่องค์กรสามารถสร้างสมดุลระหว่างความสงบทางจิตใจและการสนับสนุนจากเพื่อนร่วมงานและครอบครัว ทำให้พนักงานรู้สึกได้รับการสนับสนุนในทุกด้านของชีวิต ทำให้พวกเขามีความสุขและพึงพอใจในงานที่ทำ

การสนับสนุนในมิติที่สำคัญเหล่านี้สะท้อนถึงการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ที่มีวิสัยทัศน์และเข้าใจถึงความสำคัญของการพัฒนาบุคลากรแบบองค์รวม การสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมความสงบทางจิตใจและความสัมพันธ์ที่ดีทั้งในที่ทำงานและในครอบครัว ไม่เพียงแต่ช่วยเพิ่มความสุขในการทำงานของพนักงาน แต่ยังส่งผลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพและความสำเร็จขององค์กรในระยะยาว

โดยสรุป ผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า วัฒนธรรมองค์กรที่สนับสนุนความสงบทางจิตใจ ความสัมพันธ์เชิงบวกในที่ทำงาน และการสนับสนุนจากครอบครัว มีบทบาทสำคัญในการสร้างความสุขและความพึงพอใจในการทำงานของพนักงาน ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานและความสำเร็จขององค์กรในระยะยาว การสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่มีความสมดุลและสนับสนุนความสุขในทุกมิติจะทำให้พนักงานสามารถทำงานได้อย่างเต็มที่และมีความพึงพอใจในชีวิตการทำงานและชีวิตส่วนตัว

นอกจากนี้ ผลการศึกษายังสอดคล้องกับงานวิจัยของนิรมล จันทรสวรรณ และคณะ [15] ที่ศึกษาปัจจัยทำนายความสุขในการทำงานของอาจารย์พยาบาล พบว่า การสนับสนุนทางสังคมในองค์กร บรรยากาศองค์กร และคุณลักษณะงาน เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของเราที่พบว่ามิติ “สังคมดี” และ “ครอบครัวดี” มีค่าเฉลี่ยสูง แสดงให้เห็นว่าความสัมพันธ์ที่ดีในที่ทำงาน และการสนับสนุนจากครอบครัวเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการสร้างความสุขในการทำงาน ความสัมพันธ์เชิงบวกนี้ไม่เพียงแต่ช่วยลดความตึงเครียดในที่ทำงาน แต่ยังส่งเสริมความสมดุลระหว่างชีวิตการทำงานและชีวิตส่วนตัว ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างความพึงพอใจและประสิทธิภาพในการทำงาน

การสนับสนุนจากเพื่อนร่วมงานและการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อความสุขในการทำงาน เช่นเดียวกับผลการวิจัยของ Stafyla et al. [16] ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสุขในการทำงานและผลการปฏิบัติงานของครูในกรีซ โดยพบว่าความสัมพันธ์ที่ดีในที่ทำงานและการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจของครูมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลการปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของเราที่พบว่ามิติ “สังคมดี” และ “น้ำใจงาม” มีค่าเฉลี่ยสูง แสดงให้เห็นว่าความสัมพันธ์ที่ดีและการสนับสนุนซึ่งกันและกันในองค์กรมีบทบาทสำคัญในการเพิ่มความสุขในการทำงานและประสิทธิภาพของบุคลากร

นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Alotaibi et al. [17] ที่ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของครูในซาอุดีอาระเบีย พบว่าปัจจัยด้านจิตวิญญาณในที่ทำงาน ความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงาน และความมั่นคงทางการเงิน เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของครู ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของเราที่พบว่ามิติ “ทางสงบ” ด้าน “ครอบครัวดี” และด้าน “ใช้เงินเป็น” มีค่าเฉลี่ยสูง การที่องค์กรสามารถสร้างสมดุลระหว่างชีวิตการทำงานและชีวิตส่วนตัว รวมถึงการส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนจิตวิญญาณและความมั่นคงทางการเงินของพนักงาน เป็นปัจจัยที่สำคัญในการสร้างความพึงพอใจในงานและมีความสุขในการทำงาน

ผลการเปรียบเทียบนี้แสดงให้เห็นว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของบุคลากรทางการศึกษามีความคล้ายคลึงกันในบริบทที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงาน และปัจจัยด้านจิตวิญญาณ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาบุคลากรแบบองค์รวมในการเสริมสร้างความสุขและประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรทางการศึกษา การที่ผลการวิจัยสามารถเชื่อมโยงกับงานวิจัยอื่น ๆ ในบริบทที่แตกต่างกัน แสดงให้เห็นว่าปัจจัยเหล่านี้มีความสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่ดีและส่งเสริมให้พนักงานมีความสุขในการทำงานและมีประสิทธิภาพในการทำงานสูงสุด

3. ผลการวิเคราะห์ของวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของพนักงานครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักการศึกษา เทศบาลนครเชียงราย พบว่าการวิเคราะห์วัฒนธรรมองค์กรที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของพนักงานครูและบุคลากรทางการศึกษาในสำนักการศึกษา เทศบาลนครเชียงราย

พบว่าสมมติฐานที่เกี่ยวข้องกับลักษณะวัฒนธรรมองค์กรแบบเครือญาติ ลักษณะวัฒนธรรมองค์กรแบบปรับตัว และลักษณะวัฒนธรรมองค์กรแบบมุ่งผลสำเร็จ มีผลเชิงบวกและมีนัยสำคัญต่อความสุขในการทำงานของพนักงานครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยสมมติฐานเหล่านี้ได้รับการยอมรับ การที่ลักษณะวัฒนธรรมองค์กรแบบเครือญาติมีผลต่อความสุขในการทำงานในระดับที่สูงกว่าเมื่อเทียบกับลักษณะวัฒนธรรมองค์กรแบบปรับตัวและลักษณะวัฒนธรรมองค์กรแบบมุ่งผลสำเร็จ แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของความสัมพันธ์ใกล้ชิด และการสนับสนุนซึ่งกันและกันภายในองค์กร ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้พนักงานรู้สึกมีคุณค่าและได้รับการยอมรับในที่ทำงาน ส่งผลให้พวกเขามีความสุขในการทำงานมากขึ้น

ผลการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่าลักษณะวัฒนธรรมองค์กรแบบเครือญาติ ซึ่งเน้นความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดและความร่วมมือระหว่างเพื่อนร่วมงาน มีบทบาทสำคัญในการสร้างความสุขในการทำงาน การที่พนักงานรู้สึกว่าคุณค่าตนเองได้รับการสนับสนุนจากเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา ช่วยให้พวกเขามีแรงจูงใจในการทำงานและมีความผูกพันต่อองค์กรมากขึ้น นอกจากนี้ ลักษณะวัฒนธรรมองค์กรแบบปรับตัวและลักษณะวัฒนธรรมองค์กรแบบมุ่งผลสำเร็จ ที่มีผลเชิงบวกต่อความสุขในการทำงาน แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของความยืดหยุ่นและการมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ในที่ทำงาน การที่พนักงานสามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงและมีเป้าหมายที่ชัดเจนในการทำงาน เป็นปัจจัยที่ส่งเสริมให้พวกเขารู้สึกมีความหมายและมีความสุขในการทำงาน

อย่างไรก็ตาม ลักษณะวัฒนธรรมองค์กรแบบราชการและลักษณะวัฒนธรรมองค์กรแบบสร้างสรรค์ ไม่ได้ส่งผลต่อความสุขในการทำงานอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งทำให้สมมติฐานทั้งสองนี้ถูกปฏิเสธ การที่ลักษณะวัฒนธรรมองค์กรแบบราชการไม่ได้ส่งผลต่อความสุขในการทำงาน อาจเป็นเพราะลักษณะดังกล่าวมักเน้นที่กฎระเบียบและความเป็นระบบ ซึ่งอาจไม่เอื้อต่อการสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลายและสนับสนุนการมีความสุขในการทำงาน ในขณะที่ลักษณะวัฒนธรรมองค์กรแบบสร้างสรรค์ที่ไม่ได้มีผลต่อความสุขในการทำงานอย่างมีนัยสำคัญ อาจเป็นเพราะการมุ่งเน้นที่การสร้างสรรคนวัตกรรมและการคิดค้นสิ่งใหม่ ๆ อาจทำให้เกิดความกดดันในที่ทำงานได้หากไม่ได้รับการสนับสนุนอย่างเพียงพอ

ผลการทดสอบสมมติฐานดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของจิระประภา อัครบวร และคณะ [18] ที่พบว่าลักษณะวัฒนธรรมองค์กรแบบเครือญาติมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสุขในการทำงานของบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษา โดยเน้นความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา ซึ่งส่งผลต่อความสุขในการทำงานอย่างมีนัยสำคัญ ผลการวิจัยของ Warr and Nielsen [19] ยังยืนยันว่าความยืดหยุ่นและการสนับสนุนซึ่งกันและกันในองค์กรส่งผลเชิงบวกต่อความสุขและประสิทธิภาพในการทำงาน โดยเฉพาะในองค์กรที่ต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์และการทำงานเป็นทีม เช่น สถาบันการศึกษา นอกจากนี้ ผลการวิจัยของ Belias and Koustelios [20] ยังพบว่าวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นการมีส่วนร่วม การปรับตัว และการมุ่งเน้นผลสำเร็จ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความพึงพอใจในงานและความสุขของพนักงาน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยปัจจุบันที่พบว่าวัฒนธรรมองค์กรแบบปรับตัว เครือญาติ และมุ่งผลสำเร็จมีผลเชิงบวกต่อความสุขในการทำงาน

การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมความสัมพันธ์อันดี ความยืดหยุ่นในการปรับตัว และการมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์จึงเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาความสุขและประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรทางการศึกษา การที่วัฒนธรรมองค์กรแบบเครือญาติส่งผลเชิงบวกต่อความสุขในการทำงานมากที่สุด เมื่อเทียบกับวัฒนธรรมองค์กรแบบปรับตัวและแบบมุ่งผลสำเร็จ แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในองค์กร การที่พนักงานรู้สึกว่าคุณค่าตนเองได้รับการสนับสนุนและมีส่วนร่วม

ในการตัดสินใจส่งผลให้พวกเขามีความสุขและพึงพอใจในการทำงาน ซึ่งในท้ายที่สุดจะนำไปสู่ประสิทธิภาพและความสำเร็จขององค์กรในระยะยาว

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรแบบผสมผสาน

- แนะนำให้มีการศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับกระบวนการสร้างและพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรที่ผสมผสานระหว่างความยืดหยุ่น การมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ และความเป็นระบบในสถานศึกษา

- การผสมผสานนี้มีความสำคัญต่อการเพิ่มความสุขและประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งจะนำไปสู่การปรับปรุงคุณภาพการศึกษาทั้งในระดับบุคคลและองค์กร

1.2 การวิจัยเปรียบเทียบวัฒนธรรมองค์กร

- ควรมีการวิจัยเปรียบเทียบวัฒนธรรมองค์กรระหว่างสถานศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและต่ำ

- เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียน

- ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยนี้สามารถนำไปใช้ในการออกแบบนโยบายและกลยุทธ์เพื่อพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสุขของบุคลากร

1.3 การนำผลการวิจัยไปใช้ในสถานศึกษา

- สถานศึกษาควรนำผลการวิจัยนี้ไปใช้ในการออกแบบและพัฒนาโครงการเสริมสร้างความสุขในการทำงาน

- โดยเฉพาะการส่งเสริมด้านทางสงบ (Happy Soul) และด้านสังคม (Happy Society) ซึ่งเป็นมิติที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด

- โครงการเหล่านี้ควรได้รับการสนับสนุนในเชิงนโยบาย เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่ส่งเสริมความสุขและประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากร

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

2.1 การศึกษาปัจจัยเชิงลึกที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงาน

- ควรมีการศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของบุคลากรทางการศึกษา

- โดยเน้นการสำรวจด้านทางสงบ (Happy Soul) และด้านสังคม (Happy Society)

- เพื่อทำความเข้าใจกลไกและวิธีการส่งเสริมปัจจัยเหล่านี้ให้มีประสิทธิภาพ

- การวิจัยนี้จะช่วยสร้างแนวทางในการพัฒนาสภาพแวดล้อมการทำงานที่เหมาะสมกับความต้องการของบุคลากรทางการศึกษา

2.2 การวิจัยเปรียบเทียบข้ามวัฒนธรรม (Cross-cultural Study)

- ควรมีการวิจัยเปรียบเทียบข้ามวัฒนธรรมเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์กรในสถานศึกษาของจังหวัดต่าง ๆ ในประเทศไทย

- เพื่อวิเคราะห์ความเหมือนและความแตกต่างของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียนในบริบทที่แตกต่างกัน

- การศึกษานี้จะช่วยให้ผู้บริหารและนักการศึกษาที่มีความเข้าใจที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นเกี่ยวกับวิธีการพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรที่สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น

2.3 การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research)

- แนะนำให้มีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนารูปแบบการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรและความสุขในการทำงานที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาในพื้นที่เดียวกัน

- การวิจัยนี้จะเน้นการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกระดับในการออกแบบและประเมินผลของโครงการ

- ซึ่งจะช่วยสร้างความผูกพันและความรับผิดชอบต่อการพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรและความสุขในการทำงานอย่างยั่งยืน

References

- [1] Kotanka, N. (2018). Creating happiness in the workplace to enhance performance. *Journal of Educational Administration*, 12(1), 15-27. (In Thai)
- [2] Srisuk, A. (2021). Organizational culture and operational success. *Journal of Administrative Research*, 8(2), 44-58. (In Thai)
- [3] Nitiwasin, S. (2019). Impact of work-related stress on teachers' health. *Journal of Medicine*, 45(4), 200-213. (In Thai)
- [4] Tanaphas, K. (2019). New context of teacher management. *Journal of Educational Administration*, 15(2), 66-79. (In Thai)
- [5] Taitaisong, P. (2018). Managing organizations with happiness. *Journal of Humanities and Social Sciences*, 19(3), 75-90. (In Thai)
- [6] Poowitayapant, A. (2013). *Creating organizational culture to increase productivity*. Chulalongkorn University Press. (In Thai)
- [7] Kasirum, Y. (2020). Developing organizational commitment through organizational culture. *Journal of Human Resource Development*, 13(1), 50-62. (In Thai)
- [8] Taro Yamane. (1973). *Statistics: An introductory analysis*. Harper & Row.
- [9] Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of psychological testing* (5th ed.). Harper & Row.
- [10] Anderson, N., Potočnik, K., & Zhou, J. (2014). Innovation and creativity in organizations: A state-of-the-science review, prospective commentary, and guiding framework. *Journal of Management*, 40(5), 1297-1333.
- [11] Vatcheva, K.P., Lee, M., McCormick, J.B. & Rahbar, M.H. (2016). Multicollinearity in regression analyses conducted in epidemiologic studies. *Epidemiology*, 6, 227.
- [13] Thien, L. M. (2019). School culture and its influence on academic performance in Malaysia. *Educational Research and Reviews*, 14(3), 89-98.
- [12] Khiewying, K., Kondee, N., & Bansri, N. (2022). Organizational culture of educational

institutions under the Office of the Secondary Education Service Area, Roi Et. *Journal of Mahachulalongkornrajavidyalaya University*, 9(5), 197-211.

- [14] Gu, Q., Jiang, Z., & Wang, Q. (2023). Organizational culture and school performance in China: A comparative study. *Journal of Educational Administration*, 61(2), 130-148.
- [15] Chanthasuwan, N., Ketpichawatana, J., & Kaewmanee, P. (2023). Factors predicting happiness in the work of nursing teachers. *Songklanagarind Journal of Nursing*, 43(1), 142-156.
- [16] Stafyla, A., Kalamatianou, A., & Spyropoulos, T. (2023). Job satisfaction and its impact on teacher performance in Greece. *Educational Management Administration & Leadership*, 51(4), 520-538.
- [17] Alotaibi, F. G., Alturaigi, A. A., & Alshehri, A. S. (2022). Work-life balance and job satisfaction among teachers in Saudi Arabia. *International Journal of Educational Management*, 36(6), 1154-1168.
- [18] Akrahorn, J., et al. (2021). A study of organizational culture that affects the happiness of employees in state higher education institutions. *Journal of Business Administration*, 10(1), 1-20.
- [19] Warr, P., & Nielsen, K. (2018). Well-being and job performance: The role of organizational support. *Journal of Occupational and Organizational Psychology*, 91(3), 432-454.
- [20] Belias, D., & Koustelios, A. (2014). *The impact of organizational culture on job satisfaction and performance: An empirical study*. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 175, 480-487.

อุ๋ทอง : อั้ลัษณ์สู้ลวดลายวัฒนธรรมสำหรั้บสิ่งทอร่วมสมัย
U Thong: Identity to Cultural Patterns for
Contemporary Textiles

สูวดี ปรัดบ¹ และมัลลิกา จงจิตต์^{1*}
Suwadee Pradab¹ and Manlika Jongchit^{1*}

¹ คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร กรุงเทพฯ 10300

¹ Faculty of Home Economics Technology, Rajamangala University of Technology PhraNakhon, Bangkok, 10300, Thailand

* Corresponding Author: E-mail: manlika.j@rmutp.ac.th

(Received: March 20, 2024; Revised: October 16, 2024; Accepted: November 25, 2024)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ออกแบบ และสร้างสรรค์ลวดลายด้วยกระบวนการทางนวัตกรรม ศิลปะร่วมสมัย และศึกษาความพึงพอใจของบุคคลทั่วไป ที่มีต่อลวดลายจากอัตลักษณ์วัฒนธรรมอุ้งทอง มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้ ศึกษาข้อมูล ออกแบบลวดลายจากอัตลักษณ์อุ้งทอง จำนวน 3 กลุ่ม คือ กลุ่มศิลปะ วัฒนธรรม และภูมิปัญญา จำนวน 45 ลวดลาย ใช้ในนวัตกรรม การวาด ระบาย การหยด และการแต้ม ด้วยสี โปสเตอร์ นำภาพไปตกแต่งด้วยโปรแกรมสเก็ตบุคส์ (Autodesk Sketch Book) คัดเลือก 15 ลวดลาย เพื่อเป็นลวดลายต้นแบบอัตลักษณ์อุ้งทอง นำไปพิมพ์บนผืนผ้าด้วยเทคนิคดิจิทัลปริ้น 3 ลวดลาย คือ ลวดลาย จากเจดีย์อุ้งทอง ลวดลายจากสร้อยลูกปัดอุ้งทอง และลวดลายจากพวงมโหตร สอบถามความพึงพอใจ จากบุคคลทั่วไป จำนวน 100 คน นำมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติ ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็น เพศหญิง มีอายุ 31- 40 ปี อาชีพพนักงานรัฐวิสาหกิจ รายได้ต่อเดือน 30,001 บาทขึ้นไป มีความพึงพอใจต่อลวดลายต้นแบบ ดังนี้ ความพึงพอใจต่อลวดลายจาก สร้อยลูกปัดอุ้งทอง อยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ ค่าเฉลี่ย 4.67 ความพึงพอใจต่อ ลวดลายจากธรรมจักรอุ้งทอง อยู่ในระดับมากที่สุด ทุกข้อ ค่าเฉลี่ย 4.68 ความพึงพอใจต่อลวดลายจากพวงมโหตร อยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ ค่าเฉลี่ย 4.76 ลวดลาย สื่อถึง อัตลักษณ์อุ้งทอง ใช้เป็นต้นแบบให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภออุ้งทอง จังหวัดสุพรรณบุรีได้ตี มีรูปแบบร่วมสมัย

คำสำคัญ: อุ้งทอง อัตลักษณ์ ลวดลายวัฒนธรรม สิ่งทอร่วมสมัย

Abstract

The objectives of this research were to design and create textile patterns using innovative contemporary art processes and to investigate the satisfaction of the general public with contemporary textile patterns from the U Thong cultural identity. The research methodology was to study the data and design textile patterns based on three sets of U Thong identities: art, culture, and wisdom, totaling 45 patterns. Textile patterns were created using innovative drawing, watercolor painting, and dripping and dabbing with poster paint, then embellished with the Sketch Book application (Autodesk Sketch Book). 15 patterns were chosen to be prototypes of the U Thong identity, and 3 prototype patterns, namely the U-Thong Chedi identity, the U Thong bead necklace identity and the Phuang Mahot identity, were printed on fabric by using digital printing techniques. A satisfaction questionnaire was distributed to 100 respondents of the general public to assess their level of satisfaction with the prototype pattern. Averages, percentages, and statistics were used to analyze the data. The data analysis found that the majority of respondents were female, aged 31-40, employed by state enterprises, and had a monthly income of 30,001 baht or higher. The respondents were most satisfied with the U Thong bead necklace pattern, giving it an average rating of 4.67. They were most satisfied with the Dhamma Chakra U Thong pattern, giving it an average rating of 4.68. Moreover, they were most satisfied with the Phuang Mahot pattern, giving it an average rating of 4.76. These patterns, with their contemporary designs, can represent U Thong's identity.

Keywords: U Thong, Identity, Cultural Patterns, Contemporary Textiles

บทนำ

สังคมไทยเป็นสังคมที่อยู่ในช่วงของการพัฒนาเพื่อนำไปสู่ความเท่าเทียมกับนานาชาติประเทศ เมื่อประเทศมีความมั่นคงทุกภาคส่วนก็สามารถนำพาประเทศไปสู่ความเท่าเทียมกับนานาชาติประเทศได้ แต่ในปัจจุบันสังคมไทยยังไม่สามารถที่จะสร้างความเข้มแข็งได้ สืบเนื่องจากสภาพเศรษฐกิจ การเมือง และผลกระทบจากการแพร่หลายของโรคระบาดโควิดที่ส่งผลต่อชีวิตมนุษย์ทุกคน ประชาชนส่วนใหญ่ต่างพากันดิ้นรนเพื่อความอยู่รอด ดังนั้นการพัฒนาชุมชนจึงเป็นการพัฒนาพื้นฐานเพื่อให้ชุมชนได้มีอาชีพที่มั่นคงนำไปสู่ความเข้มแข็งในระดับประเทศต่อไป นอกจากนี้สังคมไทยยังมีทุนทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย ยากที่จะประเมินค่าได้จึงเป็นโอกาสดีที่จะหยิบเอาทุนทางวัฒนธรรมมาประยุกต์ใช้เพื่อก่อให้เกิดรายได้โดยไม่ต้องลงทุนมหาศาล เกิดการสร้างสรรค์ผลงานแนวร่วมสมัย ที่มีคุณค่า มีมูลค่า มีประวัติยาวนาน และต่อยอดให้เป็นผลิตภัณฑ์สิ่งทอแนวร่วมสมัยสามารถจำหน่ายได้ทั้งในและต่างประเทศ

อุทงเป็นอาณาจักรที่เก่าแก่ก่อนสมัยอยุธยา เป็นเมืองเก่ามีโบราณวัตถุต่าง ๆ มากมาย มีวัฒนธรรมและเป็นศูนย์กลางทางศาสนาพุทธและศาสนาพราหมณ์ เป็นยุคสมัยของศิลปะที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ ส่งอิทธิพลไปยังเมืองต่าง ๆ ศิลปะอุทงที่สำคัญได้แก่ งานประติมากรรมทางศาสนา ภาพลวดลายปูนปั้นประดับ ผลงานวรรณกรรมยอดเยี่ยมเรื่องขุนช้างขุนแผน เป็นต้น สิ่งเหล่านี้จัดเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่สำคัญของอุทง ปัจจุบันอุทงเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดสุพรรณบุรีที่มีประวัติศาสตร์มาอย่างยาวนาน มีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ผลิตผลงานทางด้านผ้าและสิ่งทอ แต่ยังคงขาดการนำเอาทุนทางวัฒนธรรมและศิลปะร่วมสมัยมาประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดความหลากหลายและร่วมสมัยเป็นที่สนใจของผู้บริโภค จากเหตุผลดังกล่าวนักวิจัยจึงเห็นความสำคัญที่จะนำทุนทางวัฒนธรรมและศิลปะร่วมสมัยมาสร้างสรรค์ลวดลายทางวัฒนธรรม โดยใช้นวัตกรรมศิลปะร่วมสมัยให้มีความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะ เป็นสินค้าของวิสาหกิจชุมชนในอำเภออุทง ชุมชนสามารถนำไปสร้างเป็นอาชีพเพื่อสร้างรายได้ให้กับครอบครัวและชุมชน เมื่อชุมชนมีความเข้มแข็งก็จะนำไปสู่การพัฒนาให้เท่าเทียมกับนานาชาติประเทศได้

วัตถุประสงค์ของการผลิตผลงานสร้างสรรค์

1. ออกแบบและสร้างสรรค์ลวดลายสิ่งทอด้วยกระบวนการทางนวัตกรรมศิลปะร่วมสมัย
2. ศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อลวดลายสิ่งทอจากอัตลักษณ์วัฒนธรรมอุทง

การทบทวนวรรณกรรม

อัตลักษณ์อุทง อัตลักษณ์ (Identity) หมายถึง ลักษณะพิเศษเฉพาะตัว ที่บ่งบอกหรือชี้ชัดของบุคคล ชุมชน สังคมหรือประเทศ เช่น เชื้อชาติ ภาษา ศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ที่ไม่มีทั่วไปและเป็นสากลกับสังคมอื่น ๆ หรือความเป็นหนึ่งเดียว ที่ไม่มีผู้ใดเหมือน อัตลักษณ์ของอุทง จึงหมายถึง สิ่งที่บ่งบอกถึงความเป็นอุทง เช่น ภาษา ศิลปะ วัฒนธรรม อาหาร เป็นต้น แหล่งศูนย์รวมอัตลักษณ์ของอุทง ส่วนใหญ่จะถูกรวบรวมอยู่ในแหล่งชุมชนเมืองโบราณทวารวดีอุทง เป็นแหล่งโบราณคดีที่สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศไทย ตั้งอยู่ทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำจรเข้สามพัน ตำบลอุทง อำเภออุทง จังหวัดสุพรรณบุรี ภายในตัวเมืองและบริเวณปริมณฑลพบโบราณสถานและโบราณวัตถุในวัฒนธรรมแบบทวารวดีเป็นจำนวนมาก เมืองอุทงเป็นเมืองท่าโบราณมาตั้งแต่ก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย เป็นรัฐโบราณรุ่นแรกในดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมอินเดีย [5] ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ, มปป)

โดยใช้นวัตกรรม คือการนำแนวความคิด การปฏิบัติหรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ ที่ยังไม่เคยมีใช้มาก่อน หรือเป็นการพัฒนาตัดแปลงจากของเดิมที่มีอยู่แล้วให้ทันสมัย [4] กิดานันท์ มลิทอง เป็นการพัฒนาตัดแปลงจากของเดิมที่มีอยู่แล้วให้มีความทันสมัย

ศิลปะร่วมสมัย [9] กำจร สุนพงษ์ศรี ได้กล่าวว่า ศิลปะร่วมสมัยเกิดจากการผสมผสานระหว่างศิลปะนามธรรมและศิลปะแนว expressionist มีการแสดงออกอย่างอิสระเสรีและใช้สีที่ค่อนข้างสดใสแสดงภาวะทางอารมณ์ของศิลปินที่เกิดขึ้นโดยฉับพลัน เป็นการนำ แนวสี และรูปทรงมาใช้ในการแสดงความรู้สึกในการสร้างสรรค์งานศิลปะออกมา โดยจัดไว้สำนึกซึ่งองค์ประกอบแนวนี้ใช้รูปทรงแบบเรขาคณิตไม่ใช้ความคิดสมัยใหม่ การสร้างงานศิลปะจะอยู่บนพื้นฐานเพียงจิตบริสุทธิ์อย่างเดียวย่อมไม่มีความเจริญงอกงาม ศิลปะร่วมสมัยเกิดขึ้นในช่วงชีวิตของเรา เริ่มต้นขึ้นในช่วงปลายศตวรรษที่ 20 หรือช่วงต้นศตวรรษที่ 21 รูปแบบศิลปะแบบดั้งเดิมที่ได้รับความนิยมในศตวรรษที่ 20 มีการพัฒนาเป็นศิลปะร่วมสมัย ได้รับอิทธิพลอย่างกว้างขวางจากยุคโลกาภิวัตน์ ความก้าวหน้าทางวัฒนธรรมและเทคโนโลยีที่หลากหลาย มีการสร้างสรรค์โดยการผสมผสานของวัสดุ วิธีการ แนวคิด รูปแบบ โครงสร้าง และหลักการ ในบริบทที่กว้างขึ้น ทั้งในแง่ของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมทำให้เกิดงานศิลปะที่สร้างขึ้นในยุคปัจจุบัน

นวัตกรรมศิลปะร่วมสมัย หมายถึง รูปแบบที่ใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะร่วมสมัย เช่น แนวคิด โครงสร้าง วัสดุ เทคนิค วิธีการ สี ลวดลาย เป็นต้น ซึ่งศิลปะร่วมสมัยประเภทต่างๆ ก็จะมีกระบวนการสร้างงานที่แตกต่างกันออกไป เช่น ด้านทัศนศิลป์ (Visual Arts) เป็นงานศิลปะที่ใช้ตาในการรับรู้ ได้แก่ งานจิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม วรรณกรรม นาฏกรรม เป็นต้น การสร้างสรรค์ผลงานที่ใช้กระดาษ สี ดินสอ ปากกา พู่กัน โดยวิธีการขีด เขียน วาด ระบาย ฯลฯ ปัจจุบันมีการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในสร้างสรรค์ผลงานส่งเสริมให้วงการศิลปะมีเทคนิคในการสร้างงานศิลปะเพิ่มมากขึ้น ทำให้ผู้สร้างสรรค์มีประสบการณ์ใหม่ ๆ ในการผลิตผลงานในรูปแบบสื่อที่แตกต่างจากเดิม เช่น การใช้เทคโนโลยี AR และ VR ในการจัดแสดงผลงาน นิทรรศการและพรีเซนชัน Re-Imagine Performing Arts เริ่มพัฒนาการนำเสนอ ที่ผสมผสานศิลปะ ดนตรี การแสดง และเทคโนโลยีใหม่ๆ เช่น โครงการโรงละครโพธิ์ (Bodhi Theatre) ซึ่งใช้การฉายภาพ 3 มิติ หรือเทคโนโลยีในการจัดนิทรรศการศิลปะสามมิติ การใช้โปรเจกเตอร์เพื่อแสดงภาพเคลื่อนไหว และกราฟิกทุกชนิด จนกระทั่งแสง สี เสียง บนพื้นผิวทำให้วัตถุหรือสถานที่ที่เคลื่อนไหวดูมีชีวิตขึ้นมา [1] อธิชา ชูสุทธิ์

ระเบียบวิธีวิจัย

วิธีดำเนินการศึกษาใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) ศึกษาและรวบรวมข้อมูลอยู่ทองจากเอกสาร หนังสือ ตำรา และการลงพื้นที่ อ.อุ๋ทอง จ.สุพรรณบุรี นำมาศึกษาแนวคิด ทฤษฎีในการออกแบบ ลวดลายวัฒนธรรม ด้วยนวัตกรรมทางศิลปะร่วมสมัย จำนวน 45 ลวดลาย นำมาคัดเลือกจำนวน 15 ลวดลาย โดยศึกษาความพึงพอใจของบุคคลทั่วไป จำนวน 100 คน สำหรับเป็นลวดลายต้นแบบ และคัดเลือก จำนวน 3 ลวดลาย เพื่อนำไปพิมพ์ลงบนผืนผ้า ด้วยเทคนิคดิจิทัลปริ้น โดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นของบุคคลทั่วไป ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เป็นบุคคลทั่วไป ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling)

จากผู้ที่ยินดีตอบแบบสอบถาม จำนวน 100 คน โดยใช้สูตรการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

มีวิธีการในการคำนวณเพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่าง จากประชากรด้วยวิธีการ ดังนี้
การใช้สูตรคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่าง เมื่อทราบจำนวนของประชากร [2] Cochran ใช้สูตร

$$n = \frac{NZ^2 \sigma^2}{NE^2 + z^2 \sigma_x^2}$$

โดยที่ n เป็นขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N เป็นขนาดของประชากร

E เป็นความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้

σ^2 เป็นความแปรปรวนของประชากร

z เป็นค่า z จากตาราง ที่ระดับความเชื่อมั่นที่กำหนด

เมื่อ $\alpha = .05$ หรือมีระดับความเชื่อมั่น 95 % มีค่า $z = 1.96$

เมื่อ $\alpha = .01$ หรือมีระดับความเชื่อมั่น 99 % มีค่า $z = 2.58$

2. แบบสอบถามความคิดเห็นในการคัดเลือกลดตาย

3. เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่แบบประเมินความพึงพอใจของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อลดตายอัตลักษณ์

วัฒนธรรม อุ้มทอง แบ่งข้อคำถามออกเป็น 3 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจที่มีต่อลดตายจากอัตลักษณ์อุ้มทอง ในรายด้านประกอบด้วย

1. ลดตายสื่อถึงอัตลักษณ์อุ้มทอง

2. ลดตายร่วมสมัย

3. ลดตายมีความเหมาะสม

4. ลดตายมีความสวยงามเหมาะสมสำหรับผลิตภัณฑ์สิ่งทอ

5. ความเหมาะสมของสีและลดตาย

6. ความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบลดตาย

7. ความแปลกใหม่ของลดตาย

8. ด้านความเหมาะสมของลดตายสำหรับกลุ่มอาชีพวิสาหกิจชุมชน อำเภออุ้มทอง

จังหวัดสุพรรณบุรี

แบบสอบถามวัดระดับความพึงพอใจ 5 ระดับ (Rating Scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ ตามทฤษฎีของ Likert ดังนี้

5 หมายถึง ระดับความพึงพอใจมากที่สุด

4 หมายถึง ระดับความพึงพอใจมาก

3 หมายถึง ระดับความพึงพอใจปานกลาง

2 หมายถึง ระดับความพึงพอใจน้อย

1 หมายถึง ระดับความพึงพอใจน้อยที่สุด

ตรวจสอบความถูกต้องของแบบสอบถามโดยนำไปทดลองใช้กับบุคคลทั่วไปที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน คำนวณความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ได้เท่ากับ 0.98

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

3. การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) แทนค่าความพึงพอใจในแต่ละระดับ กำหนดความหมายในแต่ละระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยกำหนดเกณฑ์ที่ใช้ในการแปลระดับค่าเฉลี่ยความพึงพอใจ ดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.51 - 5.00 แปลความหมาย ระดับพึงพอใจมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.51 - 4.50 แปลความหมาย ระดับพึงพอใจมาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.51 - 3.50 แปลความหมาย ระดับพึงพอใจปานกลาง

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.51 - 2.50 แปลความหมาย ระดับพึงพอใจน้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 - 1.50 แปลความหมาย ระดับพึงพอใจน้อยที่สุด [10]

ศึกษาและรวบรวมข้อมูลอัตลักษณ์อยู่ทองจากเอกสาร หนังสือ ตำรา และการลงพื้นที่ อ.อยู่ทอง จ.สุพรรณบุรี นำมาศึกษาแนวคิด ทฤษฎีในการออกแบบ ออกแบบลวดลายวัฒนธรรม ด้วยนวัตกรรมทางศิลปะร่วมสมัย จำนวน 45 ลวดลาย นำมาคัดเลือก จำนวน 15 ลวดลาย โดยศึกษาความพึงพอใจของบุคคลทั่วไป จำนวน 100 คน สำหรับเป็นลวดลายต้นแบบ และนำไปพิมพ์ลงบนผืนผ้า จำนวน 3 ลวดลาย

ขั้นตอนการออกแบบลวดลาย ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับอัตลักษณ์อยู่ทอง นวัตกรรมศิลปะร่วมสมัยการออกแบบลวดลายสิ่งทอ โดยการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและการลงพื้นที่สำรวจข้อมูล โดยเก็บข้อมูลจากพิพิธภัณฑ์แห่งชาติอยู่ทอง)

2. ศึกษาอัตลักษณ์ของอำเภออยู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี นำมาใช้ในการออกแบบลวดลาย อัตลักษณ์ของอำเภอ อยู่ทองประกอบไปด้วยคำขวัญ ได้แก่ แหล่งรอยพระพุทธรูป เกียรติประกาศเรื่องทอผ้า เจ้าพ่อพระยาจักร ถิ่นรักไทยทรงดำ ถ้ำเสือพระดี มีคอกช้างดิน ถิ่นแก่น้ำตกร มรดกเมืองอยู่ทอง ซึ่งมีอัตลักษณ์ที่สำคัญ ๆ ได้แก่ วัดเขาดีสลัก ธรรมจักรศิลาทวารวดี ลอยกระทงสวรรค์ โครงการสร้างสรรค์ศิลปะร่วมสมัย เพื่อต่อยอดทุนทางวัฒนธรรม [6] นอกจากนี้ยังมีแหล่งโบราณคดีที่สำคัญ คือ แหล่งโบราณคดีอยู่ทอง มีโบราณวัตถุ และโบราณสถานจำนวนมากที่เป็นศิลปะในแบบทวารวดี เช่น เจดีย์อยู่ทอง ธรรมจักร พระพุทธรูป สร้อยลูกปัด เป็นต้น จากการศึกษาอัตลักษณ์ของอยู่ทอง พบว่ามีงานจิตรกรรม ประติมากรรม (ธรรมจักร) สถาปัตยกรรม (เจดีย์อยู่ทอง) ดนตรีพื้นบ้าน ศิลปะหัตถกรรม ภาษา เครื่องประกอบการแต่งกาย อาหารและสมุนไพรพื้นบ้าน เทศกาลหัวโตอยู่ทอง นิทานพื้นบ้าน (จระเข้สามพัน) พวงมโหตร จักสาน ตะกร้าบุญ จักสาน พัดโบก ก่องข้าว หรือแบริ้วข้าว ขมุก กะเหล็บ จากอัตลักษณ์ทั้งหมด นำมาจัดกลุ่ม 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มศิลปะ กลุ่มวัฒนธรรม และกลุ่มภูมิปัญญา

3. ออกแบบลวดลาย จากอัตลักษณ์อยู่ทอง 3 กลุ่ม นำมาคัดเลือกอัตลักษณ์ 9 อัตลักษณ์ เพื่อออกแบบลวดลาย โดยใช้หลักทฤษฎี 3R ประกอบด้วย Reduce (การปรับลดทอนรายละเอียดของลวดลาย) Reuse (การนำลวดลายแบบเดิมกลับมาใช้ซ้ำ) Reconstruction (การออกแบบลวดลายขึ้นมาใหม่) โดยการนำ R ทั้ง 3 มาผสมผสานในการออกแบบ ดังนี้

1. การวาดลวดลายโดยใช้ดินสอ ปากกา ร่างภาพลงบนกระดาษร้อยปอนด์ ใช้ฟู่กัน การระบาย โปสเตอร์ สีไม้ ทั้งแบบเรียบ ระบายสีเดียว ระบายหลายสีเพื่อให้เห็นความแตกต่างของสีในลวดลาย

2. นำแบบร่างไปปรับตกแต่งด้วยโปรแกรมสเก็ทบุคส์ (Autodesk Sketch Book)

3. การพิมพ์ นำลวดลายมาพิมพ์ลงบนผืนผ้า โดยใช้เทคนิคการพิมพ์แบบแบบดิจิทัล

การออกแบบลวดลาย

1. กลุ่มศิลปะ ประกอบด้วย ประติมากรรม ได้แก่ธรรมจักร สถาปัตยกรรม ได้แก่ เจดีย์อุทุมพร และเรือนไททรงดำ (ยอดจั่วประดับชอกูด)
  2. กลุ่มวัฒนธรรม ประกอบด้วย เครื่องประกอบการแต่งกาย (สร้อยลูกปัด) เทศกาลหัวโตอุทุมพร นิทานพื้นบ้าน (จรเข้สามพัน)
  3. กลุ่มภูมิปัญญา ประกอบด้วย พวงมโหตร จักสาน (ตะกร้าบุญ) ก่องข้าวหรือแอ็บข้าว
- ดั่งภาพที่ 1

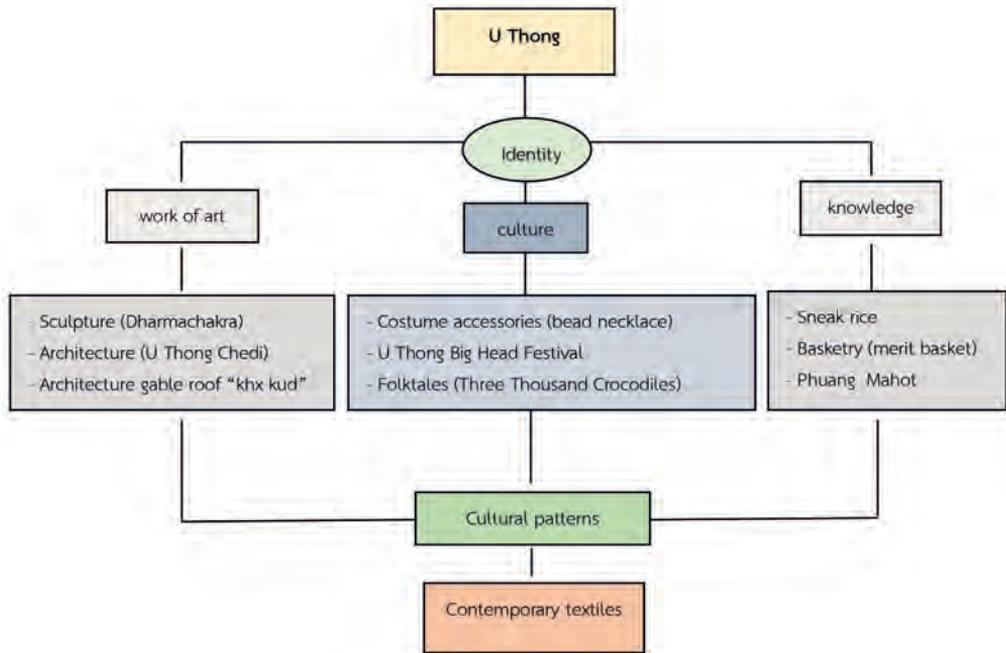

Figure 1 Shows the origin of cultural patterns from the U Thong identity

กลุ่มสีที่ใช้กำหนดในการออกแบบลวดลาย โดยใช้กลุ่มสีจากสีไทยโทน ซึ่งเป็นสีที่อ่อนหวาน สีไม่สด เป็นสีที่เหมาะสมกับการออกแบบในด้านสิ่งทอ ดั่งภาพที่ 2

Figure 2 The color groups used in the design

ลวดลายจากอัตลักษณ์อุทุมพร จากอัตลักษณ์อุทุมพรทั้ง 3 กลุ่ม ๆ ละ 3 อัตลักษณ์ รวม 9 อัตลักษณ์ ๆ ละ 5 ลวดลาย นำมาออกแบบภาพร่าง และกำหนดสี รวมทั้งสิ้น 45 ลวดลาย ดังนี้

กลุ่มศิลปะ

การออกแบบลวดลายจากธรรมจักร ดึงเอกลักษณ์ของธรรมจักรมาออกแบบ โดยใช้ เส้นโค้ง เส้นตรง มาจัดวางในรูปวงกลม แบ่งช่องลายออกเป็น 12 ช่องตามลักษณะของธรรมจักร โดยตัดแปลง เพิ่มลด และตัดทอน ลายเส้น ให้มีความแตกต่างกันในแต่ละภาพ

การออกแบบลวดลายจากเจดีย์อุ່ทอง ใช้เส้นโค้งมาจัดวางในลักษณะของรูปทรงเจดีย์ และฐานเจดีย์

การออกแบบลวดลายจากสัญลักษณ์ของเรือนไททรงดำ (ยอดจั่วประดับชอกุก) นำสัญลักษณ์ของชอกุก มาออกแบบโดยการตัดทอน เพิ่มลด ผสมผสาน และจัดวางในรูปแบบต่างๆ

กลุ่มวัฒนธรรม

การออกแบบลวดลายจากสร้อยลูกปัดอุ່ทอง นำลักษณะของลูกปัดและสายสร้อยมาตัดแปลง เพิ่มลด ตัดทอน จัดวางในลักษณะของเส้นตรง และรูปร่างเรขาคณิต ให้มีจังหวะในลักษณะของสายสร้อย

การออกแบบลวดลายจากเทศกาลหัวโตอุ່ทอง ใช้สัญลักษณ์ของเทศกาลหัวโตอุ່ทอง คือหน้ากากที่ใช้สวมใส่สำหรับเฉลิมฉลองเทศกาลมาออกแบบและจัดวางในรูปแบบต่าง ๆ

การออกแบบลวดลายจากนิทานพื้นบ้าน (จรเข้สามพัน) จรเข้สามพัน คือ ตำนานของอุ່ทอง ซึ่งสัญลักษณ์คือจรเข้ นำรูปจรเข้มาออกแบบลวดลายโดยการประยุกต์ ตัดทอน รายละเอียดและจัดวางในลักษณะต่างๆ

กลุ่มภูมิปัญญา

การออกแบบลวดลายจากพวงมโหตร ดึงเอกลักษณ์ของพวงมโหตร มาออกแบบโดยตัดแปลง ตัดทอนลวดลายแต่ให้คงรูปแบบของพวงมโหตรไว้

การออกแบบลวดลายจากจักสาน (ตะกร้าบุญ) ดึงลวดลายของเครื่องจักรสานมาออกแบบ จัดวางโดยใช้ลายเส้น จัดวางในท่วงท่าต่างๆ โดยการขัดกัน การซ้อนทับ การไขว้กัน

การออกแบบลวดลายจากก่องข้าวหรือแอ็บข้าว ใช้เส้นรอบนอกของรูปทรงก่องข้าว มาออกแบบ ลด ตัดทอนรายละเอียดของก่องข้าว ด้านหน้าและด้านบน และจัดวางในรูปแบบต่าง ๆ ดังภาพที่ 3 - 5

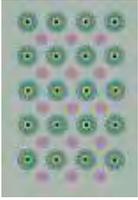
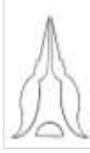
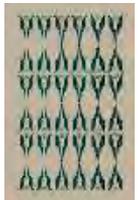
Art Group	Pattern				
<p data-bbox="185 230 315 293">Sculpture (Dharmachakra)</p> 	<p data-bbox="344 196 357 215">1</p> 	<p data-bbox="514 196 528 215">2</p> 	<p data-bbox="685 196 698 215">3</p> 	<p data-bbox="856 196 869 215">4</p> 	<p data-bbox="1026 196 1040 215">5</p>
<p data-bbox="185 654 292 757">Architecture (U Thong Chedi)</p> 	<p data-bbox="344 620 357 639">6</p> 	<p data-bbox="514 620 528 639">7</p> 	<p data-bbox="685 620 698 639">8</p> 	<p data-bbox="856 620 869 639">9</p> 	<p data-bbox="1026 620 1040 639">10</p>
<p data-bbox="185 1079 297 1169">Architecture gable roof "Kho Kud"</p> 	<p data-bbox="344 1045 357 1064">11</p> 	<p data-bbox="514 1045 528 1064">12</p> 	<p data-bbox="685 1045 698 1064">13</p> 	<p data-bbox="856 1045 869 1064">14</p> 	<p data-bbox="1026 1045 1040 1064">15</p>

Figure 3 The cultural patterns of art group

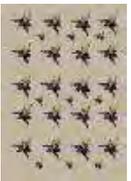
culture Group	Pattern				
Costume accessories (bead necklace) 	1 	2 	3 	4 	5
U Thong Big Head Festival 	6 	7 	8 	9 	10
Folktales Three Thousand Crocodiles 	11 	12 	13 	14 	15

Figure 4. The culture patterns of cultural group

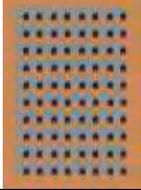
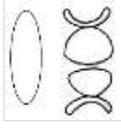
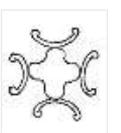
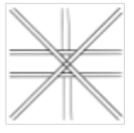
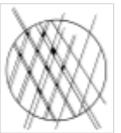
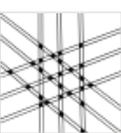
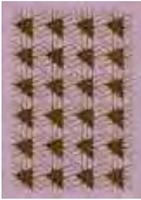
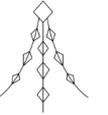
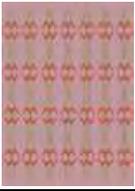
Wisdom Group	Pattern				
Sneak rice 	1 	2 	3 	4 	5
Basketry (merit basket) 	6 	7 	8 	9 	10
Phuang Mahot 	11 	12 	13 	14 	15

Figure 5 The cultural patterns of wisdom group

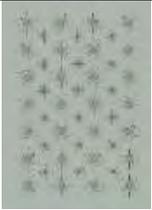
ผลการออกแบบลวดลาย จำนวน 45 ลวดลาย นำมาคัดเลือกเพียงกลุ่มละ 5 ลวดลาย โดยสมาชิกกลุ่มอาชีพ อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี สำหรับเป็นลวดลายต้นแบบ รวมจำนวน 15 ลวดลาย ผลการคัดเลือก ลวดลาย สรุปได้ ดังนี้

1. กลุ่มงานศิลปะ ได้แก่ ลวดลายที่ 2 4 6 14 และ 15
2. กลุ่มวัฒนธรรม ได้แก่ ลวดลายที่ 1 2 4 5 และ 10
3. กลุ่มภูมิปัญญา ได้แก่ ลวดลายที่ 2 4 5 11 และ 15 รวมทั้งสิ้น จำนวน 15 ลวดลาย ดังตารางที่ 1

Table 1. Showing the results of selecting the U Thong identity cultural patterns

Group	Pattern														
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Art		✓		✓		✓								✓	✓
Culture	✓	✓		✓	✓					✓					
Wisdom		✓		✓	✓						✓				✓

สรุปผลการออกแบบลวดลายวัฒนธรรม

Group	Selected pattern (prototype)				
Art	 Pattern 2	 Pattern 4	 Pattern 6	 Pattern 14	 Pattern 15
Culture	 Pattern 1	 Pattern 2	 Pattern 4	 Pattern 5	 Pattern 10
Wisdom	 Pattern 2	 Pattern 4	 Pattern 5	 Pattern 11	 Pattern 15

Figure 6 Selected patterns for use as a prototype patterns amount 15 patterns

คัดเลือกลวดลายจาก 15 ลวดลายเพียง 3 ลวดลาย โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน คัดเลือกเพียงกลุ่มละ 1 ลวดลาย นำมาพิมพ์ลงบนผืนผ้า ผลการคัดเลือกลวดลาย กลุ่มงานศิลปะได้แก่ลวดลายที่ 1 (อัตลักษณ์จากเจดีย์อุทุมทอง) กลุ่มวัฒนธรรม ได้แก่ลวดลายที่ 2 (อัตลักษณ์จากสร้อยลูกปัดอุทุมทอง) และกลุ่มภูมิปัญญา ได้แก่ลวดลายที่ 4 (อัตลักษณ์ จากพวงมโหตร)

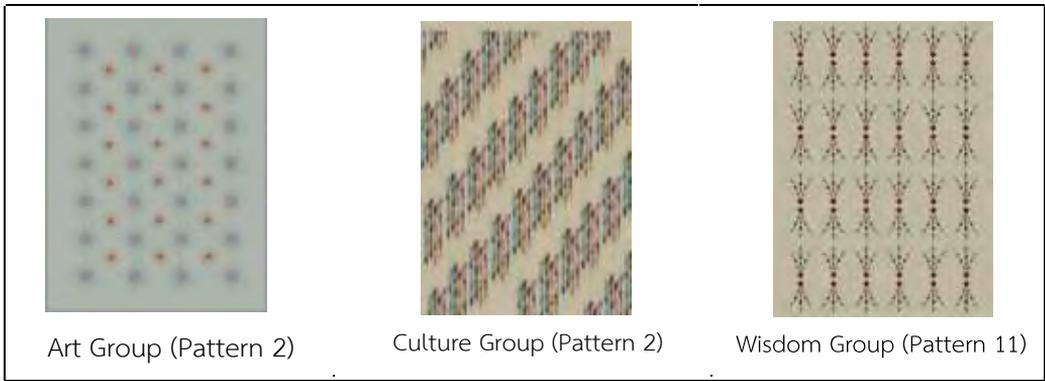

Figure 7 3 Patterns for printing on fabric

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาอัตลักษณ์ของอุ้มทองนำมาออกแบบลวดลายสิ่งทอโดยใช้แนวคิดกรมศิลปากรร่วมสมัย โดยศึกษาเอกสาร หนังสือ ตำรา และการลงพื้นที่ อ.อุ้มทอง จ.สุพรรณบุรี นำมาศึกษาแนวคิด ทฤษฎีในการออกแบบลวดลายวัฒนธรรม ด้วยแนวคิดกรมศิลปากรร่วมสมัย นำมาวิเคราะห์ และสังเคราะห์เพื่อให้เข้าใจถึงอัตลักษณ์สำหรับการออกแบบลวดลาย สิ่งทอสำหรับกลุ่มอาชีพวิสาหกิจชุมชน อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการศึกษา ดังนี้

1. การออกแบบและสร้างสรรค์ลวดลายสิ่งทอด้วยกระบวนการทางแนวคิดกรมศิลปากรร่วมสมัย อัตลักษณ์ของอุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี อำเภออุ้มทอง เป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดสุพรรณบุรี ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของจังหวัด แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 13 ตำบล ประกอบด้วย ตำบลกระเจัน ตำบลจรเข้สามพัน ตำบลเจดีย์ ตำบลดอนคา ตำบลดอนมะเกลือ ตำบลบ้านช้าง ตำบลบ้านดอน ตำบลพลับพลาไชย ตำบลยั้งทะเลย ตำบลสระพังลาน ตำบลสระยายโสม ตำบลหนองไฉ่ และตำบลอุ้มทอง พบร่องรอยการอยู่อาศัยของชุมชนตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์-ทวารวดี อายุประมาณ 1,500-2,500 ปี ภายในเมืองโบราณอุ้มทอง อีกทั้งในพื้นที่อำเภออุ้มทอง มีชาวไทยเชื้อสายลาวอยู่หลายกลุ่ม ได้แก่ ลาวเวียง ลาวโซ่ง (ไทยทรงดำ) และลาวครั่งซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ดังนั้นในปัจจุบันอำเภออุ้มทองส่วนหนึ่งถูกยกให้เป็นพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเมืองโบราณอุ้มทอง เพื่อพัฒนาฟื้นฟูเมืองโบราณให้กลับมาสู่ความรุ่งเรือง สมบูรณ์ ไปด้วยทรัพยากร และเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่สำคัญของจังหวัดสุพรรณบุรี [6] มีคำขวัญ ได้แก่ แหล่งรอย พระพุทธบาท เกียรติประกาศเรื่องทอผ้า เจ้าพ่อพระยาจักร ถิ่นรักไทยทรงดำ ถ้ำเสือพระดี มีคอกช้างดิน ถิ่นแก่น้ำตกมรดกเมืองอุ้มทอง ซึ่งมีอัตลักษณ์ที่สำคัญ ๆ ได้แก่ วัดเขาตีสลัก ธรรมจักรศิลาทวารวดี ลอยกระทงสวรรค์ โครงการสร้างสรรค์ศิลปกรรมร่วมสมัยเพื่อต่อยอดทุนทางวัฒนธรรม [3] นอกจากนี้ยังมีแหล่งโบราณคดีที่สำคัญคือแหล่งโบราณคดี อุ้มทอง มีโบราณวัตถุ และโบราณสถานจำนวนมากที่เป็นศิลปะในแบบทวารวดี เช่น เจดีย์อุ้มทอง ธรรมจักร พระพุทธรูป สร้อยลูกปัด เป็นต้น จากการศึกษา อัตลักษณ์ของอุ้มทอง พบว่ามีงานจิตรกรรม ประติมากรรม (ธรรมจักร) สถาปัตยกรรม (เจดีย์อุ้มทอง) ดนตรีพื้นบ้าน ศิลปหัตถกรรม ภาษา เครื่องประกอบ การแต่งกาย อาหารและสมุนไพรพื้นบ้าน เทศกาลหัตถ์ อุ้มทอง นิทานพื้นบ้าน (จรเข้สามพัน) งานจักสานได้แก่ พวงมโหตร ตะกร้าบุญ พัดโบก ก่องข้าว แอ็บข้าว ขมุก หรือกะเหล็บ จึงนำอัตลักษณ์ทั้งหมด 15 อัตลักษณ์

มาจัดกลุ่มเป็น 3 กลุ่ม คัดเลือกเพียงกลุ่มละ 3 อัตลักษณ์ รวม 9 อัตลักษณ์ ๆ นำมาออกแบบอัตลักษณ์ ละ 5 ลวดลาย รวมทั้งสิ้น 45 ลวดลาย ดังนี้

1. กลุ่มศิลปะ ประกอบด้วย ประติมากรรม ได้แก่ธรรมจักร สถาปัตยกรรม ได้แก่เจดีย์อุทุมพร และ เรือนชาติพันธุ์ ไททรงดำ (ชอกูด)

2. กลุ่มวัฒนธรรม ประกอบด้วย สร้อยลูกปัดโบราณ เทศกาลหัวโตอุทุมพร จรเข้สามพัน

3. กลุ่มภูมิปัญญา ประกอบด้วย ก่องข้าว หรือแอ็บข้าว จักสาน พวงมโหตร นำมาออกแบบลวดลาย โดยใช้หลักทฤษฎี 3R ประกอบด้วย Reduce (การลดทอนรายละเอียด) Reuse (การนำแบบเดิมกลับมาใช้ซ้ำ) Reconstruction (การออกแบบขึ้นมาใหม่) โดยการนำ R ทั้ง 3 มาผสมผสานในการออกแบบ รูปแบบที่ใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะร่วมสมัย เช่น แนวคิด โครงสร้าง วัสดุ เทคนิค วิธีการ สี ลวดลาย เป็นต้น เลื่อนนวัตกรรมศิลปะร่วมสมัย ด้านจิตรกรรม ได้แก่ วิธีการวาด การระบายในต้นแบบ และใช้โปรแกรมสเก็ตบุคส์ (Autodesk Sketch Book) สำหรับ การตกแต่งลวดลาย นำมาคัดเลือกลวดลาย กลุ่มละ 5 ลวดลาย สำหรับเป็นลวดลาย ต้นแบบ จำนวน 15 ลวดลาย และนำมากำหนดลวดลายใหม่เป็นลวดลายที่ 1-15 ลวดลาย ผลสรุป ดังนี้ ลวดลายกลุ่มงานศิลปะ ได้แก่ ลวดลายที่ 2, 4, 6,14 และลวดลายที่ 15 กลุ่มวัฒนธรรม ได้แก่ลวดลายที่ 1, 2, 4, 5, และลวดลายที่10 กลุ่มภูมิปัญญาได้แก่ลวดลายที่ 2, 4, 5, 11 และลวดลายที่ 15 นำมาคัดเลือกเพียง 3 ลวดลายสำหรับพิมพ์ลงบนผืนผ้าด้วยเทคนิคการพิมพ์แบบดิจิทัลปรินต์

2. ศึกษาผลความพึงพอใจของบุคคลทั่วไปที่มีต่อลวดลายสิ่งทอจากอัตลักษณ์อุทุมพร โดยใช้แบบสอบถามวัดระดับความพึงพอใจ โดยใช้ค่าเฉลี่ย ( ) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) จากบุคคลทั่วไปจำนวน 100 คน โดยวิธีสุ่มแบบบังเอิญ พบว่าลวดลายวัฒนธรรมจากอัตลักษณ์อุทุมพร ทั้ง 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มศิลปะ ประกอบด้วย ประติมากรรม ได้แก่ ธรรมจักร สถาปัตยกรรม ได้แก่ เจดีย์อุทุมพร และเรือนไททรงดำ (ยอดจั่วประดับชอกูด) กลุ่มวัฒนธรรม ประกอบด้วย สร้อยลูกปัดโบราณ เทศกาลหัวโตอุทุมพร จรเข้สามพัน และ กลุ่มภูมิปัญญา ประกอบด้วย ก่องข้าว หรือแอ็บข้าว จักสาน พวงมโหตร ผลความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ ดังตารางที่ 2 และ 3

Table 2. Summary of 3 pattern Analysis of satisfaction pattern from the General person

Factors of evaluate	Art Group (Pattern 2)		Culture Group (Pattern 2)		Wisdom Group (Pattern 11)	
	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D
1. The pattern can convey the identity of U Thong.	4.77	0.47	4.82	0.46	4.83	0.38
2. The designs are contemporary	4.64	0.59	4.59	0.74	4.80	0.42
3. The pattern design is appropriate	4.68	0.53	4.57	0.67	4.72	0.49
4. Suitability of colors and patterns	4.71	0.52	4.62	0.66	4.86	0.37
5. Creativity in pattern design	4.64	0.56	4.78	0.41	4.71	0.60
6. The novelty of creating patterns	4.71	0.59	4.54	0.77	4.73	0.55
7. Suitability of colors for textiles	4.77	0.51	4.64	0.64	4.79	0.41
8. The harmony of patterns with artistic innovation	4.59	0.71	4.79	0.41	4.65	0.54
9. The styles, patterns and textiles are contemporary	4.69	0.56	4.70	0.54	4.62	0.58
10. Overall aesthetics	4.54	0.68	4.67	0.57	4.80	0.47
11. Suitability of the prototype pattern for the community enterprise occupational group, U Thong District, Suphan Buri Province.	4.72	0.51	4.60	0.66	4.80	0.49
Mean summary	4.68	0.57	4.67	0.59	4.76	0.48

จากตารางที่ 2 พบว่า ลวดลายอัตลักษณ์จากกรรมจักรอุทอง อยู่ในระดับมากที่สุดในทุกข้อ มีค่าเฉลี่ย 4.68 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.57 ด้านลวดลายสามารถสื่อถึงอัตลักษณ์ของอุทอง มีค่าเฉลี่ย 4.77 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน อยู่ที่ 0.47 ด้านความเหมาะสมของสีกับสิ่งทอ มีค่าเฉลี่ย 4.77 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.51 ด้านความเหมาะสมของลวดลายต้นแบบสำหรับกลุ่มอาชีพวิสาหกิจชุมชน อำเภออุทอง จังหวัดสุพรรณบุรี มีค่าเฉลี่ย 4.72 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน อยู่ที่ 0.51 ลวดลายอัตลักษณ์จากสร้อยลูกปัดอุทอง อยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ มีค่าเฉลี่ย 4.67 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน อยู่ที่ 0.59 ด้านลวดลายสามารถสื่อถึงอัตลักษณ์ของอุทอง ความเหมาะสมของสีและลวดลาย มีค่าเฉลี่ย 4.82 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน อยู่ที่ 0.46 ด้านความเหมาะสมของลวดลายกับนวัตกรรมทางศิลปะ มีค่าเฉลี่ย 4.79 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.41 และด้านความคิดสร้างสรรค์ ในการออกแบบลวดลายศิลปะ มีค่าเฉลี่ย 4.78 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.41 ลวดลายอัตลักษณ์จาก พวงมะโหด อยู่ในระดับมากที่สุดในทุกข้อ มีค่าเฉลี่ย 4.76 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.48 พบว่า ด้านความเหมาะสมของสีและลวดลาย มีค่าเฉลี่ย 4.86 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.37 ด้านลวดลายสามารถสื่อถึง อัตลักษณ์ของอุทอง มีค่าเฉลี่ย 4.83 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.38 ด้านลวดลายร่วมสมัย มีค่าเฉลี่ย 4.80 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน อยู่ที่ 0.42

Table 3. Summary of results average values of cultural patterns for printing on fabric

3 Patterns for printing on fabric	$\bar{X}$	S.D	satisfaction
Art group - Sculpture (Dharmachakra)	4.68	0.57	Most
Cultural group -Costume accessories (bead necklace)	4.67	0.59	Most
Wisdom group - Phuang Mahot	4.76	0.48	Most
summary	4.70	0.55	Most

จากตารางที่ 3 พบว่าบุคคลทั่วไปมีความพึงพอใจต่อลวดลายมากที่สุด ทั้ง 3 ลวดลาย โดยลวดลายอัตลักษณ์ จากสร้อยลูกปัดอุทงความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.67 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.59 ลวดลายอัตลักษณ์ จากธรรมจักรอุทงอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.68 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.57 และลวดลายอัตลักษณ์ จากพวงมะโหตร ความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.76 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.48

อภิปรายผล

ผลการออกแบบและสร้างสรรค์ลวดลายวัฒนธรรมจากอัตลักษณ์อุทง จากการศึกษาพบว่าอัตลักษณ์อุทงสามารถแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มศิลปะ กลุ่มวัฒนธรรม และกลุ่มภูมิปัญญา รวมทั้งสิ้น 9 ประเภท นำมาวิเคราะห์ และออกแบบลวดลายผลที่ได้คือ ลวดลายสื่อถึงวัฒนธรรมของอุทง ผลการออกแบบลวดลายอุทงแต่ละประเภทบ่งบอกถึงความเป็นอัตลักษณ์ของอุทง ลวดลายส่วนใหญ่มีความแปลกใหม่ มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถนำไปเป็นลวดลายต้นแบบสำหรับกลุ่มอาชีพวิสาหกิจชุมชน อำเภออุทงจังหวัดสุพรรณบุรี สำหรับผลิตภัณฑ์สิ่งทอร่วมสมัย ได้แก่ เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย ตลอดจนงานศิลปะบนผืนผ้า ซึ่งสอดคล้องกับสุพิศ เสียงก้อง [8] ที่ทำการวิจัยเรื่องการสร้างลวดลายต้นแบบ จากอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเมืองชลบุรีเพื่อนำไปใช้ในการออกแบบลวดลายบนบรรจุภัณฑ์ ซึ่งผลการวิจัย พบว่า ลวดลายต้นแบบที่ได้จากอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเมืองชลบุรี สามารถสื่อสาร สื่อความหมายเป็นตัวแทนของชุมชนที่มาของผลิตภัณฑ์ได้อย่างดี มีความสวยงามและสามารถสร้างจุดจดจำเกี่ยวกับ สินค้าและแหล่งที่มาได้ นอกจากนี้ด้วยรูปแบบของลวดลายต้นแบบที่ออกแบบให้เป็นลายเส้นเรียบง่าย สามารถ นำมาต่อกันเป็นลวดลายต่อเนื่องได้หลากหลายแบบไม่สิ้นสุด ก็จะสามารถนำไปสร้างลวดลายได้สำหรับผลิตภัณฑ์ อื่นๆ ภายใต้อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเดียวกันได้อีกด้วย

ผลการศึกษาความพึงพอใจของบุคคลทั่วไปที่มีต่อลวดลายวัฒนธรรมจากอัตลักษณ์อุทง ผลความพึงพอใจ ทุกลวดลายอยู่ในระดับมากที่สุด สามารถใช้เป็นลวดลายต้นแบบให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน หรือกลุ่มอาชีพในอำเภออุทงได้ ซึ่งลวดลายมีความร่วมสมัย สามารถสื่อออกมาหรือแสดงให้เห็นถึงความ เป็นอัตลักษณ์ หรือสัญลักษณ์ของอุทง จังหวัดสุพรรณบุรีได้ดี สามารถนำไปทำเป็นลวดลายสิ่งทอ ลวดลายผลิตภัณฑ์ที่ส่งเสริมอาชีพ จำหน่ายได้มากขึ้น เพิ่มความหลากหลาย ลวดลายเป็นต้นแบบให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอุทงจังหวัดสุพรรณบุรี ช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มและช่วย อนุรักษ์วัฒนธรรมของอุทง นำอัตลักษณ์ท้องถิ่นมาสร้างสรรค์ให้เกิดประโยชน์ ส่งผลให้สมาชิกมีอาชีพที่มั่นคง สามารถสร้างรายได้เลี้ยงครอบครัวได้ นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างคุณค่าให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง ซึ่งจะช่วยในการพัฒนาประเทศได้อีกทางหนึ่ง ซึ่งตรงกับกุลจิต เสงี่ยม ที่ทำการวิจัย เรื่องการออกแบบผลิตภัณฑ์พื้นถิ่นกับลวดลายวัฒนธรรมเขมรในอีสาน [7] ผลการวิจัยพบว่า ผลงานสามารถเป็นต้นแบบให้กับกลุ่มชุมชนในพื้นที่เขตจังหวัดอุตรธานี และสามารถสื่อสารเรื่องราว

ประวัติศาสตร์ศิลปะอีสานได้อย่างชัดเจนมากขึ้นอีกทั้งเพื่อเป็นแนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนาผลิตภัณฑ์พื้นถิ่นให้ ยั่งยืนสืบไป นอกจากนี้ ลวดลายจากอัตลักษณ์อุทง บางลวดลายเหมาะสำหรับเครื่องแต่งกายประเภท เสื้อผ้า และบางลวดลายเหมาะสำหรับสิ่งทอ ประเภท เครื่องตกแต่งบ้าน เช่น ผ้ามา่าน ผ้าบุเฟอร์นิเจอร์ โคมไฟ เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

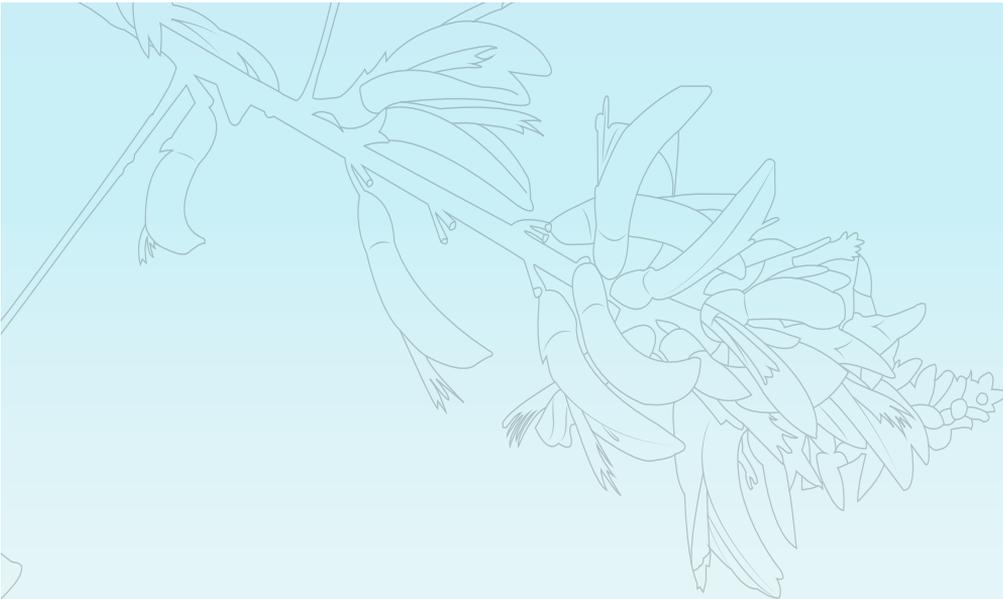
ขอขอบคุณคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์วิจัยและนวัตกรรม กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์วิจัยและนวัตกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร และคณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ ที่ให้การสนับสนุนงบประมาณ รวมทั้งให้ความอนุเคราะห์สถานที่ในการดำเนินงานวิจัย ขอขอบคุณ สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอกู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ทุกท่าน

References

- [1] Chusut, A. (2021). *Artistic, cultural and anthropological innovations*. National Innovation Agency (Public Organization). <https://www.nia.or.th/aestheticinnovationculture>.
- [2] Cochran, W.G. (1997). *Sample techniques* (3rd ed.). Wiley.
- [3] Contemporary Art and Culture (OCAC), Ministry of Culture and Silpakorn University. (2022). *Contemporary art creation project to expand cultural capital*. <https://shorturl.asia/C5qE1>
- [4] Malithong, K. (2000). *Principles, concepts, theories on innovation, technology and information*. <https://sites.google.com/site/jiraporninnovation/theory>.
- [5] National Electronics and Computer Technology Center. (n.d.). *Retracing the Dvaravati era, the ancient community of U Thong*. https://www.navanurak.in.th/U_Thong_Travel/index/application/index.php?lang=th
- [6] Prajanban, J. et al., (2018). *Context of the U Thong District area, Suphanburi Province. Biodiversity and local intellectuality in the area of Amphoe U thong, Suphanburi Province*. Bansomdej chaopraya Rajabhat University.
- [7] Sengna, K. (2021). The Local product design with motifs cultural Khmer in Northeast. Udon Thani Rajabhat University. *Udonthani Rajabhat University Journal of Humanities and Social Sciences*, 10(1), 74. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/hsudru/article/view/242693/169007>.
- [8] Siengkong, S. (2020). *The creation of embellishment from Mueang Chonburi cultural identity for packaging graphic design*. Research projects in the category of grants for creative research and innovative research. Buuir. Faculty of Fine and Applied Arts, Burapha University. <https://buuir.buu.ac.th/xmlui/handle/1234567890/10272>
- [9] Sunpongsri, K. (2015). *Modern art* (2th ed.). Chulalongkorn University Publisher.
- [10] Wongratana, C. (2019). *Techniques for using statistics for research*. Chulalongkorn University Book Center.

แนวทางการพัฒนาระบบการบริหารเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพ
จัดการขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดลำปาง
The Guideline of Management Systems for Strengthening
the Effectiveness of Solid Waste Management of Local
Administrative Organizations in Lampang Province

รัชดาพร หวลอารมณ์^{1*} เฉลิมชัย ปัญญาดี¹ สมคิด แก้วทิพย์¹ และบงกชมาศ เอกเอี่ยม¹
Ratchadaporn Hualarom^{1*}, Chalermchai Panyadee¹, Som kid Kaewthip¹, and
Bongkotmas Ekaem¹

¹วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ เชียงใหม่ 50290

¹ School of Administrative Studies, Maejo University, Chiang Mai, 50290, Thailand

* Corresponding Author: E-mail: suwadee.p@mutp.ac.th, Tel: 0873375616

(Received: August 20, 2024; Revised: November 19, 2024; Accepted: November 25, 2024)

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหาแนวทางการพัฒนาระบบการบริหารเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพการจัดการขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดลำปาง เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ถึงโครงสร้าง การจัดสนทนากลุ่มย่อย มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 82 คน เป็นตัวแทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดลำปาง ผลการศึกษวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาระบบการบริหารเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพการจัดการขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดลำปาง จำเป็นต้องพัฒนาดังนี้ การพัฒนาเชิงนโยบาย การพัฒนาแผนยุทธศาสตร์บริหารจัดการขยะมูลฝอยเชิงบูรณาการ การพัฒนากิจกรรมโครงการการจัดการขยะมูลฝอย การพัฒนาศักยภาพเชิงการคิดของผู้บริหารและสมาชิกสภาท้องถิ่น การพัฒนาศักยภาพด้านการคิดของข้าราชการส่วนท้องถิ่น การพัฒนาศักยภาพบุคลากรฝ่ายปฏิบัติการ การพัฒนาระบบการมีส่วนร่วม การพัฒนาการจัดการบริการ การพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการจัดเก็บขยะมูลฝอย การพัฒนาระบบกฎหมาย และการพัฒนาเสริมสร้างชุมชนต้นแบบ

คำสำคัญ: ขยะมูลฝอย ระบบการบริหาร ประสิทธิภาพการจัดการ

Abstract

This article aimed to find the development of a management system for strengthening the effectiveness of solid waste management of local administrative organizations in Lampang Province. This is qualitative research, collecting data from semi-structured interviews and focus group discussions. The results of the development of the management system for solid waste management for strengthening the effectiveness of solid waste management of local administrative organizations in Lampang Province found that the development of solid waste management had to be developed as follows: policy development, development of an integrated solid waste management plan, development of solid waste management project and activities, developing the thinking potential of administrators and local council members, developing the thinking potential of local government officials, developing the potential of operational personnel, participatory process development, service development, development of technology for solid waste storage, and developing the legal system, and developing and strengthening model communities.

Keywords: Solid Waste, Management System, Management Effectiveness

บทนำ

ในยุคปัจจุบันที่มีนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยแต่ปัญหาเรื่องของการบริหารจัดการขยะมูลฝอยก็ยังคงเป็นปัญหาสำคัญทั่วโลก ซึ่งถ้าดูจากปริมาณขยะมูลฝอยที่มีจำนวนที่เพิ่มขึ้นในทุก ๆ ปี มากกว่า 2.1 พันล้านตัน แต่มีเพียง 323 ล้านตัน หรือร้อยละ 16 เท่านั้นที่ได้รับการกำจัดหรือนำมาใช้ประโยชน์ใหม่ ในส่วนของประเทศไทยก็เช่นกันได้ประสบปัญหาเกี่ยวกับขยะมูลฝอย สำหรับในประเทศไทยเมื่อพิจารณาในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2554-2563) พบว่ามีปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นมีแนวโน้มจะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยพบมากที่สุดในปีพ.ศ. 2562 พบว่ามีปริมาณขยะอยู่ที่ 28.7 ล้านตัน ในขณะที่อัตราการเกิดขยะมูลฝอยต่อคนเฉลี่ย 1.15 กิโลกรัมต่อคนต่อวัน [1]

ในพื้นที่ภาคเหนือหลายจังหวัดประสบปัญหาในการจัดการขยะมูลฝอยมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในจังหวัดที่มีโรงงานอุตสาหกรรมจำนวนมาก ได้แก่ ลำพูน และลำปาง สำหรับจังหวัดลำปางที่เป็นพื้นที่วิจัยในครั้งนี้ มีจำนวนประชากร 751,320 คน มีพื้นที่ 12,533.961 ตร.กม. หรือ 7.8 ล้านไร่ มี 13 อำเภอ 100 ตำบล 931 หมู่บ้าน 106 ชุมชน มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 104 แห่ง ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาลนคร 1 แห่ง เทศบาลเมือง 3 แห่ง เทศบาลตำบล 37 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล 62 แห่ง ถือได้ว่าจังหวัดลำปางเป็นจังหวัดที่มีประชากรในเขตเมืองหนาแน่นและมีอัตราการขยายตัวและอัตราการเจริญเติบโตของชุมชนและมีกิจกรรมในการบริโภคค่อนข้างสูง และมีบริบทชุมชนทั้งชุมชนเมือง กึ่งเมืองกึ่งชนบท และชนบท และจากการสำรวจปัญหาพบว่าแหล่งกำเนิดของขยะมูลฝอยมาจากของเสียจากอุตสาหกรรม โรงพยาบาล สถานทีวิจัย เกษตรกรรม บ้านเรือนและชุมชน สถานประกอบการในเมือง เป็นต้น ขยะมูลฝอยถือว่าเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชนในจังหวัดลำปางอย่างยิ่ง [2]

ข้อมูลจากการสำรวจของสำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดลำปาง ปี 2559 พบว่า จังหวัดลำปาง มีปริมาณขยะมูลฝอย รวม 399 ตัน/วัน หรือ 145,508 ตัน/ปี และจากการสำรวจความสำคัญของปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของส่วนส่งเสริมการจัดการสิ่งแวดล้อม สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 2 ลำปางพบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ให้ความสำคัญกับปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของจังหวัดลำปาง เรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ประการที่แรก คือ การบริหารจัดการระบบฝังกลบขยะมูลฝอยแบบถูกหลักสุขาภิบาลมี 2 แห่ง แต่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ยังไม่ได้นำมา รวมทั้งด้วยเนื่องจากติดปัญหาเรื่องระยะทาง และค่าใช้จ่ายที่จะเกิดขึ้นและยังไม่มีจุดบริการขนถ่ายขยะ ประการที่สองขาดการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดและจริงจัง ในเรื่องปิดหรือปรับปรุงบ่อขยะรวมถึงการจัดเก็บค่าธรรมเนียม ประการที่สาม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับการจัดการขยะปลายทางอย่างถูกต้อง ส่วนใหญ่ใช้วิธีการฝังกลบปีละ 1-2 ครั้ง หรือเทกองกลางแจ้ง หรือเผาขยะ ซึ่งในบางแห่งยังไม่มีบริการจัดเก็บขยะ ประการที่สี่ การรวมศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยยังไม่เกิดขึ้น ประการที่ห้า ขาดงบประมาณสนับสนุนในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย ประการที่หก ประชาชนยังขาดจิตสำนึก ในการลดคัดแยกขยะ และใช้ประโยชน์ขยะมูลฝอย ประการที่เจ็ด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านการจัดการขยะมูลฝอยโดยตรงและจำนวนบุคลากรไม่เพียงพอ และประการสุดท้าย คือ ขาดประสิทธิภาพในการจัดเก็บค่าธรรมเนียมในการเก็บขน กำจัดยังไม่สามารถดำเนินการเก็บได้ครอบคลุมและขาดความเหมาะสม [3]

จากสาเหตุดังกล่าวข้างต้น ปัญหาของขยะมูลฝอยเป็นปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่ทุกภาคส่วนควร

ให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง จึงเป็นประเด็นที่ผู้วิจัยสนใจที่จะทำการศึกษา สภาพการณ์ของขยะมูลฝอยและการบริหารจัดการขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดลำปาง ศึกษาระบบและประสิทธิผลการบริหารจัดการขยะมูลฝอย ศึกษาปัจจัยที่สนับสนุนการบริหารจัดการขยะมูลฝอย และนำไปพัฒนารูปแบบที่เหมาะสมในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยเพื่อเสริมสร้างประสิทธิผลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดลำปาง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาหาแนวทางการพัฒนาระบบการบริหารเพื่อเสริมสร้างประสิทธิผลการจัดการขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดลำปาง

การทบทวนวรรณกรรม

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีดังนี้

1. แนวคิดการพัฒนา

การพัฒนา (development) หมายถึง การทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา สาธารณสุข การเมืองการปกครอง ทรัพยากรธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของประชาชน และยังรวมถึงการที่ประชาชนมีคุณธรรมจริยธรรมที่ดีขึ้น ซึ่งมีรูปแบบการพัฒนาอยู่ 3 รูปแบบ คือ 1) การพัฒนาแบบเสรี (Free Development) เปิดโอกาสให้เอกชนสร้างความเจริญและความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและสังคมตามแนวทางประชาธิปไตยและระบบการแข่งขันโดยเสรี 2) การพัฒนาแบบบังคับ (Forced Development) รัฐบาลเป็นผู้กำหนดควบคุมดูแลการพัฒนาทั้งหมด ตัวอย่างเช่น ประเทศที่มีระบบการปกครองแบบคอมมิวนิสต์ 3) การพัฒนาแบบผสมผสาน, แบบมีแผน (Planned Development) จะมีการพัฒนาอย่างมีระบบแบบแผนที่แน่นอนในหน่วยงานราชการและพนักงานของรัฐ และเปิดโอกาสให้เอกชนดำเนินกิจการต่างๆ อย่างเสรี [4] และในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้น มีขั้นตอน คือ การพัฒนาความรู้บุคลากรในองค์กรด้วยการใช้การศึกษา การฝึกอบรม มีการเรียนรู้แบบผสมผสานระหว่างประสบการณ์ ความรู้และการปฏิบัติงานจริง องค์กรมีการส่งเสริมให้มีการจัดการความรู้อย่างเป็นระบบ เพื่อเตรียมความพร้อมให้แก่บุคลากรขององค์กร สำหรับการปฏิบัติงานที่มีคุณภาพเพิ่มขึ้นในอนาคต [5]

2. แนวคิดการบริหารจัดการขยะมูลฝอย

ขยะมูลฝอย หมายถึง บรรดาสิ่งของที่ไม่ต้องการใช้แล้ว ซึ่งส่วนใหญ่เป็นของแข็งจะเนาเปื้อยได้หรือไม่ก็ตาม รวมถึง เถ้า ซากสัตว์ มูลสัตว์ ฟันละออง และเศษวัตถุที่ทิ้งแล้วจากบ้านเรือน ที่ที่กาศัย และสถานที่ต่างๆ ซึ่งสามารถแบ่งประเภทขยะมูลฝอยได้เป็น 3 ประเภทคือ 1) ขยะมูลฝอยเปียก หมายถึง เศษวัสดุต่างๆ ที่ได้จากการประกอบอาหาร ที่มีความชื้นสูงสามารถเนาเปื้อยและมส่งกลิ่นเหม็น 2) ขยะมูลฝอยแห้ง หมายถึง เศษวัสดุต่างๆ ที่มีความชื้นต่ำ 3) เถ้า หมายถึง ที่สิ่งเหลือจากการเผาไหม้ ขยะมูลฝอยก่อให้เกิดปัญหาได้แก่ปัญหาด้านมลพิษ เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของเชื้อโรคและแมลงนำโรค เสี่ยงต่อสุขภาพ เช่น โรคทางเดินอาหาร การสูญเสียทางเศรษฐกิจ ทำให้สภาพแวดล้อมในชุมชนไม่สวยงาม สำหรับระบบการจัดการขยะสามารถทำได้ 5 วิธี คือ 1) การทิ้งขยะมูลฝอยเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นจากผู้ทิ้ง 2) การจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด 3) การรวบรวมขยะมูลฝอยที่สถานีขนถ่ายหรือโรงแปลงรูปหรือสถานีกำจัด 4) การขนถ่ายและการขนส่ง โดยรถบรรทุกขนาดต่างๆ และ 5) การแปลงรูปและนำกลับมาใช้ใหม่ [6]

3. แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วม

แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วม โดยเฉพาะหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาประเทศ ในด้านต่างๆทั้งด้านสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ เพื่อเข้าสู่ระบบการเป็นระบอบประชาธิปไตยที่แท้จริง ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการสื่อสารสองทางระหว่างบุคคล กลุ่มบุคคล ชุมชน เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ดำเนินโครงการหรือนโยบายสาธารณะหรือการจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยประชาชนมีส่วนเกี่ยวข้องในการร่วมกระบวนการตัดสินใจ การดำเนินกิจการ และการร่วมรับผลประโยชน์ รวมถึงติดตาม ประเมินผลการดำเนินกิจกรรมโครงการ [7] รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนทำได้หลายวิธีได้แก่ ประชาพิจารณ์ การสอบถามสาธารณะ การออกเสียงประชามติ การลงชื่อ หรือลงทงเขียน ประชาชนจะมีส่วนร่วมทางการได้รับข้อมูลข่าวสาร การโฆษณาเผยแพร่ การสำรวจประชามติ การแถลงข่าว แผนภาพ หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ทีวีทัศน์ ศูนย์สารสนเทศ อินเทอร์เน็ต (Internet) การรับฟังความคิดเห็นด้านวิธีทำกลุ่มสนใจเฉพาะ การมีส่วนร่วมในการสืบค้น เป็นคณะกรรมการที่ปรึกษา การสัมมนาสืบค้น การจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ การออกภาคสนามและทัศนศึกษา การประชุมพบสาธารณะ การประชุมวิจารณ์ ปัจจัยในการมีส่วนร่วมได้แก่ ระยะเวลาและสถานที่ในการมีส่วนร่วมของโครงการ 2) การมีส่วนร่วมนั้นมีทั้งมิติ ด้านปริมาณและคุณภาพ 3) การเปิดให้มีส่วนร่วมเป็นเป้าหมายปลายทางหรือให้เป็นแนวทาง 4) การมีส่วนร่วมตามธรรมชาติอาจเกิดขึ้นไม่สม่ำเสมอหรือตลอดเวลาได้ 5) การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการทางสังคมและทางการศึกษา 6) ผู้บริหารมีส่วนร่วมพิจารณาเพื่อวางแผนวิธีดำเนินการให้เหมาะสม 7) การมีส่วนร่วมรับรู้สภาพปัญหาโดยมีส่วนร่วม 8) คนที่อยู่ร่วมกันในชุมชนใหญ่มักมีความผูกพันเอื้ออาทรต่อกันและมีค่านิยมร่วมกัน และ 9) ควรทำให้การมีส่วนร่วมมีลักษณะปมอารมณ์ขันประกอบไปบ้าง ทั้งนี้เพื่อให้การมีส่วนร่วมเกิดเพิ่มมากขึ้นภายในสังคมชุมชน [8]

4. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิผล

ประสิทธิผล หมายถึง ความสามารถขององค์การที่จะดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย 4 ประการ คือ 1) ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในองค์การ (Integration) 2) การปรับตัวขององค์การให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม (Adaptability) 3) การปรับตัวขององค์การให้สอดคล้องกับสังคม (Social Relevance) และ 4) ผลผลิตขององค์การ (Productivity) นอกจากความสามารถในการบรรลุเป้าหมายอันเป็นความมีประสิทธิภาพโดยทั่วไปแล้ว การประเมินประสิทธิผลอาจพิจารณาได้จากคุณภาพของผลผลิตหรือบริการพื้นฐานขององค์การหรือความสามารถในการผลิตสินค้าหรือบริการขององค์การ ความพร้อม หรือความเป็นไปได้ในการปฏิบัติงานที่เฉพาะเจาะจง เมื่อถูกขอร้องให้ทำผลตอบแทน หรือผลกำไรที่ได้รับจากการผลิตสินค้าและบริการ เป็นต้น ดังนั้นกิจกรรมขององค์การที่เป็นเครื่องตัดสินการปฏิบัติงานขององค์การว่ามีประสิทธิผลหรือไม่จึงประกอบไปด้วยกิจกรรมต่อไปนี้คือ การได้มาซึ่งทรัพยากรที่ต้องใช้ในการปฏิบัติงาน การใช้ปัจจัยนำเข้าอย่างมีประสิทธิภาพเมื่อเทียบกับผลผลิต ความสามารถในการผลิตสินค้าหรือบริการขององค์การ การปฏิบัติงานด้านเทคนิควิชาการและด้านการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพ การลงทุนในองค์การ การปฏิบัติตามกฎเกณฑ์กับพฤติกรรมในองค์การ และการตอบสนองความต้องการและความสนใจที่แตกต่างกันของบุคคลและของกลุ่ม [9]

5. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและอำนาจหน้าที่การปกครองท้องถิ่น

องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยการปกครองที่เกิดตามหลักการกระจายอำนาจ ซึ่งมีความเป็นอิสระในการปกครองตนเอง โดยสิ่งที่สามารถสะท้อนระดับของการกระจายอำนาจและความเป็นอิสระของ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นว่ามีอยู่ไม่น้อยเพียงใด สามารถพิจารณาได้จากกรให้อำนาจหน้าที่แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและการแทรกแซงหรือกำกับดูแลของส่วนกลาง กล่าวคือ หากอำนาจหน้าที่ในการจัดทำภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอยู่กว้างขวาง ย่อมสะท้อนถึงระดับการกระจายอำนาจที่มีอยู่สูง และหากส่วนกลางเข้ามาแทรกแซงหรือกำกับดูแลอยู่น้อย ก็สามารถสะท้อนถึงความเป็นอิสระขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีอยู่สูง เช่น อำนาจหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ตาม มาตรา 250 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่และอำนาจดูแลและจัดทำบริการสาธารณสุขและกิจกรรมสาธารณสุขเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ อำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2549 มาตรา 66 ข้อที่ (2) รักษาความสะอาดของถนน ทางน้ำ ทางเดิน และที่สาธารณะ รวมทั้งกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล [8]

ระเบียบวิธีวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ รวบรวมข้อมูล 2 ประเภท คือ ข้อมูลปฐมภูมิ ซึ่งได้จากการใช้แบบสัมภาษณ์ กึ่งโครงสร้าง จำนวน 52 คน และการสนทนากลุ่มย่อย จำนวน 30 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ตัวแทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดลำปางทุกรูปแบบทั้งองค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาลตำบล เทศบาลเมือง และเทศบาลนคร จำนวน 82 แห่ง และข้อมูลปฐมภูมิ ได้จากการศึกษาเอกสารวิชาการต่าง ๆ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และเอกสารทางราชการ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากข้อคำถามแบบปลายเปิดที่แนบท้ายเครื่องมือที่เป็นแบบสอบถาม ร่วมกับข้อมูลที่ได้จากการจัดสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) ตลอดจนการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารวิชาการ (Documentary) และรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำมาจำแนกประเภทข้อมูลวิเคราะห์สังเคราะห์ ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) ตามวัตถุประสงค์แล้วนำมาสรุปเป็นข้อเสนอหรือผลการวิจัยนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบพรรณนาความ (Descriptive)

กรอบแนวคิดการวิจัย

Figure 1 Research Conceptual Framework

ผลการศึกษาวิจัย

ผลการศึกษาวิจัยจากการสัมภาษณ์ และการจัดเวทีสนทนากลุ่มย่อยพบว่า แนวทางการพัฒนาระบบการบริหารเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพผลการจัดการขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดลำปาง มีรายละเอียดดังนี้

1. การพัฒนานโยบายด้านการบริหารจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลต่าง ๆ ในชุมชนในเขตความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่จะทำให้การบริหารจัดการขยะมูลฝอยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพประสิทธิผล เพราะนโยบายที่ดีย่อมนำมาซึ่งยุทธศาสตร์ที่ดี การปฏิบัติงานที่ดีภายใต้งบประมาณที่มีมากพอเพียงและมีความต่อเนื่องขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดลำปางโดยส่วนใหญ่ต่างก็ให้ความสำคัญกับการกำหนดนโยบายด้านการบริหารจัดการขยะมูลฝอยเพื่อนำสู่การปฏิบัติจนทำให้หลายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประสบผลสำเร็จในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยได้อย่างมีประสิทธิภาพประสิทธิผล แต่อย่างไรก็ตามก็ยังมีอีกหลายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ยังคงต้องมีการจัดทำนโยบาย ยุทธศาสตร์ หรือกลยุทธ์ทางด้านบริหารจัดการขยะมูลฝอยให้พร้อมนำสู่การปฏิบัติให้มีประสิทธิภาพประสิทธิผลสร้างความพึงพอใจให้กับทุกภาคส่วน

2. การพัฒนาแผนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการขยะมูลฝอยเชิงบูรณาการ กระบวนการบริหารจัดการขยะมูลฝอยที่สำคัญต่อจากกระบวนการหรือขั้นตอนของการกำหนดนโยบายก็คือ ขั้นตอนในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์เชิงบูรณาการที่มีองค์ประกอบของยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย ตัวชี้วัด รวมถึงการมีวิสัยทัศน์ พันธกิจ กิจกรรมโครงการโครงการต่าง ๆ เชิงปฏิบัติการโดยปกติองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาตามระเบียบกฎหมายของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และโดยส่วนใหญ่ภายในแผนยุทธศาสตร์ ก็จะมียุทธศาสตร์ด้านต่าง ๆ พร้อมกับยุทธศาสตร์ด้านสิ่งแวดล้อมและการบริหารจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลต่าง ๆ ภายในชุมชน มีองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นบางองค์กรที่มีการทำแผนยุทธศาสตร์ด้านขยะมูลฝอยโดยตรง มีงบประมาณเพื่อการบริหารจัดการโดยตรง เพื่อใช้ดำเนินกิจกรรมโครงการและปฏิบัติการทำให้การบริหารจัดการมีประสิทธิภาพประสิทธิผล

3. การพัฒนาการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงเป็นขั้นตอนสำคัญต่อจากขั้นตอนของการกำหนดนโยบาย ดังนั้นทุกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงเห็นความสำคัญและความจำเป็นของการทำงานที่ต้องมีแผนมีทิศทางมีแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจนร่วมกับการมีงบประมาณ มีหลักวิชาการที่ควบคู่กันไปจึงจะทำให้การบริหารจัดการขยะมูลฝอยประสบผลสำเร็จบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายตามที่ร่วมกันวางไว้

4. การพัฒนากิจกรรมโครงการที่ถูกรบรรจุไว้ในแผนยุทธศาสตร์และข้อหรือเทศบัญญัติหรือเทศบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในเขตความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดลำปางจะประสบผลสำเร็จได้ภายใต้ ความมีประสิทธิภาพของทุกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องมีการกำหนดกิจกรรมโครงการและมีความสามารถนำกิจกรรมโครงการสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรมความสำเร็จได้ทั้งกิจกรรมโครงการที่ท้องถิ่นโดยข้าราชการ เจ้าหน้าที่ พนักงาน ลูกจ้าง ดำเนินการและโครงการกิจกรรมที่ต้องมีประชาชนและภาคส่วนต่าง ๆ ในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมโครงการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องเข้าไปร่วมกับประชาชนชุมชน หน่วยงานองค์กร สถาบันอื่นๆ ในลักษณะของภาคีเครือข่ายความร่วมมือด้านการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ

ในชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดลำปางโดยส่วนใหญ่จะมีการจัดกิจกรรมโครงการทั้งอบรมสัมมนาเกี่ยวกับการสร้าง การรับรู้ทำความเข้าใจการคัดแยกขยะมูลฝอย การรีไซเคิลขยะมูลฝอย การจัดทำปุ๋ยหมัก การทำปุ๋ยหมักจากเปลือกผลไม้ การจัดการสิ่งแวดล้อม มีหลายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการจัดทำกิจกรรม ดังนั้นการพัฒนากิจกรรมโครงการให้เกิดเป็นนวัตกรรมทางการคิดการสร้างการประกอบการและการเป็นแหล่งเรียนรู้มีความจำเป็นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกรูปแบบในจังหวัดลำปางจำเป็นต้องมีการพัฒนาให้เกิดเป็นผลมีรูปธรรมความสำเร็จ

5. การพัฒนาศักยภาพด้านความคิดของคณะผู้บริหารฝ่ายได้การนำของนายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสมาชิกสภาภายใต้การนำของประธานสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการทำให้การบริหารจัดการขยะมูลฝอยให้ประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพประสิทธิผล โดยการพัฒนาการคิดในเชิงระบบ คิดเชิงสร้างสรรค์ คิดเชิงบวก คิดในเชิงวิเคราะห์ เพราะการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยต้องแก้ไขเชิงระบบไม่สามารถแก้ไขเพียงส่วนหนึ่งส่วนใดได้แค่เพียงส่วนเดียว ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้บริหารและสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำเป็นที่จะต้องได้รับการพัฒนาศักยภาพด้านการคิดในเชิงระบบ คิดเชิงสร้างสรรค์ คิดเชิงบวก เพื่อหาแนวคิดใหม่คิดให้ครบจบเรื่องเพื่อการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลให้ลดน้อยถอยลงและหมดไปในชุมชนในเขตความรับผิดชอบ การพัฒนาศักยภาพการคิดเชิงระบบคิดแบบองค์รวมของผู้บริหารและสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะนำไปสู่การกำหนดนโยบายการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การจัดการและการปฏิบัติการที่เป็นระบบ จนนำไปสู่การมีประสิทธิภาพประสิทธิผลในการบริหารจัดการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลต่าง ๆ

6. การพัฒนาศักยภาพด้านการคิดของข้าราชการส่วนท้องถิ่น รวมถึงเจ้าหน้าที่ พนักงาน ลูกจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำเป็นอย่างยิ่งที่บุคลากรที่เป็นข้าราชการส่วนท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ พนักงาน ลูกจ้างต้องมีระบบการคิดต่อการทำงานในเชิงบวกกับตนเอง และต่อองค์กร และคิดบวกต่อประชาชน มีระบบการคิดในการทำงานแบบองค์รวม คิดแบบสร้างสรรค์ เพราะบุคลากรเหล่านี้ต้องเป็นกลุ่มคนที่ต้องนำนโยบายของคณะผู้บริหารหรือนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสู่การปฏิบัติให้ประสบผลสำเร็จได้อย่างเป็นรูปธรรม การพัฒนาศักยภาพของข้าราชการส่วนท้องถิ่น เจ้าหน้าที่พนักงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำไปสู่การคิดอย่างมีระบบ คิดแบบองค์รวม คิดเชิงสร้างสรรค์จะกระตุ้นให้บุคลากรเกิดแรงจูงใจเกิดความพึงพอใจต่อการทำงาน โดยเฉพาะบุคลากรที่ทำงานกับระบบการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในแต่ละระบบก็จะทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพและบริหารจัดการ ขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ทุกฝ่ายเกิดความพึงพอใจร่วมกัน

7. การพัฒนาศักยภาพของบุคลากรฝ่ายปฏิบัติการซึ่งมีความสำคัญเป็นอย่างมากเพราะบุคลากรฝ่ายปฏิบัติการต้องทำงานคลุกคลีอยู่กับขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล การพัฒนาศักยภาพด้านการคิด ด้านจิตใจ และด้านการปฏิบัติจึงต้องมีการดำเนินการหรือพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพราะการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรฝ่ายปฏิบัติการย่อมมีผลทางด้านจิตใจ แรงจูงใจ ความพึงพอใจในการทำงาน ความปลอดภัยในการทำงาน ประการสำคัญการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพประสิทธิผล ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในทุกรูปแบบในจังหวัดลำปางต้องให้ความสำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพให้กับบุคลากรสายปฏิบัติงานเพราะทุกวันนี้มีความขาดแคลนมากขึ้น ประการสำคัญต้องมีการผลิตสร้างบุคลากรช่วยปฏิบัติงานไว้รองรับความขาดแคลนที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้ด้วย

8. การพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วม การบริหารจัดการขยะมูลฝอยของทุกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะมีประสิทธิภาพประสิทธิผล บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายไม่ได้เลยถ้าขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน กลุ่มองค์กรชุมชน หน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ ภายในชุมชน ดังนั้นในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกรูปแบบในจังหวัดลำปางจำเป็นต้องมีการมีการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วม เพื่อสร้างความร่วมมือกับประชาชนและภาคส่วนต่าง ๆ โดยเริ่มจากกระบวนการรับรู้ ทำความเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ เป้าหมาย ความจำเป็นในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย การเข้าร่วมในการวางแผนงานกิจกรรม โครงการ การเข้าร่วมทำกิจกรรมโครงการ และการร่วมปฏิบัติการตามที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนด เป็นระเบียบวิธีดำเนินการและการปฏิบัติ ตามผลของการศึกษาวิจัยในครั้งนี้พบว่า มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นจำนวนมากที่มีความสามารถมีศักยภาพในการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อความร่วมมือของประชาชนและหน่วยงานองค์กร รวมถึงภาคีเครือข่ายต่าง ๆ จนทำให้การบริหารจัดการขยะประสบผลสำเร็จเป็นที่น่าพอใจของทุกฝ่าย แต่ก็ยังมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอีกจำนวนไม่น้อยในจังหวัดลำปางที่กำลังเริ่มสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อให้ได้การบริหารจัดการขยะมูลฝอยที่มีประสิทธิภาพประสิทธิผลมากกว่าเดิม

9. การพัฒนาด้านการจัดบริการ เพื่อให้การบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนในพื้นที่ตลอดจนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพประสิทธิผล องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดลำปางควรมีการปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาการจัดบริการ เช่น มีการเก็บค่าบริการ การชั่งขยะมูลฝอยตามอัตราที่กำหนด การเก็บขยะมูลฝอยที่มีการคัดแยกอย่างถูกวิธีในราคาถูกกว่าขยะที่ไม่ได้แยกอย่างถูกวิธี การจัดบริการจัดเก็บขยะคัดแยก ขยะแห้ง ขยะอันตราย ส่วนขยะเปียกหรือเศษอาหารให้แต่ละครัวเรือนจัดการเองในรูปแบบต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การจัดบริการการเก็บขยะมูลฝอยโดยมีการกำหนดจุด กำหนดเวลาอย่างเหมาะสม สะดวกต่อประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงมีการจัดประกวดมอบรางวัลให้กับครัวเรือนที่ให้ความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การจัดบริการโดยเน้นการให้ความร่วมมือตามที่ได้โดยง่าย มีความเป็นธรรมยอมทำให้การบริหารจัดการบรรลุผลเป็นสิ่งที่ท้องถิ่นควรดำเนินการร่วมกัน

10. การพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อบริหารจัดการขยะมูลฝอย การพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยมีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะถ้าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใด มีงบประมาณมากเพียงพอและให้ความสำคัญกับเทคโนโลยี เครื่องจักรกล รถยนต์ อาคารสถานที่ที่ทันสมัยทันยุคทันเหตุการณ์และมีมากเพียงพอ ก็จะทำให้การจัดเก็บขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดลำปางหลายแห่งได้ให้ความสำคัญมีการตั้งงบประมาณในการจัดซื้อจัดจ้างรถเก็บขนขยะมูลฝอยที่ทันสมัย รถดูดฝุ่นโคลน สร้างอาคารสถานที่ที่พักขยะมูลฝอย รวมถึงการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับขยะมูลฝอยและการประชาสัมพันธ์ ผลของการพัฒนาเทคโนโลยี เครื่องจักรกล การสร้างและปรับปรุงอาคารสถานที่ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลายแห่งในจังหวัดลำปางประสบผลสำเร็จในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย ส่วนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็ก และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีงบประมาณค่อนข้างน้อยก็พยายามบริหารจัดการงบประมาณเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาด้านเทคโนโลยีเพื่อบริหารจัดการขยะมูลฝอยควบคู่กับการพัฒนาด้านอื่นๆ เช่นกัน

11. การพัฒนาเกี่ยวกับระเบียบกฎหมาย ตำบลคลองการศึกษาวิชัยเกี่ยวกับระเบียบกฎหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพบว่า สามารถออกข้อบัญญัติหรือเทศบัญญัติตำบลตำบลได้เป็นลักษณะของกฎหมายตำบลดังนั้น เพื่อให้การบริหารจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลมีศักยภาพเป็นไป

อย่างมีประสิทธิภาพประสิทธิผล องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการออกข้อบัญญัติหรือเทศบัญญัติเพื่อใช้เป็นกฎหมายตำบลในการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยสิ่งปฏิกูลในกรณีในแต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกิดประเด็นปัญหาในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย เพราะการออกข้อบัญญัติหรือเทศบัญญัตินั้นสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการได้โดยตรง เพราะบังคับใช้ได้ครอบคลุมในเขตพื้นที่ความรับผิดชอบอย่างเสมอภาคกันทุกคน โดยการจัดทำข้อบัญญัติหรือเทศบัญญัตินั้นต้องได้รับความเห็นชอบของทุกฝ่ายคือ ฝ่ายบริหาร ฝ่ายสมาชิกสภา ฝ่ายข้าราชการส่วนท้องถิ่น และฝ่ายประชาสังคม จากผลการศึกษาวิจัยพบหลายพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีปัญหาเกี่ยวกับขยะมูลฝอยและปัญหาความขัดแย้งจากขยะมูลฝอยจำเป็นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องออกกฎหมายในระดับตำบลขึ้นมาบังคับใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการบริหารจัดการขยะมูลฝอยแบบครบวงจรและเสมอภาคกับประชาชนทุกคนทุกกลุ่ม

12. การพัฒนาและส่งเสริมชุมชนต้นแบบ จากผลการศึกษาวิจัยที่พบว่าเมืององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ประสบผลสำเร็จด้านการบริหารจัดการขยะมูลฝอยและก็ยังคงเมืององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในหลายรูปแบบที่ยังไม่ประสบผลสำเร็จด้านการบริหารจัดการจัดการขยะมูลฝอย ด้วยเหตุผลดังกล่าว ควรมีการพัฒนาให้เกิดขึ้นแบบด้านการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในรูปแบบต่าง ๆ ในเขตพื้นที่ความรับผิดชอบที่ประสบผลสำเร็จ ในขณะที่เดียวกันก็ควรมีการสร้างให้เกิดชุมชนต้นแบบใหม่ ๆ ในเขตพื้นที่ของจังหวัดลำปางเพื่อให้เกิดความมั่นคงยั่งยืนของการบริหารจัดการและเพื่อสร้างประโยชน์ให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งในจังหวัดลำปางและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศ ตลอดจนหน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ ที่ได้เข้ามาศึกษาเรียนรู้ถึงแนวทางการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในเขตพื้นที่ในแต่ละรูปแบบ ด้วยเหตุผลดังกล่าวจำเป็นอย่างยิ่งที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดลำปางต้องมีการพัฒนาให้เกิดชุมชนต้นแบบ

อภิปรายผลการศึกษาวิจัย

จากผลการศึกษานำประเด็นที่น่าสนใจมาอภิปรายได้ดังนี้ ในการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรฝ่ายปฏิบัติการ ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความสำคัญในการบริหารจัดการและกำจัดขยะมูลฝอย จำเป็นต้องมีทักษะการใช้วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องจักรกล ความรู้เรื่องการคัดแยกขยะมูลฝอย ระบบการจัดการขยะมูลฝอย การบริหารจัดการเวลาการทำงาน ประสบการณ์ในการทำงานรู้จักพื้นที่ในเขตรับผิดชอบเป็นอย่างดี การสื่อสารกับประชาชนเบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย และที่สำคัญเรื่องของจิตใจต้องมีความรักในงานที่ทำ มีแรงจูงใจในการทำงาน และมีความภูมิใจในงานที่ทำ จากความสำคัญและความจำเป็นในการพัฒนาบุคลากรฝ่ายปฏิบัติงาน สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของ ภารดี คลังธาร [5] ที่กล่าวว่าในการพัฒนาองค์กร ด้วยการจัดการความรู้ภายในองค์กรโดยการดำเนินการพัฒนาความรู้ด้วยการใช้การศึกษา การฝึกอบรม มีการเรียนรู้แบบผสมผสานระหว่างประสบการณ์ ความรู้และการปฏิบัติงานจริง องค์กรมีการส่งเสริมให้มีการจัดการความรู้อย่างเป็นระบบ เพื่อเตรียมความพร้อมให้แก่บุคลากรขององค์กร สำหรับการปฏิบัติงานที่มีคุณภาพเพิ่มขึ้นในอนาคต องค์กรจะมีการพัฒนาตัวองค์กร ด้วยการปรับเปลี่ยนสภาพสิ่งแวดล้อมแห่งการเรียนรู้ วัฒนธรรมการเรียนรู้ การสร้างแรงจูงใจ การปรับการสื่อสารแบบทันกาล เพื่อให้การจัดการความรู้ภายในองค์กรมีกระบวนการ มีระบบ และมีเป้าหมายเพื่อยกระดับคุณภาพของประสิทธิผลโดยรวม และสอดคล้องกับแนวคิดของ เกสรา บุญครอบ และภัทรนันท์ สุรชาติ [10] ความสำคัญในการพัฒนาบุคลากรและประโยชน์ในการพัฒนาบุคลากร ประการแรก คนในองค์กรคือสินทรัพย์ที่สำคัญของ

การสามารถใช้ศักยภาพของปัจเจกบุคคลให้ได้ประโยชน์สูงสุด โดยใช้สิ่งแวดล้อมและโอกาสในการพัฒนา ด้วยการส่งเสริมและให้รางวัลสำหรับสื่อใหม่ๆ และความสร้างสรรค์ ประการที่สองสมรรถนะสามารถพัฒนา จุดใดจุดหนึ่งของเวลาและองค์การต้องสนับสนุนในการส่งเสริมสมรรถนะ ประการที่สาม การนำคนให้มีคุณภาพชีวิตการทำงานที่สูงผ่านโอกาสของอาชีพที่มีความพอใจในงานและพัฒนาวิชาชีพปรัชญาการพัฒนา บุคลากรเน้นความผาสุกของมนุษย์และความเจริญงอกงามขององค์การ ประการที่สี่ นโยบายการพัฒนาบุคลากร เน้นการพัฒนาเป็นศูนย์กลางและระดับการสัมพันธ์ภายใต้การพัฒนาเชิงทรัพยากรคือ ชีวิตไม่ใช่แค่ 8 ชั่วโมง ต่อวัน หากพนักงานรับรู้สิ่งแวดล้อมก็ก่อเกิดการตอบสนองในทางบวกโดยอัตโนมัติในการจับคู่การตัดสินใจ ของปัจเจกบุคคลกับความต้องการขององค์การ ประการที่ห้า กระบวนการพัฒนาบุคลากรนั้นต้องมีการวางแผน เป็นไปอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดประสิทธิผลรวมถึงความพอใจในการต้องการผลสัมฤทธิ์และยอมรับการพัฒนาบุคลากรให้การเติมเต็มเนื้อหาผ่านการฝึกอบรมและการได้มาซึ่งทักษะใหม่ ๆ รวมทั้งการเพิ่มความตระหนักในความสำคัญของการบริหารการเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวของบุคลากรที่ตามมา ในส่วนของ การพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมนั้นย่อมมีความสำคัญอย่างแนวนอนโดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในการพัฒนา จากทุก ๆ ภาคส่วน ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้การมีส่วนร่วมของประชาชนถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อการบริหารจัดการขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพประสิทธิผล เพราะประชาชนเป็นผู้นำขยะมูลฝอยเข้าสู่ครัวเรือนและควรเป็นประชาชนที่ต้องมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยเหล่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับ สุทธินิ วังศ์ใหญ่ [8] ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนหมายถึงกระบวนการส่งเสริมให้ ประชาชนในระดับท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงชุมชนอย่างกว้างขวางโดยการเข้ามา แสดงความคิดเห็น ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติการ ร่วมติดตามประเมินผลของกิจกรรมโครงการภายในชุมชน เพราะเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน และสอดคล้องกับแนวคิดของ ผกามาต รินทร์รักษา [12] ที่ได้ให้ทัศนะ ของการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วมควรให้ทุกกลุ่มองค์กรชุมชนได้มีบทบาทตั้งแต่เริ่มต้นในส่วนของการ ร่วมคิดร่วมตัดสินใจและในที่สุดคือการเข้าร่วมปฏิบัติการด้วยจิตวิญญาณ การเข้าใจปัญหาของตนเองและ ความตระหนักถึงสิทธิของตนเองที่มีต่อสิ่งนั้นๆ ซึ่งความรู้สึกระหนักจะเกิดขึ้นได้ด้วยการได้รับข้อมูลใหม่ๆ จะนำไปสู่การเพิ่มอำนาจทางความคิดและมีโอกาสเข้าร่วมวิเคราะห์และตัดสินใจตลอดจนการกำหนด เป้าหมายในกิจกรรมโครงการต่าง ๆ การพัฒนาเทคโนโลยีที่นำมาประยุกต์ใช้กับการบริหารจัดการขยะมูลฝอย ซึ่งมีความสำคัญไม่น้อยกว่าการพัฒนาในด้านอื่น ๆ เพราะเทคโนโลยีช่วยให้ประหยัดแรง ประหยัดเวลา และ สร้างมูลค่าให้กับขยะมูลฝอยได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้

1. การบริหารจัดการขยะมูลฝอยจำเป็นที่ผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และตระหนักใน บทบาทหน้าที่ของตนเองทั้งผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ข้าราชการส่วนท้องถิ่น บุคลากรฝ่ายปฏิบัติงาน และประชาชนในท้องถิ่นนั้น
2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีนโยบาย แผนยุทธศาสตร์ ที่มีกิจกรรมโครงการที่นำไปสู่ การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรมความสำเร็จ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยอย่างมีประสิทธิภาพของปกครองส่วนท้องถิ่นทุกรูปแบบทั้งในจังหวัดลำปางและจังหวัดอื่นๆ ในประเทศ
2. ควรศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแยกประเภทเป็น องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาลตำบล เทศบาลเมือง เทศบาลนคร และองค์การบริหารส่วนจังหวัด เพื่อให้ได้แนวทางที่เหมาะสมกับแต่ละบริบทพื้นที่ที่องค์กรนั้น ๆ รับผิดชอบ

เอกสารอ้างอิง

- [1] Pollution Control Department. (2021). *Report on the situation of municipal solid waste disposal sites in Thailand*. <https://www.pcd.go.th/ebook/book12/index.html#p=16>
- [2] Srisantisuk, S., Aem-imtham, S., Buasri, M., Wanong, S.P., Saengkaew, A., Yang, W., & Yanpaisan, S. (2020). The role of sub-district administrative organizations in community waste management towards sustainable success: A case study of Khu Muang Sub-district Administrative Organization, Nong Bua Daeng District, Chaiyaphum Province. *Chiang Mai Rajabhat Research Journal*, 21(2), 112-127.
- [3] Department of Local Administration. (2021). *Waste reduction and separation management of local administrative organizations*. http://km.moi.go.th/Cops/CoPs_11/6.cop250263/11.pdf
- [4] Narumol, N. (2017). *The development of academic services online model* [Unpublished Master's Thesis]. Burapha University.
- [5] Pharadee, K. (2017). Human resource development: Meaning, concept and application model. *Journal of Management Arts*, 1(1). 33-44.
- [6] Phakamas, R. (2016). *Knowledge, attitude, and behavior on waste management in Nong Hiang Subdistrict, Phanat Nikhom District, Chonburi Province* [Unpublished Master's Thesis]. Burapha University.
- [7] Chairat, R. (2022). Effectiveness in using integrated thesis management system for working of level student graduate school Srinakharinwirot University. *Srinakharinwirot Research and Development Journal*, 12(2), 19-32.
- [8] Sutharinee, W. (2020). *Organization and job involvement associate with commitment and work efficiency of private employees in Bangkok metropolitan areas* [Unpublished Master's Thesis]. Srinakharinwirot University.
- [9] Bua Yai Subdistrict Administrative Organization. (2021). *Responsibilities of local government organizations*. https://www.buayai.go.th/data.php?content_id=26
- [10] Kesara, B., & Phatthanan, S. (2022). Human resource development affecting the work efficiency of Mitsui Precision Thai Co., Ltd. *Journal of Management Science Review*, 24(2), 51-62.

- [11] Phakamas, R. (2016). *Knowledge, attitude and behavior on solid waste management in Nong Hiang Subdistrict, Phanat Nikhom District, Chonburi Province* [Unpublished Master's Thesis]. Burapha University.
- [12] Nawapol, K. (2022). *Factors affecting the acceptance of information technology application in teaching of teachers in opportunity expansion schools under the office of the primary education area, Pattani province* [Unpublished Master's Thesis]. Prince of Songkla University.

Health Policy in Thailand (Chiang Rai and Tak SEZs) in the Institutional Mechanism during COVID-19 Pandemic

Nattapat Rakwongwan^{1*}, Punrop Rajapongsa², Wasan Luangprapat³,
and Alay Phonvisay⁴

---

¹ Faculty of Social Sciences, Kasetsart University, Bangkok, 10900, Thailand.

² Office of Trade and Development Capacity Building, International Institute for Trade and Development (Public Organization), Bangkok, 10330, Thailand.

³ Faculty of Political Science, Thammasat University, Bangkok 10200, Thailand

⁴ Faculty of Economics and Business Management, National University of Laos, Vientiane, 7322, Laos.

* Corresponding author E-mail address: faasnpr@ku.ac.th

(Received: June 24, 2024; Revised: November 17, 2024; Accepted: November 25, 2024)

Abstract

This article's objective is the recommendation of guidelines and health measures related to border trade and investment to prevent the spread of COVID - 19. CATWOE model became the main research framework used. Before COVID – 19 pandemics, Thailand had not the health policy and measures related to border trade and investment or SEZ's health regulation. They have only the health guidelines for the whole country and only the health regulations for medical staff. In addition to, those health guidelines are not related to trade, investment, or commercial affairs. The Thai government tried to use the normal law for the COVID – 19 pandemic's control in SEZs. It was not efficient because all laws could control the pandemic, and they obstructed trade, investment, and business. When COVID – 19 pandemic finishes. Thai government should have health guidelines for SEZs at local, national, international, and integrated levels because all levels can systematize the pandemic's control and business support efficiently. Thai government should use the international cooperation for SEZ health policy formulation such as APEC, ASEAN, GMS etc. Because, the health policy cannot be formulated by Thailand's side and the health policy in Chiang Rai and Tak SEZs should collaborate with some stakeholder countries such as Laos, Myanmar, and C.R. China. The health policy will be the optimum guideline for the SEZ.

Keywords: Health Policy, Chiang Rai SEZ, Tak SEZ, Special Economic Zones, Institutional Mechanism.

Introduction

Special Economic Zones, or SEZs are the developing machines for economic and industrial development in some developing countries. SEZ is often used for global commercial and industrial connections. So, many SEZs often are located near the border, or the area can connect with the other country. The SEZ has some special conditions or some indulgent measures in the trade and other governmental limitations, such as the lowest rate tax, few customs clearances, visa-free for foreigners, etc. [6] Thus, SEZ policy succeeds in many countries such as P.R. China, India, Mexico, the Republic of Korea, etc. The SEZ will be the best practice model for many countries that need to develop international trade and investment [5].

Thailand has been one of developing countries that have selected the SEZ policy for economic development since 1992. Thailand has 10 SEZs in 2021: Sa Kaeo Province, Trat Province, Chiang Rai Province, Mukdahan Province, Nakhon Phanom Province, Nong Khai Province, Narathiwat Province, Songkhla Province, Kanchanaburi Province, and Tak Province. Every SEZ is located at the border, and they can connect between Cambodia, Lao People's Democratic Republic, Malaysia, and Myanmar. Some Thai SEZs link with SEZs in the neighboring countries, such as Savan – Seno SEZ in Laos, Poipet - Oniang SEZ in Cambodia, Iskandar

development region in Malaysia, etc. The SEZ in Southeast Asia can link with the global economic view, such as the Greater Mekong Subregion, the maritime silk road, the ASEAN economic community, etc. [3] However, the economic and investing outcomes of Thai SEZs have not created the economic ecosystem in Thai SEZs and attracted the investor come to Thai SEZs. [14] Although, the Thai government implements many privileged policies for investors, entrepreneurs, and foreigners at the SEZ. The government hopes the policy can be an attraction to investors. Some examples of privileged policies are tax exemption, tax deduction, immigrant authorization for foreign workers, land ownership rights for foreigners, etc. All policies are related to the economic and industrial conditions, and the policy tries to support the SEZ progress [1].

The Thai government implements many privileged policies for investors, entrepreneurs, and foreigners at the SEZ. The government hopes the policy can be an attraction to investors. Some examples of privileged policies are tax exemption, tax deduction, immigrant authorization for foreign workers, land ownership rights for foreigners, etc. All policies are related to the economic and industrial conditions, and the policy tries to support the SEZ progress. However, the SEZ has not health guidelines or hygienic policy because the health issue does not relate to trade and investment. Moreover, health policy will be an obstruction to the supporting policy for SEZ development. The health policy is often a neglectful thing in most SEZs [3].

The concept of international trade and investment has changed since the COVID-19 pandemic affected global commerce. The health policy took to the commercial negotiation in international business. The health standard also impacts the SEZ because it needs employees, businessmen, and goods from a foreign country, and COVID – 19 viruses can cross the border easily. So, disease surveillance and protection are the new barriers to the SEZ's development and investment. The acritical tries to recommend the creative process of health guidelines after COVID – 19 pandemic is nearing its end.

Chiang Rai SEZ is in 3 districts including Mae Sai district, Chiang Saen district, and Chiang Khong district. Tak SEZ belongs to Mae Ramat district, Mae Sot district, and Phop Phra district. Chiang Rai SEZ is in the northern Thailand and it is located between Myanmar and Laos. Chiang Rai SEZ can connect P.R. China by the Mekong River and Asian highway. [3] Tak SEZ is located on the west side of Thailand and is bordered by Myanmar. Both SEZs are the high economic performance of Thai SEZ because they are the regional hub in the economic geography. Chiang Rai Province had an export value of 43,006 million Thai baht and an import value of 10,774 million Thai baht by the border trade in 2021. Tak province had the value of a border trade that was an export value of 75,977 million Thai baht and an import value of 21,540 million Thai baht in 2021. Both SEZs are the charming centers for businessmen and foreigners. All border checkpoints in SEZs are not only for people and goods transportation but also for the disease's dissemination. So, the checkpoint is the international infection

control when a pandemic happens in a neighboring country. The health policy in SEZs is important for the infection control, trade, and investment [13].

Objective

The health policy related to border trade and investment in Chiang Rai and Tak SEZs is a part of the research name developing the institutional mechanisms and international cooperation mechanisms for Thailand's special economic zones. The main objective of this article focuses on guidelines and health measures related to border trade and investment to prevent the spread of COVID - 19. Those health guidelines can be the health policy and regulation for Thai SEZs after COVID – 19 pandemic finishes. Besides, the other of objective is to recommend appropriate guidelines in the various research methods used in data collection. CATWOE model became the main research framework used. This research was also the policy-recommended report to The National Committee for the Development of Special Economic Zones (NC - SEZ) and some governmental stakeholders at Chiang Rai and Tak SEZs. The article looks like the public policy recommendation for the stakeholders and practitioners at Chiang Rai and Tak SEZs.

Methodology

3.1 Research Methodology

The research name is developing the institutional mechanisms and international cooperation mechanisms for Thailand's special economic zones. The researcher collected the data in COVID-19 pandemic's period (2021 - 2022). The instruments in this research used in these methods:

3.1.1 Focus group discussions, where issues were addressed following the research objectives. The researcher invited some stakeholders related to Chiang Rai and Tak SEZs in the focus group's meeting, such as businessmen, directors of provincial government, representatives from the office of the national economic and social development council, etc. The researcher created the focus group 4 times: Bangkok (2 times), Chiang Rai SEZ, and Tak SEZ. Every meeting had some representatives from the diverse organizations, such as Board of Trade of Thailand, the Federation of Thai Industries, the Office of the National Economic and Social Development Council, Chiang Rai and Tak Provincial Chamber of Commerce, custom department, etc.

3.1.2 In-depth interviewing questions, using unstructured interview methods. Unstructured interviews, in which questions were not prepared in advance to obtain the desired level of depth and detail. The researcher interviewed some keypersons or stakeholders related with Chiang Rai and Tak SEZs, such as district chiefs, businessmen, head of disease control's checkpoint etc. Most interviewees come from some participants in the focus group-discussions.

3.1.3 Field survey, researchers surveyed at Chiang Rai and Tak SEZs for data collection, such as the infrastructure development, land uses, COVID – 19 disease control etc. The researcher did not only survey in SEZs, but they also talked and interviewed with some local people and governmental officers such as businessman, district chief, head of local government, custom officer, policeman etc. The field survey focusses on the area changes and SEZ development from the site.

Besides, the analytical framework called CATWOE as a guideline for defining 6 groups in discussion issues, those are:

C – Customer refers to people in the area or persons who gain or lose benefits from Thailand’s border special economic zones.

A - Actors refers to the roles and duties of the government, the private sector, and relevant agencies in causing changes to the border SEZ.

T – Transformation means the change in the institutional mechanisms and mechanisms for the international cooperation in the SEZs.

W - Worldview means external effects and interventions of a superpower.

O - Owner refers to the authority to make changes to the SEZ.

E - Environment refers to the conditions or regulations used in the development of special economic zones along the border of Thailand.

Literature Review

The researcher used some academic concepts and theories for the analytic framework in the health guidelines’ part. Some academic concept is:

1. Preventive medicine and public health policy

This research used the preventive medicine as the major concept for the health guideline’s analysis in SEZ. This research focuses on 2 points in the preventive medicine, such as the level of disease prevention and the primary health care. The level of disease prevention has 4 levels but this research focuses on primary prevention, secondary prevention, and tertiary prevention such as community healthcare, medical services, public health policy in SEZ, outbreak control etc. Besides, the researcher applied primary health care as the analytic tool in SEZ, such as healthcare policy, collaboration in community healthcare, disease prevention’s stakeholders, etc.

From the literature review, Thai government by the Ministry of Public Health has been trying to develop the potential of medical services in the Chiang Rai and Tak special economic zones for the past ten years such as the increasing of the health service center in the community, the developing of the district’s hospital, the increasing of the number of inpatient beds at the district’s hospital, the increasing of the number of medical staffs, etc. The reason of development in medical services were the ministry of public health had 5

years' plan for medical services' development in every SEZs, so Chiang Rai and Tak SEZs were the part of that plan in 2017 – 2021. Besides, the ministry of public health forecasted that every SEZs in Thailand had a tendency of population increased in 2015. So, they impacted the medical services in SEZs and the Ministry of Public Health should develop the medical service for the supporting of the increased population.

From the 5 years plan in 2015, the Ministry of Public Health developed the preventive medicine and public health policy in the Chiang Rai and Tak SEZs in many issues such as district's hospital development, community health center's development, medical laboratory's development in the district's hospital, international disease control checkpoint's development, the medical staff development, village health volunteer's increase, environmental regulation and pollution control's development, etc. [4] The plan of preventive medicine and public health policy in the Chiang Rai and Tak SEZs make the medical services and disease protection system are efficiency and effectiveness. Chiang Rai and Tak's public health offices had the strategic plan in 5 years (2018 - 2022) were [4]:

1) Promotion Prevention and Protection Excellence: Chiang Rai and Tak's health offices tried to promote people had a good health, diseases protection, healthy environment and suitable working conditions at Chiang Rai and Tak's SEZs. So, Chiang Rai and Tak's province had many projects for the health promotion such as development and empowerment project for the healthy worker, system development project for emergency and health hazard response, waste management project and health risk factor reduction project.

2) Service Excellence: Chiang Rai and Tak's health offices tried to develop the medical services and healthcare for the people in the good standard, universal services, fair price, equality, and safety. Chiang Rai and Tak's province had many projects for service development such as the primary healthcare development project, the medical service network development project, the system development project for a comprehensive emergency medical service and the migrant workers health development project.

3) People Excellence: Chiang Rai and Tak's health offices tried to recruit and to develop some good medical officers for the optimum quantity and the quality services. Chiang Rai and Tak's province had many projects for the medical staff development such as the manpower production and skill development for the professional medical staff project and the health workforce network development project.

4) Governance Excellence: Chiang Rai and Tak's health offices tried to reduce some costs in the medical service for the sustainability. So, the health office applied the governance concept for the high standard in public administration. Chiang Rai and Tak province had many projects for the public governance development, such as the e-government development project for the national health services, the digital development project for

healthcare and the knowledge management project for the medical services.

From all strategic plans in Chiang Rai and Tak's public health offices, we can see that Chiang Rai and Tak's SEZs had some public policies and preparation for the risk management in the health service before COVID – 19 pandemics in 2020 – 2021. However, every strategic plan was the local and national levels and they had not the plan for the international level because the government created SEZs for the international trade and investment. Moreover, the health hazard can contaminate some goods and foreign workers when they cross the border. So, the strategic plan was not insufficient for the health hazard protection in SEZs.

The result of the plan in preventive medicine and public health policy in the Chiang Rai and Tak SEZs make the medical services and disease protection's system are efficiency and effectiveness. The result of the plan was displayed when COVID-19 pandemic in 2020 – 2021 because Chiang Rai province had the total number of deceased from COVID – 19 diseases were 98 cases in 2020 - 2024. Tak province had a total number of deceased from COVID – 19 diseases were 371 cases in 2020 - 2024 and Thailand had the total number of deceased from COVID – 19 diseases were 21,698 cases in 2020 – 2024 [4].

Thus, the preventive medicine and the public health policy in Thailand have tried to progress and to focus on Chiang Rai and Tak SEZs since many years. However, the preventive medicine and the public health policy in Thailand belong to the governmental process, so they are not stable because they can change to follow the Thai political changes and the political policy. The overall, Chiang Rai and Tak SEZs have developed for the health care' support. The effectiveness of the preventive medicine and the public health policy displayed when COVID-19 pandemic came [7].

Although, public health policies at provincial and local levels functioned in COVID-19 pandemic, this pandemic was not a normal phenomenon. So, the public health policies at provincial and local levels cannot be effectiveness in a normal situation and SEZs need some special health policies that can be efficiency in the cross-border level. The provincial and local agencies cannot operate the cross-border policy in the public health. Moreover, the public health relate with the trade and investment in SEZs are harder than the normal public health policy [7].

2. Health and disease control standard in SEZ

The health and disease control standard in SEZ should be a benchmark for a general standard in Chiang Rai and Tak SEZs. However, we have not the general health and disease control standard in SEZ yet. Asian Development Bank (ADB) have suggested Greater Mekong Subregion (GMS) that GMS's counties should have the participation in the health and disease control standard in SEZ in 2018 [2]. Because ADB forecasted in 2018 that GMS's counties were going to have the public health problem in the high possible and the

problem was going to impact with the trade and investment in GMS's SEZ [2]. Many data of public health presented in 2018 that GMS's SEZ had many problems such as the volume of public health service recipients was high, the cost of health service was high, the volume of pollution and environmental problem was high, the number of disease's type was high and the ratio between public health ability and health service recipients was high. So, SEZ should have the international cooperation in the health and disease control standard because the public health problem is the international economic problem. However, the health and disease control standard in SEZ and GMS were not happened because nobody think the health and disease control standard could relate with the economy, trade, and investment.

When COVID-19 pandemic came to GMS and Chiang Rai and Tak SEZs in 2020 – 2021, it was hard period for the economy, trade, and investment in GMS and Chiang Rai and Tak SEZs because every country should protect the people from COVID – 19 diseases. Every country had the health and disease control standard in them way. Many health and disease control standards were not related with the other country in the international business and the first step of COVID-19 pandemic. After that, GMS' countries reduced the health and disease control standard for the border trade when COVID-19 pandemic was stable. So, Chiang Rai and Tak SEZs could trade, export, and import some products from GMS' countries by the border business.

The health and disease control standard of Chiang Rai and Tak SEZs followed the public policy of the central government in COVID-19 pandemic. It was the first times in Thailand for the formulation of the health and disease control standard by the non - public health agencies. Thai government integrated many public agencies for the health and disease control standard in the COVID-19 pandemic such as minister of interior, minister of defense, minister of commerce, minister of foreign affairs etc. So, the health and disease control standard for the COVID-19 pandemic did not only relate with the public health issues but they also related with many issues such as government, economy, transportation, international relation, education etc. It was the impact with the economy, trade, and investment in Chiang Rai and Tak SEZs. It also was the first times in Thailand for the health and disease control standard were not only the public health issue.

However, the health and disease control standard in the COVID-19 pandemic were the action in Thailand side but it was not related with GMS' countries or the other country. Chiang Rai and Tak SEZs are the area for the international business, international trade, and international investment, so Thai government cannot implement the health and disease control standard that are not related with GMS' countries. The health and disease control standard in Thai SEZs should connect with the other country. The thought of Asian Development Bank for the GMS' health and disease control standard in SEZ must happen after COVID-19 pandemic are less severe.

The public health system standards and disease prevention of Chiang Rai and Tak SEZs lacked the international cooperation mechanisms before COVID – 19 pandemics. So, the input, process, output, outcome, and impact of were not relate with the health standard, trade, and investment in the international level. However, some outcome and impact of public health standards and disease prevention happened with some neighbor countries near Chiang Rai and Tak SEZs, but some organizations and officers in the local level use the private relationship and connection from the neighbor country for the health policy implementation. It was not the normal system and mechanism. They should have and use the institutional mechanism for the policy implementation [15].

Result

1. Health Policy in the COVID-19 pandemic

Health issues were not the major focus at SEZ before COVID – 19 pandemic or 2019. The focus for the SEZ’s development was the economic issue and diplomatic process. However, the Ministry of Thai Public Health had a report in 2016 and the report showed the healthcare risk and problem trends from SEZ’s development (Office of the Permanent Secretary of Ministry of Thai Public Health, 2016). The sample of SEZ’s problems were the increase of public health service recipients, the unpaid service in the Thai public health system, the environmental diseases and pollution, the disease diversity, and the public health service problem. Moreover, Asia Development Bank (ADB) reported the health impact assessment framework for special economic zones in the greater Mekong subregion (GMS) in 2018 [2]. ADB reported that SEZ at GMS had not a specific law for disease control and health standardization, so those problems could affect the health and economic security of SEZ [2]. So, some organizations were aware of the trend of public health problems from SEZ development before COVID – 19 pandemics.

The COVID – 19 pandemics have started in 2019 and they have affected many sectors. Chiang Rai and Tak SEZs also have got the effect of the pandemic. Thailand had a law for the border checkpoint whole the country in 2020 – 2021. Although foreigners could not pass into the Thai border, the goods could pass inside Thailand. Thailand has not the health guidelines for the COVID-19 pandemic for SEZs and they use the measure of COVID – 19 pandemic controls in the whole country. Those measures are the first health guidelines for related to border trade and investment. The measure is the public tool for international trade’s disentanglement. International trade can process in the SEZ and COVID-19 pandemic [17].

From table 1, the table presents the institutional organization mechanism and health measure in public health policy in SEZs before and during COVID-19 pandemics. The COVID – 19 pandemics was not the normal phenomena, so every public policy and management in those pandemics were the special mechanism. It was different from the normal situation

or before COVID-19 pandemics. The institutional organization mechanism come from the ministry of public health and sub-agencies inside ministry of public health in the normal situation [9]. Moreover, the health measures were the law, staff, and budget from ministry of public health before COVID-19 pandemics.

Table 1 Institutional Organization Mechanism and Health Measure in Public Health Policy in SEZs before and during COVID-19 Pandemics

	Before COVID-19 Pandemics	During COVID-19 Pandemics
1. Institutional Organization Mechanism	Only sub-agencies in ministry of public health	Many sub-agencies from many ministries such as ministry of public health, ministry of interior and ministry of defense. And local government.
2. Health Measure	<ol style="list-style-type: none"> 1. Laws only were under the ministry of public health. 2. Staffs came from ministry of public health. 3. The budget came from ministry of public health. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Laws came from many sources such as prime minister, ministry of public health etc. 2. Thai government set the center for COVID-19 situation administration (CCSA) for COVID-19 pandemic’s control and command. 3. Staffs came from many organizations in Thai government. 4. The budget came many sources such as Thai government, private sectors, donation etc.

When the COVID-19 pandemics came to Thailand, the pandemic scoured to the people very fast and it damaged to the public health system and society. Thai government had to controlled the disease and supported the public health system. They integrated many resources from many governmental units such as ministry of public health, ministry of interior, ministry of defense and local government. Besides, the government combined every recourse such as law, staff, and budget to the new public organization name was the center for COVID-19 situation administration (CCSA). The new organization was the COVID-19 pandemic ‘situation control and command. So, the institutional organization mechanism in the pandemic look like the disaster management and CCSA is the integrated unit in the special situation. It is different the normal situation [17].

From table 2, the table presents CATWOE analysis in Chiang Rai and Tak SEZs in COVID-19 pandemics. The table shows in every factor in CATWOE are:

1.1 Customers: the customer is the people or stakeholder at in Chiang Rai and Tak SEZs. Both customers at SEZs focused on the economic policy than the health

policy. However, they worried about the COVID – 19 pandemics that affected with the trade and investment at SEZs. Besides, Tak SEZ’s customer could collaborate with the neighbor country for the health measure if COVID -19 was more the serious situation. The customer at Tak’ SEZ could use the personal relationship with the neighbor country’s collaboration for the outbreak control.

Table 2 CATWOE Analysis in Chiang Rai and Tak SEZs in COVID-19 Pandemics.

	Chiang Rai’ SEZ	Tak’ SEZ
1. Customers	People in Chiang Rai’SEZ were interested in the economic policy than the health policy. They also worried about the pandemics.	The local People and organization in Tak’ SEZ collaborated with the neighbor country for the health measure.
2. Actors	The provincial organization under the ministry of public health had 5 years plan (2017 - 2021) for the medical services development in the SEZ [9].	The provincial organization under the ministry of public health had 5 years plan (2017 - 2021) for the medical services development in the SEZ [9].
3. Transformation	The public organization in SEZ had not the institutional organization mechanism in the border trade and investment for the health policy collaboration.	The public organization in SEZ had not the institutional organization mechanism in the border trade and investment for the health policy collaboration.
4. Worldview	The stakeholder at SEZ believe the health measure is important for the border trade and investment.	The stakeholder at SEZ believe the health measure is important for the border trade and investment.
5. Owners	Thai government had some plan to develop the medical services in SEZ.	Thai government had some plan to develop the medical services in SEZ.
6. Environment	Every sector in the local, national, and international levels were interested in the health measure after COVID-19 pandemics.	Every sector in the local, national, and international levels were interested in the health measure after COVID-19 pandemics.

1.2 Actors: the actor is the government, the private sector, and relevant agencies in causing changes to the SEZs. The provincial organization under the ministry of public health is the main actor for the health policy at both SEZs. Every organization had 5 years plan (2017 - 2021) for the medical services development in the SEZs such as provincial public health offices, district public hospitals, and sub-district public hospitals. Thus, the main actor

for the health policy setting at SEZs prepared for the impact of trade, investment, and pandemics.

1.3 Transformation: the transformation is the changes in the institutional mechanisms for the international cooperation in the SEZs. The governmental organization at Chiang Rai and Tak SEZs focused on the economic policy than the health policy. Thus, the public organization in SEZs had not the institutional organization mechanism in the border trade and investment for the health policy collaboration between the neighbor country. If SEZs have some serious situations, the SEZs' staff will collaborate with the neighbor country' staff by the personal relationship. It is not the transformation in the institutional mechanisms.

1.4 Worldview: the worldview is the external effects and interventions of a superpower at SEZs. All stakeholder at Chiang Rai and Tak' SEZ believe that the health measure was important for the border trade and investment. However, they did not make the changes in the health measure before COVID – 19 pandemics.

1.5 Owners: the owner is the authority to make changes to the Chiang Rai and Tak' SEZs. SEZs in Thailand are supervised by office of the national economic and social development council (NESDC). NESDC had not a plan in the institutional mechanisms for health policy. However, the government by ministry of public health have had some plan to develop the medical services in all SEZs. The plan focused on the medical services in Thai part but it was not related in the international part.

1.6 Environment: the environment is the conditions or regulations in the development of special economic zones along the border of Thailand. Most organizations in every SEZ were not interesting in the health measure before COVID-19 pandemics. But everything changed when COVID-19 pandemics came. Every sector in the local, national, and international levels were interested in the health measure because it affected with the border trade and investment [12].

2. Health Policy Recommendation for SEZs

The recommendation for health guidelines for SEZ in the future is:

- Local Level: The health care system at the local level in Thailand and SEZs are a good system because every province has a medical network such as provincial hospitals, district hospitals, primary care centers in sub-district, and village health volunteers. Moreover, the other sectors in the local area try to cooperate with the medical network for health care support such as business companies, local government, local people, etc. All units in the network collaborate, so the health care at the local level has effective and efficient for the health disaster. The local level should continue the collaboration in health guidelines and measurement in SEZs.

- National Level: Thai government should set some mechanisms for SEZ.'s health

policy design and new public health dimension because SEZs have not specific regulations that combine public health, international trade, and investment. Thus, the government should create public policy, law, and main organization for health guideline control in SEZs. Public policy and law should not come from only public health agencies but they should come from many ministries such as the ministry of foreign affairs, ministry of tourism and sports, and ministry of transport. ministry of commerce, etc.

- International Level: Thai government should create some cooperation in SEZ's health policy and measurement in the international organization as the bilateral and multilateral cooperation because the health guideline in SEZs has a relation with the business partner country. So, the government must build some agreements with the international body such as ASEAN, APEC, and Greater Mekong Subregion: GMS [12].

- Integrated Level: The Thai government should combine the health guidelines at every level in SEZs: local, national, and international. Because every level should work and share the information. Integration at all levels is important for the health guideline implementation in SEZs because all level or agencies are the part of the health and disease control standard. It is the hard mission in Thailand because all agencies often separate the regulation, public policy, budget, officer and doing [11].

Discussion and Conclusion

1. Discussion

So, health policy in Chiang Rai and Tak SEZs have the challenge that are:

1.1 We have not the host for the international cooperation in health policy: we have had many international cooperation in the GMS's countries but all cooperations focus on the economy, politics, international relation etc. But no one does not focus on the international cooperation in health policy, so we need the host or some counties take the public health issue to the international cooperation meeting. However, we had ADB report about the health impact assessment framework for SEZs in GMS and some small international meetings related with the health cooperation in the past [2]. But we cannot see the outcome of the international health cooperation in GMS' countries [16].

1.2 GMS' countries have the difference of health and disease control standard: GMS's countries are Kingdom of Thailand, Republic of the Union of Myanmar, Lao People's Democratic Republic, Kingdom of Cambodia, Socialist Republic of Vietnam, and People Republic of China. All countries are the developing country and they are different in the developing level. So, it affects with the development of disease control standard and health care standard. Some standards relate with many issues and developments such as economy, politics, society, culture, geography etc. So, it is the hard mission for the international cooperation in public health and health policy. It is the impossible mission if GMS' countries

set the equal of health care standard and disease control standard. It also impacts with Chiang Rai and Tak SEZs' health policy [15].

1.3 Some Countries believe the health policy should be the national and local policies: it is the paradox of the health policy in SEZ because the health policy and care should belong to the governmental agency (national and local levels) [16]. But SEZ should relate with many countries, so some health policy and care should belong to the stakeholder's country in SEZ. Because, SEZ will have some international agreement or cooperation for the special condition in the economic issue such as free trade area agreement (FTA), free visa issuance, investment privilege, custom exemptions etc. However, every international port has the international disease control checkpoint and Chiang Rai and Tak SEZs also have the checkpoint. So, it is the conflict between the disease control and business promotion in SEZ because disease control belongs to the national or local agencies but the business promotion belongs to national and international agencies. The integrated cooperation in every sector (local, national, and international levels) is more important for this problem solving [8].

1.4 The public health policy is the complex problem: the good health and well – being of the people are complicated because they relate with many factories such as economic development, social inequality, developing level, public administration, political policy etc. Thus, the outcome of public health policy displays as the good health and well – being of the people is the tough mission. Because the government should solve many problems before, after that they can set the public health policy for the good health and well – being of the people. However, it is the paradox because we do not know that the health policy formulation and the social problem solving should come first. The public health policy in SEZ is still the mysterious issue because it is the complex problem [15].

2. Recommendations

2.1 Research Applications: the result of this research was applied to some stakeholders and the responsible organization in Chiang Rai and Tak SEZs. The researcher presented some results to the stakeholder in the 4th focus group discussions at Bangkok. Some stakeholder in both SEZs accepted and commented the result. They agreed to apply the research results to work in SEZs. Besides, this research was submitted to the Office of the National Economic and Social Development Council (NESDC). NESDC has the duty to direct all SEZs. So, this research was the policy recommendation for SEZ's development.

2.2 Future Research: this article is a part of the research name is the developing the institutional mechanisms and international cooperation mechanisms for Thailand's SEZ. Thus, a researcher had many limits in the part of this article: the health standard related with trade and investment recommendation for Chiang Rai and Tak SEZs. Because, it was not the separated research and it should follow the other part of the research. Moreover,

the researcher did the research and collected the data in COVID-19 pandemic's period (2021 - 2022). They had many limits such as researchers could not go to Chiang Rai and Tak SEZs for the data collection, some informants were suffering from COVID-19 etc. From many reasons, this research lack of many information such as the health policy in the neighbor counties, the data form officer in neighbor counties, etc. The future research should be many topics such as health policy in Laos's SEZ in the institutional mechanism, health policy in Burma's SEZ in the institutional mechanism, ASEAN in the health policy cooperation, health standard related with trade and investment for SEZs, etc.

Acknowledgement

This Article comes from the research "Developing the Institutional Mechanisms and International Cooperation Mechanisms for Thailand's Special Economic Zones" The research funding is supported by International Institute for Trade and Development (Public Organization), Ministry of Commerce, Kingdom of Thailand.

References

- [1] Aggarwal, A. (2022). *Special economic Zones in the Indonesia – Malaysia – Thailand Growth Triangle: Opportunities for Collaboration*. Manila, Philippines.
- [2] Asia Development Bank (ADB). (2018). *A Health Impact Assessment Framework for Special Economic Zones in the Greater Mekong Subregion*. Manila, Philippines.
- [3] Asia Development Bank (ADB). (2018). *The Role of Special Economic Zones in Improving Effectiveness of Greater Mekong Subregion Economic Corridors*. Manila, Philippines.
- [4] Department of Disease Control. (2024). *COVID – 19 Patient 'Statistic (in Thai)*. Search in 1 March 2024 from <https://ddc.moph.go.th/covid19-dashboard/?dashboard=main>.
- [5] Zeng, D. Z. (Editor). (2010). *Building Engines for Growth and Competitiveness in China: Experience with Special Economic Zones and Industrial Clusters*. World Bank, Washington D.C., U.S.A.
- [6] Zeng, D. Z. (2012). *China's Special Economic Zones and Industrial Clusters: Success and Challenges*. Lincoln Institute of Land Policy.
- [7] Zhang, D., Mou, J., Cheng, J. Q., & Griffiths, S. M. (2011). Public Health Services in Shenzhen: a Case Study. *Public Health*, 15-19.
- [8] Raz, I., & Wexler, I. D. (2000). Biomedical Research in Israel: Does it have a Future?. *The Israel Medical Association Journal*, 2(7), 495-8.
- [9] Office of the Permanent Secretary of Ministry of Thai Public Health. (2016). (Draft) Public Health Strategic Plan to Support Special Economic Development Zones 2017-2021 (in Thai). Office of Policy and Strategy, Office of Permanent Secretary, Ministry of Public Health, September 2016.

- [10] The North of England P&I Association Limited. (2020). Country Briefing: Trading to China during COVID-19.
- [11] Farole, T., & Akinci, G. (Editors). (2011). *Special Economic Zones: Progress, Emerging Challenges, and Future Directions*. Washington D.C., U.S.A.
- [12] United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD). (2020). *Investment Policy Monitor: Investment Policy Responses to the COVID – 19 Pandemic*. 4 May 2020.
- [13] United Nations Industrial Development Organization (UNIDO). (2015). *Economic Zone in the ASEAN: Industrial Park, Special Economic Zones, Eco-Industrial Parks, and Innovation Districts as Strategies for Industrial Competitiveness*. UNIDO country in Viet Nam, August 2015.
- [14] Durongkaveroj, W. (2023). The economic Impact of Special Economic Zone: Evidence from Thailand. *Kasetsart Journal of Social Sciences*. 44, 377–386.
- [15] Liu, W., Yue, X. G., & Tchounwou, P. B. (2020). Response to the COVID-19 Epidemic: The Chinese Experience and Implications for Other Countries. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 17(7), 2304. doi: 10.3390/ijerph17072304
- [16] World Health Organization. (2012). *Governance for Health in the 21st Century*. WHO Regional Office for Europe, Copenhagen, Denmark.
- [17] Cheng, X. (2021). Soft Law in the Prevention and Control of the COVID-19 Pandemic in China: Between Legality Concerns and Limited Participatory Possibilities. *European Journal of Risk Regulation*, 12, 7–25.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกประกอบอาชีพพนักงานนวดแผนไทย
เพื่อสุขภาพย่านศูนย์กลางทางธุรกิจใจกลางเมืองกรุงเทพ
Factors Affecting the Decision to Work as a Traditional
Thai Massage Therapists for Health in the Central
Business District of Bangkok

กิริฐากร บุญรอด^{1*}
Kirathakon Boonrod^{1*}

¹ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช 80280

¹ Faculty of Management Sciences, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, 80280, Thailand

* Corresponding author: E-mail address: Kirathakon@gmail.com

(Received: August 12, 2024; Revised: December 15, 2024; Accepted: December 30, 2024)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับปัจจัยส่วนบุคคลด้านคุณลักษณะของผู้ประกอบอาชีพนวดแผนไทยเพื่อสุขภาพในย่านศูนย์กลางทางธุรกิจใจกลางเมืองกรุงเทพฯ 2) ศึกษาระดับปัจจัยสนับสนุนทางสังคมของผู้ประกอบอาชีพนวดแผนไทยในพื้นที่ดังกล่าว 3) ศึกษาระดับการเลือกประกอบอาชีพนวดแผนไทย และ 4) ศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลด้านคุณลักษณะและปัจจัยสนับสนุนทางสังคมที่ส่งผลต่อการเลือกประกอบอาชีพนวดแผนไทยเพื่อสุขภาพ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยพนักงานนวดแผนไทยจำนวน 400 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รวมถึงการวิเคราะห์สหสัมพันธ์เพียร์สันและการถดถอยพหุคูณแบบขั้นต้อน ผลการวิจัยพบว่า ผู้ประกอบอาชีพนวดแผนไทยเพื่อสุขภาพในย่านศูนย์กลางทางธุรกิจกรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ยอยู่ในช่วง 36-45 ปี และมีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 5 ปี โดยได้รับรายได้เฉลี่ยตั้งแต่ 15,000 บาทขึ้นไป ซึ่งสะท้อนถึงความมั่นคงและความเชี่ยวชาญในวิชาชีพ ด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล เช่น การได้ฝึกประสบการณ์ ความถนัด และความรู้เกี่ยวกับอาชีพ อยู่ในระดับสูง ขณะที่ปัจจัยสนับสนุนทางสังคมด้านรายได้และสวัสดิการโดดเด่นกว่าการสนับสนุนจากครอบครัวและค่านิยมในสังคม ทั้งนี้ การเลือกประกอบอาชีพนวดแผนไทยเพื่อสุขภาพอยู่ในระดับสูง โดยความถนัดในอาชีพ บุคลิกลักษณะของตน การได้ฝึกประสบการณ์ และรายได้กับสวัสดิการ เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อการตัดสินใจประกอบอาชีพ

คำสำคัญ: การเลือกประกอบอาชีพ พนักงานนวดแผนไทย นวดแผนไทยเพื่อสุขภาพ ย่านศูนย์กลางทางธุรกิจใจกลางเมืองกรุงเทพฯ

Abstract

This research aimed to (1) examine the level of personal characteristics of working in the central business district of Bangkok, (2) investigate the level of social support factors influencing these Traditional Thai Massage Therapists, (3) assess the level of their career choices in Thai massage, and (4) identify the personal characteristic factors and social support factors affecting their decision to pursue a career in traditional Thai massage for health. The sample consisted of 400 traditional Thai massage therapists. Data were collected using questionnaires, and various statistical methods were applied including; frequency distribution, percentage, mean, standard deviation, Pearson's correlation analysis, and stepwise multiple regression analysis. The results showed that most traditional Thai massage therapists in Bangkok's central business district were female, aged between 36 and 45, and had more than five years of work experience. Most of them earned an average monthly income of 15,000 baht or more, reflecting stability and expertise in their profession. Regarding personal characteristic, factor, such as practical experience, aptitude, and professional knowledge were at a high level. Among the social support factors, income and benefits were more influential than family support and societal values. Overall, the career choice in traditional Thai massage for health was rated at high level. Aptitude for the profession, personal characteristics, practical experience, and income and benefits were key factors that significantly influenced the decision to pursue a career in this field.

Keywords: Career choices, Traditional Thai massage therapist, Wellness Thai massage, Business district, Central Bangkok

บทนำ

การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Wellness Tourism) เป็นการท่องเที่ยวเพื่อคงไว้หรือเสริมสร้างสุขภาพของบุคคล [5] การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสามารถแบ่งออกได้ตามจุดประสงค์การของกิจกรรม และความต้องการของนักท่องเที่ยวเป็นหลัก โดยสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ การท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ (Health Promotion Tourism) และ การท่องเที่ยวเชิงบำบัดรักษาสุขภาพ (Health Healing Tourism) ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพมีมูลค่าถึง 720.4 พันล้านเหรียญสหรัฐ และคาดว่าในปี ค.ศ. 2025 จะมีอัตราการเจริญเติบโตถึงร้อยละ 20.9 โดยจะมีมูลค่าทางตลาดถึง 6.99 ล้านล้านบาท [4] การท่องเที่ยวสปาเพื่อสุขภาพไม่เพียงแต่ช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวต่างชาติรายใหม่ๆ มายังประเทศไทยเท่านั้น แต่ยังช่วยกระตุ้นพฤติกรรมเชิงบวกของนักท่องเที่ยว [2] รูปแบบของการจัดการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพที่สามารถสร้างรายได้และเป็นเอกลักษณ์ของประเทศไทยคือ นวดแผนไทย [3]

ปัจจุบันธุรกิจนวดแผนไทยได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ โดยเฉพาะอเมริกา เอเชีย และยุโรป [12] และเป็นที่ยอมรับไปทั่วโลกจนองค์การยูเนสโกประกาศขึ้นทะเบียนเป็นมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intergovernmental Committee for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage – ICS-ICH) ข้อมูลจากกระทรวงการต่างประเทศ คือธุรกิจนวดแผนไทยเป็นธุรกิจบริการที่มีความแตกต่างจากผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวแบบอื่น ๆ [12] โดยเฉพาะพนักงานผู้ให้บริการนวดแผนไทยถือเป็นบุคลากรแรงงานและเป็นตัวกลางที่สำคัญที่สุดของกระบวนการให้บริการธุรกิจนวดแผนไทย [21] พนักงานนวดแผนไทยต้องเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญผ่านการฝึกฝนในด้านการนวดแผนไทยมาเป็นอย่างดี ซึ่งงานบริการนวดแผนไทยเป็นงานบริการทางกายภาพต้องใช้แรงงานการสัมผัสกับลูกค้าโดยตรง ไม่สามารถกำหนดเวลาและจำนวนที่แน่นอน จำนวนผู้มาใช้บริการแต่ละวันที่จะเข้ามาบริการมาน้อย เพื่อให้ลูกค้าที่เข้ามาใช้บริการเกิดความประทับใจพึงพอใจในการบริการพนักงานนวดแผนไทยต้องทำงานอย่างมีความสุข มีความพึงพอใจในการทำงานด้วยความยิ้มแย้มเต็มใจเอาใจใส่บริการลูกค้าในอันที่จะทำให้ลูกค้าบริการเกิดความพึงพอใจและสะดวกสบายมีความเพลิดเพลินและประทับใจ

ธุรกิจร้านนวดแผนไทยเพื่อสุขภาพมีความจำเป็นต้องมีบุคลากรหรือพนักงานนวดแผนไทยที่มีความเชี่ยวชาญ และพร้อมให้บริการจำนวนมากเพื่อให้สอดคล้องกับตลาดการท่องเที่ยวที่กำลังขยายตัวเพิ่มมากขึ้น [7] โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ ๆ ที่มีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นหลังจากสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด 19 เช่น กรุงเทพมหานคร ภูเก็ต เชียงใหม่ อื่น ๆ ซึ่งกรุงเทพมหานคร ช่วง เมษายน – มิถุนายน 2566 มีจำนวนผู้เยี่ยมเยือนชาวไทย 7.30 ล้านคน-ครั้ง และมีรายได้ทางการท่องเที่ยว 44,907 ล้านบาท หรือฟื้นตัวอยู่ที่ร้อยละ 76 และร้อยละ 49 ตามลำดับเมื่อเทียบกับช่วงเวลาเดียวกันกับปี 2562 [7] โดยเฉพาะย่านศูนย์กลางทางธุรกิจกลางเมืองกรุงเทพ (CBD) บริเวณที่มีกิจกรรมทางสังคมและเศรษฐกิจมากที่สุดในพื้นที่กรุงเทพมหานคร เพราะย่านนี้เป็นที่ตั้ง สถานทูต อาคารสำนักงานขนาดใหญ่ เป็นศูนย์รวมสินค้าส่งออก ศูนย์รวมห้างสรรพสินค้าชั้นนำ โรงแรมและที่พักระดับห้าดาว รวมทั้งเป็นย่านที่มีระบบการคมนาคมขนส่งที่สมบูรณ์พร้อมที่สุดในประเทศไทย [21] ดังนั้นย่านศูนย์กลางธุรกิจในกรุงเทพมหานครเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเข้ามาท่องเที่ยวและทำกิจกรรมต่าง ๆ ส่งผลให้ธุรกิจนวดไทยเพื่อสุขภาพในพื้นที่ดังกล่าวมีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง และมีความต้องการบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านการนวดแผนไทยเป็นจำนวนมาก อย่างไรก็ตาม แม้ว่าธุรกิจนวดแผนไทยจะมีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้น แต่ยังมีประสบปัญหาการขาดแคลนพนักงานนวดแผนไทยที่มีความเชี่ยวชาญและพร้อมให้บริการ [13] ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งส่งผลต่อการเลือกประกอบอาชีพ

นวดแผนไทยคือปัจจัยสนับสนุนทางสังคม โดยเฉพาะการสนับสนุนจากครอบครัว เพื่อนร่วมงาน และสภาพแวดล้อมการทำงาน พนักงานนวดแผนไทยได้รับการสนับสนุนทั้งด้านกำลังใจ การยอมรับในการประกอบอาชีพ และความเข้าใจในลักษณะการทำงานที่มีเวลาไม่แน่นอน ซึ่งมีส่วนสำคัญในการสร้างความมั่นคงทางจิตใจและความมั่นใจในการประกอบอาชีพ [6] นอกจากนี้ ย่านศูนย์กลางธุรกิจกรุงเทพมหานครยังมีความโดดเด่นในด้านการมีเครือข่ายวิชาชีพที่เข้มแข็ง มีการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ระหว่างผู้ประกอบการอาชีพ รวมถึงการได้รับการสนับสนุนจากสถานประกอบการในด้านการพัฒนาทักษะและความก้าวหน้าในอาชีพ [14] และการเลือกพื้นที่ย่านศูนย์กลางธุรกิจกรุงเทพมหานครเป็นพื้นที่ศึกษามีความเหมาะสมหลายประการ เนื่องจากเป็นศูนย์รวมของธุรกิจนวดแผนไทยที่มีมาตรฐานสูงและมีความหลากหลายของรูปแบบการให้บริการ มีการกระจุกตัวของนักท่องเที่ยวต่างชาติซึ่งเป็นกลุ่มลูกค้าหลัก ส่งผลให้มีความต้องการพนักงานนวดแผนไทยที่มีความเชี่ยวชาญสูง อีกทั้งยังมีระบบสาธารณสุขปลอดภัยและการคมนาคมที่สะดวก ซึ่งเอื้อต่อการเก็บข้อมูลวิจัยและการเข้าถึงกลุ่มตัวอย่าง

ด้วยเหตุนี้ การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกประกอบอาชีพพนักงานนวดแผนไทยในพื้นที่ดังกล่าวจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ผลการวิจัยจะเป็นข้อมูลสารสนเทศที่มีคุณค่าสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการทำความเข้าใจสาเหตุของการเลือกประกอบอาชีพพนักงานนวดแผนไทย และนำไปสู่การวางแผนนโยบายในการพัฒนาและผลิตบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ เพื่อตอบสนองความต้องการที่เพิ่มขึ้นของภาคธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาระบบสนับสนุนทางสังคมสำหรับผู้ประกอบอาชีพนี้ในพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยส่วนบุคคลด้านคุณลักษณะของผู้ประกอบอาชีพนวดแผนไทยเพื่อสุขภาพย่านศูนย์กลางทางธุรกิจใจกลางเมืองกรุงเทพฯ
2. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยสนับสนุนทางสังคมของผู้ประกอบอาชีพนวดแผนไทยเพื่อสุขภาพย่านศูนย์กลางทางธุรกิจใจกลางเมืองกรุงเทพฯ
3. เพื่อศึกษาระดับการเลือกประกอบอาชีพนวดแผนไทยเพื่อสุขภาพย่านศูนย์กลางทางธุรกิจใจกลางเมืองกรุงเทพฯ
4. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลด้านคุณลักษณะและปัจจัยสนับสนุนทางสังคมที่ส่งผลต่อการเลือกประกอบอาชีพนวดแผนไทยเพื่อสุขภาพย่านศูนย์กลางทางธุรกิจใจกลางเมืองกรุงเทพฯ

สมมุติฐาน

สมมุติฐานที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลด้านคุณลักษณะของผู้ประกอบอาชีพนวดแผนไทยเพื่อสุขภาพ (ได้แก่ บุคลิกลักษณะของตน ความรู้เกี่ยวกับอาชีพ ความสนใจในอาชีพ ความถนัดในอาชีพ ความต้องการในอาชีพ และการได้ฝึกประสบการณ์ในอาชีพ) มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการเลือกประกอบอาชีพนวดแผนไทยเพื่อสุขภาพย่านศูนย์กลางทางธุรกิจใจกลางเมืองกรุงเทพฯ

สมมุติฐานที่ 2 ปัจจัยสนับสนุนทางสังคม (ได้แก่ รายได้และสวัสดิการ การสนับสนุนจากครอบครัว และค่านิยมของอาชีพในสังคม) มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการเลือกประกอบอาชีพนวดแผนไทยเพื่อสุขภาพย่านศูนย์กลางทางธุรกิจใจกลางเมืองกรุงเทพฯ

สมมติฐานที่ 3 ปัจจัยส่วนบุคคลด้านคุณลักษณะและปัจจัยสนับสนุนทางสังคมร่วมกันสามารถทำนาย การเลือกประกอบอาชีพนวดแผนไทยเพื่อสุขภาพย่านศูนย์กลางทางธุรกิจใจกลางเมืองกรุงเทพฯได้อย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติ

ระเบียบวิธีการวิจัย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกประกอบอาชีพพนักงานนวดแผนไทยเพื่อสุขภาพย่านศูนย์กลางทางธุรกิจ ใจกลางเมืองกรุงเทพฯใช้การวิจัยเชิงสำรวจ โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากร คือ พนักงานนวดแผนไทยเพื่อสุขภาพย่านศูนย์กลางทางธุรกิจใจกลางเมืองกรุงเทพฯ คือ ทำเลสีลม - สาทร ประกอบด้วยเขตบางรัก สาทร มีถนนสายหลักคือ สีลม สาทร นราธิวาสฯ ทำเลสุขุมวิท- เอกมัย ประกอบด้วยเขตปทุมวัน วัฒนา คลองเตย มีถนนสายหลักคือ สุขุมวิท อโศกมนตรี และพระราม 4 ทำเลพระราม 3 ยานนาวา ประกอบด้วยเขตยานนาวา บางคอแหลม มีถนนสายหลักคือ พระราม 3 และเจริญกรุง [18]

กลุ่มตัวอย่าง คือ พนักงานนวดแผนไทยเพื่อสุขภาพย่านศูนย์กลางทางธุรกิจใจกลางเมืองกรุงเทพฯ ผู้วิจัยได้ใช้การสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยไม่ใช้หลักความน่าจะเป็น (Nonprobability Sampling) เนื่องจากไม่ทราบ จำนวนประชากรที่แท้จริง ใช้สูตร W.G. Cochran ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ที่ความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 จากผลการคำนวณได้ 385 คน สำหรับประชากรที่มีขนาดใหญ่ การปรับเพิ่มขนาดตัวอย่างเป็น 400 จะช่วยเพิ่มความแม่นยำของการประมาณค่าทางสถิติ เนื่องจากความคลาดเคลื่อนมาตรฐานจะลดลงตามสัดส่วน ของรากที่สองของขนาดตัวอย่างที่เพิ่มขึ้น [8] และการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เนื่องจากเป็นพนักงานนวดแผนไทยที่ทำงานในสถานประกอบการที่ตั้งอยู่ในย่านศูนย์กลางธุรกิจ ซึ่งมีบริบท การทำงานและสภาพแวดล้อมที่แตกต่างจากพื้นที่อื่น การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงจึงช่วยให้ได้ข้อมูลที่ ตรงกับวัตถุประสงค์การวิจัยมากที่สุด

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ศึกษาจากตำรา เอกสาร บทความ ทฤษฎีหลักการและงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดขอบเขตของการวิจัยและสร้างเครื่องมือให้ครอบคลุมความมุ่งหมายของการวิจัย เพื่อนำ ข้อมูลที่ได้มาสร้างแบบสอบถาม โดยที่แบบสอบถามถูกทดสอบค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) โดยนำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณา ประเมินโดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม กับจุดประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence: IOC) = 0.67 และหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการ try out จำนวน 30 ชุด โดยการการวิเคราะห์ด้วยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.80

การวิจัยครั้งนี้ใช้สถิติในการวิเคราะห์ คือ สถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมาน เพื่อให้ได้ผล การวิเคราะห์ที่ครอบคลุมและตอบวัตถุประสงค์การวิจัย

1. การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้ค่าความถี่ (frequency) และร้อยละ (percentage) เพื่อแสดงการกระจายของตัวแปรพื้นฐาน เช่น อายุ เพศ และการศึกษา ซึ่งช่วยให้เข้าใจ โครงสร้างพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างและการกระจายของตัวแปรเหล่านี้ภายในประชากรวิจัย

2.การวิเคราะห์ระดับปัจจัยส่วนบุคคล ใช้เฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเพื่อวิเคราะห์คุณลักษณะส่วนบุคคล, ปัจจัยสนับสนุนทางสังคม, และการเลือกประกอบอาชีพขนาดแผนไทย ค่าเฉลี่ยช่วยให้เห็นความเอนเฉียงของข้อมูล ในขณะที่ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานชี้ให้เห็นถึงการกระจายของข้อมูลรอบค่ากลาง

3.การทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติเชิงอนุมาน การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson correlation) และการถดถอยพหุคูณ (multiple regression) โดยใช้วิธีถดถอยแบบขั้นตอน (stepwise regression method) สามารถใช้เพื่อทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะส่วนบุคคลและปัจจัยสนับสนุนทางสังคมที่ส่งผลต่อการเลือกประกอบอาชีพอิสระในวงการนวดแผนไทย การใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในการวิเคราะห์ช่วยให้เห็นความแรงของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร และการถดถอยพหุคูณช่วยเน้นถึงตัวแปรต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อตัวแปรตาม [11]

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ด้านปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ประกอบอาชีพนวดแผนไทยเพื่อสุขภาพย่านศูนย์กลางทางธุรกิจใจกลางกรุงเทพ พบว่า ผู้ประกอบอาชีพส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 240 คน คิดเป็นร้อยละ 60 ขณะที่เพศชายมีจำนวน 160 คน คิดเป็นร้อยละ 40 สะท้อนให้เห็นว่าอาชีพนวดแผนไทยยังคงมีสัดส่วนของผู้ประกอบการเพศหญิงมากกว่าเพศชาย เมื่อพิจารณาด้านอายุ พบว่าผู้ประกอบอาชีพส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 36-45 ปี คิดเป็นร้อยละ 53.8 และมีสถานภาพโสดเป็นส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 37.58 ในด้านประสบการณ์การทำงาน ผู้ประกอบอาชีพส่วนใหญ่มีอายุงานมากกว่า 5 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 53.02 สะท้อนให้เห็นถึงความมั่นคงในการประกอบอาชีพและการสั่งสมประสบการณ์ในวิชาชีพ ในส่วนของลักษณะการทำงาน พบว่าผู้ประกอบอาชีพส่วนใหญ่มีชั่วโมงการทำงาน 5-6 ชั่วโมงต่อวัน คิดเป็นร้อยละ 57.05 ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานการให้บริการที่คำนึงถึงการพักผ่อนและการรักษาคุณภาพการบริการ ด้านรายได้พบว่าส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน 15,000 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 50.34 แสดงให้เห็นว่าอาชีพนวดแผนไทยสามารถสร้างรายได้ที่สูงกว่าค่าแรงขั้นต่ำ และมีศักยภาพในการพัฒนาเป็นอาชีพที่มั่นคง

ผลการวิเคราะห์ระดับปัจจัยส่วนบุคคลด้านคุณลักษณะของการเป็นผู้ประกอบอาชีพนวดแผนไทยเพื่อสุขภาพย่านศูนย์กลางทางธุรกิจใจกลางกรุงเทพ ดังตารางที่ 1

Table 1 Mean, Standard Deviation, and Level of Personal Factors Regarding Characteristics of Traditional Thai Massage Therapists for Health in Bangkok’s Central Business District Area

Personal Factors in Terms of Characteristics	$\bar{X}$	S.D.	Level of Importance
1) Personal Characteristics	3.98	0.774	High
2) Knowledge About the Profession	4.08	0.759	High
3) Interest in the Profession	4.07	0.735	High
4) Aptitude for the Profession	4.16	0.052	High
5) Career Aspiration	3.67	0.794	High
6) Professional Experience Training	4.18	0.747	High
Overall	4.02	0.840	High

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ระดับปัจจัยส่วนบุคคลด้านคุณลักษณะของการเป็นผู้ประกอบอาชีพ
 นวดแผนไทยเพื่อสุขภาพ พบว่า ระดับปัจจัยส่วนบุคคลด้านคุณลักษณะของการเป็นผู้ประกอบอาชีพนวดแผนไทย
 เพื่อสุขภาพย่านศูนย์กลางทางธุรกิจใจกลางกรุงเทพโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.02
 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ การได้ฝึก
 ประสบการณ์ในอาชีพ มีค่าเฉลี่ย 4.18 ความถนัดในอาชีพ มีค่าเฉลี่ย 4.16 .ความรู้เกี่ยวกับอาชีพ มีค่าเฉลี่ย 4.08
 ความสนใจในอาชีพ มีค่าเฉลี่ย 4.07 บุคลิกลักษณะของตน มีค่าเฉลี่ย 3.98 และความต้องการในอาชีพ
 มีค่าเฉลี่ย 3.67 ตามลำดับ

**ผลการวิเคราะห์ระดับปัจจัยสนับสนุนทางสังคมของผู้ประกอบอาชีพนวดแผนไทยเพื่อสุขภาพย่าน
 ศูนย์กลางทางธุรกิจใจกลางกรุงเทพ ดังตารางที่ 2**

Table 2 Mean, Standard Deviation, and Level of Social Support Factors of Traditional Thai Massage
 Therapists for Health in Bangkok’s Central Business District Area

Social Support Factors	$\bar{X}$	S.D.	Level of Importance
1) Income and welfare	3.98	0.96	High
2) Family	2.74	1.17	Moderate
3) Social values of occupation	2.68	1.24	Moderate
Overall	3.13	0.95	Moderate

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับปัจจัยสนับสนุนทางสังคมของผู้ประกอบอาชีพนวดแผนไทย
 เพื่อสุขภาพย่านศูนย์กลางทางธุรกิจใจกลางกรุงเทพ พบว่าระดับความสำคัญของปัจจัยสนับสนุนทางสังคม
 ของผู้ประกอบอาชีพนวดแผนไทยเพื่อสุขภาพย่านศูนย์กลางทางธุรกิจใจกลางกรุงเทพโดยภาพรวมมีค่า
 เฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.13 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับปานกลาง 2 ด้าน
 ได้แก่การสนับสนุนจากครอบครัว มีค่าเฉลี่ย 2.74 และค่านิยมของอาชีพในสังคม มีค่าเฉลี่ย 2.65
 และอยู่ในระดับมากเพียงด้านเดียว คือ รายได้และสวัสดิการ มีค่าเฉลี่ย 3.98 ตามลำดับ

**ผลการวิเคราะห์ระดับการเลือกประกอบอาชีพอิสระของผู้ประกอบอาชีพนวดแผนไทยเพื่อสุขภาพ
 ย่านศูนย์กลางทางธุรกิจใจกลางกรุงเทพ ตารางที่ 3**

Table 3 Mean, Standard Deviation, and Level of Career Choice in Traditional Thai Massage
 for Health in Bangkok’s Central Business District Area

Topic	$\bar{X}$	S.D.	Level of Importance
1) It is a profession that can fully utilize potential.	4.24	0.86	High
2) It is a profession that does not necessarily require a bachelor’s degree.	4.24	0.87	High
3) It is a profession where you do not have to own a business to utilize your skills.	4.20	0.85	High

Table 3 Mean, Standard Deviation, and Level of Career Choice in Traditional Thai Massage for Health in Bangkok’s Central Business District Area (Continued)

Topic	$\bar{X}$	S.D.	Level of Importance
4) It is a profession that involves planning strategies to impress clients.	4.16	0.81	High
5) It is a profession where you can make decisions about customers based on your own abilities.	4.15	0.83	High
6) It is a profession that provides opportunities to invent new things to impress.	4.01	0.86	High
7) It is a profession that challenges skills and potential.	3.97	0.87	High
8) It is a profession that uses knowledge from experience.	3.75	1.02	High
9) It is a profession that creates good relationships with clients.	3.98	0.87	High
Overall	4.07	0.65	High

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ระดับการเลือกประกอบอาชีพอิสระของผู้ประกอบอาชีพนวดแผนไทย เพื่อสุขภาพย่านศูนย์กลางทางธุรกิจใจกลางเมืองกรุงเทพฯ พบว่าระดับความสำคัญของการเลือกประกอบอาชีพอิสระของผู้ประกอบอาชีพนวดแผนไทยเพื่อสุขภาพย่านศูนย์กลางทางธุรกิจใจกลางเมืองกรุงเทพฯ โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.07 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อระดับความสำคัญมาก ทุกข้อ โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ เป็นอาชีพที่สามารถใช้ศักยภาพได้เต็มที่ และ เป็นอาชีพที่ไม่ต้องจำเป็นต้องวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีเอง มีค่าเฉลี่ย 4.24 เป็นอาชีพที่ไม่ต้องเป็นเจ้าของกิจการก็ใช้ความสามารถได้ มีค่าเฉลี่ย 4.20 เป็นอาชีพที่มีการวางแผน กลยุทธ์เพื่อผู้ใช้บริการประทับใจ มีค่าเฉลี่ย 4.16 เป็นอาชีพที่สามารถตัดสินใจเรื่องลูกค้า ตามความสามารถของตนได้ มีค่าเฉลี่ย 4.15 เป็นอาชีพที่ได้มีโอกาสคิดค้นสิ่งแปลกใหม่เพื่อสร้างความประทับใจ มีค่าเฉลี่ย 4.01 เป็นอาชีพที่สร้างความสัมพันธ์ที่ดีให้กับผู้มาใช้บริการ มีค่าเฉลี่ย 3.98 เป็นอาชีพที่ทำหายความสามารถ และศักยภาพ มีค่าเฉลี่ย 3.97 และ เป็นอาชีพที่มีใช้ความรู้จากประสบการณ์ มีค่าเฉลี่ย 3.75 ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลด้านคุณลักษณะและปัจจัยสนับสนุนทางสังคมที่ส่งผลต่อการเลือกประกอบอาชีพนวดแผนไทยของผู้ประกอบอาชีพนวดแผนไทย

- 1) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ที่ใช้ในการศึกษา

Table 4 Correlation Coefficient Analysis between Personal Characteristic Factors of Traditional Thai Massage Therapists for Health (X_1) and Career Choice in Thai Traditional Massage for Health (Y)

Variable	(X_{11})	(X_{12})	(X_{13})	(X_{13})	(X_{13})	(X_{13})	(Y)	
1.Personal characteristics	(X_{11})	1.000	0.552*	0.522*	0.436*	0.432*	0.346*	0.432*
2.Knowledge about the profession	(X_{12})		1.000	0.675*	0.532*	0.396*	0.381	0.281*
3.Interest in the profession	(X_{13})			1.000	0.633*	0.336*	0.368*	0.333*
4.Aptitude in the profession	(X_{14})				1.000	0.395*	0.353*	0.317*
5.Needs in the profession	(X_{15})					1.000	0.290*	0.304*
6.Opportunity to gain experience in the profession	(X_{16})						1.000	0.270*
7.Choosing to pursue the profession of Thai traditional massage	(Y)							1.00

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลด้านคุณลักษณะของการเป็นผู้ประกอบพนักงานนวดไทยเพื่อสุขภาพ พบว่า ตัวแปรทุกตัวมีความสัมพันธ์กันในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ตัวแปรส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง ยกเว้นความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการในอาชีพ (X_{15}) การได้ฝึกประสบการณ์ในอาชีพ (X_{16}) ที่มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำ ($r = 0.290$)

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นตัวแปรตาม พบว่าคุณลักษณะของการเป็นผู้ประกอบอาชีพนวดแผนไทยเพื่อสุขภาพทุกตัวมีความสัมพันธ์กับการเลือกประกอบอาชีพนวดแผนไทยเพื่อสุขภาพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดย คุณลักษณะบุคลิกลักษณะของตน (X_{11}) ความสนใจในอาชีพ (X_{13}) และความถนัดในอาชีพ (X_{14}) มีความสัมพันธ์กับการเลือกประกอบอาชีพนวดแผนไทย (Y) ในระดับปานกลาง ($r = 0.342, 0.333$ และ $.317$ ตามลำดับ) ในขณะที่คุณลักษณะความรู้เกี่ยวกับอาชีพ (X_{12}) ความต้องการในอาชีพ (X_{15}) และการได้ฝึกประสบการณ์ในอาชีพ (X_{16}) มีความสัมพันธ์กับการเลือกประกอบอาชีพนวดแผนไทย (Y) ในระดับต่ำ ($r = 0.281, 0.304$ และ 0.270 ตามลำดับ)

Table 5 Correlation Coefficient Analysis between Social Support Factors (X_2) and Career Choice in Traditional Thai Massage for Health (Y)

Variable	(X_{21})	(X_{21})	(X_{21})	(Y)	
1) Income and welfare	(X_{21})	1.000	0.549*	0.527*	0.194*
2) Family	(X_{22})		1.000	0.783*	0.036*
3) Social values of occupation	(X_{23})			1.000	0.010
Choosing to pursue the profession of Thai traditional massage	(Y)				1.00

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยสนับสนุนทางสังคม พบว่า ตัวแปรทุกตัวมีความสัมพันธ์กันในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ตัวแปรส่วนใหญ่ มีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลางยกเว้นความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนจากชุมชน (X_{22}) กับ ค่านิยมของอาชีพในสังคม (X_{23}) ที่มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง ($r = .783$) เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นกับตัวแปรตามพบว่า มีเพียงปัจจัย สนับสนุนทางสังคมด้านการสนับสนุนจากรายได้และสวัสดิการ (X_{21}) ที่มีความสัมพันธ์กับการเลือกประกอบอาชีพนวดแผนไทยฯ (Y) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่ปัจจัยทางสังคมทั้ง 3 ด้าน คือ รายได้และสวัสดิการ (X_{21}) ครอบครัว(X_{22}) และค่านิยมของอาชีพในสังคม(X_{23}) มีความสัมพันธ์กับการเลือกประกอบอาชีพนวดแผนไทยฯ (Y) ในระดับต่ำ ($r = .194, .036$ และ $.010$ ตามลำดับ

2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกประกอบอาชีพนวดแผนไทยฯ

Table 6 Results of Stepwise Multiple Regression Analysis between Independent Variables (X) and Dependent Variable (Y) in Step 1

Predictor Variable	Regression Coefficient	Beta	SE.B	T	Sig.T
Personal Characteristics (X_{11})	0.377	0.342	0.064	5.856*	0.000
Constant	2.578		0.258	9.975*	0.000
R = 0.342	R² = 0.117	SEE. = 0567	F = 34.291*	Sig.F = 0.000	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 6 พบว่า ตัวแปรต้น คือบุคลิกลักษณะของตน เป็นตัวแปรตัวแรก ที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการ สามารถอธิบายความผันแปรของการเลือกประกอบอาชีพนวดแผนไทยฯ ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีค่าประสิทธิภาพในการทำนาย (R^2) เท่ากับ 0.117 โดยมีสมการการวิเคราะห์การถดถอยในรูปของคะแนนดิบ คือ $= 2.578 + 0.377 (X_{11})$ และสมการการวิเคราะห์การถดถอยในรูปของคะแนนมาตรฐาน คือ $= 0.377(X_{11})$

Table 7 Results of Stepwise Multiple Regression Analysis between Independent Variables (X) and Dependent Variable (Y) in Step 2

Predictor Variable		Regression Coefficient	Beta	SE.B	T	Sig.T
Personal Characteristics	(X ₁₁)	0.277	0.252	0.070	3.947*	0.000
Aptitude in the profession	(X ₁₄)	0.216	0.207	0.067	3.248*	0.001
Constant		2.075		0.297	6.979*	0.000
R = 0.389		R² = 0.152	SEE. = 0.557	F = 34.291*	Sig.F = 0.000	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (stepwise multiple regression analysis) ระหว่างตัวแปรต้น (X) กับตัวแปรตาม (Y) ในขั้นตอนที่ 2 พบว่า ตัวแปรอิสระ ได้แก่ บุคลิกลักษณะของตน และความถนัดในอาชีพ เป็นตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการ สามารถอธิบายความผันแปรของการเลือกประกอบอาชีพหมวดแผนไทยฯ ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 โดยค่าประสิทธิภาพในการทำนาย (R²) เท่ากับ 0.152 โดยมีสมการการวิเคราะห์การถดถอย ในรูปของคะแนนดิบ คือ = 2.075+ 0.277 (X₁₁)+ 0.216 (X₁₄) และสมการการวิเคราะห์การถดถอย ในรูปของคะแนนมาตรฐาน คือ = 0.252 (X₁₁) + 0.207 (X₁₄)

Table 8 Results of Stepwise Multiple Regression Analysis between Independent Variables (X) and Dependent Variable (Y) in Step 3

Predictor Variable		Regression Coefficient	Beta	SE.B	T	Sig.T
Personal Characteristics	(X ₁₁)	0.238	0.216	0.071	3.352*	0.001
Aptitude in the profession	(X ₁₄)	0.231	0.221	0.066	3.498*	0.001
Income and welfare	(X ₂₁)	0.105	0.151	0.040	2.602*	0.010
Constant		1.779		0.313	5.753*	0.000
R = 0.416		R² = 0.173	SEE. = 0.550	F = 17.970*	Sig.F = 0.000	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 8 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (stepwise multiple regression analysis) ระหว่างตัวแปรต้น (X) กับตัวแปรตาม (Y) ในขั้นตอนที่ 3 พบว่า ตัวแปรคือ บุคลิกลักษณะของตน ความถนัดในอาชีพ และรายได้และสวัสดิการ เป็นตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการ สามารถอธิบายความผันแปรของการเลือกประกอบอาชีพหมวดแผนไทยฯ ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยค่าประสิทธิภาพในการทำนาย (R²) เท่ากับ 0.173 โดยมีสมการการวิเคราะห์การถดถอยในรูปของคะแนนดิบ คือ = 1.799+ .238(X₁₁) + 0.231(X₁₄)+ 0.105 (X₂₁) และสมการการวิเคราะห์การถดถอย ในรูปของคะแนนมาตรฐาน คือ = 0.216 (X₁₁) + 0.221 (X₁₄) + 0.151 (X₂₁)

Table 9 Results of Stepwise Multiple Regression Analysis between Independent Variables (X) and Dependent Variable (Y) in Step 4

Predictor Variable		Regression Coefficient	Beta	SE.B	T	Sig.T	
Personal Characteristics	(X ₁₁)	0.206	0.187	0.072	2.851*	0.005	
Aptitude in the profession	(X ₁₄)	0.198	0.190	0.068	2.925*	0.004	
Income and welfare	(X ₂₁)	0.102	0.147	0.040	2.541*	0.012	
Opportunity to gain experience in the profession	(X ₁₆)	0.119	0.126	0.058	2.040*	0.042	
Constant		1.576		0.329	5.753*	0.000	
R = 0.432		R² = 0.187		SEE. = 0.547		F = 14.684*	
						Sig.F = 0.000	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 9 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (stepwise multiple regression analysis) ระหว่างตัวแปรต้น (X) กับตัวแปรตาม (Y) ในขั้นตอนที่ 4พบว่า ตัวแปรคือ บุคลิกลักษณะของต้นความถนัดในอาชีพ การได้ฝึกประสบการณ์ในอาชีพและรายได้และสวัสดิการ เป็นตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการ สามารถอธิบายความผันแปรของการเลือกประกอบอาชีพขนาดแผนไทยฯ ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยค่าประสิทธิภาพในการทำนาย (R²) เท่ากับ 0.187 โดยมีสมการการวิเคราะห์การถดถอยในรูปของคะแนนดิบ คือ = 1.799 + 0.238 (X₁₁) + 0.231 (X₁₄) + 0.119(X₁₆) + 0.105 (X₂₁) และสมการการวิเคราะห์การถดถอย ในรูปของคะแนนมาตรฐาน คือ = 0.187 (X₁₁) + 0.190 (X₁₄) + 0.126(X₁₆) + 0.147 (X₂₁)

การอภิปรายผล

ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ประกอบอาชีพขนาดแผนไทยเพื่อสุขภาพในย่านศูนย์กลางธุรกิจกรุงเทพมหานครพบว่าลักษณะทางประชากรศาสตร์และการประกอบอาชีพส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงนั้นเป็นไปตามลักษณะของงานที่ต้องอาศัยความละเอียดอ่อนและการดูแลเอาใจใส่ ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่พบได้มากในเพศหญิง สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Saelim [15] ที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะงานกับเพศของผู้ประกอบอาชีพ และส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 36-45 ปี และมีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 5 ปี ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงระดับวุฒิภาวะและความเชี่ยวชาญในการให้บริการ โดยผลการศึกษาของ Chansee [1] ได้ยืนยันว่าช่วงอายุดังกล่าวเป็นช่วงที่ผู้ประกอบอาชีพมีทั้งความพร้อมทางด้านร่างกายและประสบการณ์เพียงพอที่จะให้บริการขนาดแผนไทยได้อย่างมีคุณภาพ โดยมีสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้แก่ผู้ประกอบอาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Promchan [14] ที่ชี้ให้เห็นว่าอาชีพขนาดแผนไทยสามารถสร้างรายได้ที่มั่นคงและได้รับการยอมรับในสังคม อันเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้เกิดความยั่งยืนในการประกอบอาชีพ

ปัจจัยส่วนบุคคลด้านคุณลักษณะของการเป็นของการเป็นผู้ประกอบอาชีพขนาดแผนไทยเพื่อสุขภาพอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากผู้ประกอบอาชีพขนาดแผนไทยเพื่อสุขภาพได้รับการได้ฝึกประสบการณ์ในอาชีพ ตลอดจนมีความถนัดในอาชีพ มีความรู้เกี่ยวกับอาชีพ และความสนใจในอาชีพ โดยอาชีพขนาดแผนไทยเพื่อสุขภาพการมีบุคลิกลักษณะของตนที่พร้อมให้บริการก็สำคัญ โดยต้องอาศัยความต้องการในอาชีพของตนเอง

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Zeng et al. [22] พบว่าความสนใจในอาชีพมีความสัมพันธ์กับการเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งจากการศึกษานั้นในการจะเลือกอาชีพของบุคคลใดบุคคลหนึ่งจะต้องมีความสนใจในอาชีพเป็นหลัก เพราะหากว่าบุคคลนั้นมีความสนใจในอาชีพก็จะสามารถปฏิบัติงานออกมาอย่างมีประสิทธิภาพ

ปัจจัยสนับสนุนทางสังคมผู้ประกอบอาชีพนวดแผนไทยเพื่อสุขภาพได้รับการสนับสนุนทางสังคมในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากผู้ประกอบอาชีพนวดแผนไทยเพื่อสุขภาพได้รับการส่งเสริมการสนับสนุนจากครอบครัว สอดคล้องกับแนวคิดของของ Sirgy et al. [17] และ Viegas & Henriques [18] ปัจจัยด้านครอบครัวเป็นปัจจัยเสริมทำให้บุคคลเลือกประกอบอาชีพในอนาคต และค่านิยมของอาชีพในสังคม และรายได้สวัสดิการเป็นปัจจัยสนับสนุนทางสังคมในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Juliartini et al. [6] ผลตอบแทนทางการที่มั่นคงนั้น มีผลต่อการเลือกประกอบอาชีพ และสอดคล้องกับแนวคิดของ Wang et al. [20] มนุษย์ย่อมต้องรายได้และสวัสดิการเพื่อคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ดีขึ้น และสอดคล้องกับแนวคิดของ Lee et al. [9] ค่าตอบแทนที่เป็นธรรมและเพียงพอ คือการที่ผู้ปฏิบัติงานได้รับค่าจ้าง เงินเดือน ค่าตอบแทน และผลประโยชน์อื่น ๆ อย่างเพียงพอต่อการมีชีวิตอยู่ได้ตามมาตรฐานที่ยอมรับกันโดยทั่วไป

การเลือกประกอบอาชีพนวดแผนไทยของผู้ประกอบอาชีพนวดแผนไทยเพื่อสุขภาพในภาพรวมระดับมากทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากผู้ประกอบอาชีพนวดแผนไทยเพื่อสุขภาพเป็นอาชีพที่สามารถใช้ศักยภาพได้เต็มที่ และเป็นอาชีพที่ไม่ต้องจำเป็นต้องวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีเอง โดยเป็นอาชีพที่ไม่ต้องเป็นเจ้าของกิจการก็สามารุใช้ความสามารถได้โดยที่เป็นอาชีพที่มีการวางแผน กลยุทธ์เพื่อผู้ใช้บริการประทับใจและสามารถตัดสินใจเรื่องลูกค้า ตามความสามารถของตนได้เป็นอาชีพที่ได้มีโอกาสคิดค้นสิ่งแปลกใหม่เพื่อสร้างความประทับใจเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีให้กับผู้มาใช้บริการโดยที่ท้าทายความสามารถ และศักยภาพพนักงานนวดแผนไทย ซึ่งใช้ความรู้จากประสบการณ์ ซึ่งสอดคล้องกับ Lin และ Tai [10] การมีประสบการณ์และความรู้มีผลต่อการตัดสินใจเลือกอาชีพ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการประกอบอาชีพนวดแผนไทยเพื่อสุขภาพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือบุคลิกลักษณะของตน ความถนัดในอาชีพ การได้ฝึกประสบการณ์ในอาชีพและรายได้และสวัสดิการ โดยสามารถทำนายการประกอบอาชีพนวดแผนไทยได้ร้อยละ 18.7 ซึ่งสอดคล้อง Simpson และ Simpson [16] บุคคลที่มีบุคลิกภาพของตนเองที่เหมาะสมกับงานส่งผลให้ภาพลักษณ์ของการทำงานที่ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1) ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การพัฒนาหลักสูตรและการฝึกอบรมที่เน้นความถนัดและบุคลิกลักษณะ จากผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าบุคลิกลักษณะและความถนัดในอาชีพมีผลต่อการเลือกประกอบอาชีพนวดแผนไทย จึงควรมีการจัดทำหลักสูตรพัฒนาบุคลิกภาพ การเสริมสร้างความมั่นใจในการบริการ และการฝึกทักษะด้านนวดแผนไทยให้สอดคล้องกับความสามารถเฉพาะตน เพื่อเพิ่มศักยภาพในการบริการและสร้างภาพลักษณ์ที่ดีต่อผู้รับบริการ

1.2 การส่งเสริมการฝึกประสบการณ์อย่างต่อเนื่อง ผลการวิจัยพบว่า การได้ฝึกประสบการณ์ในอาชีพมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพนวดแผนไทยอย่างมีนัยสำคัญ จึงควรส่งเสริมให้มีโปรแกรมฝึกงานฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ หรือระบบพี่เลี้ยง (Mentorship) เพื่อให้ผู้ประกอบอาชีพได้เพิ่มพูนทักษะ เรียนรู้เทคนิคใหม่ ๆ และปรับปรุงคุณภาพการบริการอย่างต่อเนื่อง

1.3 ปรับปรุงระบบรายได้และสวัสดิการเพื่อสร้างความมั่นคงในอาชีพ จากปัจจัยสนับสนุน

ด้านรายได้และสวัสดิการที่ส่งผลต่อการเลือกประกอบอาชีพ ควรปรับปรุงและกำหนดมาตรฐานค่าตอบแทน รวมถึงสวัสดิการด้านสุขภาพ การประกันสุขภาพ หรือการสนับสนุนเพื่อการออมระยะยาว เพื่อสร้างความเชื่อมั่น และดึงดูดผู้ประกอบการให้อยู่ในอุตสาหกรรมนี้อย่างยั่งยืน

1.4 ประชาสัมพันธ์และปรับทัศนคติสังคมต่อวิชาชีพพนักวดแผนไทย: ค่านิยมทางสังคมและการสนับสนุนจากครอบครัวอยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นในการสื่อสารประชาสัมพันธ์ สร้างความเข้าใจ และปรับทัศนคติสังคม เพื่อให้ผู้ประกอบการพนักวดแผนไทยได้รับการยอมรับมากขึ้น โดยอาจจัดทำแคมเปญให้ความรู้ในสื่อสังคมออนไลน์ กิจกรรมชุมชน หรือร่วมมือกับหน่วยงานด้านสาธารณสุขและการท่องเที่ยวในการสื่อสารคุณค่าของอาชีพและประโยชน์ต่อสุขภาพของการพนักวดแผนไทยอย่างเป็นรูปธรรม

2) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาแนวทางและรูปแบบการรวมกลุ่มหรือการสร้างสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการพนักวดแผนไทยกับชุมชน หน่วยงานภาครัฐและเอกชน

2.2 ควรศึกษาเชิงลึกเพื่อหาแนวทางในการพัฒนา ปรับปรุง แก้ไข หรือสนับสนุนกิจกรรมการประกอบอาชีพพนักวดแผนไทยเพื่อสุขภาพเพื่อใหม่รายได้เพิ่มมากขึ้น

2.3 ควรเปรียบเทียบกลุ่มบุคคลเพื่อหารูปแบบการประกอบอาชีพพนักวดแผนไทยที่เหมาะสมกับผู้ประกอบการอาชีพต่อไป

References

- [1] Chansee, W. (2020). Quality of life at work for Thai massage practitioners. *Journal of Public Health, 12*(1), 112-125. [in Thai]
- [2] Chen, K.-H., Huang, L., & Ye, Y. (2022). Research on the relationship between wellness tourism experiencescape and revisit intention: a chain mediation model. *International Journal of Contemporary Hospitality Management, 34*(1), 60-82. <https://doi.org/10.1108/ijchm-01-2022-0050>
- [3] Dobrovolschi, M. (2024). *Entrepreneurial Behavior in the Health Tourism Market*. Digital Resources Institute Conference Proceedings, 18, 242-255. <https://doi.org/10.53486/dri2023.18>
- [4] Global Wellness Institute. (2021). *Wellness tourism*. Retrieved October 10, 2023, from <https://globalwellnessinstitute.org/industry-research/2022-global-wellness-economy-country-rankings/>
- [5] Global Wellness Institute. (2022). *Trend wellness tourism*. Retrieved October 10, 2023, from <https://globalwellnessinstitute.org/industry-research/2022-global-wellness-economy-country-rankings/>
- [6] Jinachai, N., Anantachoti, P., & Winit-Watjana, W. (2022). Exploring competitiveness of Thailand's cosmetic industry using Porter's diamond model. *Journal of Competitiveness Studies, 22*(1), 15-30
- [7] Juliartini, K., & Sintaasih, D. K. (2022). Moderating social support on the influence of work-family conflict on job satisfaction. *International Research Journal of Management, IT and Social Sciences, 9*(4), 2100. <https://doi.org/10.21744/irjmis.v9n4.2100>
- [8] Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities.

Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.

- [9] Lee, S. H., Kao, H. T., & Kung, P. (2022). Staying at Work? The Impact of Social Support on the Perception of the COVID-19 Epidemic and the Mediated Moderating Effect of Career Resilience in Tourism. *Sustainability*, 14(9), 5719. <https://doi.org/10.3390/su14095719>
- [10] Lin, S. H. J., & Tai, S. Y. (2022). Exploring the impact of personality traits on occupational choice and career development: A study of Thai massage practitioners. *Journal of Career Development*, 49(5), 1038-1052. <https://doi.org/10.1177/08948453221082312>
- [11] Mehralian, G., Yusefi, A., Ahmadinejad, P., Bahmaei, J., & Bordbar, S. (2024). Investigating the Professional Commitment and its Correlation with Patient Safety Culture and Patient Identification Errors: Evidence from a Cross-Sectional Study from Nurses' Perspectives. *Open Public Health Journal*, 17, e18749445292305. <https://doi.org/10.2174/0118749445292305240416101923>
- [12] Ministry of Foreign Affairs. (2020). *Thai massage*. Retrieved October 16, 2023, from <https://www.mfa.go.th/th/content/113200?page=5d5bd3c915e39c306002a90d&menu=5d5bd3c915e39c306002a90e> [in Thai]
- [13] Nomnan, J. (2023). *Thaimassage*. Retrieved October 15, 2023, from <https://www.bangkokbiznews.com/business/business/1073495> [in Thai]
- [14] Promchan, N. (2021). Factors influencing the decision to pursue a career in Thai massage. *Journal of Business Administration*, 10(2), 45-60. [in Thai]
- [15] Saelim, S. (2019). A study on the development of potential in the Thai massage profession. *Journal of Research and Development*, 8(3), 78-92. [in Thai]
- [16] Simpson, R., & Simpson, I. (2020). Factors influencing career choice in non-degree professions, particularly in the Thai massage industry, are shaped by the interplay of values, personal influences, and occupational decisions. *Journal of Occupational Studies*. <https://dx.doi.org/10.2307/2574149>
- [17] Sirgy, M. J., Lee, D.-J., Park, S., Joshanloo, M., & Kim, M. (2019). Work-family spillover and subjective well-being: The moderating role of coping strategies. *Journal of Happiness Studies*, 21(8), 2909-2929.
- [18] TerraBKK. (2014). *Central business districts in Bangkok (CBD)*. Retrieved from <https://www.terrabkk.com/articles/10657/>
- [19] Viegas, V., & Henriques, J. (2020). Job stress and work-family conflict as correlates of job satisfaction among police officials. *Journal of Police and Criminal Psychology*.
- [20] Wang, Y., Xia, Q., Yue, H., Yu, R., Zhang, W., Li, J., & Chen, D. (2023). *The relationship between work-family conflict and job satisfaction for preschool teachers in rural China: a moderated mediation model*. *Frontiers in Public Health*. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2023.1236713>

- [21] Wongluang, P., Intajan, V., Kruenetd, K., & Suborapun, T. (2022). New Normal management towards the Development of Thai massage salon Business in Bangkok Thailand. *International Journal of Management Studies, Business & Social Science Research*, 1-12. <https://dx.doi.org/10.56293/ijmssr.2022.4612>
- [22] Zeng, S., Li, X., He, X., & Chen, W. (2020). The role of family in career choices among social workers in China. *Journal of Social Service Research*, 47(2), 180-194. <https://doi.org/10.1080/01488376.2018.1528490>

General Information of Parichart Journal

About the Journal

Parichart Journal is a peer-reviewed journal publishing research articles, academic articles, and socially-engaged articles in the fields of arts and humanities, social sciences, business administration, management, and accounting of researchers, academicians, or students of Thaksin University, and other organizations.

Publication Conditions

1. The work described has not been published previously.
2. Those wishing to submit a manuscript must complete Parichart Journal online registration, except for some special articles approved by the editorial team.
3. The manuscript must be typed in Thai or English with both Thai and English abstracts.
4. Content and ideas published in this journal must be the author's only; the Editor does not necessarily agree.
5. The reviewers must review the manuscript.

Types of Published Articles

1. Research Articles
2. Academic Articles
3. Socially-Engaged Articles
4. Book Review
5. Review Article

Journal Conditions

1. The manuscript must be typed on white A4-size paper, single side, page number, and **TH Sarabun New Font size 14** with **not more than 15 pages** length, including figures and tables.
2. Margins
  - Top margin 1.00"
  - Bottom margin 1.00"
  - Left margin 1.50"
  - Right margin 1.00"

3. Manuscript Online Submission

The corresponding author must submit the manuscript online via Thai Journals Online (ThaiJO) at <https://www.tci-thaijo.org/index.php/parichartjournal>

4. Researchers, academicians, or students who would like to submit the article (s) are required to **pay 4,000 baht/115 US per article after the acceptance of the article(s) is notified**. The payment must be made through the following bank account.

Siam Commercial Bank

Account name: PARCJ

Account number: 0-2032823816-5

Branch name: Phatthalung

After completing the payment, the membership applicant must attach the file of payment slip online at <https://www.tci-thaijo.org/index.php/parichartjournal> or contact the journal coordinators at the following address: Research and Development Institute, Thaksin University, Phatthalung Campus 222 Moo. 2, Bann Prao Sub-District, Papayom District, Phatthalung, 93210 Thailand, Tel. 0 7460 9600 ext. 7242 or 08 1540 7304, or Email address: parichartjournal@tsu.ac.th

5. Article cancellation or dismissal has conditions as follows:

Article cancellation is made before article publication.

Article dismissal is made during or after article publication.

The cancellation or dismissal can be preceded by downloading the form at <https://www.tci-thaijo.org/index.php/parichartjournal>; however, *if the article has already been sent to the reviewers, the corresponding author must be responsible for the reviewing fees.*

Manuscript Guidelines

The article must consist of:

1. Title

Title must be in Thai and English, **center** of the page. **The first alphabets** of all words of the title must be **capitalized with bold 20 font size**.

2. Authors

Identify all authors with **14 font size**, **center** of the page with **logarithm**. Position, academic title, and affiliation in the footnote on the first page: Department, Faculty and University stated in the same page, both Thai and English.

3. Abstract

Abstract must be in Thai and English, **not more than 250 words**, with 14 font size.

4. Keywords

Keywords both in Thai and English related to the article, not more than 5 words, below the abstract.

It must be typed with 14 font size, left-margin. Proper nouns (the first alphabet of each word) must be capitalized.

5. Main Body consists of:

- 1) Introduction:
- 2) Objective
- 3) Methodology
- 4) Results
- 5) Discussion
- * 4) and 5) can probably be merged
- 6) Conclusions
- 7) Acknowledgement (if any)

8) References that must be **APA 7th Edition** and in **English only**

References

The reference lists must be **numeric** referencing in **English only**.

Numeric referencing is as follows:

1. Put the number in the bracket [ ] at the end of message or author's name such as [1].
2. Put the continuous number started from 1. Any repeated list uses the same numbers.
3. All in-text citation must be in the reference lists based on the identified number in the bracket [ ].
4. Multi-citations for the same message:
  - 4.1 In case of not more than 2 lists, put the numbers of reference lists in numerical order using comma such as [1, 5].
  - 4.2 In case of more than 2 lists and those are continuous lists, use hyphen (-) such as [1-3], [1-5].
  - 4.3 In case of more than 2 lists and those are continuous and discontinuous lists, put comma (,) and hyphen (-) such as [1, 4-5].

Example

1. getting the financial support from ... [1]..
2. Strong Security Measures for Sustainable Peace on the Korean Peninsula [2]

Reference lists must be arranged and written in **APA 7th Edition**.

If it is from Thai version, please put (in Thai) at the end of the list.

References

1. Book	Last name, first initial of name. Second initial if given. (year). <i>Title of book</i> . Publisher.
<u>Example</u>	[1] Kongsakon, R., & Pojam, N. (2008). <i>Family violence</i> . Srinakharinwirot University Press.
* If there is no date, use 'n.d.' (for 'no date')	
** If there are more than one authors, use ampersand (&) before the last one (as shown above).	
2. Research Articles	Last name, first initial. Second initial if given. (year). Title of article. <i>Title of Journal, volume</i> (issue). Page range. URL or doi number (if applicable)
<u>Example</u>	[1] Suwannopphrat, K. & Chinokul, S. (2015). Applying CLIL to English language teaching in Thailand: Issues and challenges. <i>Latin American Journal of Content and Language Integrated Learning, 8</i> (2), 237-254. DOI:10.5294/laclil.2015.8.2.8
3. Proceeding Articles	Last name, first initial. Second initial if given. (year). <i>Title of article</i> . [Poster Presentation/Paper Presentation]. Conference Name. Location. URL or doi (if applicable)
<u>Example</u>	[1] Kongthong, L. K. (2020). <i>New dimension of educational management in Thailand: A case study of southern part of Thailand</i> . [Paper Presentation]. 3 rd International Conference on Education. Nakhon Sri Thammarat.
4. Book Chapter	Last name, first initial. Second initial if given. (year). Title of the chapter. In Editor(s). <i>Title of the book</i> . (pp. xx-xx). Publisher.
<u>Example</u>	[1] Chantaraopakorn, A. (2007). The chakhe solo concert. In W. Aksornkaew (Ed.). <i>Music talk</i> . (pp.4-7). Chong Charoen Printing House.
5. Articles in the Newspaper	Last name, first initial. Second initial if given. (year, month, date). Title of article. <i>Title of the newspaper or publication</i> . URL (if applicable)
<u>Example</u>	[1] Chuensintu, T. (2009, January 6). Travel in the footsteps of the Buddha to bring good luck for the New Year. <i>Matichon</i> .
6. Thesis	Last name, first initial. Second initial if given. (year). <i>Title of the thesis or dissertation</i> . [Doctoral dissertation/Master's thesis, Name of University]. Source. URL (if applicable)
<u>Example</u>	Promrak, T. (2007). <i>Women and domestic violence: Divorce as the solution</i> . [Unpublished Master's Thesis, Thammasart University].
7. List of Interviews	Last name, first initial. Second initial if given. (year, month, date). Personal communication [Communication type].
<u>Example</u>	[1] Srisajjang, S. & Chankhonghom, J. (2016, March 13). Personal interview [Personal interview].
8. E-book	Last name, first initial. Second initial if given. (year). <i>Title of book</i> . URL
<u>Example</u>	[1] Office of Pattani Provincial Culture. (2015). <i>Religion information</i> . http://province.mculture.go.th/pattani/old/new_page_16.html

Remark:

If the author(s) cite any information from any sources from another language, translate the information into English except the proper noun(s) that must be transliterated and end the list with [in original language].

Example

Chitniratna, N. (2013). Socio-Cultural change through diversity of life history and experience of congested community leaders. *Parichart Journal*, 26(1), 30 - 73. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/parichartjournal/article/view/42942/35529>. (In Thai)

Information from the Internet

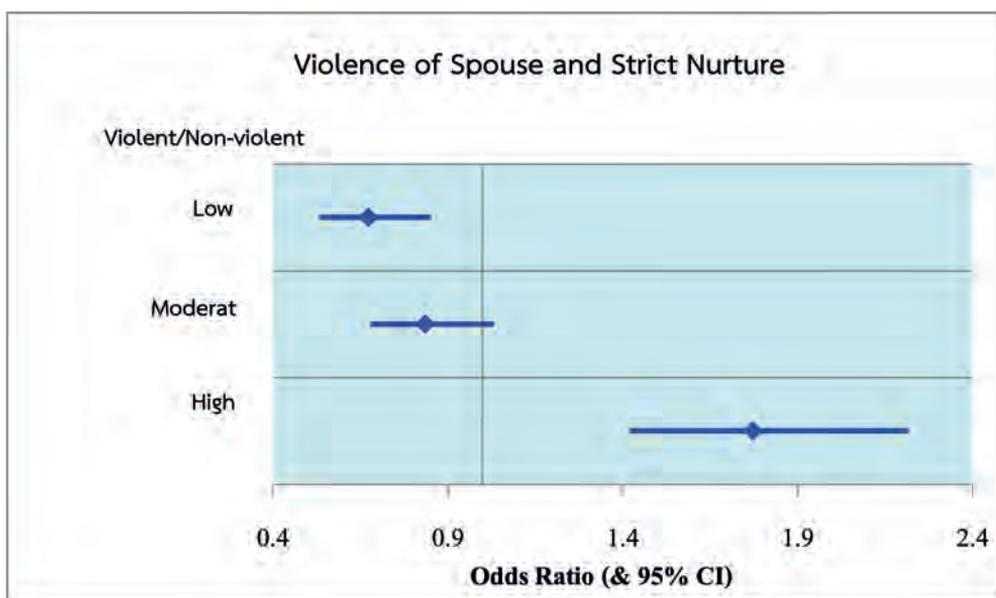
Use the general forma of citation following by website; for example, the author borrows the ideas from a book on the website, so the reference list consists of the name of author, year of publication, book title, and publication place. Another information should be added: searching date and URL – Retrieved + date + from URL

Abbreviation and Signs

Abbreviation comes up with its full version in the first time, and only abbreviation later. Please avoid using abbreviation in the title and abstract. It is not recommended to use the abbreviation that is used less than four times in the article. The author(s) must provide definition or description of any signs used in the article when appearing in the first time.

Figure

Figure is at the center of the page, following by description below the figure in 14 font size. It must be clear monochrome (black and white color). If necessary, it can be colored. The word “figure” is bold, and the description is normal and set in the center of the page. Lined figure must be in clear black.

Figure 1 Odds Ratio of Violent Behaviors of Spouse and Strict Nurture

Table

Table must be bold and at the left side of the column, and the description is above the table, with 14 font size.

Example

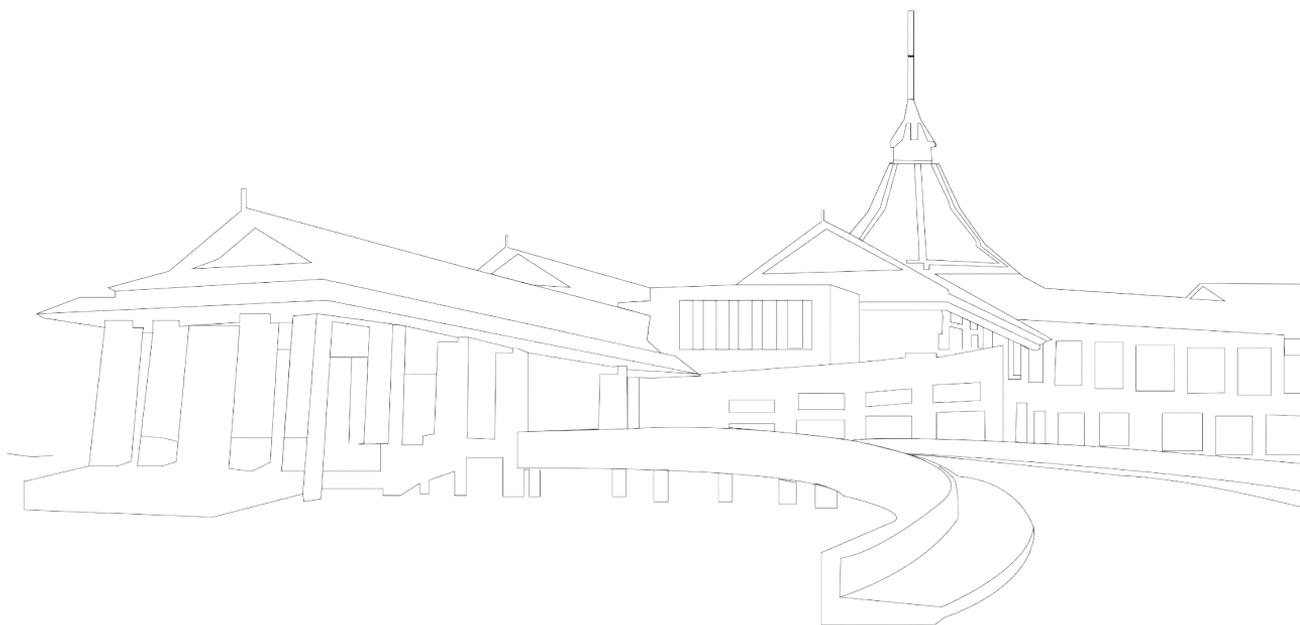
Table 1 Relationship between Background of Violence and Violent Behaviors of Spouse

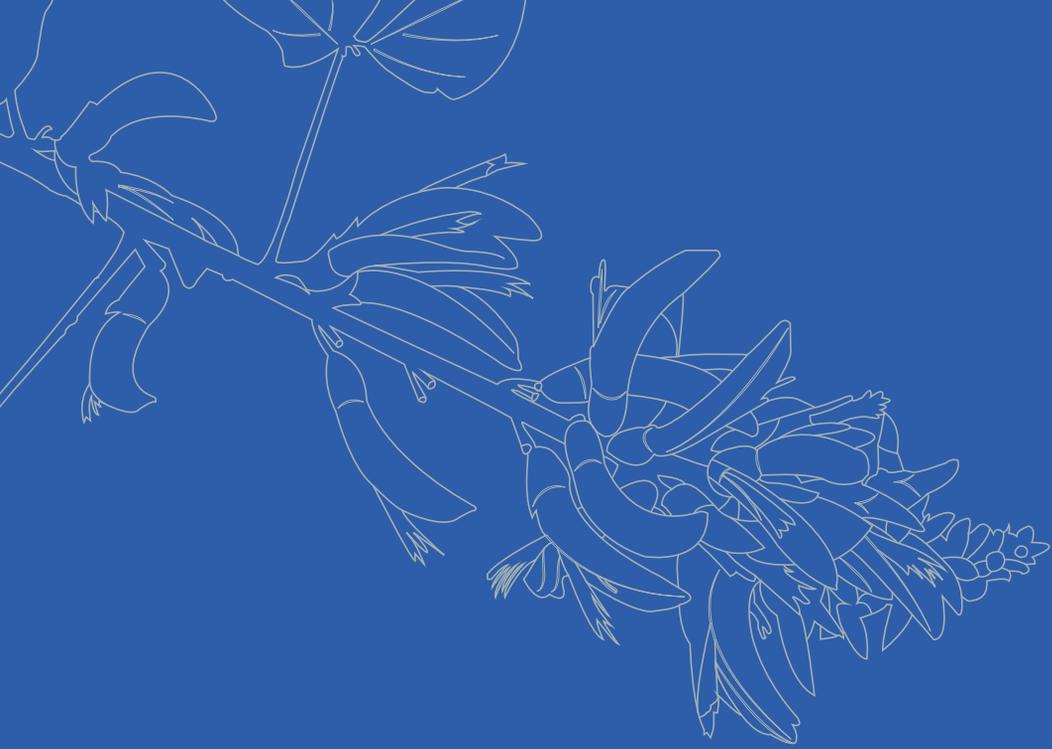
Background of Violence	Violence of Spouse			Chi-square	p-value
	Non-violent (947)	Violent (589)	Total (1,536)		
Used to be violently punished in the childhood				11.974	0.003
never	68.2	31.8	28.1		
seldom	60.5	39.5	38.4		
always	57.5	42.5	33.5		
Use to see parents' fight in the childhood				9.280	0.009
never	68.8	31.2	39.8		
seldom	61.0	39.0	39.8		
always	58.6	41.4	20.4		
Used to have violent behaviors in the childhood				34.923	0.000
never	69.3	30.7	38.4		
seldom	60.1	39.9	44.9		
always	48.2	51.8	16.7		

วารสารปาริชาติ

PARICHART JOURNAL

PARICHART JOURNAL

กองจัดการวารสารปาริชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ
สถาบันวิจัยและนวัตกรรม มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง
อ.ป่าพะยอม จ.พัทลุง 93210
โทรศัพท์ 0-7460-9600 ต่อ 7242
E-mail: parichartjournal@tsu.ac.th, research.tsu@gmail.com

